

Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi

SENARYO BAZLI İL GELİŞİM STRATEJİLERİ VE EYLEM PLANI ERZİNCAN

Erzincan
2019

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	7
EXECUTIVE SUMMARY	13
1. SENARYO BAZLI İL GELİŞİM STRATEJİLERİ VE EYLEM PLANINA DUYULAN İHTİYAÇ	18
2. PLANLAMA YAKLAŞIMI VE HAZIRLIK SÜRECİ	20
3. SENARYO BAZLI MEVCUT DURUM ANALİZİ	22
3.1. SOSYAL GÖSTERGELER	23
3.1.1. NÜFUS	23
3.1.2. GÖÇ	25
3.1.3. EĞİTİM	28
3.1.4. SAĞLIK	30
3.1.5. YAŞANABİLİRLİK	31
3.2. EKONOMİK GÖSTERGELER	32
3.2.1. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER	32
3.2.2. İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	36
3.2.3. SANAYİ	41
3.2.4. HİZMETLER SEKTÖRÜ	51
3.2.5. TURİZM	55
3.2.6. TARIM	57
3.3. FİZİKSEL GÖSTERGELER	63
3.3.1. ERİŞİLEBİLİRLİK	63
4. SENARYO VE STRATEJİLERİN GELİŞTİRİLMESİ	70
4.1. SENARYOLARIN BELİRLENMESİ	70
4.2. TRA1 BÖLGESİ ve ERZİNCAN'IN KALKINMA POLİTİKALARINI YÖNLENDİREN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR	71
4.3. ÖNGÖRÜ LİTERATÜRÜ	72
SENARYO BAZLI İL GELİŞİM STRATEJİLERİ	75
1. SENARYOLAR ve BAĞLI STRATEJİLER	75
2. SEBİGSEP'İN UYGULANMASI	84
3. PERFORMANS GÖSTERGELERİ ve ETKİLENEBİLECEK GÖSTERGELER	97
KAYNAKÇA	110
EKLER	111

TABLolar

Tablo 1. Mevcut durum analizi içeriği	22
Tablo 2. İl, bölge ve ülke düzeyinde bazı nüfus göstergeleri	23
Tablo 3. TRA1 Bölgesi 65+ yaş aralığındaki nüfus oranları	24
Tablo 4. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre toplam nüfus	25
Tablo 5. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre yıllık nüfus artış hızı	25
Tablo 6. Erzurum, Erzurum, Bayburt ve TRA1 Bölgesinin karşılaştırmalı göç istatistikleri	26
Tablo 7. İllerin göç aldığı merkezler	27
Tablo 8. Alınan 65+ yaş nüfus oranı	27
Tablo 9. Bölge üniversitelerinin öğrenci, öğretim üyesi ve akademik birim sayıları	29
Tablo 10. Bölgedeki sağlık kurumu ve yatak sayıları (TÜİK, 2017)	30
Tablo 11. Yaşam endeksi il sıralamaları ve değerleri (TÜİK, 2015)	31
Tablo 12. Kişi Başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, Düzey 2 Bölgeler (2017)	32
Tablo 13. İktisadi faaliyet kollarına göre cari fiyatlarla Gayrisafi Yurtiçi Hasıla	33
Tablo 14. Kamu yatırımlarının seyri	34
Tablo 15. Düzey 2 Bölgelere göre istihdamın sektörel dağılımı	35
Tablo 16. TRA1 illeri yabancı sermayeli firma dağılımı	35
Tablo 17. TRA1 Bölgesinde yer alan girişim sayıları	36
Tablo 18. İşgücü verileri	36
Tablo 19. TRA1 işgücü- istihdam verileri	38
Tablo 20. İstihdamın yıllara göre sektöre dağılımı	39
Tablo 21. İl Bazında GSYH, iktisadi faaliyet kollarına göre, NACE Rev.2, 2004-2014	41
Tablo 22. Elektrik Tüketimi İstatistikleri	42
Tablo 23. İllere göre Kapasite Raporlarının Dağılımı	43
Tablo 24. İllere Göre Kodlanan İlk 5 Ürün ve faaliyet	44
Tablo 25. İş kayıtlarına göre girişim sayıları	45
Tablo 26. TRA1 Bölgesi'ndeki OSB'ler	46
Tablo 27. İller özelinde ihracat oranları	48
Tablo 28. Erzurum ilindeki KSS varlığı	49
Tablo 29. Marka Başvurularının İllere Göre Dağılımı (2018)	49
Tablo 30. TRA1 illeri yapı ruhsatı, konut ve diğer alanlar	50
Tablo 31. Yatırım teşvikleri	50
Tablo 32. Erzurum ilindeki kredilerin dağılımı(milyon)	52
Tablo 33. TRA1 Bölgesindeki illerin döviz tevdiat hesaplarına göre dağılımı	52
Tablo 34. Yapı ruhsat ve değerleri (TÜİK, 2018)	52
Tablo 35. İller arası ticaret	53

Tablo 36. TRA1 Bölgesi illeri turist sayısı (TÜİK 2019)	55
Tablo 37. Turizm istatistikleri (TÜİK 2019)	56
Tablo 38. Erzinan'da Seçilmiş Otellerin Listesi ve Detayları (2015)	56
Tablo 39. Tarımsal üretim değeri	57
Tablo 40. Erzinan ili bitkisel üretim alanlarının dağılımı	58
Tablo 41. TRA1 illeri tahıl ve diğer bitkisel ürünler miktarı (ton)	59
Tablo 42. TRA1 illeri organik tarım verileri	59
Tablo 43. TRA1 illerinde yetiştirilen önemli canlı hayvan sayıları	60
Tablo 44. TRA1 illerinde yetiştirilen önemli canlı hayvan sayıları	60
Tablo 45. Erzinan ilindeki hayvansal ürün üretim miktarları	62
Tablo 46. Türkiye'yi etkileyen ulaşım ağları	63
Tablo 47. Uluslararası yollar ve illerin ilişkisi	64
Tablo 48. TRA1 havaalanlarının yolcu ve sefer sayıları	67
Tablo 49. Türkiye ve bölgenin enerji koridorları	68
Tablo 50. Faaliyet planı	70
Tablo 51. Erzinan için senaryolar ve alt bileşenleri	76
Tablo 52. İGSEP uygulama kurgusu	85
Tablo 53. Eylemler ve aktörler	87
Tablo 54. Performans göstergeleri	98

ŞEKİLLER

Şekil 1. SeBİGSEP'in hazırlık kurgusu	20
Şekil 2. SBİGSEP hazırlık süreci	21
Şekil 3. TRA1 Bölgesi yaş gruplarına göre nüfus dağılımı	24
Şekil 4. İl nüfuslarının seyri	25
Şekil 5. Alınan göçte 65+ yaş oranı	28
Şekil 6. 15+ yaş nüfusun eğitim durumu (2017)	28
Şekil 7. TRA1 işgücü- istihdam verileri	37
Şekil 8. Temel işgücü göstergelerinin tseyri (TÜİK 2017)	39
Şekil 9. Erzinan ili maden haritası	47
Şekil 10. Erzinan ilindeki ETSO'ya kayıtlı üyelerin sektörel dağılımı (2017)	48
Şekil 11. Erzinan ili yıllara göre banka ve şube sayıları	51
Şekil 12. Erzinan İli 2002-2016 Sığır Yetiştiriciliği Değişimi (baş)	61
Şekil 13. Uluslararası ulaşım ağları ve bölge	64
Şekil 14. Türkiye'de mevcut, yapım aşamasında ve planlanan HT/YHT hatları	65
Şekil 15. TRA1 kuzey demiryolu projesi güzergahı	65
Şekil 16. TRA1 erişim imkanları (TRA1 BP)	66
Şekil 17. Enerji koridorları	69

YÖNETİCİ ÖZETİ

I. TRA1 Bölgesi Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejileri ve Eylem Planı (SeBİGSEP), TRA1 Düzey 2 Bölgesi (Erzurum, Erzincan ve Bayburt) özelinde Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından hazırlanmıştır. SeBİGSEP vizyonunu Kuzeydoğu Anadolu Bölge Planı'ndan (2014 – 2023) alan ve bu planın gelişme eksenlerine bağlı kalarak her il için yerel aktörlerin katılımıyla belirlenen senaryolardan hareketle geliştirilen senaryo bileşenleri, stratejiler ve eylemleri içermektedir. SeBİGSEP içerisinde ayrıca her stratejinin etkileyeceği gösterge seti ile eylemlerin izlenebileceği performans göstergelerine de yer verilmiştir. Eylem planı bölümünde proje ve faaliyetlerin hayata geçirilmesi için yerel örgütlenme yapısı tarif edilerek eylemlere yönelik esnek ve gönüllülüğe dayalı çalışma gruplarının koordine edilmesi önerilmiştir.

II. Bu doküman; SeBİGSEP'in

- Hazırlık faaliyetlerini,
- Benimsediği temel yaklaşımları ve felsefeyi,
- Senaryolara yönelik mevcut durum analizini,
- Gelişme eksenlerine bağlı senaryo, senaryo bileşenleri, stratejiler ve eylemleri,
- Bunlara ait performans göstergelerini ve
- Uygulamaya yönelik yapılanmayı içermektedir.

Senaryo fikirlerinin ortaya çıkarılmasında; planlama literatüründen, öncü bölgelerden ve akademik ortamda iller özelinde tartışılıp geliştirilerek il çalıştaylarında sunulan senaryo fikirlerinden yararlanılmıştır. Başlangıç olarak bölge planı ve bölge özelinde hazırlanan diğer sektörel ve tematik belgelere dayalı bir literatür taraması yapılmıştır. Bunun yanında, öncü bölgelere dayalı bir analizden elde edilen çıkarımlar da ele alınmıştır. Senaryolar öncelikle sırasıyla, 4, 5 ve 6 Nisan 2017 tarihlerinde Bayburt, Erzurum ve Erzincan'da gerçekleştirilen çalıştaylarda yerel katılımcılara sunulmuştur. Sonrasında öğretim üyeleri ve ajans uzmanlarından oluşturulan bir ekibin kontrolünden geçirilerek sunuma hazır hale getirilen senaryolar ilgili yerel aktörlerin görüşlerini almak ve uygulama projelerini tartışmak için Erzincan, Erzurum ve Bayburt illerinde sırasıyla 13, 14 ve 15 Ağustos 2018 tarihlerinde düzenlenen Fikir ve Senaryo Çalıştaylarında sunulmuştur. Senaryolar, çalıştaylardan elde edilen verilerle son haline getirilerek uygulamaya ve izleme sistemine yönelik içerik oluşturulmuştur.

III. Mevcut durum analizi kapsamında; Erzincan genelinde belirli sektör, alt sektör ve temalarda mevcut durumu ortaya koymanın yanı sıra SeBİGSEP uygulanmaya başladıktan sonra elde edilen gelişme için kıyaslanabilir veri setleri görevi görececek başlangıç verisi oluşturulması da sağlanmıştır. Bu kapsamda; il özelinde geliştirilen senaryolara gerekçe olarak var olan potansiyellerle ilişkili veriler ve kaynakları gösterge olarak ele alınmaktadır. Mevcut durum analizi için temel göstergeler sosyal, ekonomik ve fiziksel göstergeler olarak ele alınmıştır.

IV. TRA1 Bölgesi 1.086.156 kişilik nüfusa sahiptir (Türkiye nüfusunun %1,3'ü). Nüfus yoğunluğu 26 kişi/km²'dir (Erzincan 20 kişi/km², Türkiye geneli 107 kişi/km²). Bölge ve ilde 0 – 14 yaş aralığı nüfusta azalma görülürken nüfusun en çok olduğu yaş aralıkları sırasıyla 20 – 24 ve 15 – 19'dur. 15 – 64 yaş arası nüfusun oranı Erzincan'da ve bölgede halen yüksektir. Bu durum sosyoekonomik kalkınma amaçlı nitelikli işgücü için bir potansiyeli ifade etmektedir. 65+ yaş nüfusun toplam nüfusa oranı TRA1 Bölgesi'nde 2018 yılında %9,5'e ulaşmıştır ve giderek artmaktadır. 2023 yılı projeksiyonuna göre TRA1 Bölgesi'nin Türkiye nüfusu içerisindeki payı %1,25'e denk gelmektedir.

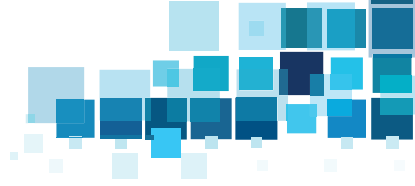
TRA1 Bölgesi göçün yoğun olduğu bir bölgedir. Son on sekiz yılda bazı yıllarda artışlar olsa da Erzincan ve bölge illerinin nüfuslarında genel görünüm azalış yönündedir. Bölge, ülke genelinde alınan ya da verilen göç içerisinde yaklaşık %4'lük bir paya sahiptir. TRA1 Bölgesi geneli ve Erzincan en yüksek oranda 15 – 34 yaş aralığında göç verirken hem alınan hem de verilen göç en yüksek oranda lise ve dengi okul mezunlarına aittir. Bölgeye emeklilik sonrası geri dönen nüfusun (65+ yaş) oranı son on yılda gittikçe azalmaktadır. Bölgede en yüksek eğitim düzeyi aralığı "lise ve dengi okul mezunu" iken ardından ilkokul mezunları gelmektedir. Bu durum 15 – 24 yaş aralığının yüksek olmasıyla açıklanabilir. Bölgede yüksek lisans ve doktora mezunu oranı Türkiye ortalamasından yüksektir. Bölge genelinde kadınların en yüksek oranda ilkokul mezunu olduğu bunu okuma yazma bilen ancak okul bitirmemiş grubun takip ettiği ve ardından da lise mezunlarının geldiği görülmektedir. Biri Erzincan'da olmak üzere bölgede toplam dört üniversite bulunmaktadır. Yapılan uluslararası işbirlikleri ile yabancı öğrenci sayısı artmaktadır. İlde sağlık hizmetleri kamuya ait sağlık kurumları eliyle yürütülmektedir. Bu kurumlar sağlık personeli ve diğer hizmetler açısından ülke ortalamasında hizmet vermektedir. TÜİK'in Yaşam Endeksi sıralamasına göre Erzincan 81 il arasında 34'üncü sıradadır ve bölgenin en yaşanabilir kentidir.

V. 2016 yılı verilerine göre TRA1 Bölgesinde tarım, sanayi ve hizmetler sektörüne göre istihdam sırasıyla %45,8 (TR%19,5); %10,7 (TR%26,8) ve %43,5 (TR%53,7) şeklindedir. Türkiye'de 2018 yılında kapasite raporu hazırlayan toplam 1413 yabancı sermayeli firmanın 4 tanesi TRA1 bölgesinde yer almaktadır. Bu firmaların üçü Erzincan'da bir tanesi ise Erzurum'dadır. Bu durum Erzincan'ın dış sermaye çekme konusunda şartlarının daha uygun olduğunu göstermektedir. Bölge genelinde işgücüne katılım ve tarım dışı işsizlik oranında bir azalma olduğu görülmektedir. Bölgede tarım ya da hizmetler sektöründe, lise altı eğitim almış, 25 – 54 yaş aralıklarında erkek nüfus istihdamda baskındır. Bu durum özellikle gelişen hizmet sektörü içerisinde nitelikli personel ihtiyacının artmasına sebep olmaktadır. Lise üstü eğitim almış kadınların işgücüne tarım dışı sektörlerde katılımı bölge genelinde oldukça düşüktür. Bölgede son yıllarda iş gücü ve istihdam verilerinde ülke genelinin tersine önemli düşüşler gözlenmektedir.

VI. Erzincan da dahil bölge genelinde; 1) işgücüne katılma oranı düşmekte, 2) tarım dışı işsizlik oranı azalmakta, 3) işsizlik oranı dengeli bir seyir izlememekte, 4) tarımın sektörel istihdamdaki payı azalırken sanayi ve hizmetlerin oranı artmakta, 5) tarım hala ekonomik göstergelerde öncelikli bir yerde bulunmaktadır. Tarım istihdamı bölgede %40,3'e kadar gerilese de ülke ortalamasından yüksektir. Sanayi istihdamı ise son sekiz yılda sadece %6 artış göstermiştir ve ülke genelinden oldukça geridedir.

Ülke ortalamasına en yakın istihdam oranı yaklaşık %15 artış gösteren hizmetler sektöründedir. Yetişmiş nitelikli iş gücünün bölgede tutulmasını sağlayacak kariyer ve ücretlendirme sistemine ihtiyaç bulunmaktadır. Bölgede işsiz nüfus içerisinde en büyük pay lise ve dengi okul mezunu nüfusa aittir. Yükseköğretim mezunu kadınlarda da yüksek işsizlik oranı görülmektedir.

VII. TRA1 Bölgesi tarıma ve taş toprağa dayalı sanayi ile imalat sanayiinde nispeten gelişmiştir. Bölgede son on yılda tarımın payının gerilediği, sanayinin payının arttığı görülmektedir. Sanayinin payı en çok Erzincan'da artarken hizmetler sektörü Erzurum ve Bayburt'ta her yıl sabit biçimde

yükseliş göstermiştir. 2007-2016 döneminde kişi başı elektrik tüketimi toplamda ve meskende hem bölge hem de ülke genelinde artarken sanayi elektriği tüketimi bölgede sadece Erzincan'da devamlı artış göstermektedir. Bölge illerinde hazırlanan kapasite raporu sayısı Erzurum'da 133, Erzincan'da 116 ve Bayburt'ta 16 iken bu sayılar ülke genelinin binde ikisinden daha düşük bir orana denk gelmektedir. Ülke genelinde sunulan kapasite raporu sayısına göre bölge illeri Erzurum, Erzincan ve Bayburt sırasıyla 61, 62 ve 81'inci (son) sıradadır. Bu raporlarda sunulan faaliyet ve ürün kodlarına göre bölgede taşta-toprağa ve tarıma dayalı sanayi kolları öne çıkmaktadır. 2016 yılı iş kayıtlarına göre girişim sayıları ele alındığında bölge ve iller özelinde en yüksek pay "toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı" alt sektöründeyken bunu "ulaştırma ve depolama", "konaklama ve yiyecek hizmeti" ve "imalat sanayi" takip etmektedir. Bölge ve illerin imalat sanayisinde girişim sayılarının ülke içindeki payına bakıldığında ise TRA1 %1,6, Erzurum %0,9, Erzincan %0,4 ve Bayburt %0,2 şeklinde oldukça düşük oranlara sahiptir. Bölgede kullanımda ve kuruluş aşamasında olan toplam 6 adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. 2019 yılı başında elde edilen verilere göre üretimdeki parsel sayısı en yüksek Erzurum 1. OSB iken bunu Erzincan ve Bayburt OSB'ler takip etmektedir. Alan ve parsel sayısı bakımından ise en geniş OSB Erzincan OSB'dir. 31.01.2019 İhracatçı Firmaların Kanuni Merkezleri Bazında İhracat Performansı ele alındığında Erzincan bölgede en yüksek ihracat gelirine sahip ildir. İl ülke genelinde 68'inci sıradayken Erzurum 70, Bayburt 77'inci sıradadır. İllerin ülke genelindeki ihracata oranı önemsiz seviyelerdedir (yüzde sıfıra yakın değerlerdedir).

VIII. Hizmetler sektörü TRA1 Bölgesi'nde en çok istihdam yaratan sektördür. Üniversitelerin, kamu kurumlarının ve özel sektör kuruluşlarının bölgede bulunması nedeniyle kentlerde yaşayan yoğun öğrenci, memur ve asker nüfusun ihtiyaçlarının karşılanarak bölge dışından gelen sermayenin bölge içinde birikimini sağlaması nedeniyle hizmetler sektörünün ekonomik yapı içinde önemi artmaktadır. Erzincan ve bölgenin ticaretinde hayvancılık ve tarım ürünleri, tekstil ve hazır giyim ürünleri ve gıda ürünleri ağırlıklıdır. Erzincan ticaretinde alış ve satışta İstanbul'un ağırlığı görülmektedir. Erzincan iklimi ve doğal yapısı nedeniyle kış ve spor turizmine, derin tarihi ve kültürü ile tarih ve kültür turizmine, su kaynakları ve doğası ile doğa – macera ve eko – agro turizm tiplerine imkan sağlayabilecek durumdadır. Var olan kış turizmi hareketliliğinde turist sayısının ve konaklama ve hizmet sektörü altyapısının arttırılarak diğer turizm tiplerinin de geliştirilip entegre edilmesi hedeflenen bir durumdur. Erzincan genel toplamda 2018 yılında 5815 yabancı 160357 yerli ziyaretçi ağırlamıştır. Bölge genelinde tarımsal üretim değerine bakıldığında bitkisel üretim değerinde son 4 yılda düşüş gözlenirken canlı hayvan ve hayvansal üretim değerlerinde durağanlık ve kısmi artışlar görülmektedir. 2017 yılında Türkiye bitkisel üretim değerinin %0,78'i, canlı hayvanlar değerinin %4,23'ü ve hayvansal ürünler değerinin ise %2,1'i bölgeden karşılanmıştır.

IX. Bölge Türkiye'nin kara ve demiryolu güzergahları ile ham petrol ve doğalgaz boru hatlarının önemli bir geçiş noktasında ve enerji doğu – batı ana aksı üzerindedir. Orta Asya ve Kafkasya coğrafyasında bulunan zengin enerji kaynaklarının uluslararası pazarlara taşınmasında geçiş konumuna sahiptir. Bölge mevcut durumda batı – doğu yönünde demiryolu hattı ile beslenmektedir. Yeni YHT projesinde Sivas – Erzincan – Erzurum güzergahı güneyden değil doğrudan batıdan bağlanacaktır. Bölgenin, Trabzon ve İskenderun gibi kuzey ve güneydeki önemli ticaret limanlarına kara ve demiryolu bağlantısı bulunmaktadır. Bölge planlanan demiryolu projeleri ile gerek kuzey bağlantısı gerekse de doğu bağlantısı (Bakü – Tiflis – Kars; Bir Kuşak Bir Yol) Çin'e kadar uzanan koridorun önemli bir halkasını tamamlayacaktır ve Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan misyonu da uyum sağlayacaktır. Bölge sınır kapısına sahip değildir. İran, Azerbaycan, Gürcistan ve daha doğuda Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine coğrafi ve kültürel yakınlığı bulunmaktadır. Erzurum ve Erzincan'da uluslararası uçuşlara açık havalimanı bulunmaktadır.

X. TRA1 Bölgesi Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejisi ve Eylem Planı hazırlıkları kapsamında mevcut durumda yürürlükte olan veya bölgeyle ilgili geçerli içeriğe sahip planlama literatürü (üst ölçekli sosyoekonomik gelişme planları ve stratejileri) taranarak senaryoların sınırları daraltılmış ve çerçeve oluşturulmuştur. Bu planlar arasında önemli yaklaşım farklılıkları olsa da potansiyeller bazında alt-bölgeler belirlenmesi, bunlar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, ulaşım olanaklarının çeşitlendirilerek arttırılması, bölgenin sadece kendi içinde değil, ulusal ve uluslararası ilişkiler çerçevesinde çok daha geniş bölgesel ilişkiler bağlamında düşünülmesi, farklı planlama ve uygulama kademelerinde katılımın sağlanarak planın aktörlerce sahiplenilmesinin sağlanması gibi benzer hedefler tanımlanmıştır.

XI. Bazı senaryo ve altındaki strateji ve projelerin oluşturulması aşamasında daha önce benzer tecrübeleri yaşamış ülke, bölge ve kentler “öncü bölge” olarak ele alınmış ve “öngörü literatürü” adı altında değerlendirilmiştir. Öngörü literatürü olarak ele alınan öncü bölgelerden Andorra, kış turizmi; Edinburgh hizmetler sektöründeki gelişim (eğitim ve finans, turizm), üniversitelerin kalkınmaya katkısı, Pais Vasco (Bask Bölgesi) sanayide dönüşüm, turizm ve hizmetler, üniversitelerin statik katkısı (teknoparklar) ve Edmonton kış kenti gelişimi ve kışın yaşam kurgusu ile Erzincan ve TRA1 Bölgesi geneli için örnek alınabilecek başarı hikayelerine sahiptir. Bunun yanında yerel ürün markalaşması (Michi-no-Eki) da senaryoların gelişimi için örnek alınmıştır.

SENARYOLAR ve BİLEŞENLER

XII. TRA1 Bölge Planı’nın (2014 – 2023) vizyon ve gelişme eksenleri aynı zamanda SeBİGSEP’in de vizyon ve gelişme eksenlerini oluşturmaktadır. Bu kapsamda;

Vizyon

“Yüksek irtifa ve bozulmamış doğal yapıdan kaynaklanan ayırt edici özelliklere sahip tarımsal ürün miktarını artırmış; ürettiğini katma değerini yükseltecek şekilde işleyerek değerinde pazarlayan; kaliteli ve çeşitli hizmet sunumu ile iç ve dış yakın coğrafyası için çekim merkezi olmuş; yaşanabilirliği yüksek bir bölge olmak” şeklindedir.

XIII. SeBİGSEP’in Erzincan’a yaklaşımı; TRA1 Bölgesi illerini bir bütünün parçası olarak ele almak ve her ile bir rol vermek şeklindedir. Verilen roller ve TRA1 Bölge Planı’nın (2014 – 2023) önerdiği gelişme eksenleri uyumlulaştırılmıştır. Öngörülen rollerin dayanağı illerin sahip olduğu gelişme potansiyelleridir. Önerilen bu roller üzerine tetikleyici etki yapan, bölgeye dış yatırımı çağıran ve hızlı bir büyümeyi öngören senaryo bileşenleri de rollere katkı sağlamak amacıyla ortaya konulmuştur. Bu nedenle SeBİGSEP, bir yandan mevcut durumu potansiyeller dahilinde dikkate alan güncel trendlerle öngörüler geliştirirken öte yandan bölge için tamamen yeni olan ve yenilikçilik getireceği düşünülen ve marka / imza (signature) projeler içeren bileşenlere ve stratejilere sahiptir. Sonuç olarak SeBİGSEP – Erzincan iki ana senaryo, 8 senaryo bileşeni, 21 strateji ve bu stratejilere bağlı 146 eylem/projeden oluşmaktadır.

XIV. SeBİGSEP – Erzincan iki adet gelişim senaryosu önermektedir. Buna göre, Erzincan için mevcut trendin devamlılığı sanayi ve tarımsal üretimi önceleyen senaryo bileşenleri ile sağlanırken bu senaryonun ilave olarak turizmi geliştireceği öngörülmektedir. Öngörülen ikinci senaryo ise; bölge genelinde yenilikçi tarım uygulamalarını ele alırken Erzincan’da ilave olarak sanayinin öne çıktığı tetikleyici bir senaryoyu öne çıkarmaktadır. Erzincan’a ait senaryo ve alt bileşenleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

SENARYO 1: GÜNCEL EĞİLİMLERLE GELİŞME	
1. BİLEŞEN	SANAYİ ÜRETİMİ ve YATIRIMI İÇİN CAZİP KENT ERZİNCAN (Bölge içerisinde Erzincan'ın imalat, taşta toprağa ve tarımsal, tarıma dayalı sanayi ve diğer sanayi kollarındaki üretim üssü olması rolü desteklenecektir.)
STRATEJİ	1. Erzincan'da sanayi üretiminin miktar ve kalitesinin artırılması
STRATEJİ	2. Erzincan'a sanayi yatırımcısının çekilmesi
STRATEJİ	3. Erzincan'a sanayi yatırımcısının çekilmesi
2. BİLEŞEN	TARIMSAL ÜRETİMİN MİKTAR, KALİTE VE KATMA DEĞERİNİ ARTTIRAN ERZİNCAN
STRATEJİ	1. Tarımsal üretimde iş ve güç birliği imkanlarının oluşturulması
STRATEJİ	2. Tarımsal hammaddenin üretilmesi, toplanması, taşınması ve işlenmesine yönelik alt yapı ve organizasyon eksikliklerinin giderilmesi
STRATEJİ	3. Ayırt edici ve katma değerli tarımsal üretiminin bölgede yaygınlaştırılması
3. BİLEŞEN	TURİZMDE MEVCUT POTANSİYELİNİ KULLANAN ERZİNCAN
STRATEJİ	1. Erzincan'da kış ve spor turizminin geliştirilmesi
STRATEJİ	2. Alternatif turizm tiplerinin geliştirilmesi
SENARYO 2: YENİLİKÇİ VE TETİKLEYİCİ BİLEŞENLERLE GELİŞME	
1. BİLEŞEN	BÖLGESİNDE SANAYİ ÜRETİMİNİN MERKEZİ ERZİNCAN
STRATEJİ	1. Sanayi Üretiminde Dış Lider-Yerel Takipçi Modelinin hayata geçirilmesi
STRATEJİ	2. Erzincan'da yenilikçi, teknoloji yoğun ve ayırt edici sanayi ürünü üretilmesi
STRATEJİ	3. Yüksek teknolojili ürün üretiminde uzmanlaşma
2. BİLEŞEN	KENTTE VE KIRDA TARIMSAL ÜRETİM VE KALİTELİ YAŞAM MERKEZLERİ SUNAN ERZİNCAN
STRATEJİ	1. Model ekoköylerin oluşturulması
STRATEJİ	2. Bölge genelinde kır yerleşimlerinde yerele özgü ve geleneksel kimlikli mekânların oluşturulması
STRATEJİ	3. Bölgede başta ekoköylerde olmak üzere kırdaki sosyal altyapının iyileştirilmesi
3. BİLEŞEN	KIRDA DAHA FAZLA ÜRETİM VE YÜKSEK KATMA DEĞER
STRATEJİ	1. Başta ekoköyler olmak üzere kırdaki yeni üretim tiplerinin kurgulanması
STRATEJİ	2. Başta ulusal çapta tanınanlar olmak üzere yerel ürünlerin korunması için "bir köy bir ürün" modelinin bölgeye özgü biçimde kurgulanması
STRATEJİ	3. Başta ekoköyler olmak üzere kırdaki üretim, eğitim, eğlence ve tanıtım ayaklarını içeren kırdaki yaşamı özendirme kampanyasının yürütülmesi
4. BİLEŞEN	KENTSEL TARIM UYGULAMALARI
STRATEJİ	1. Tahsisli bahçeler modeliyle kent yakın çevresinde tarımsal üretime geçilmesi
STRATEJİ	2. Kentsel tarım bölgelerinin etkin ve verimli biçimde işletilmesi
5. BİLEŞEN	ÜRETİMDE VE PAZARLAMADA BİRLİKTELİK
STRATEJİ	1. Tarımsal ürünlerin toplanması ve pazarlanması için ortaklık oluşturulması
STRATEJİ	2. Katma değerli tarımsal üretimde Yerel Marketler Birliği Modelinin hayata geçirilmesi (Bu modelde bölgesel ölçekte faaliyet gösteren ancak yerelde ulusal market zincirleriyle rekabet etmekte zorlanan firmaların depolama ve lojistik hizmetlerde birlikte hareket etmesini sağlayarak bütün bu zincirde girdileri minimuma indirmelerinin önü açılacaktır. Burada katalizör ve koordinatör kurum KUDAKA olacaktır.)

XV. SeBiGSEP'in uygulama aşaması tamamen yerel aktörlerin çabalarının projelerin hayata geçirilmesine kanalize edilmesiyle gerçekleştirilecektir. Bu amaç için oluşturulacak bir uygulama kurgusu içerisinde; Koordinasyon – Raporlama – İzleme, Uygulama ve Danışma fonksiyonları yerine getirilecektir. Koordinasyon fonksiyonu Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından; Uygulama, yerelde kurulacak Sektörel Komisyonlar ve Proje Ekipleri eliyle; Danışmanlık fonksiyonu ise bölge içi ve dışından katılımı oluşturulacak Danışmanlar Konseyi (Uzmanlar Zirvesi; Experts Summit) tarafından yerine getirilecektir. Bu fonksiyonların tamamı gönüllü katılımı ve çalışmayla gerçekleştirilecektir.

EXECUTIVE SUMMARY

Scenario Based Provincial Development Strategy and Action Plan (SBPDSAP) was prepared by Northeast Anatolia Development Agency (KUDAKA) in order to contribute to the implementation of TRA1 Regional Development Plan specific to TRA1 NUTS 2 Region (Erzurum, Erzurum and Bayburt). "TRA1 Region Scenario Based Provincial Development Strategy and Action Plan" adopted the vision of TRA1 Regional Development Plan (2014 – 2023) and tied to the development axes in the same Plan.

SBPDSAP involves the breakdowns (scenario components, strategies and actions) determined based on the scenarios prepared with the participation of local actors for all three provinces. SBPDSAP also covers a set of performance measures to be affected by each strategy and indicator parameters to be used to monitor actions. A local organizational structure is described for the implementation of the proposed actions and projects. In addition, the coordination of flexible and voluntary work groups is suggested in the Action Plan section. Content of the present document involves Scenario Based Provincial Development Strategy and Action Plan of Northeast Anatolia Region composed of;

Preparation activities,

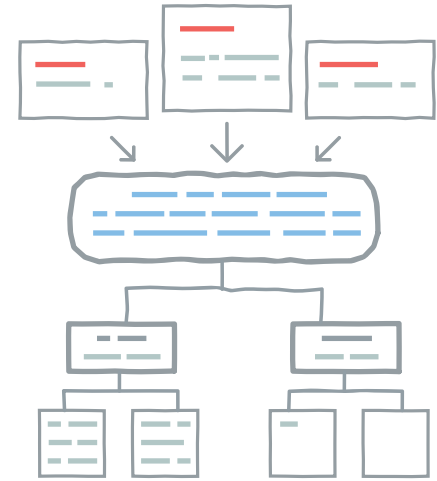
Basic planning approaches and philosophy it adopts,

A present situation analysis for the scenarios,

Scenarios tied to development axes, scenario components, strategies and actions,

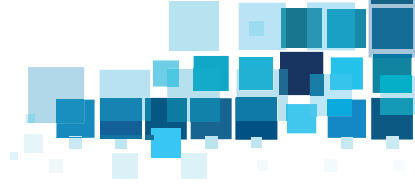
Performance measures and indicators and

The description of the implementation structure.

TRA1 NUTS 2 Region accounts for 1.35% of Turkey's population. While it is noticeable that the region has narrowed the age range of 0 to 14 for a certain period of time, the 15 to 64 age range is the dominant range of the total population in the region, indicating that the workable population, which should be employed for a while, will be at a high rate. It is noted that the ratio of 0 - 14 age group has been shrinking for a while, but the 15 - 64 age group is seen to be the dominant range in the total population of the Region, which may indicate the high rate of the population suitable for labor force to be employed in the near future. The ratio of the 65+ age group to the total population reached up 9.0% in 2017 and has been increasing in the Region. The share of population in TRA1 NUTS 2 Region in Turkey's population in 2023 is projected to be 1.25% according to population projection of TSI (Turkish Statistics Institution). The TRA1 Region ranked ninth among 26 NUTS II Regions in terms of net migration number. The region accounting for 1.35% country's population hosts the migration of the population is responsible for about 4%. The Region hosting 1.35% of the population of Turkey accounts for nearly 4% of total migration (incoming or outgoing people) rate of the country. While TRA1 Region has the highest rate of migration in the 15-34 age group, education level of both the coming and going people is high school graduate. The ratio of the population returning to the region after retirement (65+ years) has been declining in recent decades, which has declined from 10% to 3% over the last five years. High school graduates share the largest rate in total population of the region followed by those

who are literate but have not finished a primary school. Reason for such a situation may be the high rate of school age children. The ratio of master and doctoral graduates in the region is higher than the average in Turkey. The highest rate of education level among women is primary school graduates in the region, followed by those who are literate but have not finished school and high school graduates. The region shelters four universities. The number of international students is increasing through the collaborations with other universities abroad. International students coming for bachelor degree are responsible for the largest number of students in the Region. Although the region is better in terms of public health institutions and health care staff compared to the national average, lack of private health care service is a deficiency for the region. According to 2016 data, employment ratios in TRA1 Region in agriculture, industry and services sector are 45.8% (TR 19.5%); 10.7% (TR 26.8%) and 43.5% (53.7%), respectively. This situation shows that the provinces of the region are not in the desired position in terms of economic performance and performance-enhancing policies that will contribute to the city and regional economy should be developed. Four of 1253 foreign – capital firms in Turkey established in TRA1 Region, one in Erzurum and the rest in Erzincan. In the Region, inclusion in labour force has been declining, non-agricultural unemployment rate decreases, unemployment rate is in a balanced trend, share of agriculture in sectoral employment is decreasing while that of industry and service sectors is increasing and priority of agriculture continues in economic indicators. In the period between 2009 and 2017, agricultural employment decreased from 54% to 40.3% in the region however, it goes well above the national averages. Even though an increase of 6% was seen in industrial employment in the last eight years, it has been far behind the national averages. The closest employment rate to the country average is in the services sector with an increase of about 15%. It is seen that the working population in the region is generally male in the agricultural or services sector, under the high school graduation in the 25- 54 age group. This situation increases the need for qualified workers especially in the developing services sector. TRA1 Region is relatively developed in agriculture and stone and soil-based industry and manufacturing industry. According to the economic statistics of the TRA1 Region provinces between 2004 and 2014, it is observed that the share of agriculture has declined and the share of industry has increased in all three provinces. It is seen that the share of industry has increased in Erzincan the largest. Services sector creates the largest employment rate in TRA1 Region. The importance of the services sector in the economic structure is increasing due to the fact that the regional administrations of the universities, public institutions and private sector organizations provide the accumulation of capital from outside the region by meeting the needs of the densely populated student, civil servant and military population in the region. In the trade of the region, livestock and agricultural products, textiles and apparel products and food products are predominant. In 2016, according to the amount of trade between provinces, the weight of Istanbul is observed in both buying and selling in TRA1 trade. Due to its climate and natural structure, TRA1 Region is able to provide winter and sports, history and culture, nature - adventure, eco - agro, health and congress tourism types. It is aimed to develop and integrate other tourism types by increasing the existing winter tourism mobility, the number of tourists and the infrastructure of the accommodation and service sector. In 2017, TRA1 Region hosted 690,497 visitors in total. Erzurum, which has the largest share with more than 490 thousand tourists, is followed by Erzincan and Bayburt. When the value of agricultural production is observed in the region, the value of plant production has decreased in the last 4 years, while stagnation and partial increases in livestock and animal production values are observed. The region accounted for 0.78% of plant product value, 4.23% of livestock value and 2.1% of animal product value of Turkey in 2017. Within the scope of the preparation activities of TRA1 Region Scenario-Based Provincial Development Strategy and Action Plan, planning literature (upper-scale socioeconomic development plans and strategies) which are in effect or have valid content related to the region

were reviewed to outline and confine the scenarios and establish a framework. However, at the stage of creating some scenarios, strategies and actions, countries, regions and cities that had similar experiences previously were considered as leading regions and evaluated under the term “foresight literature”.

TRA1 Region Scenario-Based Provincial Development Strategy and Action Plan recommends two development scenarios for each province. Accordingly, a scenario that prioritizes agricultural production for each province is fixed while an additional further scenario focused on city-oriented services sector in Erzurum is proposed. The number of sub-breakdowns of these scenarios, called components, is 9 for Erzurum and SBPDSAP recommends a total of 25 strategies and 165 actions for the provinces.

According to the model proposed for the implementation of the SBPDSAP document, the implementation will be carried out by channeling the efforts of local actors to the realization of the proposed projects. For this purpose, Coordination / Reporting / Monitoring, Implementation and Consultation functions will be carried out in an implementation design. Coordination / Reporting / Monitoring function is proposed to be conducted by Northeast Anatolia Development Agency; Implementation by the Sectoral Commissions and Project Teams to be established locally. The consultancy function will be carried out by the Advisory Council (Experts Summit), which will be established with the participation of internal and external representatives. The performance measures expected to be affected by the proposed actions and strategies and the indicators of actions and strategies are also given in the document.

Scenario 1: Development with today's trends	
Component	Erzurum, the province producing more in industry on their own dynamics
STRATEGY	1. Making Erzurum attractive for industry investment and production
STRATEGY	2. Increasing the amount and quality of industrial production
Component	Erzurum the city directing its sources to production
STRATEGY	1. Making Erzurum city centre logistics centre and hub
STRATEGY	2. Encouraging partnership and collaboration in agricultural production
STRATEGY	3. Improving physical infrastructure for producing agricultural raw materials
STRATEGY	4. Dissemination of distinctive and value-added agricultural production in the region
COMPONENT	Erzurum, regional attraction centre with its city centre
STRATEGY	1. Making real the theme for Erzurum "the city living (in) winter and making snow fun"
STRATEGY	2. Establishment of social and economic life compatible with winter in the city center
COMPONENT	Whole year human population movement
STRATEGY	1. Setting up summer events
STRATEGY	2. Establishing and sustaining the Calendared Events in the city center for the spread of revenues to the bottom of society
STRATEGY	3. Establishing and sustaining Free Activities in the city center for the spread of revenues to the bottom of the society
STRATEGY	4. Promoting Erzurum under its winter city identity
Scenario 2: Development with innovative and triggering components	
COMPONENT	Erzurum, the hub for energy
STRATEGY	1. Taking the advantages of being on energy corridors for Erzurum
STRATEGY	2. Benefiting more from alternative energy potential of Erzurum
STRATEGY	3. Creation of spatially attractive and promising areas
COMPONENT	The region offering quality living and agricultural production centres in urban and rural areas
STRATEGY	1. Establishing model eco villages
STRATEGY	2. Establishment of places with local and traditional identity in rural settlements throughout the region
STRATEGY	3. Improvement of social infrastructure in rural areas especially in eco villages
COMPONENT	More production and higher value added in rural areas
STRATEGY	1. The construction of new production types in the countryside, especially in the eco villages
STRATEGY	2. Adaptation of one village one product model to the region for the protection of local products, especially those nationally recognized
STRATEGY	3. Carrying out a life-provoking campaign in rural areas including production, training, entertainment and promotion, especially in the ecovillages
COMPONENT	Urban agriculture practices
STRATEGY	1. Transition to agricultural production in the vicinity of the city with the model of allotment gardens
STRATEGY	2. Effective and efficient operation of urban agricultural regions
COMPONENT	Cooperation in production and marketing
STRATEGY	1. Making partnerships for the collection and marketing of agricultural products
STRATEGY	2. Implementation of the Model of Local Market Association in value-added agricultural production

**KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ
SENARYO BAZLI İL GELİŞİM STRATEJİLERİ
VE EYLEM PLANI (SeBİGSEP) ERZİNCAN**

SENARYO BAZLI İL GELİŞİM STRATEJİLERİ VE EYLEM PLANI (SeBİGSEP) ERZİNCAN

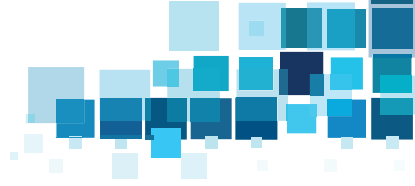
1. SENARYO BAZLI İL GELİŞİM STRATEJİLERİ VE EYLEM PLANINA DUYULAN İHTİYAÇ

1. Türkiye'nin Avrupa Birliğine (AB) adaylık ve uyum sürecinin başında kabul edilen ve uygulama konusunda mesafe kat edilen başlıklardan biri bölgesel politikalardır. Bu politikaların gereği olarak AB'de uygulanan istatistiki bölge birimleri sınıflandırmasının (nomenclature of territorial units for statistics; NUTS; 22 Eylül 2002 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir) benimsenmesi ve Kalkınma Ajanslarının (25.1.2006 tarih ve 5449 sayılı Kanun ile Düzey 2; NUTS II; Bölgelerinde) kurulması iki önemli uygulama olmuştur. Bu iki gelişme ile 3194 sayılı İmar Kanunu ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'da belirtildiği şekliyle bölgelerin potansiyellerini bölge aktörleriyle beraber belirleyerek bir strateji dahilinde yine bölgelerin sosyoekonomik yönden kalkınması amacıyla kullanmak ve böylelikle bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak için bölge planlarının hazırlanması için zemin oluşturulmuştur. 2010 yılına gelindiğinde Türkiye'de oluşturulan 26 Düzey 2 Bölgesinin tamamında ilk bölge planları hazırlanmış ve 2011 – 2013 yıllarını kapsayan bu planlar hazırlık ve uygulama açısından Türk planlama ve bölgesel kalkınma tarihi açısından bir ilk olmuştur. Bölgesel kalkınma alanında yaşanan bu önemli gelişmelerin ardından ikinci nesil bölge planları 2014 – 2018 ve 2018 – 2023 yıllarını kapsayacak şekilde 2013 yılı içerisinde hazırlanmış ve 2014 yılında uygulanmaya başlamıştır. Bu planlar bölgelerde (eski) Kalkınma Bakanlığının yetki devriyle Kalkınma Ajanslarının koordinasyonunda ve yerel aktörlerin katılımıyla hazırlanmıştır.

Özellikle ikinci dönem planları, Kalkınma Ajanslarının katılımcılık konusunda tecrübe kazanmaları ve bölgelerinde kazandıkları olumlu algıları nedeniyle oldukça geniş bir katılım ve sahiplenmeyle hazırlanmıştır. Kalkınma Ajanslarının bölgesel gelişmeye yön vermeyle ilgili yukarıda bahsedilen rolleri 10/7/2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ile ilgili 394'üncü maddesi ve 15/7/2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kalkınma Ajanslarını ilgilendiren 16. Bölümünün 188'inci maddesinde yeniden vurgulanmıştır.

2. Yürürlüğe konulan bölge planlarının önemli zayıflıklarından biri bu planların hayata geçirilmesi konusunda bazı problemlerin yaşanmasıdır. Planların uygulanmasında;

- Kurgularında yer alan eksikler (stratejilerin uygulamaya geçecek boyutta detaylandırılmaması yani proje fikirlerinin ve mekânsal uygulama boyutunun eksik oluşu),
- Bölgelerde planlara karşı yerel aktörlerin ilgisinin yeterli olmaması,
- Son dönem planlarda eylem planlarının bütçe belirtilmeden hazırlanması zorunluluğu,
- Yıllara yayılmış eylem planlarının uygulamaya yönelik olmaması,

gibi nedenlerle çeşitli güçlüklerin yaşandığı bilinmektedir. Öte yandan Kalkınma Ajanslarının bu planları uygulama konusunda kuruluş kanunlarında bahsedilen görevlerinden olan kurumlar arası koordinasyonu tam anlamıyla yerine getirmekte zorlandıkları ve sadece sınırlı miktarda bütçeleri ile sağladıkları hibe programları vasıtasıyla planların önceliklerinin hayata geçirilmesine katkı sağlamaya çalıştıkları da görülmektedir. Bu durum; gerek planların bölgeleri için ortaya koydukları oldukça isabetli vizyonlara erişme konusunda zorluklara, gerekse de ajansların bölgelerinde sadece hibe dağıtan kurumlar haline gelmelerine neden olmaktadır. Bu konuda bölge planlarında yer alan eylem planlarının proje ve faaliyet detayında kurgulanarak öncelikleri ve stratejileri desteklemesi, kurgusu yapılan faaliyetlerin hayata geçirilmesinde Kalkınma Ajanslarıyla birlikte ajansların çeşitli yöntemlerle örgütlediği yerel aktörlerin de faaliyetlerde ortaklıklar biçiminde ve çoğunlukla gönüllülük esasına göre sorumluluk almasını sağlayacak eylemler ve eylem planları kurgulanmalıdır.

3. Bu belge, TRA1 Bölge Planının uygulanması konusunda yukarıda belirtilen sorunların aşılmasına katkı sağlayacak nitelikte TRA1 Düzey 2 Bölgesi (Erzurum, Erzurum ve Bayburt) özelinde Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından hazırlanmıştır. “TRA1 Bölgesi Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejileri ve Eylem Planı (SeBİGSEP)” vizyonunu Kuzeydoğu Anadolu Bölge Planı’ndan (2014 – 2023) alarak ve bu planın gelişme eksenlerine bağlı kalarak her il için yerel aktörlerin katılımıyla belirlenen senaryolardan hareketle geliştirilen senaryo bileşenleri, stratejiler ve eylemleri içermektedir. SeBİGSEP içerisinde ayrıca her stratejinin etkileyeceği gösterge seti ile eylemlerin izlenebileceği performans göstergelerine de yer verilmiştir. Eylem planı bölümünde proje ve faaliyetlerin hayata geçirilmesi için yerel örgütlenme yapısı tarif edilerek eylemlere yönelik esnek ve gönüllülüğe dayalı çalışma gruplarının koordine edilmesi önerilmiştir.

4. Bu doküman; SeBİGSEP’in

- Planlama yaklaşımını ve hazırlık sürecini,
- Senaryolara yönelik mevcut durum analizini,
- Gelişme eksenlerine bağlı senaryo, senaryo bileşenleri, stratejiler ve eylemleri,
- Bunlara ait performans göstergelerini ve
- Uygulamaya yönelik yapılanma önerisini içermektedir.

2. PLANLAMA YAKLAŞIMI VE HAZIRLIK SÜRECİ

5. Bu stratejik eylem planı (SeBİGSEP); TRA1 Düzey 2 Bölgesi için hazırlanan ve 2014 yılından beri uygulaması devam eden Kuzeydoğu Anadolu Bölge Planına (2014 – 2023) bağlı bir eylem planı niteliği taşımaktadır. SeBİGSEP'in hazırlık kurgusu Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. SeBİGSEP'in hazırlık kurgusu

Senaryo fikirlerinin ortaya çıkarılmasında; planlama literatüründen, öncü bölgelerden ve akademik ortamda iller özelinde tartışılıp geliştirilerek il çalıştaylarında sunulan senaryo fikirlerinden yararlanılmıştır. Başlangıç olarak bölge planı ve bölge özelinde hazırlanan diğer sektörel ve tematik belgelere dayalı bir literatür taraması yapılmıştır. Bunun yanında, öncü bölgelere dayalı bir analizden elde edilen çıkarımlar da ele alınmıştır. Şekil 2'de verilen takvim çerçevesinde Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyelerince üç yıl süreyle üç il için çıkarılan gelişme senaryolarının gelişme eksenleri, stratejileri ve eylemleri de SeBİGSEP kapsamında dikkate alınmıştır. Bahsi geçen bu senaryolar öncelikle sırasıyla, 4, 5 ve 6 Nisan 2017 tarihlerinde Bayburt, Erzurum ve Erzincan'da gerçekleştirilen çalıştaylarda yerel katılımcılara sunulmuştur. Sonrasında öğretim üyeleri ve ajans uzmanlarından oluşturulan bir ekibin kontrolünden geçirilerek sunuma hazır hale getirilen senaryolar ilgili yerel aktörlerin görüşlerini almak ve uygulama projelerini tartışmak için Erzincan, Erzurum ve Bayburt illerinde sırasıyla 13, 14 ve 15 Ağustos 2018 tarihlerinde düzenlenen Fikir ve Senaryo Çalıştaylarında sunulmuştur. Senaryolar, çalıştaylardan elde edilen verilerle son haline getirilmiştir.

6. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejileri ve Eylem Planı projesi Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim elemanlarından ve KUDAKA bünyesinde istihdam edilen uzmanlardan oluşan bir ekip tarafından yürütülmüştür. Projenin strateji dokümanı hazırlığından sonraki uygulama bölümünde, KUDAKA uzmanlarının ve kurum olarak Ajansın daha etkin rol oynaması beklenmektedir. SeBİGSEP dokümanı içerisinde sınırları net çizilmese de üç ana bölüm yer almaktadır. Bunlar;

- Senaryolara yönelik Mevcut Durum Analizi (İl Gelişim Fırsatları ve Kapasitesinin Tespiti),
- Senaryolar, senaryo bileşenleri, stratejiler ve eylemler,
- Stratejilerin uygulaması ve izlenmesine yönelik yapılanmanın tarifi.

[illegible]

8. TRA1 Bölgesi illeri için hazırlanan bu dokümanın bundan sonraki kısmı Erzincan ilini ele almaktadır.

Üç İlde Senaryo Sunumları		Ağu	Üç İlde Senaryo Sunumları	
Performans göstergeleri		Eyl	Geribildirimlerin eklenmesi	
Dokümanın son haline getirilmesi		Eki	Dokümanın son haline getirilmesi	
		2019		
Revizyon Süreci ve Teslim		May	Revizyon Süreci ve Teslim	

3. SENARYO BAZLI MEVCUT DURUM ANALİZİ

9. TRA1 Bölgesi illerinin gelişim fırsatlarının ve kapasitelerinin senaryolara dayalı belirlenmesini hedefleyen mevcut durum analizinin yaklaşımı Bölgeyi bir bütün olarak almak ve her ile verilen rolle ilişkili gerekçelendirmeler sunmak şeklindedir. Bu yaklaşımda illerin rolleri (senaryolar) mevcut potansiyellerden (kısa vadeli hedefler) ve potansiyellerin gösterdiği ipuçlarından (tetikleyici potansiyeller) yola çıkılarak belirlenmiştir. Konuyla ilgili bir kapsam belirlemek için elde edilen veriler sınırlandırma ve odaklanma yoluna gidilerek daraltılmıştır. Sınırlandırma mekânsal sınırlandırma (stratejiye dönük coğrafi potansiyel, konum, doğal yapı) ve zamansal sınırlandırma (erim ve periyotlar) olarak ele alınmıştır. Mevcut durum analizinin bölgeye yönelik ortaya koymaya çalıştığı temel konular senaryolara gerekçe olarak gösterilebilecek göreceli üstünlükler ve ayırt edici özelliklerdir.

10. Mevcut durum analizi kapsamında; iller genelinde belirli sektör, alt sektör ve temalarda mevcut durumu ortaya koymanın yanı sıra SeBİGSEP uygulanmaya başladıktan sonra elde edilen gelişme için kıyaslanabilir veri setleri görevi görecektir başlangıç verisi oluşturulması da sağlanmıştır. Bu kapsamda; iller özelinde geliştirilen senaryolara gerekçe olarak var olan potansiyellerle ilişkili veriler ve kaynakları gösterge olarak ele alınmaktadır. Uygulamanın sonuçlarına dair bir izleme sisteminin oluşturulması, sürekliliğinin sağlanması ve etkilerinin değerlendirilmesi için mevcut durum verilerinin kaynakları, yeni veri ihtiyaçları, yerel veri toplama sisteminin oluşturulması, bilgi yönetimi ve haritalanması gibi konular uygulama aşaması başladıktan sonra ele alınacaktır. Mevcut durum analizi için temel göstergeler sosyal, ekonomik ve fiziksel göstergeler olarak ele alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Mevcut durum analizi içeriği

SOSYAL		EKONOMİK		FİZİKSEL
1. Nüfus Ülkeye oranı Yoğunluk Nüfus piramitleri Projeksiyon 2. Göç Nüfus değişimi Net göç hızı Giden - gelen nüfus 65+ yaş nüfus hareketi	3. Eğitim Nüfusun eğitim durumu Yükseköğretim 4. Sağlık Temel sağlık göstergeleri 5. Yaşanabilirlik Yaşam memnuniyeti Yaşam Kalitesi Göstergeleri	1. Temel Ekonomik Göstergeler 2. İşgücü ve İstihdam 3. Sanayi Konut İnşaat İmalat Sanayi Taşa toprağa dayalı sanayi Madencilik	4. Hizmetler Gelir, servet ve sermaye İhracat - ithalat Ticaret ve Bankacılık 5. Turizm İstatistikler Potansiyeller 6. Tarım Hayvansal Üretim Bitkisel Üretim	1. Erişilebilirlik İleri - geri bağlantılar Limanlar Havaalanları Büyük enerji hatları Karayolu ulaşımı Yeni ulaşım projeleri Sınır kapıları

3.1. SOSYAL GÖSTERGELER

3.1.1. NÜFUS

11. 2018 yılı ADNKS'ye göre 1.086.156 kişilik nüfusa sahip olan TRA1 Bölgesinin nüfusu Türkiye nüfusunun %1,3'üne karşılık gelmektedir. Bölge illerinin nüfusları ve kent – kır oranları Tablo 2'de verilmektedir. Buna göre bölgenin genel nüfus yoğunluğu 26 kişi/km² iken Erzincan'da 20 kişi/km² olup Türkiye geneli olan 107 kişi/km²'den oldukça düşüktür. Erzincan nüfusu son yıllarda istikrarlı biçimde artış yönündedir ve son üç yılda on bin kişilik bir artış yaşanmıştır. Yine 2018 yılı itibariyle ilde kentli nüfus oranı da artmış ve %73'e çıkmıştır (Tablo 2).

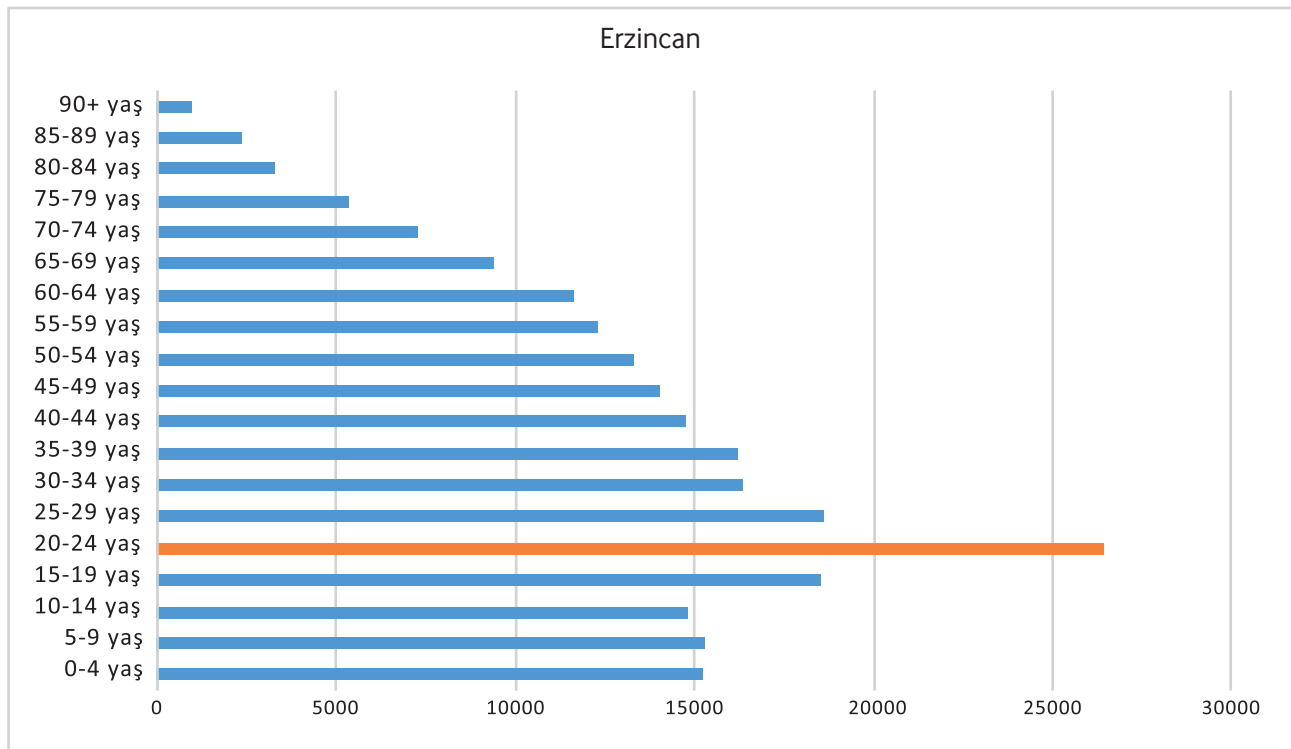
Tablo 2. İl, bölge ve ülke düzeyinde bazı nüfus göstergeleri

Parametre	Yıllar	Erzurum	Erzincan	Bayburt	TRA1	TR
Toplam (kişi)	2016	762.021	226.032	90.154	1.078.207	79.814.871
	2017	760.476	231.511	80.417	1.072.404	80.810.525
	2018	767.848	236.034	82.274	1.086.156	82.003.882
Artış (kişi)	2016-2017	-2545	5479	-737	-5803	1.005.654
	2017-2018	7.372	4.523	1.857	13.752	1.193.357
Artış Hızı %	2016	-0,39	13,87	137,78	13,46	13,55
	2017	-2,03	23,95	-114,29	-5,4	12,4
	2018	9,6	19,3	22,8	17,2	14,7
Kentli nüfus (kişi)	2016	762.021	130.304	55.670	947.995	73.671.748
	2017	760.476	130.224	49.603	940.303	74.761.132
Artış (kişi)	2016-2017	-2545	-80	-6067	-7.692	1.089.384
Nüfus yoğ. (kişi/km ²)	2017	30	20	22	26	105
	2018	30	20	22	26	107
Kentli nüfus (%)	2017	100*	56,25	61,68	63	77
	2018	100*	73,27	55,26	76,2	92,3

* Büyükşehir

12. Bölge genelinde ve Erzincan'da kaba doğum hızı düşmekte; 0 – 14 yaş aralığı yaş grubu daralmakta ve en geniş yaş aralıklarının sırasıyla 20 – 24 ve 15 – 19 olduğu görülmektedir (Şekil 3). 15 - 24 yaş aralığındaki nüfusun (bölge dışından gelen üniversite öğrencileri nedeniyle) yüksek oranı ve 25 yaşından itibaren göç ve mezuniyet nedeniyle düşüşü dikkat çekmektedir. 15 – 64 yaş arası (çalışabilir) nüfusun oranı halen ilde ve bölge genelinde yüksektir. Bu durum sosyoekonomik kalkınma amaçlı nitelikli işgücü için bir potansiyeli ifade etmektedir. İl ve bölge nüfuslarında yüksek doğurganlık hızının etkisi kaybolmaya başlamıştır. Mevcut nüfusun genç olması gelecekte nitelikli iş gücü sağlama açısından bir potansiyel olarak görülebilir ancak çalışma çağındaki nüfusun nispi azlığı ise göç olgusunun bir sonucu olarak düşünülmektedir.

Şekil 3. Erzincan yaş gruplarına göre nüfus dağılımı

13. Yaşlı nüfus (65+yaş) 2012 yılında ülke genelinde 5.682.003 kişi iken %26,5 artarak 2018 yılında 7.186.204 kişi olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2012 yılında %7,5 iken, 2018 yılında %8,8'e yükselmiştir. Bu oran TRA1 Bölgesi'nde, 2012 yılında 87.498 kişiden (%8.2) 2018 yılında 102.675 kişiye (%9.5) ulaşmıştır. Erzincan'da ise bu yaş aralığının oranı Tablo 3'te verilmiştir. Buna göre 2012 ve 2018 yılında 65+ yaş nüfus oranı yine en yüksek Erzincan'dadır.

Tablo 3. TRA1 Bölgesi 65+ yaş aralığındaki nüfus oranları

	2012			2017			2018 (TR: 8,8%)		
	Toplam	65+Toplam	%	Toplam	65+Toplam	%	Toplam	65+Toplam	%
TRA1	1071878	87498	8.2	1072404	96878	9.0	1086156	102675	9.5
Erzurum	778195	56612	7.3	760476	62382	8.2	767848	64835	8.4
Erzincan	217886	23397	10.7	231511	26083	11.3	236034	28557	12.1
Bayburt	75797	7489	9.9	80417	8413	10.5	82274	9283	11.3

14. Tablo 4'te verilen nüfus projeksiyonuna göre TRA1 Bölgesi'nin toplam nüfusu 2023 yılına kadar artış yönlü görünmektedir. Erzurum nüfusunun 243.857 olacağı öngörülmüştür. TRA1 Bölgesi'nin Türkiye nüfusu içerisindeki payı %1,25'e denk gelmektedir.

Tablo 4. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre toplam nüfus

Yıllar	Erzurum	Erzincan	Bayburt	TRA1	TR	TRA1/TR*100
2019	758263	234844	82306	1075413	82886421	1,30
2020	756464	238177	83060	1076711	83900373	1,29
2021	754545	239452	83743	1077740	84908658	1,27
2022	796213	241664	84423	1078619	85911035	1,26
2023	797241	243857	85138	1079390	86907367	1,25

Yerleşim	2014	2015	2016	2017	2018
TR	13,32	13,36	13,55	12,4	14,7
TRA1	4,9	-3,54	13,46	-5,4	17,2
Erzurum	-4,46	-1,31	-0,39	-2,03	9,6
Erzincan	16,4	-3,2	13,87	23,95	19,3
Bayburt	63,86	-25,85	137,78	-114,29	22,8

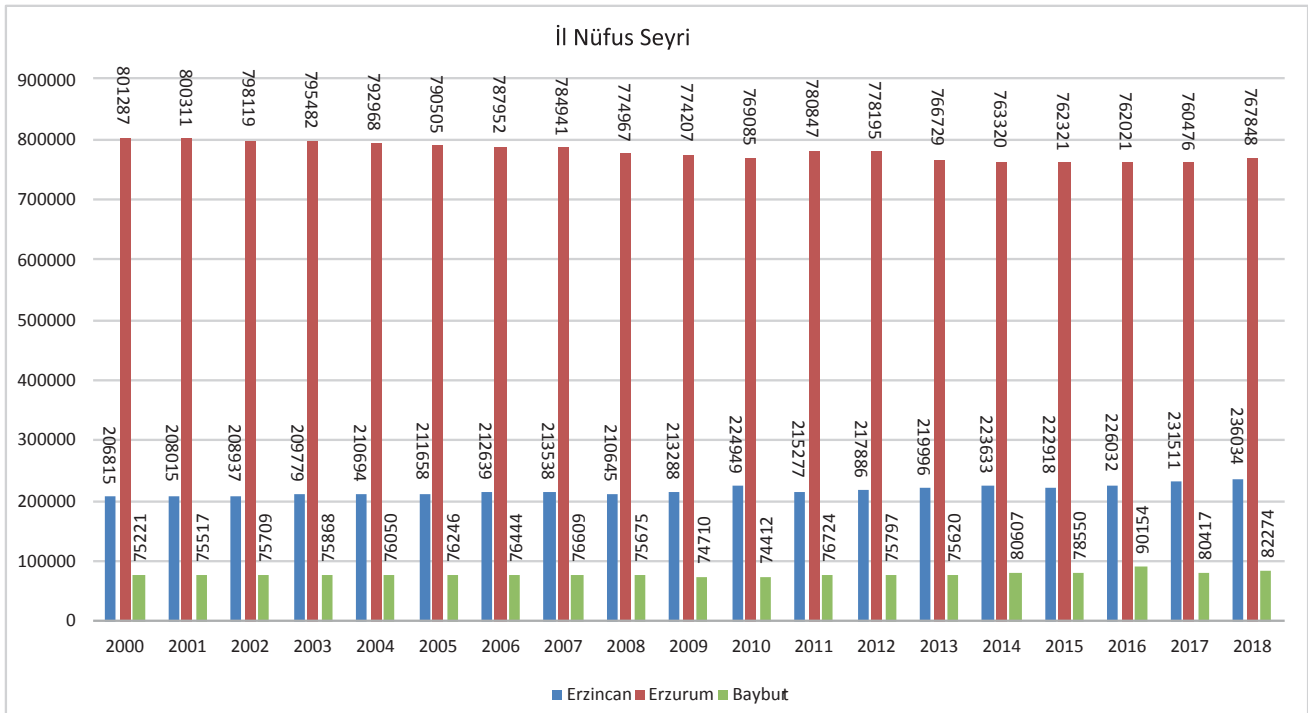
Erzincan, yıllık nüfus artışının yıllara göre seyrinde son 5 yılda bölge içerisinde artış hızı sürekli ve en yüksek ildir (Tablo 5).

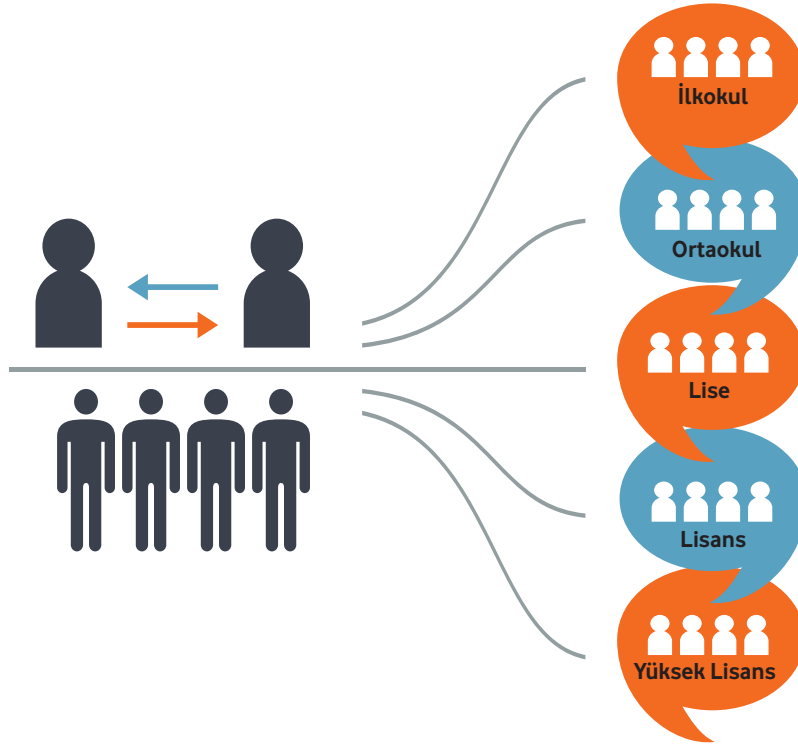
Tablo 5. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre yıllık nüfus artış hızı

3.1.2. GÖÇ

15. TRA1 Bölgesi genelde ve iller bazında göçün yoğun olduğu bir bölgedir. Son on sekiz yılda bazı yıllarda artışlar olsa da bölge illeri nüfuslarında genel görünüm azalış yönündedir (Şekil 4). Bununla beraber, Erzincan bahsedilen dönemde sadece bir yılda nüfus kaybetmiş diğer yıllarda nüfus artış yönünde olmuştur.

Şekil 4. İl nüfuslarının seyri

16. Bölge illeri 2011 - 2012 yılları baz alınarak alınan göç bakımından 81 il içinde sırasıyla 30 (Erzurum), 55 (Erzincan) ve 81'inci (Bayburt) sıradayken verdiği göç bakımından 18, 61 ve 81'inci sırada yer almıştır. Ortalama net göç hızı 2017 yılında ‰-18,44 iken bölge yine 2017 yılında 64.538 kişilik verdiği göç ile 26 Düzey 2 Bölgesi arasında en yüksek göç hızına sahip üçüncü bölgedir. Net göç sayısı bakımından yine 26 Düzey 2 Bölgesi arasında dokuzuncu sırada yer almıştır. Türkiye nüfusunun %1,3'ünden sorumlu olan bölge alınan ya da verilen göç içerisinde yaklaşık %4'lük bir paya sahiptir. Son 5 yıllık dönemin ortalamasına göre Erzurum, Erzincan ve Bayburt'un aldığı ve verdiği göç miktarı birbiriyle farklılık göstermiştir. Erzurum ve Erzincan gerek verdiği ve aldığı göçün büyüklüğü gerekse net göç miktarının değeri bakımından beş yıllık dönemde negatif eğilim göstererek nüfus kaybı yaşamaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. Erzurum, Erzincan, Bayburt ve TRA1 Bölgesinin karşılaştırmalı göç istatistikleri

		2013	2014	2015	2016	2017	Ortalama
Erzurum	Aldığı göç	23398	27944	29624	26957	26624	26909,4
	Verdiği göç	39997	45209	41803	36340	37358	40141,4
	Net göç	-16599	-17215	-12179	-9383	-10734	-13222
Erzincan	Aldığı göç	12662	15450	14062	12666	15162	14000,4
	Verdiği göç	12884	13641	16766	12748	14210	14049,8
	Net göç	-24.586	-8.851	-12.417	-5.880	-10.683	-12483,4
Bayburt	Aldığı göç	4787	8912	7150	16981	5648	8695,6
	Verdiği göç	4677	5583	9281	6653	15820	8402,8
	Net göç	110	3329	-2131	10328	-10172	292,8
TRA1	Aldığı göç	38713	50336	48155	53905	44584	47138,6
	Verdiği göç	55424	62413	65169	53042	64538	60117,2
	Net göç	-16711	-12077	-17014	863	-19954	-12978,6

17. 2013-2017 döneminin ortalamasına göre Erzurum, Erzinan ve Bayburt'un aldığı ve verdiği göç miktarı incelendiğinde sırasıyla ortalama -13.222, -12.483 ve 293 (artış) kişilik net göç miktarına sahip olduğu TRA1 Bölgesinin ise -12.979 kişi göç verdiği görülmektedir (Tablo 6). TRA1 Bölgesi illerinin verdiği göçün yaş aralığı en yüksek oranda 15 – 34 (%50-60), en düşük oranda ise 60 – 64 yaş aralığıdır. Bölgede alınan ve verilen göç en yüksek oranda lise ve dengi okul mezunlarına aittir. Bunu okul bitirmeyenler ve ilkokul mezunları takip etmektedir. Bunun ardından ise yüksekokul mezunları gelmektedir. Bölgenin aldığı göç en yüksek oranda lise mezunu iken lise altı profilin toplamı da lise mezunu oranına yaklaşmaktadır. Buna karşılık yüksekokul ve fakülte mezunları lise altı gruptan daha azdır. Göç alınan yerler özelinde bakıldığında İstanbul ve Ankara bölge için en fazla göçün geldiği yerler olarak görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 7. İllerin göç aldığı merkezler

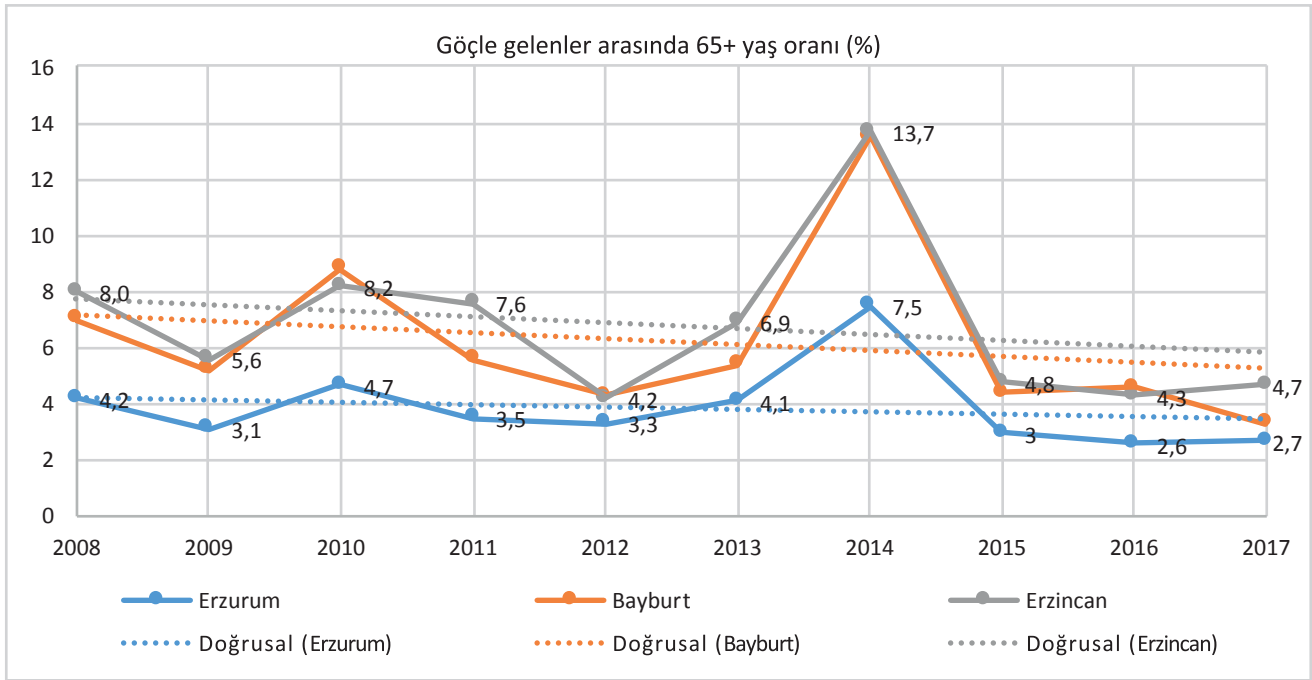
	Erzinan	Kişi	Erzurum	Kişi	Bayburt	Kişi
1	Erzinan	4004	Erzurum	10144	Bayburt	3510
2	Erzurum	874	İstanbul	1488	İstanbul	1323
3	İstanbul	785	Ankara	855	Trabzon	526
4	Gümüşhane	673	Trabzon	762	Erzurum	365
5	Ankara	426	Kars	660	Ankara	243
6	Sivas	355	Ağrı	502	Samsun	159

18. Bölgeden çıkmış ancak emeklilik sonrası geri dönen nüfus konusunda bilgi vermesi beklenen bir gösterge olarak Tablo 8'de verilen 65+ yaş nüfusun bölgeye gelme oranı son on yılda gittikçe azalmaktadır (Şekil 5). Bu oran toplam alınan göçün son yıllarda %3'üne hatta altına kadar gerilemiştir.

Tablo 8. Alınan 65+ yaş nüfus oranı

	Bayburt	Alınan Göç	Erzinan	Alınan Göç	Erzurum	Alınan Göç
	65+	Toplam	65+	Toplam	65+	Toplam
2008	209	2996	875	10977	799	18999
2009	162	3101	676	11966	764	24830
2010	349	3984	1162	14198	1087	23294
2011	222	3997	876	11523	984	27719
2012	155	3664	526	12192	748	22551
2013	258	4787	875	12662	966	23398
2014	1200	8912	2114	15450	2110	27994
2015	312	7150	670	14062	886	29624
2016	787	16981	541	12666	690	26957
2017	185	5648	711	15162	713	26624

Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

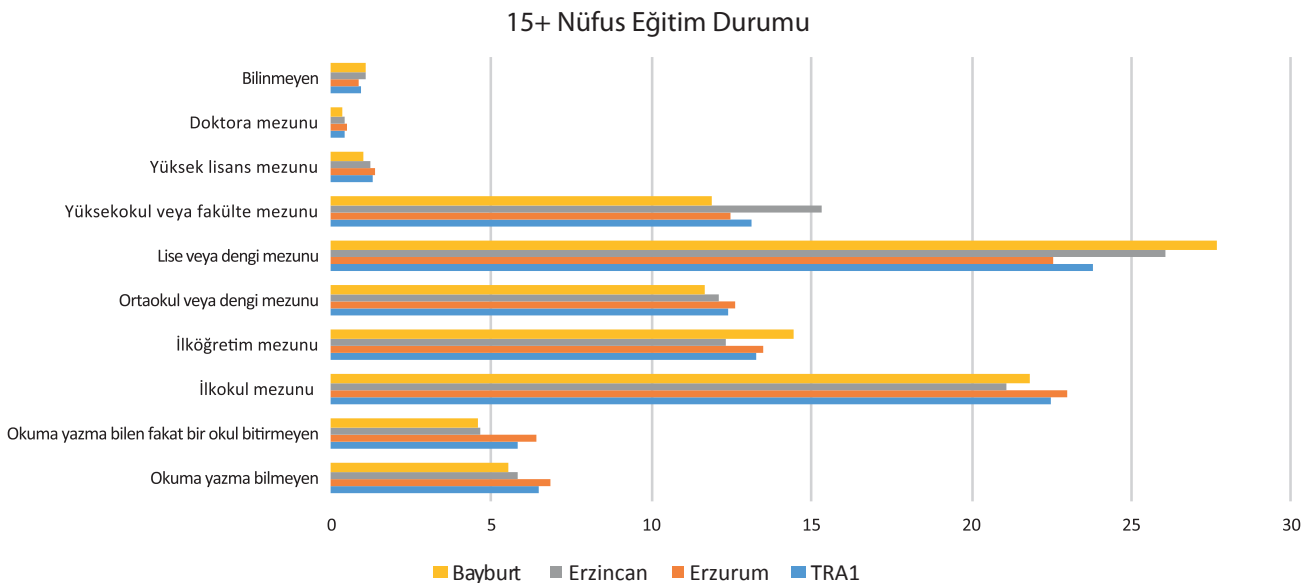

Şekil 5. Alınan göçte 65+ yaş oranı

3.1.3. EĞİTİM

19. 15 + yaş nüfusun eğitim durumuna bakıldığında bölge ve illerin durumu Türkiye ortalamasına yakın görünmektedir. En yüksek aralık lise ve dengi okul mezunu iken ikinci sırada ilköğretim mezunu ve arkasından ilköğretim mezunu gelmektedir (Şekil 6). Erzincan ilinde nüfusun eğitim durumuna bakıldığında; en yüksek oran lise veya dengi okul mezunlarında iken bunu %22'lik oranla ilköğretim mezunları izlemektedir. Bundan sonraki aralık ise yüksekokul veya fakülte mezunlarıdır. İlde yüksek lisans ve doktora mezunu nüfus oranı oldukça düşüktür (Şekil 6). Bölge genelinde erkek nüfusun yüksek oranda lise ve dengi okul mezunu oluşu dikkat çekerken bu oran ülke ortalamasının üzerindedir. En yüksek yükseköğretim mezunu erkek nüfus yüzdesi Erzincan'da (%17,66) mevcut olup Türkiye ortalamasının (%16,41) üzerindedir.

Şekil 6. 15+ yaş nüfusun eğitim durumu (2017)

20. Bölgede ve Erzincan'da toplam nüfusun (0 - 14 yaş aralığı dahil) eğitim seviyesine bakıldığında en yüksek oranın lise ve dengi okul mezunu olduğu görülmektedir. Bu eğitim düzeyinde bölge ve Erzincan ülke ortalamasının üzerinde bir oran göstermektedir. En düşük oran yüksek lisans ve doktora mezunlarında görünse de Türkiye ortalamasından yüksek bir seyrin görülmesi bölgede üniversitelerin varlığı nedeniyledir. İkinci en yüksek eğitim seviyesi aralığı olan okuma – yazma bilen ancak okul bitirmemiş olanların varlığı ise ilköğretim çağındaki nüfusun yüksek oranından kaynaklanmaktadır. Bu oran da yine ülke ortalamasındadır.

21. Kadın nüfusun eğitim durumuna bakıldığında bölgede ülke ortalamalarından daha düşük bir eğitim düzeyi ve oranıyla karşılaşılmaktadır. Bölge ve Erzincan genelinde kadınların en yüksek oranda ilköğretim mezunu olduğu bunu okuma yazma bilen ancak okul bitirmemiş grubun takip ettiği ve ardından da lise mezunlarının geldiği görülmektedir. Bu duruma neden olarak kız çocuklarının okutulmaması ve ilköğretim çağındaki nüfusun fazlalığı gösterilebilir. Kadın nüfusunun okuma yazma bilmeme oranı da bölge ölçeğinde yüksek bir değer göstermekte ve bu değer hem kent hem bölge hem de erkeklerde görülen oranlardan daha yüksektir. Kadınlarda lise altı eğitim oranı bölge genelinde ve iller bazında %70'in üzerindeyken, bu oran ülke geneline göre iyi durumdadır. Kadınların yükseköğretim mezunu olma oranı bölge genelinde düşük olsa da ülke geneline göre daha iyi bir durumdadır.

22. Bölgede, Erzurum'da iki, Erzincan ve Bayburt'ta birer olmak üzere toplam dört üniversite bulunmaktadır. Tamamı devlet üniversitesi olan bu üniversitelerdeki yetişmiş insan gücü ve öğrenci potansiyeli iller için son derece önemlidir. Yapılan uluslararası işbirlikleri sayesinde bölgede yabancı öğrenci sayısı artmaktadır. Üniversitelere ait özet bilgiler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Bölge üniversitelerinin öğrenci, öğretim üyesi ve akademik birim sayıları

Üniversitenin Adı	Atatürk Üniversitesi	Bayburt Üniversitesi	Erzincan Üniversitesi	Erzurum Teknik Üniversitesi	Toplam
Fakülte Sayısı	23	7	10	6	46
Yüksekokul Sayısı	3	2	4	1	10
MYO Sayısı	14	6	12		32
Enstitü Sayısı	8	2	3	3	16
Araştırma ve Uygulama Merkezleri Sayısı	29	10	1	5	45
Öğrenci Sayısı	339634	9524	22755	3814	371460
Akademik Personel Sayısı Toplam	2572	333	879	235	3725
Profesör	489	7	39	9	539
Doçent	281	6	59	14	347
Dr. Öğretim Üyesi	590	96	271	57	917
Öğr. Grv.	117	52	153	15	307
Arş. Grv.	929	154	317	140	1391
Okutman	103	12	29	-	148
Uzman	63	6	11	-	76

Kaynak: Üniversite Faaliyet Raporları ve web sayfaları

23. TRA1 Bölgesi'nde bulunan sağlık kuruluşları ve yatak sayıları Tablo 10'da verilmiştir. Buna göre ülke geneline göre TRA1 Bölgesi sağlık kurumları açısından Sağlık Bakanlığı, üniversite, özel ve toplam sağlık kurumlarının sırasıyla %3,5; 1,4; 0,4 ve 2,3'üne; yatak sayısının ise %2,1; 3,2; 0,3 ve 1,9'una sahiptir. Bölgede 100 bin kişi başına düşen yatak sayısı 378'dir. Erzincan ise 273 yatak ile ülke ortalamasının altındadır (Tablo 10). Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde verilen bilgiye göre Erzincan'da özellikle kamu hastanesi sayısı 4'tür. Bu sayı Bayburt'ta 2 Erzurum'da 16'dır.

Tablo 10. Bölgedeki sağlık kurumu ve yatak sayıları (TÜİK, 2017)

	Toplam	%	Sağlık Bakanlığı	%	Üniversite	%	Özel	%	
TR	1510		876		69		565		Yüz bin kişi başına yatak sayısı
TRA1	34	2,3	31	3,5	1	1,4	2	0,4	
Erzurum	23	1,5	21	2,4	1	1,4	1	0,2	
Erzincan	10	0,7	9	1,0	-	0,0	1	0,2	
Bayburt	1	0,1	1	0,1	-	0,0	-	0,0	
TR	217771		132921		37707		47143		273
TRA1	4080	1,9	2737	2,1	1188	3,2	172	0,3	378
Erzurum	3347	1,5	2084	1,6	1188	3,2	97	0,2	439
Erzincan	533	0,2	453	0,3	-	0,0	75	0,2	236
Bayburt	200	0,1	200	0,2	-	0,0	-	0,0	222

24. Bölge kamuya ait sağlık kurumları ve sağlık personeli açısından ülke ortalamasına göre daha iyi durumda bulunmasına rağmen özel hastanelerin bölgede sayı ve kapasite bakımından yeterli olmayışı önemli bir eksikliktir. Bunun yanında, ortalamaların yüksek olmasının nedeni bölgede Sağlık Bakanlığı sağlık kurumlarına ilave olarak iki de tıp fakültesi bulunmasıdır. Ancak ilçeler ölçeğine inildiğinde bu olumlu durumun sağlık personelinin homojen dağılımının sağlanamaması nedeniyle devam etmediği görülmektedir. Bölgede sadece Erzurum ve Erzincan'da birer olmak üzere kamu sağlık tesislerinden sağlık turizmi yetki belgesi verilen iki hastane bulunmaktadır.

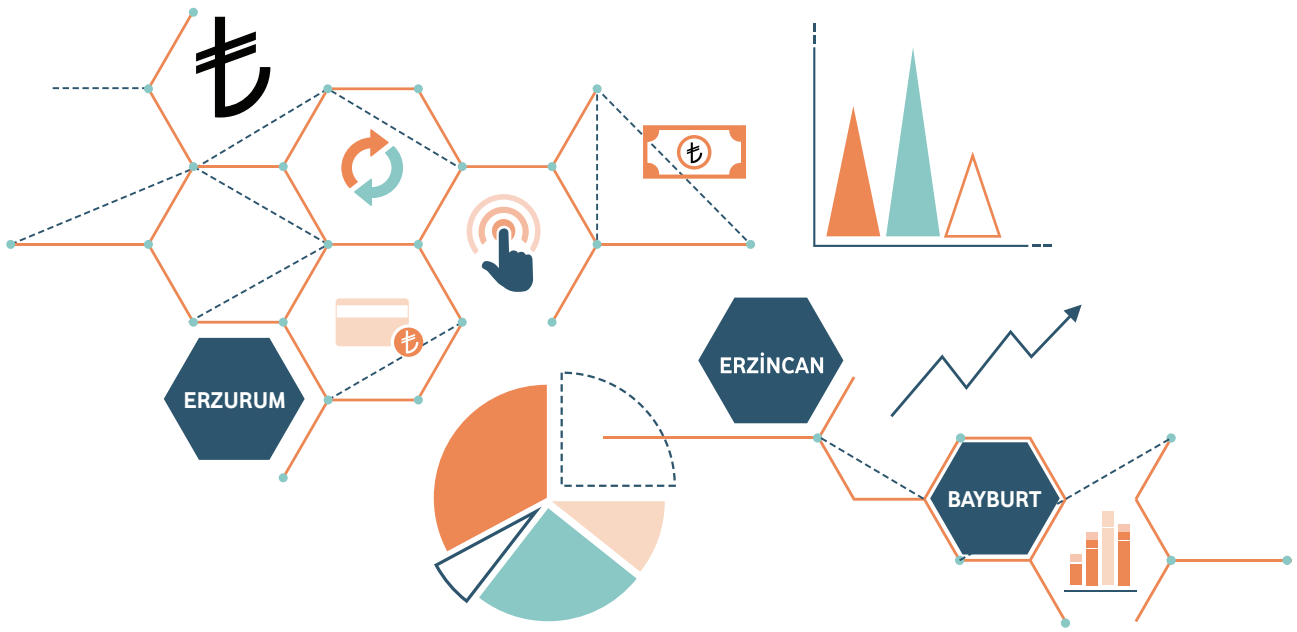

3.1.5. YAŞANABİLİRLİK

25. Konut, çalışma hayatı, gelir ve servet, sağlık, eğitim, çevre, güvenlik, sivil katılım, altyapı hizmetlerine erişim, sosyal yaşam ve yaşam memnuniyeti olmak üzere 11 değişkene göre TÜİK tarafından hazırlanan “İllerde Yaşam Endeksi” çalışmasına göre; Erzincan 81 il içinde 34’üncü sırada yer alarak bölgedeki en iyi il olurken Bayburt ve Erzurum sırasıyla 47 ve 52’nci sıralarda yer almışlardır (Tablo 11).

Tablo 11. Yaşam endeksi il sıralamaları ve değerleri (TÜİK,2015)

İl	Sıra	Endeks	İl	Sıra	Endeks	İl	Sıra	Endeks	İl	Sıra	Endeks
Isparta	1	0,674	İzmir	21	0,600	Zonguldak	41	0,553	Adana	61	0,468
Sakarya	2	0,674	Çankırı	22	0,598	Kayseri	42	0,550	Tunceli	62	0,446
Bolu	3	0,655	Kocaeli	23	0,593	Burdur	43	0,546	Bingöl	63	0,442
Kütahya	4	0,652	Çanakkale	24	0,592	Antalya	44	0,546	Hatay	64	0,440
İstanbul	5	0,649	Karaman	25	0,590	Muğla	45	0,545	Siirt	65	0,424
Uşak	6	0,648	Denizli	26	0,589	Aydın	46	0,543	Osmaniye	66	0,413
Balıkesir	7	0,632	Amasya	27	0,589	Bayburt	47	0,539	Kilis	67	0,395
Artvin	8	0,631	Kırşehir	28	0,586	K. Maraş	48	0,533	Bitlis	68	0,395
Kırıkkale	9	0,631	Giresun	29	0,585	Düzce	49	0,531	Adıyaman	69	0,380
Afyon	10	0,628	Tekirdağ	30	0,581	Gümüşhane	50	0,531	Kars	70	0,379
Sinop	11	0,627	Manisa	31	0,580	Niğde	51	0,530	Van	71	0,366
Karabük	12	0,626	Kırklareli	32	0,578	Erzurum	52	0,528	Iğdır	72	0,362
Bilecik	13	0,626	Samsun	33	0,575	Malatya	53	0,519	Şanlıurfa	73	0,354
Rize	14	0,625	Erzincan	34	0,572	Aksaray	54	0,513	Ardahan	74	0,353
Eskişehir	15	0,622	Edirne	35	0,568	Ordu	55	0,509	Diyarbakır	75	0,349
Yalova	16	0,621	Kastamonu	36	0,567	Çorum	56	0,500	Hakkari	76	0,333
Ankara	17	0,619	Nevşehir	37	0,564	Yozgat	57	0,491	Batman	77	0,322
Konya	18	0,616	Bartın	38	0,564	Elazığ	58	0,483	Şırnak	78	0,321
Bursa	19	0,604	Tokat	39	0,562	Mersin	59	0,477	Ağrı	79	0,297
Trabzon	20	0,601	Sivas	40	0,559	Gaziantep	60	0,472	Mardin	80	0,294
									Muş	81	0,277

3.2. EKONOMİK GÖSTERGELER

3.2.1. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

26.2009 bazlı iktisadi faaliyet kollarına göre cari fiyatlarla Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (TÜİK 2019) değerlerine göre TRA1 Bölgesi'nde kişi başı GSYH Türkiye ortalamasının altındadır ve 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde 20. sırada yer almaktadır (Tablo 12). İller sıralamasına göre ise Erzincan 81 il içerisinde 25'inci sırada yer alarak bölgedeki en yüksek GSYH'ye sahip il olurken Erzurum 57 ve Bayburt ise 65'inci sırada yer almaktadır.

Tablo 12. Kişi Başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, Düzey 2 Bölgeler (2017)

1	TR100	17827	14	2017	TR81	7598	Balıkesir	8806	24
2	TR51	14253	15	2017	TR71	7454	Erzincan	8768	25
3	TR42	13911	16	2017	TR82	7319	Kırıkkale	8738	26
4	TR310	12344	17	2017	TR90	7257	Burdur	8687	27
5	TR41	11793	18	2017	TRC1	7011	Sinop	6477	55
6	TR21	11512	19	2017	TR83	6944	Ardahan	6384	56
7	TR61	10034	20	2017	TRA1	6814	Erzurum	6338	57
8	TR22	9320	21	2017	TR63	6716	Kahramanmaraş	6295	58
9	TR32	9194	22	2017	TRB1	6350	Ordu	5994	64
10	TR33	8595	23	2017	TRC3	5031	Bayburt	5824	65
11	TR52	8486	24	2017	TRA2	4727	Gümüşhane	5735	66
12	TR72	8132	25	2017	TRC2	4403	Kars	5558	67
13	TR62	8094	26	2017	TRB2	4162	Ağrı	3489	81

TÜİK'in yayınladığı gayrisafi yurtiçi hasıla verilerine göre (Tablo 12) bölgede ortalama kişi başına GSYH 7 bin USD civarındayken bu değer ülke ortalamasının oldukça altındadır. En yüksek GSYH Erzincan'dayken en düşük GSYH Bayburt'tadır. Sektörlere göre GSYH bölge ve iller özelinde ele alındığında (Tablo 13) tarım sektörü illerin kendi sektörel dağılımları içinde en yüksek Bayburt'ta, en düşük Erzincan'dadır. Bununla beraber, tarım sektörünün bölgedeki oranı ülke genelinde tarımın ortalama payından oldukça yüksektir. Sanayinin payı ise bölgede ülkeye göre düşüktür. Sanayide en yüksek pay Erzincan'dadır. Ülkede sanayinin GSYH içindeki payına en çok yakın değerler Erzincan'dadır. Bölgede hizmetler sektörü oransal olarak ülke ortalamasının üstündedir.

YIL (GSYH; 2009 bazlı)	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
BÖLGE ADI	TR	TR	TRA1	TRA1	ERZURUM	ERZURUM	ERZURUM	ERZURUM	ERZURUM	ERZURUM	ERZURUM	ERZURUM
GSYH Tarım	161304618	189000175	3481563	3955385	2240491	2602512	2602512	2602512	2602512	2602512	2602512	2602512
GSYH Sanayi	735168540	905819274	3996081	5183636	2441177	3049798	3049798	3049798	3049798	3049798	3049798	3049798
GSYH Hizmetler	1402423306	1657822396	12665680	14548007	8634926	9944412	9944412	9944412	9944412	9944412	9944412	9944412
Kişi başına GSYH (TL)	32904	38680	21341	24860	19825	23122	23122	23122	23122	23122	23122	23122
Kişi başına GSYH (\$)	10883	10602	7058	6814	6557	6338	6338	6338	6338	6338	6338	6338
Gayrisafi Katma Değer	2298896464	2752641846	20143324	23687028	13316595	15596723	15596723	15596723	15596723	15596723	15596723	15596723
GSYH	2608525749	3106536751	22856349	26732363	15110155	17601924	17601924	17601924	17601924	17601924	17601924	17601924
Sektörel oran (%)												
GSYH Tarım	6,2	6,1	15,2	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8
GSYH Sanayi	28,2	29,2	17,5	19,4	16,2	17,3	17,3	17,3	17,3	17,3	17,3	17,3
GSYH Hizmetler	53,8	53,4	55,4	54,4	57,1	56,5	56,5	56,5	56,5	56,5	56,5	56,5
Ülke geneline oran (%)												
GSYH Tarım			2,2	2,1	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
GSYH Sanayi			0,5	0,6	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
GSYH Hizmetler			0,9	0,9	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Gayrisafi Katma Değer Toplam			0,9	0,9	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6

Hizmetler sektöründe bölgede en düşük pay Erzincan'dadır. Gayrisafi katma değer bölge ve iller özelinde ülke içindeki payı tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinde en yüksek Erzurum'dayken bunu Erzincan takip etmektedir. Bölgenin ve illerin ülke GSKD'si içindeki payı %1'in altındadır.

Tablo 13. İktisadi faaliyet kollarına göre cari fiyatlarla Gayrisafi Yurtiçi Hasıla

27. Bölgede en büyük yatırımcı kamu sektörüdür. İllerin kamu yatırımları yıllara göre artsa da paylar yıllara göre benzerlik göstermektedir (Tablo 14).

Tablo 14. Kamu yatırımlarının seyri

2006 - 2017 YILLARI KAMU YATIRIM TAHSİSLERİNİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI Cari Fiyatlarla (Bin TL)													
İLLER	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
ERZİNCAN	24788	28672	69290	64364	118886	132389	175727	177671	188658	245538	226644	218395	
ERZURUM	167935	204986	152315	192428	337293	184219	248984	360246	502836	505934	698318	756022	
BAYBURT	2146	5653	4824	10588	24039	24484	33790	46929	61306	63697	106604	112080	
TR TOPLAM	21608226	21513108	21915452	27458727	33832966	36400287	44434287	52881620	56279641	62240302	76606214	94518347	
Türkiye toplamına oranı (binde)													
ERZİNCAN	1,1	1,3	3,2	2,3	3,5	3,6	4,0	3,4	3,4	3,9	3,0	2,3	
ERZURUM	7,8	9,5	7,0	7,0	10,0	5,1	5,6	6,8	8,9	8,1	9,1	8,0	
BAYBURT	0,1	0,3	0,2	0,4	0,7	0,7	0,8	0,9	1,1	1,0	1,4	1,2	

TÜİK'egöre (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24635>) TRA1 Bölgesi'nde istihdamın sektörel dağılımında 2015 ve 2016 yılları itibarıyla tarım ve hizmetler sektörü çok baskın iken (%40'ın üstünde; Tablo 15) sanayi %10'un üstünde ve artış seyrindedir. Sanayi ve hizmetlerdeki ortalamanın Türkiye ve İstanbul Bölgesinden oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bölgenin tarımdaki ağırlığı da yıllara göre azalmaktadır.

Tablo 15. Düzey 2 Bölgelere göre istihdamın sektörel dağılımı

[15+ yaş]; (Bin kişi)	Toplam		Tarım		Sanayi		Hizmet	
Yıllar	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Türkiye	26 621	27 205	5 483	5 305	7 246	7 283	13 891	14 617
TR10 (İstanbul)	5 306	5 558	37	51	1 922	1 822	3 347	3 685
TRA1	361	357	186	163	39	38	135	155
			Tarım (%)		Sanayi (%)		Hizmet (%)	
Yıllar			2015	2016	2015	2016	2015	2016
Türkiye			20,6	19,5	27,2	26,8	52,2	53,7
TR10 (İstanbul)			0,7	0,9	36,2	32,8	63,1	66,3
TRA1			51,7	45,8	11,0	10,7	37,4	43,5

28. Türkiye İş Bankası tarafından 2014 yılında hazırlanan "2013 Verileriyle Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Düzeyi" çalışması çerçevesinde Erzurum, Erzincan ve Bayburt Türkiye'de 81 il içinde sırasıyla 46, 56 ve 67'nci sırada yer almıştır. Türkiye ve bölge içerisinde yapılan sıralamadan ortaya çıkan durum; bölge illerinin ekonomik performans anlamında istenen konumda olmadığını, kent ve bölge ekonomisine katkı sağlayacak performans artırıcı politikaların geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

29. TOBB'un 2018 Yılı Sanayi Kapasite Raporu İstatistiklerinde yer alan Yabancı Sermayeli Firmaların İllere Göre Dağılımı tablosundaki verilere göre (Tablo 16), Türkiye'de kapasite raporu hazırlayan toplam 1413 yabancı sermayeli firmanın 4 tanesi TRA1 bölgesinde yer almaktadır. Bu firmaların 3 tanesi Erzincan ilinde 1 tanesi ise Erzurum ilinde yer almaktadır. Erzincan'da bulunan firmalar ilin maden potansiyelini değerlendiren maden sanayi, gaz sanayi ve demiryolu teknolojileri üzerinedir. Bu duruma göre; Erzincan ilinin maden potansiyeli yabancı firmaları çekebilecek ve ekonomisine katkı sağlayabilecek büyüklüktedir. İlin maden rezervi hala iyi durumda olup bölgesel kalkınmayı destekleyecek sanayi politikalarıyla ekonomik gelişme sağlanabilir durumdadır.

İller		Kapasite Raporu Sayısı		
		2017	2018	% Değişim
1	KOCAELİ	237	236	-0,42
2	İZMİR	209	219	4,78
3	İSTANBUL	176	188	6,82
4	BURSA	146	151	3,42
5	TEKİRDAĞ	102	99	-2,94
	ERZİNCAN	2	3	50,00
	ERZURUM	1	1	0,00
Ülke Toplamı		1.373	1.413	2,91

Tablo 16. TRA1 illeri yabancı sermayeli firma dağılımı

30. TRA1 Bölgesi'nde seçilen iş kollarına göre girişim sayıları incelendiğinde (Tablo 17) Erzincan ilinin tarımsal potansiyelinin yüksek olduğu ve bu alandaki girişim sayılarının da buna paralel olarak bölge içinde öne çıktığı görülmektedir. Yine madencilik ve taş ocakçılığında barındırdıkları maden rezervleri sayesinde Erzincan ilinde girişim sayıları yüksektir.

Tablo 17. TRA1 Bölgesinde yer alan girişim sayıları

İller	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	Madencilik ve Taş ocakçılığı	İmalat	İnşaat
ERZURUM	83	64	2000	1732
ERZİNCAN	132	32	836	657
BAYBURT	12	18	244	182

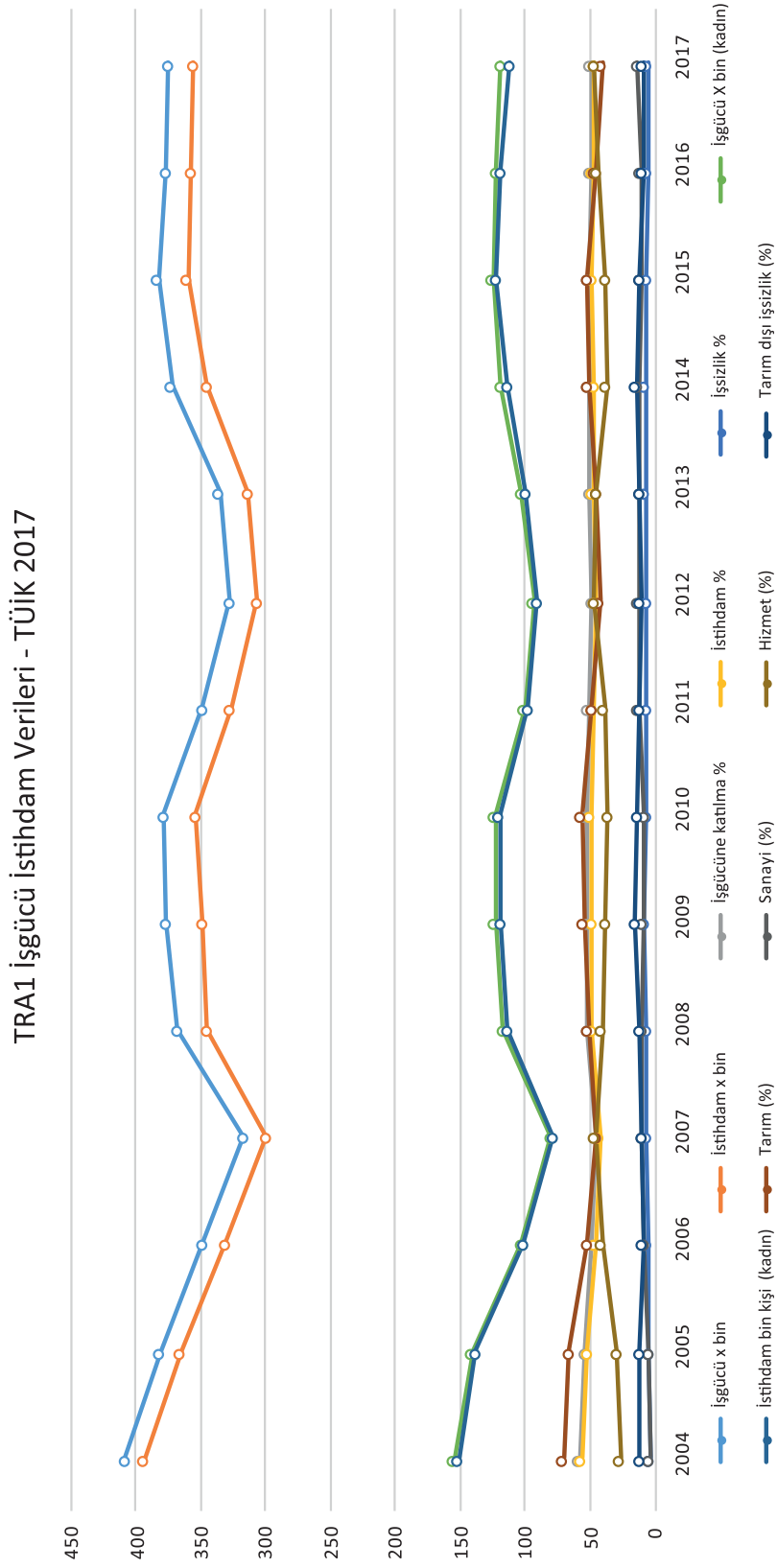
Kaynak:
TÜİK, 2016

3.2.2. İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM

31. İşgücü ve istihdam verileri Düzey 2 seviyesinde verildiği için, Erzincan'ın bu başlık altındaki durumu TRA1 Bölgesiyle değerlendirilmektedir. Bölgenin 2004-2017 yılları arası işgücü ve istihdam oranları Şekil 7 ve Tablo 18'de verilmiştir. Buna göre bölgede son yıllarda her iki parametrede de önemli düşüşler gözlenmektedir. Ülke genelinde bu oranlar artış gösterse de TRA1 Bölgesi'ndeki azalma iş hacminde ve çalışan nüfus sayısında azalmaların olduğunu göstermektedir. Bölge genelinde işgücüne katılım oranı düşmekte ve tarım dışı işsizlik oranında da bir azalma olduğu görülmektedir. Bu durumda bölgedeki ekonomik faaliyetler içerisinde tarımsal faaliyetlerin payının azaldığı söylenebilir. TRA1 Bölgesi'nin temel işgücü verileri Türkiye ile karşılaştırıldığında TRA1 Bölgesi'nde ülke genelinin tersine 15 yaş üstü işgücüne katılan nüfus oranı yıllara göre azalmaktadır. Bölgedeki işsizlik oranında ise yıllara göre dengeli bir azalma olduğu söylenememektedir. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullar ve bölgede uygulanan ekonomik politikalar dönemsel olarak işsizlik oranında değişimlerin olmasına sebep olmaktadır. Bölgede tarımın istihdamdaki payı önemlidir. Son dönemlerde, ülkedeki gidişata uygun olarak tarımın sektörel istihdamdaki payı azalırken sanayi ve hizmetlerin oranı artmaktadır. Bu değişimin yanında 2017 yılında sektörlerin oransal dağılımına bakıldığında çalışanların %40,3'ü tarım sektöründe olmakla beraber bu sektörde bölge, ülke ortalamasının üstünde bir orana sahiptir. Yani hala bölge ekonomisinde tarımın öncelikli bir yerde olduğu söylenebilir. Ayrıca tarım dışı sektörlerde çalışan nüfus oranının ise Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

Tablo 18. İşgücü verileri

	İşgücü x bin	İstihdam x bin	İşgücüne katılma %	İstihdam %	İşsizlik %	İşgücü X bin (kadın)	İstihdam X bin (kadın)	Tarım (%)	Sanayi (%)	Hizmet (%)	Tarım dışı işsizlik (%)
2004	408	393	58	55,9	3,6	154	151	70,5	3,8	26	11,1
2005	381	365	53,5	51,3	4,3	140	138	65,8	4,7	29,3	11,4
2006	348	331	48,3	45,9	5	103	101	51,7	8,2	40,2	9,1
2007	317	299	44,4	41,9	5,7	80	78	44,5	10	45,5	9,7
2008	368	345	51,6	48,4	6,3	117	113	50,7	9,3	40	11,7
2009	376	348	52,1	48,1	7,7	123	118	54	8,3	37,6	14,9
2010	378	354	52,8	49,5	6,2	123	119	56,5	7,9	35,6	13
2011	348	326	50,5	47,3	6,3	100	97	48,5	12,6	38,7	11,5
2012	327	306	48,4	45,4	6,3	93	90	41,8	12,1	46,4	10,2
2013	335	313	50,3	46,9	6,6	103	99	44,4	11,2	44,4	11,2
2014	372	345	50,5	46,7	7,4	118	113	50,7	11,9	37,1	13,8
2015	383	360	51	48	5,9	125	122	51,7	10,8	37,5	11,4
2016	376	357	49,5	47	5	122	118	45,7	10,6	43,4	8,8
2017	375	355	49,3	46,6	5,5	118	111	40,3	13	46,8	8,6

Şekil 7. TRA1 işgücü- istihdam verileri

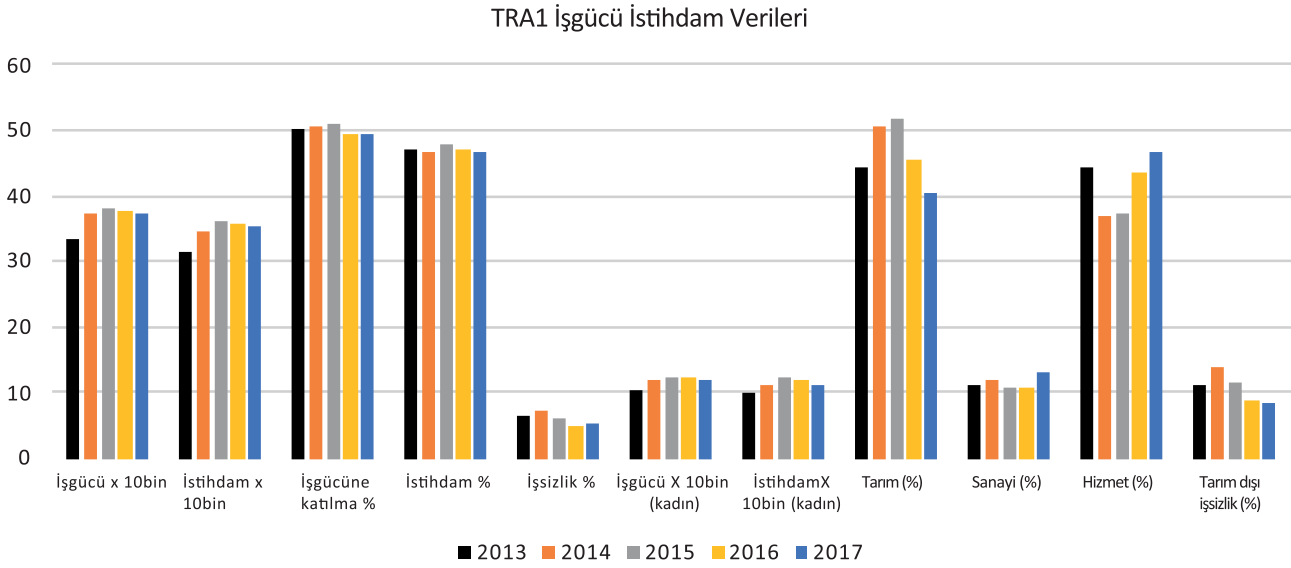
32. TRA1 Bölgesi'nde tarım sektöründeki istihdam oranında 2010 yılından itibaren önemli azalmalar görülmektedir. Bunun tersine hizmetler sektöründeki istihdam oranı sürekli artarken sanayi sektörü son dönemlerde nispeten daha stabil durumdadır. Tablo 19'da işgücü ve istihdamın yaş ve eğitim durumu verilmektedir. Bölge istihdamının %5,9'unu okuma yazma bilmeyenler oluştururken %54,6'sını da lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Lise ve dengi okul mezunlarının istihdamdaki oranı %19,7, yükseköğretim mezunlarının oranı da %19,4'tür (Tablo 19). Bölgedeki sektörel istihdamın eğitim durumuna göre karşılaştırması yapıldığında tarım sektöründe eğitim seviyesi daha düşük bir nüfus çalışırken sanayi ve özellikle hizmetler sektöründe çalışan nüfusun eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Lise altı eğitimlilerin istihdamdaki oranı %46,6 iken sanayi sektöründe çalışanların %69,9'unu lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Sanayi sektöründe çalışanların %18,4'ü lise ve dengi okul mezunu, %11,7'si de yükseköğretim mezunudur (İŞKUR 2013). Bölgedeki istihdam yapısına bakıldığında genelde tarım ya da hizmetler sektöründe, lise altı eğitim almış, 25 – 54 yaş aralıklarında erkek çalışan şeklindedir. Lise üstü eğitim almış kadınların işgücüne tarım dışı sektörlerde katılımı bölge genelinde oldukça düşüktür.

Tablo 19. İstihdam ve işgücü verileri (TÜİK 2017)

	1	2		3		4	5	6	7
Toplam	46,6	50,0	Toplam	375	Toplam	49,9	50,0	355	375
Toplam / Erkek	64,7	68,5	Toplam / Erkek	257	Toplam / Erkek	68,5	68,5	243	257
Toplam / Kadın	28,9	31,5	Toplam / Kadın	118	Toplam / Kadın	31,3	31,5	111	118
15-24 / Toplam	27,6	14,1	15-24 yaş / Toplam	53	Okuryazar olmayan / Toplam	5,9	5,9	21	22
15-24 / Erkek	37,2	9,3	15-24 yaş / Erkek	35	Okuryazar olmayan / Erkek	1,1	1,1	4	4
15-24 / Kadın	18,3	4,8	15-24 yaş / Kadın	18	Okuryazar olmayan / Kadın	4,8	4,5	17	17
25-34 / Toplam	62,4	25,6	25-34 yaş / Toplam	96	Lise altı eğitimliler / Toplam	54,6	54,1	194	203
25-34 / Erkek	84,8	17,3	25-34 yaş / Erkek	65	Lise altı eğitimliler / Erkek	36,6	36,5	130	137
25-34 / Kadın	40,3	8,3	25-34 yaş / Kadın	31	Lise altı eğitimliler / Kadın	18,0	17,3	64	65
35-54 / Toplam	62,6	44,8	35-54 yaş / Toplam	168	Lise ve dengi meslek mezunu / Toplam	19,7	20,3	70	76
35-54 / Erkek	87,6	31,2	35-54 yaş / Erkek	117	Lise ve dengi meslek mezunu / Erkek	17,5	17,6	62	66
35-54 / Kadın	37,8	13,3	35-54 yaş / Kadın	50	Lise ve dengi meslek mezunu / Kadın	2,3	2,7	8	10
55 ve üzeri / Toplam	29,9	15,5	55 ve üzeri yaş / Toplam	58	Yükseköğretim mezunu / Toplam	19,4	20,0	69	75
55 ve üzeri / Erkek	42,3	10,7	55 ve üzeri yaş / Erkek	40	Yükseköğretim mezunu / Erkek	13,2	13,3	47	50
55 ve üzeri / Kadın	18,1	4,8	55 ve üzeri yaş / Kadın	18	Yükseköğretim mezunu / Kadın	6,2	6,7	22	25
1. Yaş gruplarına göre istihdam oranı [15 yaş ve üzeri-%] 2. Yaş gruplarına göre işgücü [15 yaş ve üzeri-%] 3. Yaş gruplarına göre işgücü [15 yaş ve üzeri-bin kişi] 4. Eğitim duruma göre istihdam oranı [15 yaş ve üzeri-%] 5. Eğitim durumuna göre işgücü [15 yaş ve üzeri-%] 6. Eğitim duruma göre istihdam [15 yaş ve üzeri-bin kişi] 7. Eğitim durumuna göre işgücü [15 yaş ve üzeri-bin kişi]									

33. Bölgede son yıllarda iş gücü ve istihdam verilerinde ülke genelinin tersine önemli düşüşler gözlenmektedir. Bölgede; 1) işgücüne katılma oranı düşmekte, 2) tarım dışı işsizlik oranı azalmakta, 3) işsizlik oranı dengeli bir seyir izlememekte, 4) tarımın sektörel istihdamdaki payı azalırken sanayi ve hizmetlerin oranı artmakta, 5) tarım hala ekonomik göstergelerde öncelikli bir yerde bulunmaktadır.

34. Bölgede 2013-2017 yılları arasını kapsayan son beş yılda çalışabilir nüfus (15+), işgücü ve istihdam sayılarında ve oranlarında düşüş gözlenmiştir oysa ülke genelinde bu oranlar aynı dönemde artış seyrindedir (Şekil 8).

Şekil 8. Temel işgücü göstergelerinin seyri (TÜİK 2017)

35. Bölge istihdamında tarımın önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. 2017 yılında çalışanların %40,3'ü tarım sektöründedir (Tablo 20). Bu oran Türkiye ortalaması olan %24,6'nın çok üzerindedir. Erkeklerin çoğunluğu (%62,9) tarım dışı sektörlerde çalışmakla birlikte, bu oranın Türkiye ortalaması olan %81,3'ün oldukça altında olduğu görülmektedir. Erkeklerin %37,1'i tarımda çalışmaktadır ve bu oran Türkiye ortalamasının üzerindedir.

TRA1	Tarım	Sanayi	Hizmetler
2013	44.4	11.2	44.4
2014	50.7	11.9	37.4
2015	51.7	10.8	37.5
2016	45.7	10.6	43.7
2017	40.3	13.0	46.7

Tablo 20. İstihdamın yıllara göre sektöre dağılımı

36. 2009 – 2017 yılları arası dönemde tarım istihdamı bölgede %54'ten %40,3'e gerilerken ülke ortalamalarının oldukça üzerinde bir seyir izlemiştir. Sanayi istihdamında ise son sekiz yıl içerisinde %6 artış olsa da ülke ortalamalarından oldukça geride bir seyir sergilenmiştir. Ülke ortalamalarına en yakın istihdam oranı yaklaşık %15 artış gösteren hizmetler sektöründedir. İşsizlik oranı ülke ortalamasının altında olan ilde en yüksek işsizlik oranı 20-24 yaş aralığında lise ve dengi okul mezunları arasında görülmektedir. Bu yaş ve eğitim grubunda kadın işsizlerin oranı ise daha yüksektir. Mevcut işgücü 20-29 yaş grubunda genç ve çoğunlukla ilköğretim mezunu kişilerden oluşmaktadır. Bölge genelinde özellikle sanayi ve hizmetler sektöründe nitelikli iş gücüne duyulan ihtiyaç yüksek düzeydedir. Yetişmiş nitelikli iş gücünün bölgede tutulmasını sağlayacak kariyer ve ücretlendirme sistemine ihtiyaç bulunmaktadır. Bölgede işsiz nüfus içerisinde en büyük pay lise ve dengi okul mezunu nüfusa aittir. Yükseköğretim mezunu kadınlarda da yüksek işsizlik oranı görülmektedir. Lise üstü eğitim almış kadınların işgücüne tarım dışı sektörlerde katılımı bölge genelinde istenen seviyede değildir. Tarım sektöründe kayıt dışı istihdam yüksektir. İstihdamın yapısına bakıldığında çalışan nüfusun genelde tarım ya da hizmetler sektöründe, lise altı eğitim almış, 25 – 54 yaş aralığında erkek olduğu görülmektedir. Bu durum özellikle gelişen hizmet sektörü içerisinde nitelikli personel ihtiyacının artmasına sebep olmaktadır.

37. TRA1 Bölgesi kayıtlı istihdamında (15+ nüfus) Türkiye genelinde olduğu gibi hizmetler sektörü ağırlık taşımaktadır. Ancak TRA1 Bölgesi tarım istihdamında Türkiye ortalamasından yüksek, sanayi sektörü istihdamında düşüktür. TRA1 Bölgesi'nde Türkiye'ye benzer olarak mikro ölçekli işletmeler ağırlıktadır.

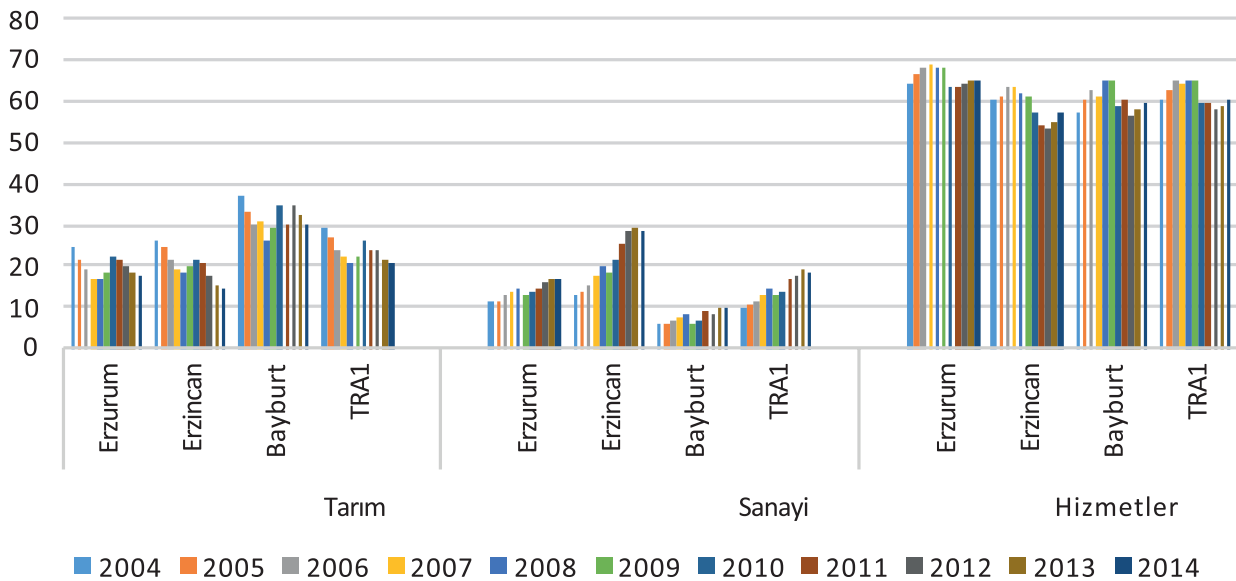
3.2.3. SANAYİ

38. TRA1 Bölgesi tarıma ve taş toprağa dayalı sanayi ile imalat sanayiinde nispeten gelişmiş olsa da potansiyeli ölçüsünde üretim yapamamaktadır. Bölge illerinin 2004 – 2014 yılları arası iktisadi faaliyet kollarına göre GSYİH istatistikleri incelendiğinde her üç ilde de tarımın payının gerilediği ve sanayinin payının arttığı görülmektedir. Bölgede sanayinin payının en çok Erzurum'da arttığı, hizmetler sektörünün GSYİH içindeki payının ise ilde azaldığı görülmektedir (Tablo 21).

Tablo 21. İl Bazında GSYİH, iktisadi faaliyet kollarına göre, NACE Rev.2, 2004-2014

Tarım	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Erzurum	24,8	21,9	18,9	17,2	16,9	18,4	22,5	21,5	19,6	18,1	17,7
Erzincan	26,4	25,0	21,4	19,3	18,1	19,7	21,5	20,4	17,9	15,3	14,2
Bayburt	37,0	33,5	30,1	31,2	26,5	29,0	34,5	30,4	34,7	32,1	30,0
TRA1	29,4	26,8	23,5	22,6	20,5	22,4	26,1	24,1	24,1	21,8	20,6
Sanayi	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Erzurum	11,2	11,7	12,7	13,8	14,7	13,1	13,9	14,9	16,0	17,2	17,2
Erzincan	12,9	13,9	15,0	17,4	19,6	18,7	21,3	25,7	28,4	29,5	28,5
Bayburt	6,0	6,2	6,9	7,5	8,1	6,3	6,7	8,8	8,6	10,0	10,2
TRA1	10,0	10,6	11,6	12,9	14,2	12,7	13,9	16,5	17,7	18,9	18,6
Hizmetler	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Erzurum	64,0	66,4	68,4	69,0	68,3	68,5	63,6	63,6	64,4	64,8	65,1
Erzincan	60,7	61,1	63,6	63,2	62,2	61,6	57,2	53,9	53,7	55,2	57,3
Bayburt	57,0	60,3	62,9	61,3	65,3	64,8	58,9	60,7	56,6	57,9	59,8
TRA1	60,6	62,6	65,0	64,5	65,3	64,9	59,9	59,4	58,3	59,3	60,7

TRA1 GSYİH, NACE Rev.2, 2004-2014

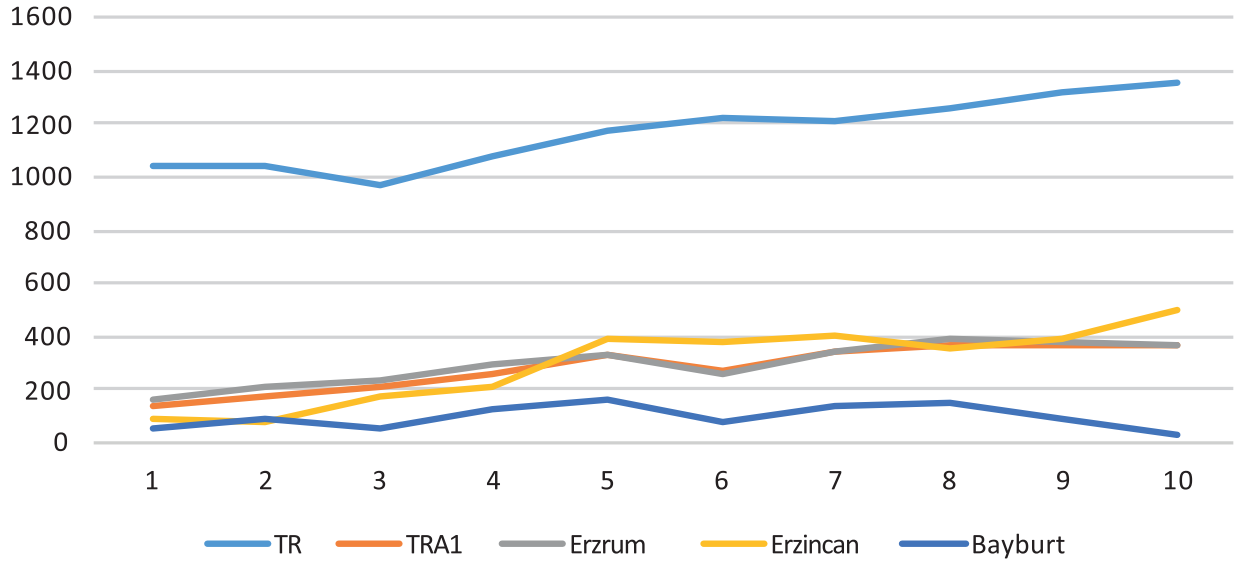

39. 2007-2016 döneminde kişi başı elektrik tüketimi toplamda ve meskende hem bölge hem de ülke genelinde artarken sanayi elektriği tüketimi bölgede sadece Erzincan'da devamlı artış göstermektedir (Tablo 22).

Tablo 22. Elektrik Tüketimi İstatistikleri (TÜİK,2017)

Kişi başına	Toplam elektrik tüketimi (KWh)					Sanayi elektrik tüketimi (KWh)					Mesken elektrik tüketimi (KWh)				
	TR	TRA1	Erzurum	Erzincan	Bayburt	TR	TRA1	Erzurum	Erzincan	Bayburt	TR	TRA1	Erzurum	Erzincan	Bayburt
2007	2198	902	912	921	736	1045	142	163	95	56	517	348	337	374	388
2008	2264	1044	1074	1029	777	1047	174	206	83	93	553	415	415	417	410
2009	2162	1073	1083	1124	822	971	208	231	176	60	540	421	420	419	432
2010	2334	1182	1206	1180	936	1076	265	294	213	122	562	455	470	407	446
2011	2490	1297	1294	1418	987	1177	330	329	392	162	592	463	470	437	467
2012	2577	1306	1300	1457	934	1220	275	265	375	81	600	458	466	438	433
2013	2583	1201	1160	1409	1007	1216	338	338	408	138	587	415	403	436	474
2014	2669	1317	1308	1458	1018	1258	368	394	358	147	594	441	440	435	465
2015	2760	1311	1253	1597	1063	1315	365	384	396	92	608	421	408	464	422
2016	2897	1394	1341	1711	1044	1357	368	366	506	35	642	460	458	469	455

Kişi başına sanayi elektrik tüketimi (KWh)

40. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından tüm Türkiye’de sanayi sektörlerindeki işletmelerin kapasite bilgileri toplanmakta ve Sanayi Kapasite Raporu İstatistikleri adıyla yayınlanmaktadır. Buna göre 2018 yılında Türkiye’de hazırlanan kapasite raporu sayısı 73.309’dur. Bu raporlarda bildirilen toplam çalışan sayısı 3.133.499 kişidir. Bölge illerinde hazırlanan kapasite raporu sayısı Erzurum’da 133, Erzincan’da 116 ve Bayburt’ta 16 iken bu sayılar ülke genelinin binde ikisinden daha düşük bir orana denk gelmektedir. Raporlarda belirtilen istihdam oranlarına göre sanayide istihdam bölgede en çok Erzincan’da görülmektedir (Tablo 23). Türkiye’de en fazla kapasite raporu sırasıyla İstanbul (21.260), Ankara (4.963), Bursa (4.955), İzmir (4.661) ve Konya’da (2.691) hazırlanmıştır. Ülke genelinde sunulan kapasite raporu sayısına göre bölge illeri Erzurum, Erzincan ve Bayburt sırasıyla 61, 62 ve 81’inci (son) sıradadır.

Tablo 23. İllere göre Kapasite Raporlarının Dağılımı

İl Adı	Kapasite Raporu			Toplam**			Rapor Başına	
	Sayı	/TR(%)	%*	Sayı	/TR(%)	%*	Sayı	%*
ERZİNCAN	116	0,2	10,48	4.623	0,1	-3,57	39,85	-12,71
ERZURUM	133	0,2	26,67	4.158	0,1	20,45	31,26	-4,91
BAYBURT	16	0,0	-5,88	253	0,0	10,00	15,81	16,88
TR	73.309		13,09	3.133.499		7,85	42,74	-4,64

* Bir önceki yıla göre değişim.
 ** Toplam çalışan içine diğer çalışan (Mühendis, Teknisyen, Usta, İşçi, İdari geçici, mevsimlik vb.)

41. TOBB 2018 Yılı Sanayi Kapasite Raporu İstatistiklerinde bu raporlarda kodlanan ilk beş ürün ve faaliyetin illere göre dağılımında Erzincan'da inşaat malzemeleri (taşa-toprağa dayalı sanayi) ve enerji üretimi mevcutken Erzurum ve Bayburt'ta hayvansal gıda üretimi (tarıma dayalı sanayi) daha baskındır. Türkiye genelinde ise tekstilin ilk sırada olduğu diğer başlıklardan hazır beton ve mıcırın bölgede de üretildiği görülmektedir (Tablo 24).

Tablo 24. İllere göre kodlanan ilk 5 ürün ve faaliyet

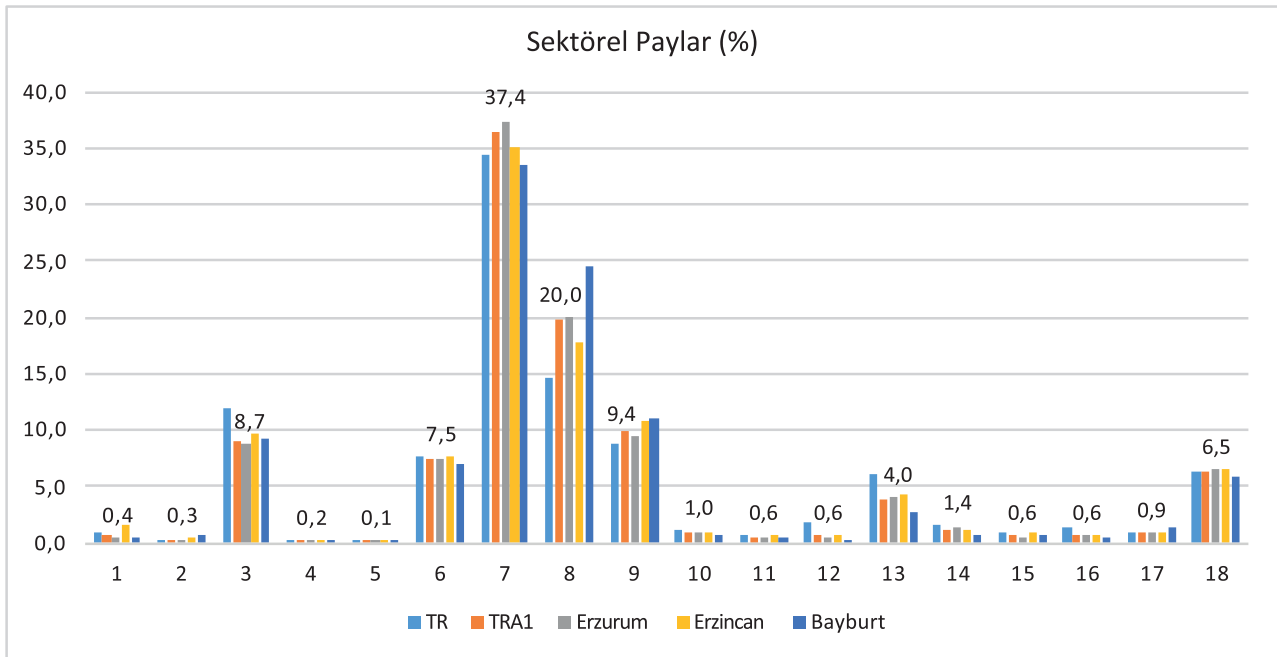
En Çok Kodlanan 5 Ürün	ERZİNCAN		En Çok Kodlanan 5 Faaliyet
Açıklama	Rapor Sayısı		Açıklama
Hazır beton	16	16	Çakıl ve kum ocaklarının faaliyetleri; kil ve kaolin çıkarımı
Mıcır	9	16	Hazır beton imalatı
Hidro elektrik (hidro elektrik santralleri tarafından üretilen)	8	12	Süsleme ve yapı taşları ile kireç taşı, alçı taşı, tebeşir ve kayağantaşı (arduvaz-kayraktaşı) ocakçılığı
Kireçtaşı (Kalker) – Toz	7	12	Elektrik enerjisi üretimi
Karolar, döşeme taşları ve benzeri ürünler, çimentodan, betondan veya suni taştan olanlar (inşaat blokları ve tuğlaları hariç)	5	10	Diğer demir dışı metal cevherleri madenciliği
ERZURUM			
Tereyağı (ağırlığına göre, yağ içeriği <= % 85 olan)	16	19	Hazır beton imalatı
Hazır beton	14	18	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
Lor ve çökelek	11	18	Çakıl ve kum ocaklarının faaliyetleri; kil ve kaolin çıkarımı
Bitümlü karışımlar (doğal veya suni agregalar ile bir bağlayıcı olarak bitüm veya doğal asfalt esaslı olanlar)	9	10	Başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
Beyaz peynir	9	10	Elektrik enerjisi üretimi
BAYBURT			
Mermer ve traverten, ham veya kabaca tıraşlanmış	3	4	Süsleme ve yapı taşları ile kireç taşı, alçı taşı, tebeşir ve kayağantaşı (arduvaz-kayraktaşı) ocakçılığı
Hazır beton	2	2	Diğer yiyecek hizmeti faaliyetleri
Tereyağı (ağırlığına göre, yağ içeriği <= % 85 olan)	2	2	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
Sözleşme esasına dayalı diğer yiyecek hizmetleri (Yemek fabrikaları ve toplu yemek mutfakları)	2	2	Çakıl ve kum ocaklarının faaliyetleri; kil ve kaolin çıkarımı
Lor ve çökelek	1	2	Hazır beton imalatı
Türkiye			
Tişört, fanila, atlet vs. giyim eşyası; pamuktan (örgü (triko) veya tığ işi (kroşe))	972		
Hazır beton	813		
Diğer ahşap mobilyalar (yatak odası, yemek odası, oturma odası, mutfak, büro, tıbbi, cerrahi, dişçilik/veterinerlik mobilyaları ile hi-fi, videolar ve televizyonlar için özel tasarlanmış kasalar ve dolaplar hariç)	674		
Sözleşme esasına dayalı diğer yiyecek hizmetleri (Yemek fabrikaları ve toplu yemek mutfakları)	669		
Mıcır	615		

42. 2016 yılı iş kayıtlarına göre girişim sayıları ele alındığında (Tablo 25), 18 alt sektör içerisinde ülke, bölge ve iller özelinde en yüksek pay“(7) toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı” alt sektöründe iken bunu “(8) ulaştırma ve depolama”, “(9) konaklama ve yiyecek hizmeti” ve “(3) imalat sanayi” takip etmektedir. Bölge ve illerin imalat sanayisinde girişim sayılarının ülke içindeki payına bakıldığında ise TRA1 %1,6, Erzurum %0,9, Erzurum %0,4 ve Bayburt %0,2 şeklinde oldukça düşük oranlara sahiptir.

Tablo 25. İş kayıtlarına göre girişim sayıları (2016)

	Toplam	1	2	3	4	5	6	7	8	9
TR	3652521	32676	7345	438351	10932	5362	280484	1256580	532518	323030
TRA1	34151	227	114	3080	71	30	2571	12475	6771	3366
Erzurum	22987	83	64	2000	44	23	1732	8595	4600	2161
Erzurum	8534	132	32	836	26	3	657	2997	1523	915
Bayburt	2630	12	18	244	1	4	182	883	648	290
		10	11	12	13	14	15	16	17	18
TR		44008	23779	65882	221469	61051	32578	47386	35776	233314
TRA1		318	189	199	1347	428	233	225	317	2190
Erzurum		227	127	127	912	322	132	148	205	1485
Erzurum		74	52	64	362	89	81	62	77	552
Bayburt		17	10	8	73	17	20	15	35	153

1 Tarım, ormancılık ve balıkçılık; 2 Madencilik ve taş ocaklığı; 3 İmalat; 4 Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı; 5 Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri; 6 İnşaat; 7 Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı, 8 Ulaştırma ve depolama; 9 Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri; 10 Bilgi ve iletişim, 11 Finans ve sigorta faaliyetleri; 12 Gayrimenkul faaliyetleri, 13 Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler, 14 İdari ve destek hizmet faaliyetleri, 15 Eğitim; 16 İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, 17 Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor; 18 Diğer hizmet faaliyetleri

İş kayıtlarına göre girişim sayıları (2016)

Türkiye içindeki payı (%)																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
TRA1	0,9	0,7	1,6	0,7	0,6	0,6	0,9	1,0	1,3	1,0	0,7	0,8	0,3	0,6	0,7	0,7	0,5	0,9
Erzurum	0,6	0,3	0,9	0,5	0,4	0,4	0,6	0,7	0,9	0,7	0,5	0,5	0,2	0,4	0,5	0,4	0,3	0,6
Erzincan	0,2	0,4	0,4	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2
Bayburt	0,1	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1
Sektörel paylar (%)																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
TR	0,9	0,2	12,0	0,3	0,1	7,7	34,4	14,6	8,8	1,2	0,7	1,8	6,1	1,7	0,9	1,3	1,0	6,4
TRA1	0,7	0,3	9,0	0,2	0,1	7,5	36,5	19,8	9,9	0,9	0,6	0,6	3,9	1,3	0,7	0,7	0,9	6,4
Erzurum	0,4	0,3	8,7	0,2	0,1	7,5	37,4	20,0	9,4	1,0	0,6	0,6	4,0	1,4	0,6	0,6	0,9	6,5
Erzincan	1,5	0,4	9,8	0,3	0,0	7,7	35,1	17,8	10,7	0,9	0,6	0,7	4,2	1,0	0,9	0,7	0,9	6,5
Bayburt	0,5	0,7	9,3	0,0	0,2	6,9	33,6	24,6	11,0	0,6	0,4	0,3	2,8	0,6	0,8	0,6	1,3	5,8

43. Bölgede kullanımda ve kuruluş aşamasında olan toplam 6 adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. 2019 yılı başında elde edilen verilere göre (Tablo 26) üretimdeki parsel sayısı en yüksek Erzurum 1. OSB iken bunu Erzincan ve Bayburt OSB'ler takip etmektedir. Alan ve parsel sayısı bakımından ise en geniş OSB Erzincan OSB'dir.

Tablo 26. TRA1 Bölgesi'ndeki OSB'ler

OSB ADI	ALANI (Ha)	SANAYİ PARSEL SAYISI	TAHSİS EDİLEN PS ve Yüzdesi	BOŞ PS	İNŞAAT HALİNDEKİ PS	ÜRETİMDEKİ PS
BAYBURT	216	127	37 (%29,1)		8	23 (%10,6)
ERZİNCAN	272	211	106 (%50,2)	105	38	68 (%25,0)
ERZİNCAN TARIMA DAYALI İHTİSAS (BESİ)	130					
ERZURUM MERKEZ I.	127	117	117 (%100)		1	104 (%81,9)
ERZURUM MERKEZ II.	216	78	30 (%38,5)	5	78	
ERZURUM OLTU	82					

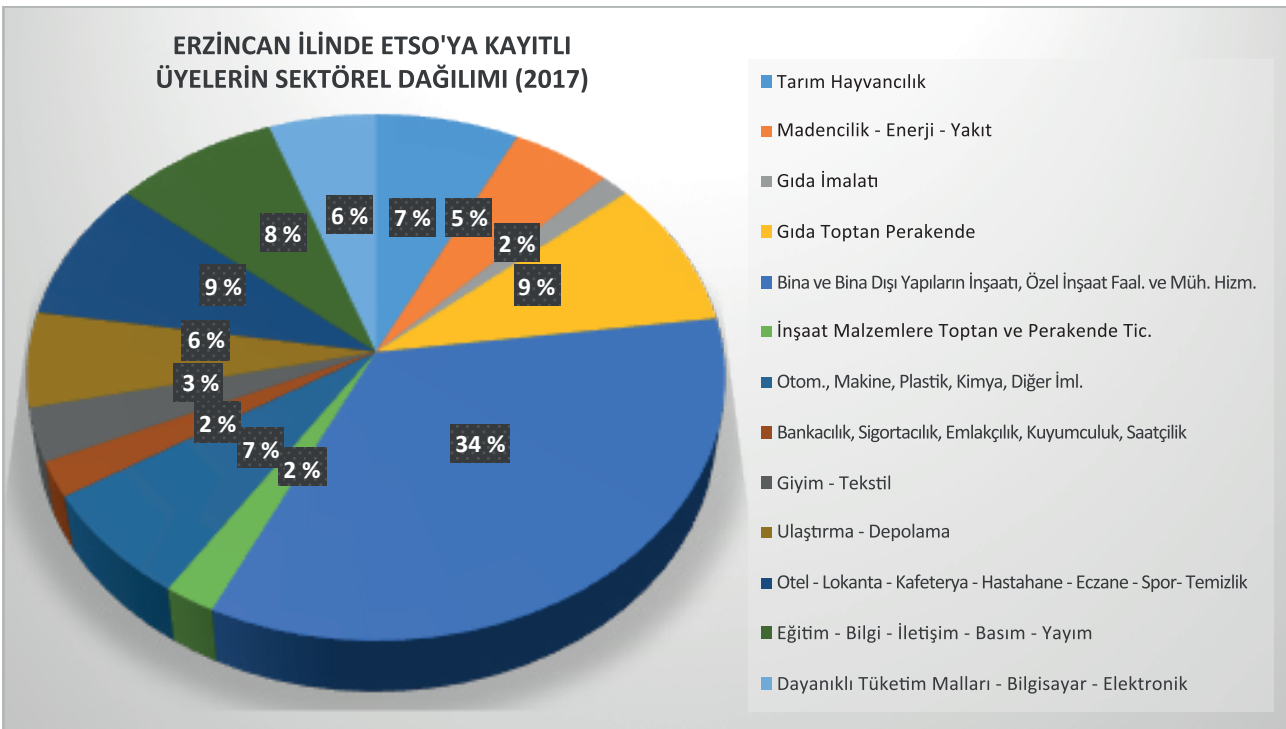
Kaynak: <http://osbuk.org/wp-content/uploads/2019/02/osb-imar-2019-subat.pdf>

Şekil 9. Erzincan ili maden haritası / <http://www.mta.gov.tr>

45. Erzincan Ticaret ve Sanayi Odası verilerine göre; il genelinde imalat sanayinde, tüketim, ara malı ve yatırım malı üreten sanayilerde 14 alanda 108 işletme faaliyet göstermektedir. Erzincan Ticaret ve Sanayi Odası 2017 Yılı Faaliyet Raporu'nda (<http://www.erzincantso.org.tr/dosyalar/faaliyet-raporu/Faaliyet-Raporu-2017.pdf>) yer alan, odaya kayıtlı firmaların sektörel dağılımı Şekil 10'da verilmiştir.

Şekil 10. Erzincan ilindeki ETSO'ya kayıtlı üyelerin sektörel dağılımı (2017)

46. 31.01.2019 İhracatçı Firmaların Kanuni Merkezleri Bazında İhracat Performansı (1000 \$) (<http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari.html>) ele alındığında Erzincan bölgede en yüksek ihracat gelirine sahip ildir. İl ülke genelinde 68'inci sıradayken Erzurum 70, Bayburt 77'inci sıradadır. İllerin ülke genelindeki ihracata oranı önemsiz seviyelerdedir (yüzde sıfıra yakın değerlerdedir; Tablo 27).

Sıra	İl	Ülkeye Oranı (onbinde)
68	Erzincan	1,60
70	Erzurum	1,07
77	Bayburt	0,11

Tablo 27. İller özelinde ihracat oranları

47. Erzincan'ın sahip olduğu sanayi altyapısı katma değeri yüksek, teknoloji ve bilgi yoğun üretim modeline geçilerek yerel ekonomiye katkı sağlama açısından önemli bir potansiyeldir. Erzincan ilinin imalat sanayisi genelde alt sektörler bazında orta ve düşük katma değer kapasitesine sahip bir üretim yapısından oluşmaktadır. Emek ve sermayenin yoğun olduğu üretim şeklinde maliyet, fiyat ve kalite rekabetiyle karşı karşıya kalmaktadır.

48. Dış ticarette orta ve yüksek teknolojili ürünler ve bu ürünlerin üretiminde kullanılan hammaddeler daha çok dışarıdan temin edilmekte; bu nedenle de yüksek teknolojili ürünlerde dışa bağımlı bir yapı sergilenmektedir. Bu durum ilin rekabet edebilirliğini önemli ölçüde etkilemektedir. Son yıllarda tıbbi aletler, hassas ve optik aletler gibi yüksek teknolojili ürün üretimine geçmeye başlayan Erzincan, tıbbi malzeme üretiminin gelişip katma değer sağlamasında önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Erzincan Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü verilerine göre 2017 yılı itibarıyla Erzincan ilinde 4'ü tamamlanmış 1'i inşaat halinde olan toplam 5 adet KSS varlığı bulunmaktadır. Ancak bu KSS'lerden sadece 3 tanesi aktif olarak hizmet vermektedir. KSS'ler ilde yaklaşık 326 kişiye istihdam sağlamaktadır (Tablo 28).

Tablo 28. Erzincan ilindeki KSS varlığı

Küçük Sanayi Sitesi Adı	İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı (%)
Erzincan Merkez (Marangozlar) KSS	74	70	4	95
Erzincan İmalatçılar KSS	426	400	26	94
Erzincan Üzümlü KSS	25	4	21	16
Erzincan Refahiye KSS	42	32	10	76
TOPLAM	567	506	61	89,2

Kaynak: Erzincan Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

Bölgenin özellikle sanayide yenilikçiliği konusunda fikir verebilecek göstergelerden biri olan marka başvuruları ile ilgili istatistiklerdeki durumu Tablo 29'da verilmiştir. Buna göre en yüksek başvuru sayısı bölgede Erzurum'dan olmuştur. Erzincan ise ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 29. Marka Başvurularının İllere Göre Dağılımı 2018

İller	2014	2015	2016	2017	2018	Ort.	Oran (onbinde)
ERZİNCAN	72	60	71	61	80	68,8	6,9
ERZURUM	200	190	197	232	186	201	20,1
BAYBURT	10	8	5	13	8	8,8	0,9
TRA1	282	258	273	306	274	278,6	27,9
TR	97142	95962	94575	106099	105550	99865,6	

Kaynak: <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/statistics/>

49. İnşaat sektörü, ülke ve bölge genelinde olduğu gibi son yıllarda Erzincan'da da hızlı bir büyüme içindedir. Mücavir alan içerisinde inşa edilen daire ve dükkan sayısı artış eğilimindedir. Bunun yanında ticaret ve sanayi odasına kayıtlı firmaların büyük bölümü (94 firma) inşaat sektöründedir. Yapı ruhsatlarına göre kullanım alanlarının dağılımı incelendiğinde Erzincan ilinde ruhsatlı kullanım alanlarının %44'ünü konut, %40'ını konut dışı kullanım ve %16'sını ortak kullanım alanı oluşturmaktadır. Metre kare başına değer incelendiğinde ise Erzincan (766 TL/ m²) ve Bayburt (767 TL/ m²) ortalama değer olarak Erzurum'dan (678 TL/ m²) daha yüksek çıkmaktadır (Tablo 30).

Tablo 30. TRA1 illeri yapı ruhsatı, konut ve diğer alanlar

İl Adı	Bina Sayısı	Yüzölçümü (m ²)	Değer (TL)	Daire Sayısı	Konut Kullanım Alanı (m ²)	Konut Dışı Kullanım Alanı (m ²)	Ortak Kullanım Alanı (m ²)
Erzurum	802	2 085 332	1 414 276 811	7 465	1 046 894	576 962	461 476
Erzincan	446	551 226	422 634 681	2 221	243 318	220 212	87 696
Bayburt	112	234 764	180 081 518	511	64 167	157 976	12 621

Kaynak: TÜİK, Yapı İzin İstatistikleri, Ocak - Aralık 2016

50. Bölgede yatırım teşvikleri konusunda Erzurum ve Bayburt teşvik sistemine göre beşinci bölgede yer alırken Erzincan 4. Bölgede yer almaktadır. Tüm bölge illerinde yapılacak yeni bir yatırım OSB'de yapılması halinde 6. bölge teşviklerinden yararlanacaktır. 2001 - 30.04.2018 döneminde teşvik sistemi kapsamında TRA1'deki yatırım teşvik belgesi toplamı Erzurum'da 399, Erzincan'da 235 ve Bayburt'ta 53 adet olmuştur (Tablo 31).

Tablo 31. Yatırım teşvikleri

Sermaye Türü	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam
Erzurum			
Yabancı Sermaye	3	178	350
Yerli Sermaye	396	2.745	9.396
Genel Toplam	399	2.924	9.746
Bayburt			
Yerli Sermaye	53	260	657
Genel Toplam	53	260	657
Erzincan			
Yabancı Sermaye	12	3.802	818
Yerli Sermaye	223	1.414	4.458
Genel Toplam	235	5.216	5.276
Türkiye			
Yabancı Sermaye	3.589	264.112	318.029
Yerli Sermaye	59.567	637.352	2.080.612
Genel Toplam	63.156	901.464	2.398.641

Kaynak: <https://www.ekonomi.gov.tr> (01.01.2001-30.04.2018)

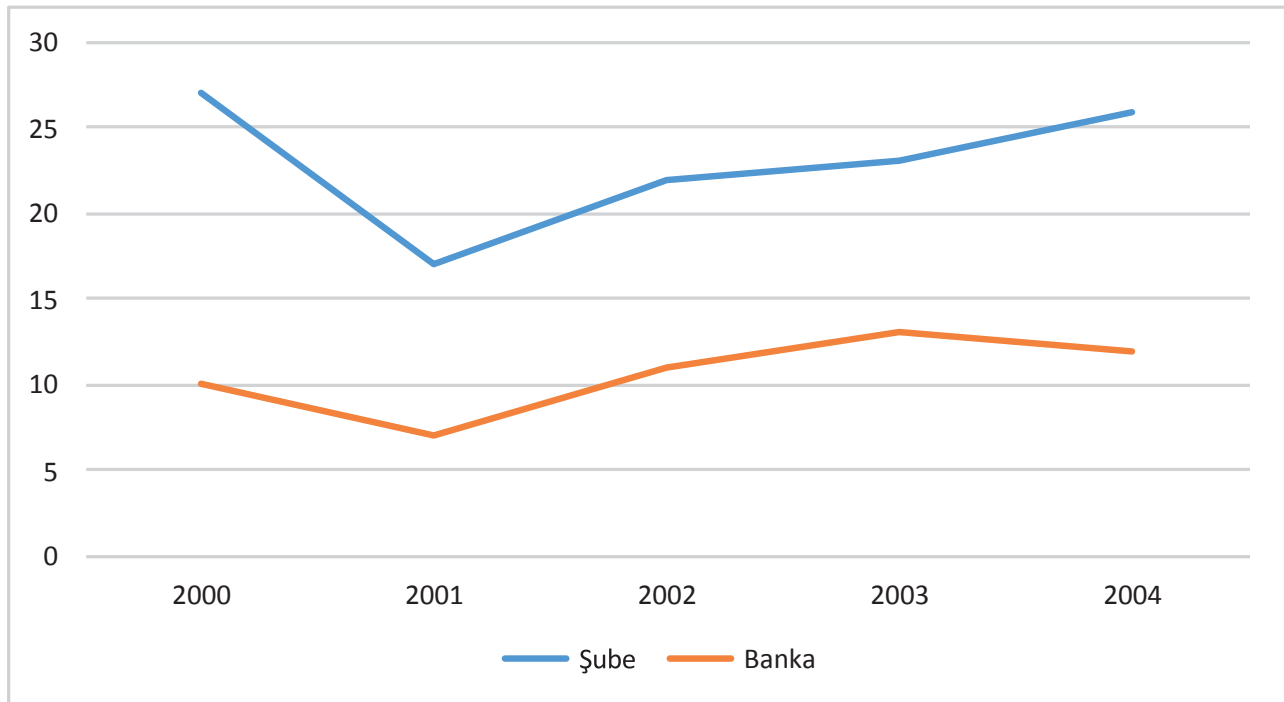
3.2.4. HİZMETLER SEKTÖRÜ

51. TRA1 Bölgesi coğrafi konumu itibarıyla dış ticaret için transit bir alan özelliği göstermektedir. Türkiye'nin batısını doğusu ile kuzeyini güneyi ile bağlayan bir kavşak noktası olan TRA1 Bölgesi, tarih boyunca askeri ve ticari geçiş güzergâhı olmuştur. Eskiden Sibiryâ-Kafkaslar üzerinden gelen Kürk Yolu ile Çin-Türkistan-İran'dan gelen İpek Yolu ve Hint-İran üzerinden geçen Baharat Yolu gibi tarihi ticaret kervan yollarının Anadolu'ya giriş kapısı olan bu bölge Orta Asya ülkelerine de yakındır. Bu nedenle, Türkiye'den Kafkaslara, İran'a, Orta Asya'ya ve Orta Doğu'ya olabilecek her türlü ticari hareketlilikte bölgenin doğrudan etkilenme olasılığı vardır.

52. TRA1 Bölgesi'nde hizmetler en çok istihdam yaratan ve GSYH'ye en çok katkıda bulunan sektördür. Bölgeyle beraber Erzincan ilke içindeki konumu nedeniyle Türkiye'yi doğu dış coğrafyaya bağlayan en önemli ulaşım bağlantısı üzerindedir. Bu nedenle, tarihsel misyonuna da uygun olarak çevre bölgeler için önemli bir ticaret merkezi konumundadır. Üniversite, kamu kurumları ve özel sektör kuruluşları kente öğrenci, memur ve askerlerden oluşan bir insan hareketliliği getirmiştir. Bu durumda, bölge dışından parasal kaynağın ile aktarılması söz konusu olmaktadır.

53. Türkiye Bankalar Birliğinin resmi websitesinden (<https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/illere-ve-bolgelere-gore-bilgiler/73>) elde edilen verilere göre Erzincan ilinde 12 banka ve toplam 26 şube faaliyet göstermektedir. Erzincan sahip olduğu şube sayısı ile Türkiye genelinin %0,2'sini oluşturmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Erzincan ili yıllara göre banka ve şube sayıları (TBB,2018)

54. Erzincan ilindeki banka kredilerinin konularına göre dağılımına bakıldığında ihtisas kredilerinden tarım için çekilen kredi miktarının en fazla olduğu görülmektedir. İlın önemli geçim kaynağı olan tarım sektörü için çekilen krediler ihtisas kredilerinin %82'sini oluşturmaktadır (Tablo 32).

Tablo 32. Erzincan ilindeki kredilerin dağılımı(milyon) (TBB, 2016)

İl	İhtisas Kredileri						İhtisas Dışı Krediler	Toplam
	Tarım	Gayrimenkul	Mesleki	Denizcilik	Turizm	Diğer		
Erzincan	246	6	0	0	1	47	1.168	1.468

TRA1 bölgesindeki illerin döviz tevdiat hesabı dağılımlarına bakıldığında en fazla yabancı hesabın Erzincan ilinde olduğu görülmektedir. Bu durum yabancı sermayenin Erzincan'da yoğunlaştığını göstermektedir. Erzincan ili bölge içerisinde yabancı sermayeli kuruluşları bünyesinde bulundurması açısından önemli bir çekim noktasıdır (Tablo 33).

	Döviz Tevdiat Hesabı (milyon)	
	2010	2016
Bayburt	61	104
Erzincan	201	674
Erzurum	172	416

Tablo 33. TRA1 Bölgesindeki illerin döviz tevdiat hesaplarına göre dağılımı (TBB, 2016)

55. TRA1 Bölgesi illerinin yapı ve ruhsat istatistikleri illere göre değişse de emlak sektörünün aktif olduğu görülmektedir. Erzincan'da dalgalı bir seyir seyretse de bina sayısı ve yüz ölçümü son üç yılda artış göstermektedir (Tablo 34).

Tablo 34. Yapı ruhsat ve değerleri (TÜİK,2018)

Yapı ruhsatına göre il, konut ve diğer alanlar 2015-2017							
İl adı	Bina sayısı	Yüzölçümü (m²)	Değer (TL)	Daire sayısı	Konut kullanım alanı (m²)	Konut dışı kullanım alanı (m²)	Ortak kullanım alanı (m²)
2015							
Erzincan	1 200	835 091	611 084 186	5 580	531 961	133 422	169 708
Erzurum	389	563 334	361 568 398	2 373	344 197	114 947	104 190
Bayburt	85	69 354	51 172 071	482	56 202	5 120	8 032
TR	108 893	141 441 757	118 183 103 337	724 331	83 577 057	34 205 810	23 658 890
2016							
Erzincan	446	551 226	422 634 681	2 221	243 318	220 212	87 696
Erzurum	802	2 085 332	1 414 276 811	7 465	1 046 894	576 962	461 476
Bayburt	112	234 764	180 081 518	511	64 167	157 976	12 621
TR	131 848	202 321 341	184 172 950 675	986 119	112 766 794	48 232 510	41 322 037
2017							
Erzincan	439	528 212	481 271 907	2 209	255 140	163 307	109 765
Erzurum	395	1 002 048	780 827 978	3 880	540 038	224 044	237 966

56. Bölgenin ticaretinde hayvancılık ve tarım ürünleri, tekstil ve hazır giyim ürünleri ve gıda ürünleri ağırlıklıdır. 2016 yılı iller arası ticaret miktarlarına göre TRA1 ticaretinde alış ve satışta İstanbul'un ağırlığı görülmektedir. Özellikle alışta her üç il için ilk sırayı İstanbul almıştır (Tablo 35).

Tablo 35. İller arası ticaret

TRA1 illeri ticaret (aldığı iller 2016)									
	Bayburt	Tutar	%	Erzincan	Tutar	%	Erzurum	Tutar	%
1	İSTANBUL	222.286.657 TL	40,9	İSTANBUL	840.555.104 TL	40,1	İSTANBUL	3.540.767.800 TL	35,1
2	BAYBURT	57.683.950 TL	10,6	ERZİNCAN	425.392.999 TL	20,3	ERZURUM	2.505.159.158 TL	24,8
3	ANKARA	46.973.371 TL	8,6	ANKARA	165.038.722 TL	7,9	ANKARA	1.529.028.161 TL	15,1
4	ERZURUM	40.802.444 TL	7,5	ERZURUM	94.366.891 TL	4,5	KOCAELİ	194.846.032 TL	1,9
5	TRABZON	32.174.249 TL	5,9	HATAY	64.014.312 TL	3,1	İZMİR	177.659.199 TL	1,8
6	ERZİNCAN	30.732.690 TL	5,6	İZMİR	40.827.177 TL	1,9	BURSA	144.044.270 TL	1,4
7	İZMİR	24.892.098 TL	4,6	KOCAELİ	35.818.951 TL	1,7	GAZİANTEP	142.816.705 TL	1,4
8	MANİSA	14.862.880 TL	2,7	SİVAS	33.499.373 TL	1,6	KAYSERİ	136.391.396 TL	1,4
9	KOCAELİ	12.105.726 TL	2,2	KONYA	31.715.635 TL	1,5	SAMSUN	113.016.454 TL	1,1
10	SAMSUN	10.660.816 TL	2,0	KAYSERİ	31.585.816 TL	1,5	TRABZON	99.498.510 TL	1,0
11	RİZE	6.194.851 TL	1,1	TRABZON	29.115.616 TL	1,4	DİYARBAKIR	84.871.648 TL	0,8
12	TOKAT	5.208.298 TL	1,0	SAMSUN	25.987.198 TL	1,2	ADANA	69.223.469 TL	0,7
13	KONYA	3.740.000 TL	0,7	BURSA	21.532.930 TL	1,0	KONYA	67.579.583 TL	0,7
14	BURSA	2.971.503 TL	0,5	GAZİANTEP	18.611.373 TL	0,9	VAN	67.265.097 TL	0,7
	Toplam	544.030.249 TL			2.094.168.231 TL			10.093.391.996 TL	

Kaynak: <https://gbs.sanayi.gov.tr/Raporlar.aspx>; 2016 YILI İLLER ARASI TİCARET

TRA1 illeri ticaret (sattığı iller 2016)									
	BAYBURT	Tutar	%	ERZİNCAN	Tutar	%	ERZURUM	Tutar	%
1	BAYBURT	57.683.950 TL	30,7	ERZİNCAN	425.392.999 TL	35,8	ERZURUM	2.505.159.158 TL	37,1
2	İSTANBUL	52.986.178 TL	28,2	İSTANBUL	240.732.581 TL	20,2	ANKARA	1.461.884.224 TL	21,6
3	TRABZON	15.014.204 TL	8,0	ANKARA	149.509.860 TL	12,6	İSTANBUL	1.099.262.749 TL	16,3
4	GÜMÜŞHANE	13.476.428 TL	7,2	GÜMÜŞHANE	51.590.973 TL	4,3	TRABZON	162.692.958 TL	2,4
5	ANKARA	12.390.052 TL	6,6	ERZURUM	51.023.941 TL	4,3	KARS	130.891.106 TL	1,9
6	ERZURUM	9.038.604 TL	4,8	BAYBURT	30.732.690 TL	2,6	AĞRI	104.725.305 TL	1,5
7	BURSA	5.418.471 TL	2,9	TRABZON	30.249.905 TL	2,5	ERZİNCAN	94.366.891 TL	1,4
8	KONYA	1.539.149 TL	0,8	HATAY	23.100.070 TL	1,9	VAN	91.739.047 TL	1,4
9	KARS	1.533.475 TL	0,8	KONYA	16.279.478 TL	1,4	RİZE	85.751.229 TL	1,3
10	ARTVİN	1.500.692 TL	0,8	İZMİR	11.706.708 TL	1,0	İĞDIR	83.148.963 TL	1,2
11	İZMİR	1.367.711 TL	0,7	ELAZIĞ	11.304.678 TL	1,0	ARTVİN	62.600.522 TL	0,9
	...			..			..		
		187.676.682 TL			1.189.814.623 TL			6.761.158.665 TL	

Kaynak: <https://gbs.sanayi.gov.tr/Raporlar.aspx>; 2016 YILI İLLER ARASI TİCARET

KEMALİYE KANYONU
ERZİNCAN

3.2.5. TURİZM

57. TRA1 Bölgesi ve Erzincan iklimi ve doğal yapısı nedeniyle kış ve spor turizmine, köklü tarihi nedeniyle tarih ve kültür turizmine, su kaynakları ve bozulmamış doğası nedeniyle doğa – macera turizmine, yeni gelişen konaklama altyapısı ve sağlık / termal potansiyeliyle sağlık ve kongre turizmi tiplerine imkan sağlayabilecek durumdadır. Erzincan özelinde kış turizmindeki hareketliliğin artırılması, konaklama ve hizmet sektörü altyapısına yatırım çekilmesi ve yaz ve kış dengesinin sağlanması il genelinde turizm açısından beklenen gelişmelerdir. İller ve TRA1 Bölgesi genelinde son yıllardaki turizm istatistikleri Tablo 36 ve Tablo 37’de verilmektedir. Erzincan ve bölgede turist sayısının yıllara göre düzenli bir seyir izlemediği, genel seyrin azalış yönünde olduğu ancak son yılda bir artışın olduğu anlaşılmaktadır. Bölge 2017 yılında toplam 690,497; 2018’de ise 702,614 ziyaretçi ağırlamıştır. Erzincan ise 166,172 ziyaretçiyle bölgede turist sayısı bakımından ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 36. TRA1 Bölgesi illeri turist sayısı (TÜİK 2019)

		YİL	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
		BÖLGE ADI	TRA1						Erzurum			
Belediye Belgeli	Tesis geliş sayısı	Toplam	383792	408140	348412	335266	359099	284314	262280	207603	190368	225957
		Yabancı	30729	19663	25089	13956	14288	21822	19029	22828	11816	12993
		Vatandaş	353063	388477	323323	321310	344811	262492	243251	184775	178552	212964
	Geceleme sayısı	Toplam	454663	444850	412670	381880	416022	327234	288075	256448	225515	259448
		Yabancı	49106	25683	33572	17032	16103	31586	25006	31164	14394	14699
		Vatandaş	405557	419167	379098	364848	399919	295648	263069	225284	211121	244749
Turizm İşletme Belgeli	Tesis geliş sayısı	Toplam	199575	220586	229120	244603	249137	162899	184390	184674	182361	174089
		Yabancı	20900	29594	30361	22328	13839	19995	28649	28240	21025	11565
		Vatandaş	178675	190992	198759	222275	235298	142904	155741	156434	161336	162524
	Geceleme sayısı	Toplam	318241	359361	368099	388966	429187	269790	310726	315998	316415	338809
		Yabancı	46456	73519	67172	54106	29997	44500	71984	64581	52320	26091
		Vatandaş	271785	285842	300927	334860	399190	225290	238742	251417	264095	312718
		TOPLAM	583367	628726	577532	579869	608236	447213	446670	392277	372729	400046
		YİL	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
		BÖLGE ADI	Erzincan						Bayburt			
Belediye Belgeli	Tesis geliş sayısı	Toplam	91592	116680	115530	117025	104867	7886	29180	25279	27873	28275
		Yabancı	8673	634	1101	1977	1254	234	-	1160	163	41
		Vatandaş	82919	116046	114429	115048	103613	7652	29180	24119	27710	28234
	Geceleme sayısı	Toplam	118259	123411	126087	120718	124734	9170	33364	30135	35647	31840
		Yabancı	17286	677	1248	2139	1344	234	-	1160	499	60
		Vatandaş	100973	122734	124839	118579	123390	8936	33364	28975	35148	31780
Turizm İşletme Belgeli	Tesis geliş sayısı	Toplam	36676	36196	44446	59544	64591				2698	10457
		Yabancı	905	945	2121	1299	2059	-	-	-	4	215
		Vatandaş	35771	35251	42325	58245	62532	-	-	-	2694	10242
	Geceleme sayısı	Toplam	48451	48635	52101	69207	77260	-	-	-	3344	13118
		Yabancı	1956	1535	2591	1776	3134	-	-	-	10	772
		Vatandaş	46495	47100	49510	67431	74126	-	-	-	3334	12346
		TOPLAM	128268	152876	159976	176569	169458	7886	29180	25279	30571	38732

Tablo 37. Turizm istatistikleri (TÜİK 2019)

YIL	Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri						Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri						TOPLAM					
	Tesis geliş sayısı			Geceleme sayısı			Tesis geliş sayısı			Geceleme sayısı			Tesis Geliş		Geceleme			
	Toplam	Yabancı	Vatandaş	Toplam	Yabancı	Vatandaş	Toplam	Yabancı	Vatandaş	Toplam	Yabancı	Vatandaş	Yabancı	Vatandaş	Yabancı	Vatandaş		
2017																		
BÖLGE ADI																		
TRA1	261837	17865	243972	445709	36193	409516	428660	29888	398772	711708	45545	666163	47753	642744	81738	1075679		
Erzurum	179313	14393	164920	316117	29634	286483	312173	27627	284546	507368	42005	465363	42020	449466	71639	751846		
Erzincan	72630	3293	69337	113798	5926	107872	103934	2194	101740	178869	3321	175548	5487	171077	9247	283420		
Bayburt	9894	179	9715	15794	633	15161	12553	67	12486	25471	219	25252	246	22201	852	40413		
2018																		
Erzurum	182127	16154	165973	312323	33024	279299	335129	31806	303323	512576	51497	461079	47960	469296	84521	740378		
Erzincan	87272	4582	82690	131814	7121	124693	78900	1233	77667	142765	1978	140787	5815	160357	9099	265480		
Bayburt	5065	21	5044	19936	34	19902	14121	115	14006	20031	134	19897	136	19050	168	39799		

58. Turizm sektörü açısından Erzincan ili doğal güzellikleri ve termal varlığıyla önemli bir potansiyele sahip durumdadır. Türkiye genelinde doğa ve macera sporlarına ev sahipliği yapma imkânı bulunan ilde turizm faaliyetleri için 471 yatak kapasiteli turizm işletme belgeli ve 961 yatak kapasiteli belediye belgeli işletmeler bulunmaktadır (Tablo 38). Havacılık sporlarına ait belirli bir geçmişi ve gelenekselleşen etkinlikleri olan Erzincan'da bu faaliyetlerin geliştirilmesi önemlidir.

Tablo 38. Erzincan'da Seçilmiş Otellerin Listesi ve Detayları (2015)

Otel İsmi	Yıldız Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Konak Mazlum Otel	4	42	84
Büyük Erzincan Otel	4	87	174
Grand Simay Otel	4	68	136
Esadaş Otel	3	23	39
Alemdar Otel	5	51	59
Hilton Garden Inn	4	122	166

Kaynak: KUDAKA, Erzincan Yatırım Ortamı

59. Erzincan ilinde turizm faaliyetleri için büyük çoğunluğu şehir oteli olan 3, 4, 5 yıldızlı kalitede oteller bulunmaktadır. Erzincan, sahip olduğu doğal güzelliklerinin yanında kent içinde barındırdığı yeşil alan bakımından Türkiye'deki diğer illerin önündedir. 2016 yılı verilerine göre Erzincan iline gelen turistlerin %98'ini yerli turistler oluşturmaktadır. Erzincan'a gelen yerli turistlerin konaklama için daha çok belediye belgeli tesisleri tercih ettiği, yabancı turistlerin ise turizm işletme belgeli tesislere yöneldiği görülmektedir. 2010-2016 yılları arasında Erzincan'a gelen turist sayısında önemli bir artış görülmektedir. Buna paralel olarak yıllar arasında geceleme sayılarında da artış yaşanmıştır. Gelen turistlerin konaklama tercihleri ise 2010 yılında daha çok turizm işletmeli tesisler yönündeyken 2016 yılında bu durum yerli turistler için belediye işletmeli tesislerin tercih edilmesi yönünde değişim göstermiştir. Erzincan'da gerek turizm gerekse belediye belgeli konaklama tesislerinin doluluk oranı Türkiye ortalamasının altındadır.

3.2.6. TARIM

60. Bölge genelinde tarımsal üretim değerine bakıldığında bitkisel üretim değerinde son 4 yılda düşüş gözlenirken canlı hayvan ve hayvansal üretim değerlerinde durağanlık ve kısmi artışlar görülmektedir (Tablo 39).

Tablo 39. Tarımsal üretim değeri

YIL	BÖLGE KODU	Bitkisel üretim değeri (1000 TL)	Canlı hayvanlar değeri (1000 TL)	Hayvansal ürünler değeri (1000 TL)	Kişi başına bitkisel üretim değeri (TL)	Kişi başına canlı hayvanlar değeri (TL)	Kişi başına hayvansal ürünler değeri (TL)	YIL	BÖLGE KODU	Bitkisel üretim değeri (1000 TL)	Canlı hayvanlar değeri (1000 TL)	Hayvansal ürünler değeri (1000 TL)
2017	TR	135.226.039	117.796.767	69.926.449	1673	1458	865					
2016	TR	117.639.303	89.865.606	62.166.678	1474	1126	779					
2015	TR	120.152.079	73.102.253	55.670.771	1526	928	707					
2014	TR	98.123.089	62.512.147	44.332.506	1263	805	571					
2017	TRA1	1050281	4988034	1465831	979	4651	1367	2014	TRA1	1,01	3,86	2,18
2016	TRA1	1104751	3658968	1271428	1025	3394	1179	2015	TRA1	0,89	4,22	2,25
2015	TRA1	1064948	3086794	1250255	1001	2902	1175	2016	TRA1	0,94	4,07	2,05
2014	TRA1	994806	2415985	967596	932	2263	906	2017	TRA1	0,78	4,23	2,10
2017	Erzurum	517761	3717096	1155856	681	4888	1520	2014	Erzurum	0,48	2,85	1,70
2016	Erzurum	479643	2713517	942848	629	3561	1237	2015	Erzurum	0,41	3,04	1,66
2015	Erzurum	487720	2220433	923616	640	2913	1212	2016	Erzurum	0,41	3,02	1,52
2014	Erzurum	467612	1784607	753057	613	2338	987	2017	Erzurum	0,38	3,16	1,65
2017	Erzincan	464471	986227	186687	2006	4260	806	2014	Erzincan	0,45	0,69	0,39
2016	Erzincan	496548	662637	192908	2197	2932	853	2015	Erzincan	0,38	0,80	0,35
2015	Erzincan	456106	581650	193659	2046	2609	869	2016	Erzincan	0,42	0,74	0,31
2014	Erzincan	442418	431424	171224	1978	1929	766	2017	Erzincan	0,34	0,84	0,27
2017	Bayburt	68049	284710	123288	846	3540	1533	2014	Bayburt	0,09	0,32	0,10
2016	Bayburt	128560	282814	135672	1426	3137	1505	2015	Bayburt	0,10	0,39	0,24
2015	Bayburt	121122	284711	132980	1542	3625	1693	2016	Bayburt	0,11	0,31	0,22
2014	Bayburt	84776	199954	43315	1052	2481	537	2017	Bayburt	0,05	0,24	0,18

61. Erzincan ili ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalıdır. Yükseltisi fazla olan alanlarda hayvancılık ön planda iken ekim/dikime uygun düzlüklerde ise bitkisel üretim yapılmaktadır. Erzincan ovasında buğday, arpa, şekerpancarı, kuru fasulye ve yem bitkileri yetiştirilmektedir. Şeker pancarı ve kuru fasulye üretimi Türkiye'deki üretim payı açısından önemli yer tutmakta iken, diğer ürünlerin üretimi daha çok ilin ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Erzincan diğer illere başta domates, salatalık, karpuz, kavun olmak üzere çeşitli ürünleri pazarlayacak konumdadır. Erzincan ili bulunduğu bölge içerisindeki yıllık toplam bitkisel üretim değerinin %44,9'undan sorumludur. İlin elverişli iklimi ve zengin nitelikli tarım toprakları sayesinde bölge içerisindeki bitkisel üretimden elde edilen değer neredeyse yarısı Erzincan'dan karşılanmaktadır. Kişi başına bitkisel üretim değerinde de bu fark açıkça görülmektedir. Bölgede kişi başına bitkisel üretim değeri 979TL iken Erzincan ilinde bu değer bölgenin iki katından (2006TL) daha fazladır. Hayvancılıkta ise Erzincan'ın bölge ortalamasına yakın değerlere sahip olduğu söylenebilir (Tablo 39).

62. Tarım alanlarının kullanım şekillerine göre dağılımı incelendiğinde ildeki verimli topraklar, mikroklima ve kaliteli suyun varlığı bitkisel üretimde önemli imkanlar sağlamaktadır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarım Strateji Belgesi, 2017). TRA1 bölgesinde sebze üretimi için ayrılan alanın %68,3'ü Erzincan'dadır. Ayrıca 2016 yılı verilerine göre ildeki toplam tarım alanı 132.294 hektardır. Bu alanın yaklaşık %96,7'si işlenmekte, %4'lük kısmı tarımsal niteliğe sahip olmasına rağmen üretimde kullanılmamaktadır (Tablo 40).

Kullanım Şekli	Alan (ha)
İşlenen Tarım Alanı	127948
Ekilen	93692
Nadas	30804
Sebze	3452
Uzun Ömürlü Bitkilerin Alanı	3383
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri	2463
Bağ Alanı	920
Zeytin Ağaçları	0
Yem Bitkileri	21361
Toplam	152692

Tablo 40. Erzincan ili bitkisel üretim alanlarının dağılımı (TÜİK, 2016)

63. Erzincan'ın tarım alanları incelendiğinde en fazla tarım arazisine sahip ilçelerin merkez başta olmak üzere Tercan ve Refahiye olduğu görülür. İl genelinde bitkisel üretimde özellikle yem bitkileri önem arz etmektedir. Ülkemizde tarla bitkileri içerisinde yem bitkilerinin payı yaklaşık %12 iken, Erzincan ilinde bu oran %33'tür ve ülkemizde yem bitkileri üretim alanının yaklaşık %4,5'ini bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca ilin geniş arazi varlığı, farklı topoğrafik ve iklimsel özellikleri tarımsal üretimde çeşitlilik sunmaktadır (Tablo 41).

Tablo 41. TRA1 illeri tahıl ve diğer bitkisel ürünler miktarı (ton) (TÜİK, 2016)

Bitkisel Ürün (ton)	Erzurum	Erzincan	Bayburt
Parfümeri, Ecz. vb. Bitkiler, Şekerpancarı ve Yem Bitkileri Tohumları	765	987	617
Patates, Kuru Baklagiller, Yenilebilir Kök ve Yumrular	74724	10033	28820
Yem Bitkileri (saman ve ot)	1506925	402399	641918
Şeker İmalatında Kullanılan Bitkiler	78974	394704	14564
Tahıllar	273664	141537	83635
Yağlı Tohumlar	4118	881	0

63. Bölgede bitkisel üretim açısından Erzincan şeker imalatında kullanılan bitkinin (şeker pancarı) %80,8'ini üreterek en çok katkırı sağlayan ildir. Erzurum'a oranla ekilebilir arazi varlığı düşük olan Erzincan verimli tarım toprakları ve uygun iklim özellikleri nedeniyle tarımsal üretimde bölgede önemli bir paya sahiptir. Erzincan'da üretilen bitkisel ürünlerin miktarı yıllara göre değişen bir seyir gösterse de üretilen başlıca ürünlerin üretim miktarları son dönemlerde artış eğilimindedir. Yaş sebze ve meyve üretiminde de Erzincan ilinin önemli bir potansiyele sahip olduğu bilinmektedir. TRA1 Bölgesi'nde üretilen domatesin %65'i Erzincan'a aittir.

65. Erzincan ilinin tarımsal üretiminde meyve çeşitliliğine bakıldığında ise en fazla elma üretiminin olduğu görülmektedir. Ayrıca karpuz, armut, kayısı, dut, üzüm, kavun, zerdali, kiraz, erik, ceviz üretimi de üretimde önemli paya sahip meyveler arasındadır. Erzincan'da organik üretim henüz çok gelişmiş seviyede değildir. Erzincan ili içerisinde 3690ha alan organik tarım için kullanılsa da Türkiye'deki üretimin yalnızca %0,14'ü Erzincan'dan karşılanmaktadır (Tablo 42).

Tablo 42. TRA1 illeri organik tarım verileri (TÜİK, 2016)

	Çiftçi Sayısı	Üretim alanı (ha)	Üretim (ton)
Erzurum	2835	38154	145002
Erzincan	293	3690	8293
Bayburt	118	1595	4590

66. Erzincan ilinde önemli bir geçim kaynağı da hayvancılıktır. Büyükbaş, küçükbaş hayvan ve kümes hayvancılığı dışında arıcılık da bölge ekonomisine katkı sağlamaktadır (Tablo 43).

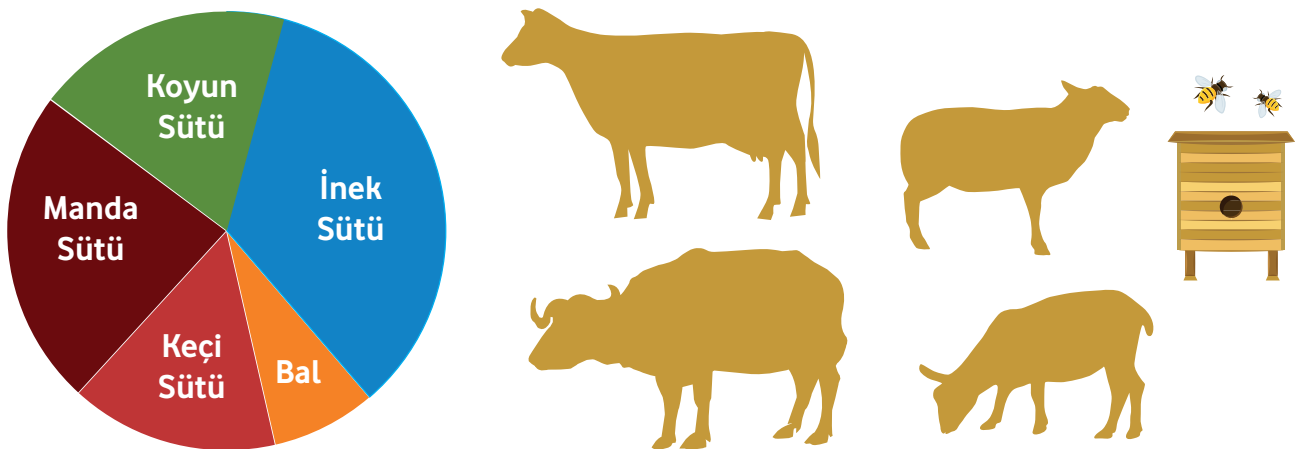
Tablo 43. TRA1 illerinde yetiştirilen önemli canlı hayvan sayıları (TÜİK, 2017)

	Dana ve Buzağı	Tosun	Düve	İnek	Boğa ve Öküz	Manda
Erzurum	188544	76013	101972	328705	34318	1730
Erzincan	31367	9387	14372	49775	7874	1429
Bayburt	21117	12156	12156	27950	6020	1023

67. Erzincan ilinde büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği için uygun alanların bulunması hayvancılık için önemli bir potansiyeldir. Bunun yanında ilde yapılan kümes hayvancılığı bölge içerisinde önemli bir paya sahiptir. Bölgede bulunan kümes hayvanı sayısının %85,6'sı Erzincan ilinde yetiştirilmektedir. Bu durum ilde tavukçuluk sektörünün gelişmesi için önemli bir potansiyel yaratmaktadır (Tablo 44).

Tablo 44. TRA1 illerinde yetiştirilen önemli canlı hayvan sayıları (TÜİK, 2017)

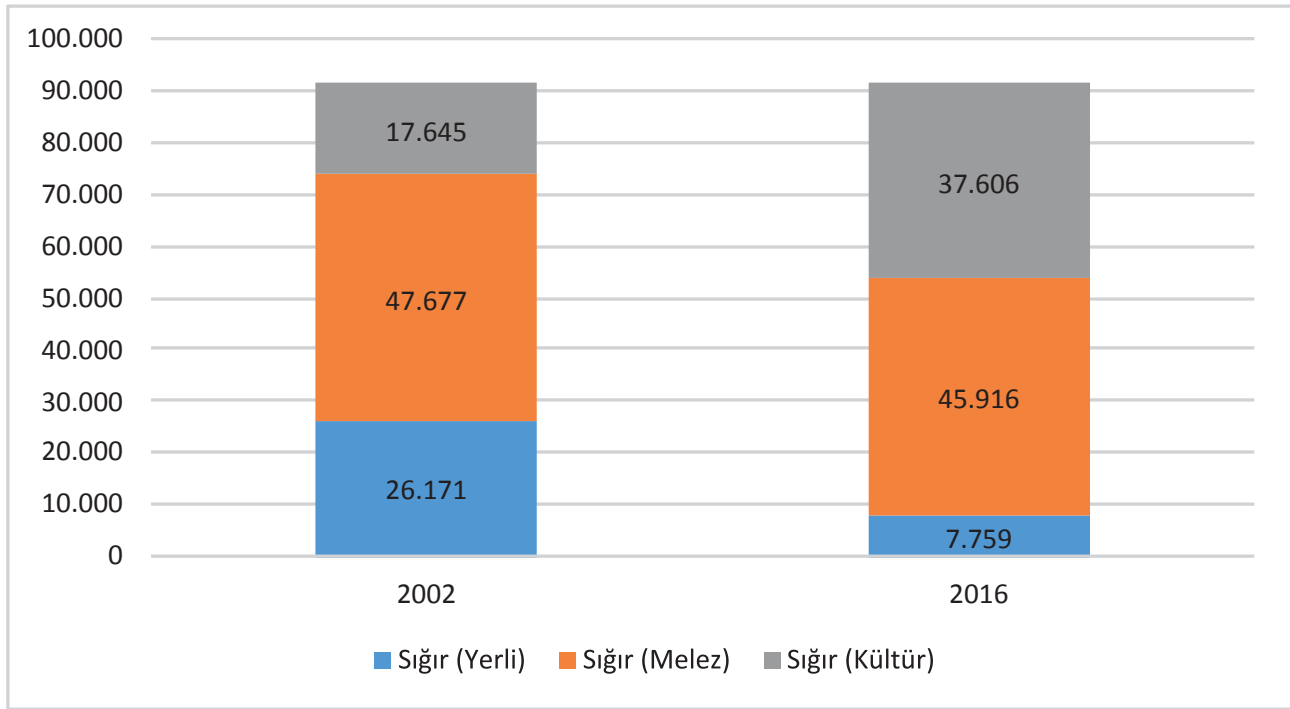
	Koyun	Keçi	At ve Katır	Kümes Hayvanı
Erzurum	614528	99701	10787	178252
Erzincan	418691	46308	1459	1158691
Bayburt	38435	6882	157	15369

68. Erzincan ilindeki küçükbaş hayvan varlığı olarak koyun sayısı artma eğiliminde olup keçi sayısı ise daha durağandır. Bölge içerisinde Erzincan ilinin önemli bir paya sahip olduğu kümes hayvanı yetiştiriciliği yıllara göre değişen üretim trendine sahiptir. Son yıllarda kümes hayvanı sayısının neredeyse iki kat artarak ciddi bir artış oranına sahip olduğu görülmektedir. Erzincan ilinde 1970 yılından sonra gelişen besicilik ve süt sığırcılığı önemli bir kazanç haline gelmiştir. Buna paralel olarak 1976 yılında Türkiye Süt Endüstrisi Kurumunca il merkezinde süt fabrikası kurulmuştur. Erzincan ilindeki sığır yetiştiriciliğinin 2002-2016 yılları arasındaki karşılaştırması yapıldığında toplam hayvan sayısının arttığı; ancak melez ve yerli sığırın azalarak kültür sığır sayısının arttığı görülmektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Erzincan İli 2002-2016 Sığır Yetiştiriciliği Değişimi (baş)

Kaynak: Erzincan İli Tarımsal Yatırım Rehberi

Erzincan, TRA1 Bölgesi ve ülkedeki hayvansal üretim cinsleri ve üretim miktarları Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45. Erzincan ilindeki hayvansal ürün üretim miktarları (TÜİK,2017)

YIL	BÖLGE	İnek sütü (ton)	Manda sütü (ton)	Koyun sütü (ton)	Keçi sütü (ton)	Bal (ton)
2014	TR	16.998.850	54803	1113937	463270	103525
2015	TR	16.933.520	62761	1177228	481174	107665
2016	TR	16.786.263	63085	1160413	479401	105727
2017	TR	18.762.318	69401	1344779	523395	114471
2014	TRA1	900908	1291	33549	5814	2704
2015	TRA1	913104	1989	44137	6928	3427
2016	TRA1	938449	1814	40444	6749	3546
2017	TRA1	1069694	1542	44885	8238	2815
2014	Erzurum	714253	428	23126	3754	1244
2015	Erzurum	698721	586	27337	4267	1473
2016	Erzurum	729638	537	23876	4175	1610
2017	Erzurum	860020	605	26799	5447	1289
2014	Erzincan	104096	601	8872	1595	1007
2015	Erzincan	108668	665	14958	2312	1460
2016	Erzincan	107179	603	15010	2318	1451
2017	Erzincan	139435	445	16840	2568	1282
2014	Bayburt	82559	262	1551	465	453
2015	Bayburt	105715	738	1842	349	494
2016	Bayburt	101631	674	1558	256	484
2017	Bayburt	70239	492	1247	224	244

69. Erzincan soğuk zincir altında süt üretimi konusunda oldukça ilerlemiş olup yıllık 150 bin tondan fazla süt üretimi yapılmaktadır. Aynı zamanda süt hijyeni konusunda da bölge illerine öncülük etmektedir. Kaliteli ve sağlıklı süt üreticiye ilave ekonomik kazançlar sağlamaktadır. Erzincan ilindeki ilçeler hayvancılık yönünden değerlendirildiğinde büyükbaş hayvancılıkta Tercan, Çayırli ve Refahiye ilçelerinin öne çıktığı görülmektedir. Küçükbaş hayvancılıkta ise Tercan ve İliç ilçeleri öne çıkmaktadır. Arıcılık faaliyetlerinin önemli yer tuttuğu ilde Refahiye ilçesi yıllık 300 ton bal üretimiyle önemli katkılar sağlamaktadır. Arıcılık faaliyetlerinin her ilçede yapılması bu faaliyetlerden elde edilen ürünlerin katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesinde önemli bir hammadde potansiyeli olduğunu göstermektedir. Erzincan ilinde üretilen yumurta ve bal miktarı yıllara göre dalgalı bir değişim göstermektedir. Yıllık 1000 – 1500 ton bal üretimi yapılırken Türkiye'deki üretimin çok küçük bir kısmı buradan karşılanmaktadır. Tarımsal faaliyetler içerisinde değerlendirilen su ürünleri ve özellikle balık yetiştiriciliği Erzincan ilinin ulusal ekonomiye katkısı anlamında henüz arzu edilen seviyede değildir.

3.3. FİZİKSEL GÖSTERGELER

3.3.1. ERİŞİLEBİLİRLİK

70. Dışarıdan TRA1 Bölgesine ve bölgenin kendi içerisinde yük ve yolcu taşımacılığı büyük çoğunlukla karayolu ile yapılmaktadır. Son yıllarda etkinliği artan hava yolu taşımacılığı ve yakın gelecekte altyapısı tamamlanacak demiryolu taşımacılığının bölgenin fiziksel erişilebilirliğini iyileştirmesi beklenmektedir.

TRA1 Bölgesi Türkiye'nin yer aldığı uluslararası kara ve demiryolu ulaşım koridorlarında çok önemli bir yere sahiptir. T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü (TCDD) 2017 Sektör Raporunda (TCDD 2018) ve Karayolları Genel Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporunda (KGM 2018) geçen ve Türkiye'yi demiryolları ve karayolları açısından etkileyen uluslararası ulaştırma koridorları Tablo 46'da verilmiştir. Türkiye, kendi karayolu ulaşım sisteminin Avrupa, Asya, Kafkas ve Ortadoğu ülkeleriyle entegrasyonu amacıyla uluslararası karayolu ulaşım koridorları ve uluslararası karayolu altyapı projeleri ve organizasyonlarına (UNECE, UNESCAP, EATL, TEM, BSEC, TRACECA, OECD, ECO, PIARC, IRF) dahil olmuştur.

Tablo 46. Türkiye'yi etkileyen ulaşım ağları

Karayolu	Demiryolu
Trans - Avrupa Kuzey - Güney Otoyolu Projesi (Trans European Motorway- TEM)	TER (Trans Europe Railway) Projesi
E - Yolları / Ana Trafik güzergahları için Avrupa Anlaşması (AGR) (International E – Road Network)	Bir Kuşak Bir Yol Projesi – Orta Koridor (Bakü – Tiflis –Kars – Erzurum)
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (Economic Cooperation Organization - ECO)	EİT (ECO) Koridorları (ATI, ITI Konteyner Trenleri)
Avrupa, Kafkasya ve Asya Ulaştırma Koridoru Transport Corridor Europe – Caucasus – Asia- (TRACECA)	TRACECA (Avrupa Kafkasya Asya Ulaşım Koridoru)
Avrasya Karayolu Bağlantıları (Euro Asian Transport Linkages - EATL)	TAR (Trans Asian Railway- Unescap) Projesi
Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Karayolu Ağı (Black Sea Economic Cooperation - BSEC)	Lapis Lazuli Transit Taşıma Koridoru
Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu Karayolu Ağı (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific –UN/ ESCAP)	PAN-Avrupa Ulaştırma Ağı
Türkiye Trans Avrupa Ulaştırma Karayolu Ağı Trans European-Transport Network (TEN-T)	TEN-T (Trans Europe Network-Transportation)
	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Demiryolu Ağı (Black Sea Economic Cooperation - BSEC)

71. TRA1 Bölgesinden geçen kara ve demiryollarıyla bölge illerinin ilişkisi Tablo 47’de ve Şekil 13’te verilmiştir. Buna göre Bayburt demiryolu bağlantısı olarak sadece Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Demiryolu Ağı ile ilişkiliyken Erzincan ve Erzurum Avrupa’nın kendi içindeki ağlar dışında tüm kara ve demiryolları ağları ile ilişkilidir (Tablo 47).

Tablo 47. Uluslararası yollar ve illerin ilişkisi

		Erzurum		Erzincan		Bayburt			
TÜRKİYE'DEKİ ULUSLARARASI YOL GÜZERGAHLARI									
Karayolu		K	D	K	D	K	D	Demiryolu	
1	TEM						X	TER	1
2	E - Yolları						X	Bir Kuşak Bir Yol (BTK)	2
3	EİT (ECO) Koridorları		X		X		X	EİT (ECO) Koridorları	3
4	TRACECA						X	TRACECA	4
5	EATL					X	X	TAR	5
6	BSEC						X	Lapis Lazuli	6
7	UN/ ESCAP	1	X	1	X	2	X	PAN-Avrupa	7
8	TEN-T	1	X	1	X	2	X	TEN-T	8
								BSEC	9

Şekil 13. Uluslararası ulaşım ağları ve bölge

72. Bölgede uluslararası ağların tamamlanması amacıyla önerilen demiryolu projeleri Yüksek Hızlı Tren projelerini kapsamaktadır. Bu projelerden ilki Trabzon – Diyarbakır bağlantısı diye de bilinen proje olup Erzincan'dan sonra kuzeyde Kelkit, Gümüşhane ve Trabzon'a ulaşmaktadır. Buna ilave olarak Sivas – Erzincan ve sonrasında Erzurum YHT projesidir (Şekil 14; Şekil 15).

Şekil 14. Türkiye’de mevcut, yapım aşamasında ve planlanan HT/YHT hatları

Şekil 15. TRA1 kuzey demiryolu projesi güzergahı

Bölge mevcut durumda batı – doğu yönünde demiryolu hattı ile beslenmektedir. Batıda Sivas – Divriği – Bağıştaşı – İliç ilçesinden demiryolu bağlanırken Erzincan ve Erzurum il merkezlerinden geçerek doğuda Horasan üzerinden Kars’a devam etmektedir. Yeni YHT projesinde Sivas – Erzincan – Erzurum güzergahı güneyden değil doğrudan batıdan bağlanacaktır (Şekil 15). Bölgenin, Trabzon, İskenderun gibi kuzey ve güneydeki önemli ticaret limanlarına kara ve demiryolu bağlantısı bulunmaktadır.

Bölge içerisinde Tablo 47’de verilen uluslararası statülü doğu – batı ve kuzey – güney güzergahı ile bölge Asya – Avrupa transit kara ve demiryolu bağlantısının merkezinde yer almaktadır. Kuzey - güney bağlantısı Bayburt üzerinden Doğu Karadeniz’e (Rize; Ovit Geçidi; - Trabzon Limanı; Araklı Soğanlı Dağı – Karadeniz – Rusya – Ukrayna – Tuna Nehriyle Avrupa içlerine) ve Artvin üzerinden Gürcistan’a ve Azerbaycan’a bağlansa da bu bağlantının sadece karayoluna dayalı olması ve şimdilik uluslararası fonksiyonunun az olması bölgenin bu yöndeki bağlantısının geliştirilebilir olduğunu göstermektedir (Şekil 18).

Kara ve demiryolu bağlantısının iyileşmesiyle kuzey ve güney limanlara bağlantı konusunda avantajlı duruma geçecek olan bölgenin, kuzeyden Trabzon ve Rize limanları, güneyden ise İskenderun limanı ile dış dünyaya açılması mümkün olabilecektir. Karadeniz üzerinden Tuna nehri boyunca Avrupa’nın ortasına kadar su yolu ile erişebilirliği olan bölgenin doğu

aksında Orta Asya ve Kafkaslar ile coğrafi ve kültürel yakınlığı vardır. Planlanan demiryolu projeleri ile gerek kuzey bağlantısı gerekse de doğu bağlantısı (Bakü – Tiflis – Kars; Bir Kuşak Bir Yol) Çin’e kadar uzanan koridorun önemli bir halkasını tamamlayacaktır ve Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan bölgenin misyonuyla da uyum sağlayacaktır (Şekil 16).

Şekil 16. TRA1 erişim imkanları (TRA1 BP)

Bölge sınır kapısına sahip değildir. İran, Azerbaycan, Gürcistan ve daha doğuda Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine coğrafi ve kültürel yakınlığı bulunmaktadır. Bölge 1000 km çapındaki bir çember içerisinde önemli bir coğrafyaya hitap edecek durumdadır (Şekil 16). Bu çember içerisinde nüfus büyüklüğü olarak İran ve Rusya en önemli iki ülke olarak dururken Tahran, Tebriz ve Urumiye ile Rusya ve Ukrayna'nın Karadeniz liman kentleri coğrafi yakınlığa sahiptir. Bunun yanında Azerbaycan'da Bakü ve Gence şehirleri, Gürcistan'da Batum ve Tiflis şehirleri de yine coğrafi ve kültürel yakınlık göstermektedir. Güneyde yine karayolu ile kuzey – güney bağlantıları geliştikçe ulaşılabilecek önemli yerleşim yerleri de mevcuttur. Bunlardan en önemlileri Halep, Şam, Musul, Kerkük, Beyrut, Amman, Kudüs ve Bağdat'tır. Bölge bu şekilde geniş bir coğrafyaya erişebilir olsa da ticari ve ekonomik ilişkileri daha çok yakın coğrafyası olan Azerbaycan, Rusya, Gürcistan ve İran ile dir.

İran bölgede yüksek sayıda öğrencisi olan ve Türk nüfusu barındıran bir ülke olması nedeniyle bölge açısından önemli bir ülkedir. Bu ülkede birikmiş nitelikli insan gücü ve sermaye birikimi bölge için bir fırsat niteliği taşımaktadır.

Erzurum ve Erzincan'da uluslararası uçuşlara açık havalimanı bulunmaktadır. Erzurum ve Erzincan Havalimanlarından taşınan yolcu ve uçak seferi sayıları ile ülke geneline oranı Tablo 48'de verilmiştir. Buna göre Erzurum ve Erzincan Havalimanlarına gelen ve giden uçak seferi sayısı Türkiye'nin sırasıyla 2016'da %0,6 ve 0,2 ve 2017'de %0,7 ve 0,2'si iken yolcu sayısı da her iki yıl için yine %0,7 ve 0,2'si şeklindedir.

Tablo 48. TRA1 havaalanlarının yolcu ve sefer sayıları

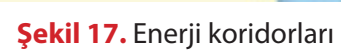
TÜM UÇAK TRAFİĞİ	2016 YIL SONU						2017 YIL SONU					
	Havalimanları	İç Hat	Dış Hat	Toplam	Yüzde		İç Hat	Dış Hat	Toplam	Yüzde		
	Erzurum	8915	155	9070	0,6		9805	229	10034	0,7		
	Erzincan	2851	26	2877	0,2		3379	25	3404	0,2		
	DHİMİ TOPLAMI	712494	478497	1190991			740181	506593	1246774			
	TÜRKİYE GENELİ	886228	566767	1452995			909332	591125	1500457			
	OVERFLIGHT			376913					413560			
	TÜRKİYE GENELİ OVERFLIGHT DAHİL			1829908					1914017			
YOLCU TRAFİĞİ (Gelen-Giden)												
	Erzurum	1193182	6771	1199953	0,7		1339461	10172	1349633	0,7		
	Erzincan	345800	1144	346944	0,2		440322	1305	441627	0,2		
	DHİMİ TOPLAMI	81823288	61367405	143190693			87872971	72757605	160630576			
	TÜRKİYE GENELİ	102499358	71244179	173743537			109511390	83533953	193045343			
	DHİMİ DİREKT TRANSİT			308934					500634			
	DİĞER DİREKT TRANSİT			100675					30867			
	TÜRKİYE GENELİ DİREKT TRANSİT			409609					531501			
	TÜRKİYE GENELİ DİREKT TRANSİT DAHİL			174153146					193576844			

73. Bölge Türkiye içerisinde ulusal ve uluslararası ham petrol ve doğalgaz boru hatlarının önemli bir geçiş ve aktarma noktasıdır. Orta Asya ve Kafkasya coğrafyasında bulunan zengin enerji kaynaklarının uluslararası pazarlara taşınmasında geçiş konumuna sahiptir. T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının “Dünya ve Türkiye Enerji ve Tabii Kaynaklar Görünümü (01 Ocak 2017 İtibarıyla)” adlı raporunda ve BOTAŞ Genel Müdürlüğü web sayfasında (https://www.botas.gov.tr/images/maps/BotasGenel_full.png) belirtildiği şekliyle Türkiye ve bölgeden geçen enerji koridorları (Şekil 17; Tablo 49)

Tablo 49. Türkiye ve bölgenin enerji koridorları

PETROL VE DOĞAL GAZ BORU HATLARI VE PROJELERİ
Uluslararası Transit Boru Hattı Projeleri
Irak-Türkiye Ham Petrol Boru Hattı
Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı (BTC)
Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP)
Türkiye-Bulgaristan Enterkonnektörü (ITB) Projesi
Türkiye-Yunanistan Doğal Gaz Boru Hattı (ITG)
Rusya-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (Türk Akımı)
Trans Adriyatik Doğal Gaz Boru Hattı (TAP) Projesi
Ülkemize Doğal Gaz Arzı Sağlayan Uluslararası Hatlar
Rusya – Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı (Batı Hattı)
İran – Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı
Rusya – Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı (Mavi Akım)
Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Boru Hattı (BTE)

4. SENARYO VE STRATEJİLERİN GELİŞTİRİLMESİ

4.1. SENARYOLARIN BELİRLENMESİ

74. Senaryoların, senaryo bileşenlerinin, strateji ve eylemlerin belirlenmesinde mevcut durum analizi (istatistikî bilgiler ve literatür), öngörü literatürü (benzer bölge) ve saha verileri (toplantı sonuçları) dikkate alınmıştır. Bu kapsamda izlenen faaliyet planı Tablo 50'de verilmiştir.

Tablo 50. Faaliyet planı

1. Proje Ekibinin Belirlenmesi (KUDAKA ve Atatürk Üniv. MTF Şehir ve Bölge Planlama BL.)
2. Senaryoların Belirlenmesi
2.1. Mevcut Literatür; Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Onuncu Kalkınma Planı, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi, 2014 – 2023 TRA1 Bölge Planı, İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı; İl Yatırım Alanları Rehberi, İl Tanıtım ve Yatırım Stratejileri)
2.2. Öngörü Literatürü (Benzer öncü bölge iyi uygulama örnekleri)
2.3. Çalıştay Senaryoları
2.4. Senaryolar Üzerinde Çekirdek Ekibin Fikir Birliği
İncelenen başlıklar;
2.4.1. Yasal ve politik çerçeveye uyum (PESTEL analizi)
2.4.2. Ulusal, bölgesel ve yerel sektörel programlar ile faaliyetlerin uyumu
2.4.3. Finansman çerçevesinin değerlendirilmesi, (bölgesel/ulusal kamu ve özel fonlar PPP gibi)
2.4.4. İlin / bölgenin yürütme kapasitesi ve enstrümanların analizleri,
2.4.5. Senaryo ve faaliyetlerin önceliklendirilmesi
2.5. Senaryoların sunuma hazır hale getirilmesi
3. Senaryoların Paydaşlara Sunulması
3.1. Paydaş Analizi ve Katılımcı Listesi Hazırlanması (Odak sektörler ve tematik alanlarla doğrudan ilgili kamu, özel sektör, STK, CBO (toplum temelli organizasyonlar) ve diğer toplulukların kapasitelerinin ve kabiliyetlerinin belirlenmesi)
3.2. Senaryo ve Fikir Çalıştayları (üç ilde)
3.3. Sektörel ve tematik grupların oluşturulması ve senaryoları tartışması
3.3.1. Senaryo uygulama sürecine olumlu katkı sağlayabilecek ana aktörlerin kurumsal rollerinin ve sorumluluklarının tartışılması,
3.3.2. Senaryoların faaliyet takvimi, kaynakları ve insan gücü konusunun tartışılması,
3.3.3. Faaliyetler için gerekli bütçenin (kamu veya diğer) tartışılması,
3.3.4. Faaliyetlere ait yerel kaynakların harekete geçirilme olasılıklarının, bütçe geliştirme mekanizmasının ve fonlama sistemlerinin tartışılması (sermaye birikimi, finansmana erişim olanakları vs.)
3.5. Senaryoların revizyonu
4. İzleme ve Geribildirim Sistemi ve Veri Setlerinin Oluşturulması
4.1. Her senaryo ve il için kıyaslanabilir veri setlerinin oluşturulması (izleme sistemi, ilgili indikatör ve ölçümlerin belirlenmesi),
5. TRA1 Düzey 2 Bölgesi Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejileri ve Eylem Planı Belgesinin Basımı ve Tanıtımı
6. Uygulama *
6.1. Veri setlerinin başlangıç verilerinin elde edilmesi
6.2. Belgede aktörlerin bir araya getirilmesi
6.3. Senaryo faaliyetlerine uygun tecrübe paylaşımı yapacak ve teknik destek sağlayacak iyi uygulama örnekleri ile işbirlikleri kurulması
6.4. Belgede belirlenen dış finansman ve fon kaynaklarına erişim için mekanizmalar geliştirilmesi (komiteler)
6.5. Proje finansmanında yerel tecrübe ve beceri kaynaklarının harekete geçirilmesi
* Uygulama kısmı strateji belgesi içerisinde öneri kurgu ile verilmiştir.

4.2. TRA1 BÖLGESİ ve ERZİNCAN'IN KALKINMA POLİTİKALARINI YÖNLENDİREN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR

Yerel ve bölgesel kalkınma dinamiklerinin kurgulanması amacıyla alınacak her türlü plan kararı, üst ölçekli kalkınma planlarınca belirlenen ana hedeflerden ve ayrıca çeşitli kurum ve kuruluşlarca sektörel bazda alınmış plan ve strateji kararlarından bağımsız düşünülememektedir. Bu bağlamda Erzurum il bütününe ilgilendiren üst ölçekli çalışmalar hiyerarşik olarak aşağıda verilmektedir.

- Ulusal Kalkınma Planları (Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı: 2014-2018)
- Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006)
- Türkiye Turizm Stratejisi (2007-2023)
- Ulusal Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013)
- Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)
- Doğu Anadolu Projesi (DAP)
- Ekonomik-Toplumsal-Mekânsal Örgütlenme İçin Dar Bölgeli Polarize Model; Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesel Gelişim Planı (2005)
- Kuzeydoğu Anadolu Bölge Planı (2014-2023)
- 1/100.000 Ölçekli TRA1 Bölge Planı
- İl Özel İdareleri İl Strateji Planları
- Çevre Düzeni Planları
- İmar Planları

76. Erzincan'ın kalkınma dinamiklerini ve bu çerçevede alınacak kararları etkileyecek üst ölçekli planlar geneli yaklaşımları, hedefleri ve önerdikleri özgün yöntemler bağlamında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede dikkati çeken konu; farklı dönemlerde aynı bölgenin kalkınması amacıyla birçok farklı plan ve proje üretilmesine rağmen, planlama bölgesinin halen beklenen kalkınma ivmesini yakalayamamış olmasıdır. Üstelik bu planlar arasında önemli yaklaşım farklılıkları olsa da, potansiyelleri bazında alt-bölgeler belirlenmesi, bunlar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, ulaşım olanaklarının çeşitlendirilerek artırılması, bölgenin sadece kendi içinde değil, ulusal ve uluslararası ilişkiler çerçevesinde çok daha geniş bölgesel ilişkiler bağlamında düşünülmesi, farklı planlama ve uygulama kademelerinde katılımın sağlanarak planın aktörlerce sahiplenilmesinin sağlanması gibi benzer hedefler tanımlanmıştır. Ancak bu hedeflerin çeşitli sebeplerle gerçekleştirilemediği görülmektedir. Bunların en önemlileri yerel potansiyellerin doğru bir şekilde ortaya konulamaması olabileceği gibi, tanımlanan tüm bu süreçlerin nasıl etkin bir şekilde işletileceği noktasında sürdürülebilir bir üstlenme sağlanamadığı da gözlenmektedir. Birbirine oldukça yakın tarihlerde bir kısmı benzer önerileri de içeren farklı bölgesel planların yapılması, ancak hiç birinin tam olarak uygulamaya geçirilememesinin altında da katılım süreçleri ile desteklenmiş kurumlar arası bir eşgüdümün sağlanamaması yatmaktadır. Bu nedenle, kalkınma çabası taşıyan önerilecek her yeni dokümanda en önemli başlangıç noktasının kalkınmayı yönlendirecek aktörlerin plana ve önerilerine inanarak, plan sürecinin sürdürülebilirliğini destekleyecek bir sahiplenme ve üstlenmenin sağlanması olmalıdır. Özellikle hem yerel hem de ulusal bazda önemli aktörlerin projeyi sahiplenmeleri sağlanabilirse hem finansal hem de proje temelli gerekliliklerin yerine getirilerek sonlandırılacak başarı hikâyeleri sayesinde bölgesel kalkınma pratiğinin çarpan etkisiyle giderek daha fazla aktör tarafından sahiplenilmesi sağlanabilecektir. Böylece hem yerel hem de bölgesel ölçekte sürdürülebilir bir kalkınma pratiği gerçekleştirilebilecektir. Erzincan il bütününe kapsayacak şekilde geliştirilen üst ölçekli planlar ile mekânsal plan ve projelere dair kapsamlı bilgiler EK 1'de verilmiştir.

4.3. ÖNGÖRÜ LİTERATÜRÜ

77. TRA1 Bölgesi Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejisi ve Eylem Planı hazırlıkları kapsamında bölgeyle ilgili yukarıda belirtilen planlama literatürü taranarak senaryoların sınırları daraltılmış ve çerçeve oluşturulmuştur. Bununla beraber, bazı senaryo ve altındaki strateji ve projelerin oluşturulması aşamasında daha önce benzer tecrübeleri yaşamış ülke, bölge ve kentler "öncü bölge" olarak ele alınmış ve "öngörü literatürü" adı altında değerlendirilmiştir.

78. Öngörü literatürü içerisinde öncü bölge olarak ele alınan Andorra, Pais Vasco (Bilbao), Edinburgh ve Edmonton bölge ve kent merkezleri; TRA1 Bölgesi ve illeri için çeşitli özellikleri ile model olabilecek niteliktedirler. Andorra; Erzincan için kış turizmi, Edinburgh, hizmetler sektöründe eğitim, finans ve turizm, Pais Vasco sanayiye dönüşüm ve üniversitenin sanayiye katkısı (teknoparklar) ve Edmonton ise kış kenti gelişimi kurgusu ve kış turizmi konularında örnek olabilecek potansiyeldedir. Erzincan'da 2012 yılında Ergen Dağı Kış Turizm Merkezi işletmeye girmiştir. Kış turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, yerel halkın turizmden gelir elde etmesi ve turizmin tüm yıla yayılmasına yönelik Andorra ve Edmonton'da yürütülen başarılı çalışmalar il için örnek olacak niteliktedir. Ele alınan öncü bölgelerde başarı hikâyelerinin en önemli unsurunun insan kaynağının niteliği ve sosyal sermaye faktörü olduğu görülmektedir. Bahsi geçen bölgelerde çok güçlü bir katılımcılık, ortak

hedefe yerel aktörlerin kilitlenmesi, gönüllü olarak çok sıkı işbirliklerinin yürütülmesi gibi TRA1 Bölgesi genelinde ve Erzincan'da geliştirilmesi gereken unsurların olduğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle, mevcut strateji ve eylem planının uygulama aşaması TRA1 Bölgesinde mesleki ve sosyal anlamda sivil toplum birliktelikleri, ortak karar alma ve iş yapma kültür ve becerileri, özel sektörün organize olma kabiliyeti, yerel aktörlerin ortak idealler etrafında iş birliği - güç birliği yapması gibi hedefleri gerçekleştirmesine katkı sağlayacaktır. TRA1 Bölgesi için mevcut potansiyellerin kalkınma amaçlı kullanımı konusunda örnek teşkil edecek uygulamalar Ek 1'de maddeler halinde sıralanmıştır. Bu uygulamalar incelendiğinde, turizmin ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesinde ve tüm yıla yayılmasında önemli bir etken olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, özellikle kış turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve spor kültürünün yaygınlaştırılması, yerel halkın turizmden gelir elde etmesi ve turizmin tüm yıla yayılmasına yönelik başarılı yaratıcı turizm uygulamaları, TRA1 Bölgesi için örnek olacak niteliktedir. TRA1 Bölgesi için turizm sektörü öncü ve önemli bir konumda olsa da, tek başına turizm ile kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek mümkün görünmemektedir. Turizmi destekleyebilecek potansiyele sahip sektörlerin de geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle tarım ve hayvancılık sektöründe verimliliğin ve katma değer artırılmasına yönelik çalışmalara ve markalaşmaya önem ve destek verilmelidir. Bu çerçevede, özellikle Michi-no-Eki uygulaması markalaşma ve bölgesel işbirliği fırsatları sunmaktadır. TRA1 Bölgesinde ön plana çıkan önemli unsurlardan birisi olan ortak karar alma ve iş yapma kültür ve becerileri, özel sektörün organize olma kabiliyeti, kurumsal gelenek ve altyapı, mesleki ve sosyal anlamda sivil toplum kültürü gibi unsurlar etkin şekilde kullanılıp ortak bir amaç etrafında birleştirilirse büyük ölçekli girişimler ve yatırımların bölgeye çekilmesi kolaylaşacaktır. Özellikle büyük yatırımcıların ve kış olimpiyatları ve benzeri büyük çaplı organizasyonların ev sahipliği hayalinin gerçekleşmesi ve bu organizasyonlardan en üst seviyede fayda sağlamak için, bölgede var olan işbirliği kültürü harekete geçirilmeli ve bu organizasyonların bölgede daha kalıcı ve etkin sonuçlar ortaya koyabilmesi sağlanmalıdır. Öngörü Literatürü olarak ele alınan bölgelere ait detaylı bilgiler EK 1'de verilmiştir.

**KUZEYDOĞU
ANADOLU
BÖLGESİ
SENARYO BAZLI
İL GELİŞİM
STRATEJİLERİ
VE EYLEM PLANI
(SeBİGSEP)
ERZİNCAN**

**SENARYOLAR
ve BAĞLI
STRATEJİLER**

SENARYO BAZLI İL GELİŞİM STRATEJİLERİ

1. SENARYOLAR ve BAĞLI STRATEJİLER

1. Mevcut durum ve eğilimler dikkate alındığında TRA1 Bölgesinin coğrafi konumu bölgenin sosyoekonomik gelişmesini etkileyen en önemli faktörler arasındadır. Bölgenin daha güçlü olan doğu – batı ana ulaşım aksı Türkiye’nin önemli üretim merkezlerini yakın ve uzak coğrafyasına (İran ve Orta Asya’ya) bağlamaktadır. Bölgenin kuzey – güney bağlantılarının güçlendirilmesi de özellikle dış ticarete önemli bir aktarma noktası olmasını sağlamaktadır.

2. Bölgede Erzincan uygun iklimi ve topoğrafyası, kolay erişilebilirliği ve yatırım ortamının iyi olması nedeniyle önemli bir tarım ve sanayi üretimi merkezidir ve bu trendin devam edeceği çeşitli üst ölçek politika belgelerinde de öngörülmektedir. İl, bölge içerisinde tarım ve sanayi üretimi odağı olarak bölgenin diğer illerinden daha iyi (üretim miktarı ve değeri bakımından) göstergelere sahiptir. Erişilebilirlik açısından avantajlı bir konumda olsa da Erzincan, ürettiği tarımsal ve özellikle taş toprağa dayalı sanayi hammaddesini işlemeden bölge dışına pazarlamaktadır. Yatırım altyapısının, teknoloji üretimi ve kullanımının, nitelikli işgücünün ve mevcut işletmelerin yönetim ve organizasyon yapılarının yeterli olmayışı elde edilen hammaddenin katma değerli ürün haline getirilmeden pazara sunulmasına neden olmaktadır. Ulaşım altyapısındaki iyileştirmelere rağmen ilin ve bölgenin konum olarak uzaklığı, mevcut işletmelerin pazar alanını yakın çevreyle sınırlı tutmakta ve ulusal ve uluslararası alanda rekabet edebilirliklerini azaltmaktadır. Pazarın dar olması üretilen ürün çeşitliliğini sınırlandırmaktadır. İlin ve bölgenin rekabet edebilirliğinin artırılması için katma değerli ürün üretilmesini mümkün kılacak sanayi altyapısının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ile işleme ve imalat sanayi yatırımlarının çekilmesi, sermaye birikiminin bölge içerisinde yatırıma dönüştürülmesi, Ar-Ge, yenilikçilik ve teknoloji kullanım seviyesinin yükseltilmesi ve katma değeri yüksek ürünlerin değerinde pazarlanması ilde en önemli önceliklerdir.

3. Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejisi ve Eylem Planı’nın (SeBİGSEP) senaryo ve bağlı stratejileriyle uygulamasına katkı sağladığı ana plan Kuzeydoğu Anadolu (TRA1) Bölge Planı (2014 – 2023)’dır. Dolayısıyla bu plana ait vizyon ve gelişme eksenleri aynı zamanda SeBİGSEP’in de vizyon ve gelişme eksenlerini oluşturmaktadır. Bu vizyon ve vizyonun gerçekleşmesine katkı sağlaması beklenen gelişme eksenleri aşağıdaki şekildedir.

4. Vizyon

“Yüksek irtifa ve bozulmamış doğal yapıdan kaynaklanan ayırt edici özelliklere sahip tarımsal ürün miktarını artırmış; ürettiğini katma değerini yükseltecek şekilde işleyerek değerinde pazarlayan; kaliteli ve çeşitli hizmet sunumu ile iç ve dış yakın coğrafyası için çekim merkezi olmuş; yaşanabilirliği yüksek bir bölge olmak”.

5. GELİŞME EKSENLERİ

Eksen 1. Başta nitelikli ve ayırt edici özellikteki ürünler olmak üzere tarımsal üretimin miktar ve kalitesinin artırılması, **Eksen 2.** Bölgede üretilen hammaddenin işlenerek katma değerli ürün haline getirilmesi, **Eksen 3.** Sunduğu kaliteli ve çeşitli hizmetler ile bölgenin yakın ve uzak coğrafyası için bir sunum merkezi haline gelmesi, **Eksen 4.** Bölgenin yaşanabilirliğinin artırılması

6. SeBİGSEP’in Erzincan’a yaklaşımı; TRA1 Bölgesi illerini bir bütünün parçası olarak ele almak ve her ile öne çıkan bir rol vermek şeklindedir. Verilen roller ve TRA1 Bölge Planı’nın önerdiği gelişme eksenleri uyumlulaştırılmıştır. Öngörülen rollerin dayanağı illerin sahip olduğu gelişme potansiyelleridir. Önerilen bu roller üzerine tetikleyici etki yapan, bölgeye dış yatırımı çağıran ve hızlı bir büyümeyi

öngören senaryo bileşenleri de rollere katkı sağlamak amacıyla ortaya konulmuştur. Bu nedenle SeBİGSEP, bir yandan mevcut durumu potansiyeller dahilinde dikkate alan güncel trendlerle öngörüler geliştirirken öte yandan bölge için tamamen yeni olan ve yenilikçilik getireceği düşünülen ve marka / imza (signature) projeler içeren bileşenlere ve stratejilere sahiptir. Sonuç olarak SeBİGSEP Tablo 51’de verilen iki ana senaryo, 8 senaryo bileşeni ve 21 strateji ve bu stratejilere bağlı 146 eylem/projeden oluşmaktadır.

7. SeBİGSEP Erzincan için iki adet gelişim senaryosu önermektedir (Tablo 51). Bunlardan ilki, Erzincan’da 2023 yılına kadar mevcut trendin devamlılığını sağlayarak tarım ve sanayi üretiminde öne çıkmayı, turizmde ise mevcut potansiyeli geliştirmeyi hedefleyen senaryo bileşenleridir. İkinci gelişim senaryosu ise 2040 yılını hedef alarak Erzincan’da sanayinin yenilikçi yöntemlerle gelişimine ve yenilikçi tarım uygulamalarına dayanan tetikleyici bir senaryo önerisidir (Tablo 51).

8. Bu haliyle SeBİGSEP’in;

- TRA1 Bölge Planı’nın mevcut durum bazlı ve potansiyeller üzerine kurulu gelişme eksenlerinin gerçekleşmesine yönelik yeni gelişme alanlarının açılmasına,
- TRA1 Bölge Planı’nın uygulanması için yeni ve yenilikçi fikirlerin ortaya atılmasına,
- Plan içerisinde üst ölçekte duran çoğu kararın somuta indirgenmesine katkıda bulunması öngörülmektedir.

9. Bu nedenle Erzincan özelinde biçilen rol;

- Bölgesinde tarım ve sanayi üretiminin odağı haline gelmiş bir Erzincan şeklindedir. SeBİGSEP kapsamında TRA1 Bölgesi illerinin gelişim kurgusunda; Erzincan’a üretim hareketliliği (tarımsal ve madene dayalı hammadde, tarım ve sanayi ürünlerinin üretimi – dağıtımı) öngörülmüştür

Tablo 51. Erzincan için senaryolar ve alt bileşenleri

SENARYO 1: GÜNCEL EĞİLİMLERLE GELİŞME	
1. BİLEŞEN	SANAYİ ÜRETİMİ ve YATIRIMI İÇİN CAZİP KENT ERZİNCAN (Bölge içerisinde Erzincan’ın imalat, taşta toprağa ve tarımsal, tarıma dayalı sanayi ve diğer sanayi kollarındaki üretim üssü olması rolü desteklenecektir.)
STRATEJİ	1. Erzincan’da sanayi üretiminin miktar ve kalitesinin artırılması
EYLEMLER	1.1. Erzincan OSB’nin altyapı eksiklerinin giderilmesi 1.2. İl genelinde KSS altyapılarının iyileştirilmesi 1.3. Atıl haldeki sanayi tesislerinin ve kamu binalarının yatırımcının kullanımına sunulması 1.4. İl genelinde ihtisas OSB’lerin (besi, et-süt, taşta toprağa dayalı) kurulması 1.5. Sanayi üreticisinin teknik kapasitesinin artırılması ve kurumsallaştırılması 1.6. Firmaların Ar-Ge ve yenilikçilik konularında desteklenmesi 1.7. Sanayi tesislerinin sürekli çalışması için başta tarımsal ve taşta toprağa dayalı hammaddeler olmak üzere sürekli ve kaliteli hammaddenin sağlanması için örgütlenmenin ve işbirliği kültürünün geliştirilmesi 1.8. İl genelinde yeraltı kaynaklarının işlenerek katma değer üretilmesi 1.9. İl genelinde et ve süt sektörlerine yönelik işleme altyapısının geliştirilmesi 1.10. Girişimciliğin özendirilmesi için girişimci adaylarına eğitim, danışmanlık, başlangıç sermayesi, kredi garantisi, yer temini ve bilgi kaynaklarına erişim alanlarında destek sağlanması

STRATEJİ	2. Erzurum'a sanayi yatırımcısının çekilmesi
EYLEMLER	2.1. İl yatırım yapacak işletmelere yol gösterecek bilgi altyapısının oluşturulması (OSB, KSS imkanları, parsel, tahsis vb., ilin yatırım imkânları, potansiyelleri, hedef sektörleri ve uygun yatırım alanlarının belirlenip bir ağ dahilinde paylaşıldığı) 2.2. Bölge dışından sermaye sahiplerini cezbedecek fiziksel ve sosyal altyapının iyileştirilmesi 2.3. Potansiyeli olan ancak yatırım yapılmamış alanlarda fizibilitelerin hazırlanarak proje bazında yatırımcıya tanıtılması (İl genelinde varlığı bilinen başta madenler olmak üzere maden suyu, yer altı su kaynakları, tuz rezervleri ve termal su gibi doğal kaynakların özel sektör yatırımlarıyla değerlendirilebilmesi için bu kaynakların rezerv durumları, kullanılabilirlikleri ile ilgili saha, fizibilite ve strateji geliştirme çalışmalarının yapılması) 2.4. İl genelinde alternatif enerji kaynakları (başta rüzgar, güneş ve biyogaz) ve üretim imkanları ile ilgili araştırma ve fizibilitelerin hazırlanması 2.5. Bölgede yatırım yapmanın avantajları konusunda yerel sermaye sahiplerinin bilinçlendirilmesi (teşvikler ve muafiyetler) 2.6. İlin içinde bulunduğu teşvik bölgesi imkanlarının tanıtılması 2.7. Yeni enerji üretim yöntemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması 2.8. İlden çıkmış, hemşehrilik bağı olan ulusal çapta güçlü firmalar ve kişilerle uzmanlar zirvesi (experts summit) toplantılarının organize edilmesi 2.9. İlin sanayi yatırımı imkânlarının ulusal ve uluslararası alanlarda tanıtılması
STRATEJİ	3. Sanayide alternatif ürünlerin üretilmesi ve üretimin çeşitlendirilmesi
EYLEMLER	3.1. Sanayi üretimine yönelik bilgi ve danışmanlık ağının güçlendirilmesi amacıyla ilde teknoloji transfer ofisi, yatırım destek ofisi, danışmanlık ofisleri gibi yapıların ortak ve koordineli çalışmasının sağlanması (bu sayede sanayi işletmelerine yönelik olarak dünyadaki son gelişmeleri ve bu gelişmelerin bölgede uygulanabilme imkanlarını araştıran, sanayicilere uygun teknolojilerin seçiminde yol gösteren, işletme faaliyetlerine danışmanlık sağlayan, çalışanlara eğitimler düzenleyen, yabancı işletmelerle işbirliği kurulmasına teknik destek veren, iş planı hazırlanmasında teknik bilgi sağlayan bir yapı oluşacaktır). 3.2. Sanayi üretiminde ortaya çıkan atıkların yeni enerji üretim yöntemleri kullanılarak değerlendirilmesi (endüstriyel simbiyoz, biyokütleden enerji üretimi vb.) 3.3. Erzurum ile aynı ürünleri üreten büyük kuruluşlardaki teknoloji kullanımı ve inovasyon çalışmalarını gözlemlemek için programların düzenlenmesi 3.4. Sanayide ihtiyaç duyulan Ar-Ge ve danışmanlık hizmetlerinin karşılanması için Endüstriyel Tasarım ve Uygulama Merkezi, İl Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Teknopark ve teknoloji transfer ofisi gibi yapıların kurulması ve var olanların güçlendirilmesi 3.5. Yenilikçilik, kurumsallaşma, Ar-Ge kültürü, rekabetçilik ve ortak iş yapabilme kültürünün yerleştirilmesi
2. BİLEŞEN	TARIMSAL ÜRETİMİN MİKTAR, KALİTE VE KATMA DEĞERİNİ ARTTIRAN ERZİNCAN
STRATEJİ	1. Tarımsal üretimde iş ve güç birliği imkanlarının oluşturulması
EYLEMLER	1.1. Var olan tarımsal üretici birlik ve kooperatiflerinin etkin biçimde çalışmasının sağlanması 1.2. Ortak tarımsal ürün toplama, depolama, işleme ve paketleme konusunda üreticiler arasında işbirliklerinin geliştirilmesi 1.3. Genç tarımsal üreticilere ve girişimcilere özendirici programların düzenlenmesi 1.4. Bölgedeki tarımsal işletmelerin finansmana ulaşım imkanlarının, yönetim becerilerinin ve kurumsal yetkinliklerinin eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile geliştirilmesi 1.5. Tarımsal desteklerle ilgili tek elden güncel bilgilerin tutulması ve gerekli bilgilendirilmelerin yapılması

STRATEJİ	2. Tarımsal hammaddenin üretilmesi, toplanması, taşınması ve işlenmesine yönelik alt yapı ve organizasyon eksikliklerinin giderilmesi
EYLEMLER	2.1. Et ve süte yönelik kesimhane, toplama, soğutma, depolama ve işleme tesislerinin iyileştirilmesi 2.2. Modern organize hayvancılık bölgelerinin oluşturulması 2.3. Uygun alanlarda seracılık altyapısının oluşturulması 2.4. Doğal ve organik ürün pazarlarının belediyeler tarafından kurulması 2.5. Su ürünleri için işleme ve dağıtım teknolojilerinin yaygınlaştırılması
STRATEJİ	3. Ayırt edici ve katma değerli tarımsal üretiminin bölgede yaygınlaştırılması
EYLEMLER	3.1. Uygun hayvan ırklarının kullanılmasının teşvik edilmesi 3.2. Tıbbi – aromatik bitkilerin ve arı ürünleri üretiminin yaygınlaştırılması 3.3. Silaj üretiminin yaygınlaştırılması 3.4. İlde tohum üretiminin desteklenmesi 3.5. Sözleşmeli tarımsal üretimin yaygınlaştırılması 3.6. İlin doğal kaba yem üretim ve satışında belirleyici merkez haline getirilmesi 3.7. İkincil arı ürünleri ve apiterapi merkezi kurulması 3.8. İlde organik üretim havzalarının ilan edilip markalaştırılması 3.9. Örnek entegre organik tarım işletmelerinin kurulması 3.10. İlde su ürünleri yetiştiriciliğinin güçlendirilmesi
3. BİLEŞEN	TURİZMDE MEVCUT POTANSİYELİNİ KULLANAN ERZİNCAN
STRATEJİ	1. Erzincan'da kış ve spor turizminin geliştirilmesi
EYLEMLER	1.1. Ergan Dağı Kayak Merkezinin başta konaklama olmak üzere altyapısının tamamlanmasıyla çekiciliğinin artırılması 1.2. Ergan Dağı Kayak Merkezinin tanıtımının yapılması 1.3. Ergan Dağı Kayak Merkezinin bir alt destinasyon olarak Palandöken ve Sarıkamış'la entegre edilmesi 1.4. Başta Ergan Dağı Kayak Merkezi olmak üzere il genelinde sporcu kamp merkezlerinin altyapısının oluşturulması 1.5. Ergan Dağının yaz turizm aktiviteleri için de kullanılması için altyapının oluşturulması
STRATEJİ	2. Alternatif turizm tiplerinin geliştirilmesi
EYLEMLER	2.1. Erzincan'da uzun süredir var olan ve gelenekselleşen doğa ve macera sporlarının katılımının arttırılarak devam ettirilmesi 2.2. Yamaç paraşütü, ekstrem sporlar, su sporları gibi aktiviteler için altyapının tamamlanması ve tanıtımın yapılması 2.3. Kemah, İliç ve Kemaliye koridorunun Arapgir ve Divriği ile tarih – kültür koridoru oluşturacak şekilde kurgulanması 2.4. İliç'te madencilikle ilgili bir turizm temasının geliştirilmesi 2.5. Doğu Ekspresi rotasının görsel kalitesi yüksek kısmını oluşturan Erzincan'ın bu durumu fırsata çevirmesi

SENARYO 2: YENİLİKÇİ VE TETİKLEYİCİ BİLEŞENLERLE GELİŞME

1. BİLEŞEN	BÖLGESİNDE SANAYİ ÜRETİMİNİN MERKEZİ ERZİNCAN
STRATEJİ	1. Sanayi Üretiminde Dış Lider-Yerel Takipçi Modelinin hayata geçirilmesi
EYLEMLER	1.1. İl özelinde değer zincirinde yüksek sayıda alt sektörü barındıran sektörün tespit edilmesi (tarıma ya da taşta toprağa dayalı sanayi sektörü olabilir) 1.2. Küresel ya da ulusal ölçekli olan ve değer zincirindeki diğer sektörlerle öncülük etmesi beklenen bir özel sektör kuruluşunun ilde yatırım yapmaya ikna edilmesi için fizibilite, tanıtım, saha gezisi, yerel özel sektörün bir araya getirilmesi gibi etkinliklerin kurgulanması 1.3. Yerel sermayenin birlikteliğinden doğabilecek büyük ölçekli firmaların oluşturulması için yerel koordinasyonun sağlanması 1.4. Yerli ya da bölge dışından büyük ölçekli firmaların yerel KOBİ'lere liderlik ederek kurumsallaşma, Ar-Ge, kapasite artırımı vb. teknik ve ticari konularda katkı sağlaması 1.5. Lider kuruluşun yerel KOBİ'lerle değer zincirinde yer alma durumuna göre ortaklıklar ve işbirlikleri geliştirmesinin teşvik edilmesi (hammadde alımı, montaj vs.) 1.6. Dış lider firmaların bölge potansiyeline inandırılması ve avantajlarının sunulmasıyla bölgeye çekilmesi için tanıtım organizasyonlarının yapılması
STRATEJİ	2. Erzincan'da yenilikçi, teknoloji yoğun ve ayırt edici sanayi ürünü üretilmesi
EYLEMLER	2.1. Kent merkezinin hava sporları ve havacılık malzemeleri üretiminde uzmanlaşması 2.2. Kent merkezinde havacılık ve uçuş eğitimlerinin verilmesine dönük araştırma, fizibilite, ihtiyaç analizi çalışmalarının yapılması (var olan Sivil Havacılık Okulunun potansiyelinden yararlanarak) 2.3. Hava sporlarıyla ilgili (yamaç paraşütünden drone yarışlarına, wingsuitten skydivinge kadar) her türlü eğitimin verildiği bir merkezin oluşturulması (Erzincan'ın yamaç paraşütünde sağladığı başarıdan ve potansiyelden hareketle) 2.4. Gelenekselleşen hava sporları etkinliklerine yenilerinin eklenmesi 2.5. Hava sporları faaliyetlerinde kullanılan sarf malzemelerinin ve donanımların üretimlerinin yapılmasına yönelik fiziksel ve teknolojik altyapının oluşturulması 2.6. Havacılık ve hava sporlarıyla ilgili her türlü sarf ve donanım malzemesinin Erzincan'da üretilmesi için yasal ve yönetsel şartların uygunluğunun araştırılması 2.7. Yurtdışı iyi uygulama örnekleri ve başarı hikayelerinin tespiti ve Erzincan'a uyarlanması için araştırma raporunun hazırlanması 2.8. Sektörde faaliyet gösteren uluslararası firmalarla işbirliği fırsatlarının değerlendirilmesi için görüşmeler, girişimler ve lobi faaliyetlerinin yapılması (bu aktörlerle ortaklıklar kurulmasıyla ikincil pazarlardan pay alma ve sonraki dönemlerde yüksek katma değerli ürün üretilmesine neden olacak altyapının oluşturulması sağlanacaktır) 2.9. Sektörün ihtiyacı olan hammaddelerin bölgede varlığının tespiti (Çayırli'deki krom madeni gibi), 2.10. Bu hammaddelerin çıkarıldıktan sonra bölgede zenginleştirilerek işlenmesi imkanlarının araştırılması 2.11. Organize sanayi bölgesinde havacılıkla ilgili ara mamul ve yan sanayinin kurulması için yatırım yapabilecek firmalara bölge fırsatlarının tanıtımının yapılması 2.12. Bu öncelikli sektörde yatırım yapabilecek üreticilere farklı teşvik mekanizmalarının yerelde belirlenerek uygulanması için merkezi düzeyde lobi yapılması 2.13. Sektörün ihtiyaç duyacağı kalifiye işgücünün yetiştirilmesi için meslek liseleri ve mesleki eğitim kurumlarında çalışma başlatılması (Gençlik Merkezlerinde sivil havacılık konuları, drone ve model uçak kurslarının ders olarak gösterilmesi) 2.14. Model uçak ve diğer hava araçlarının tasarımı, yapımı ve yarıştırılması (festivali) gibi ulusal ve uluslararası etkinliklerin kurgulanması 2.15. Havacılıkla ilgili savunma sanayi ile işbirliği fırsatlarının araştırılması 2.16. Model uçak eğitim pisti ve uçuş alanlarının yapılması

STRATEJİ	3. Yüksek teknoloji ürün üretiminde uzmanlaşma
EYLEMLER	3.1. İlde medikal cihaz, alet ve ekipmanların imalatı, kalibrasyonu, bakımı ve onarımının yapılabileceği organize bir üretim sitesinin oluşturulması 3.2. Başta kış sporları olmak üzere tüm spor dallarında kullanılan sarf malzemeleri ve ekipmanların üretilmesi için imkan ve kabiliyetlerin araştırılması 3.3. Kış sporları malzemeleri üretim tipi için fiziki ve teknik altyapının oluşturulması 3.4. Karla mücadele tekniklerinin ve malzemelerinin geliştirilmesine yönelik araştırma ve geliştirme merkezinin oluşturulması 3.5. Kışa uygun yapı malzemeleri üretimi için özel sektöre Ar – Ge ve teknoloji transfer desteğinin sağlanması 3.6. Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin ileri teknoloji ile işlenerek raf ömrünü uzatacak Ar-Ge çalışmalarının yapılması 3.7. Bölgeye ait yöresel ürünlerin hazır gıda endüstrisinde kullanılabilecek ürünlere dönüştürülmesi için araştırmaların yapılması (atıştırma, çerezler vb.) 3.8. İlde mevcut endemik bitki türlerinin ilaç ve kozmetik endüstrisinde kullanılması için araştırmalar yapılması 3.9. İlde çıkarılan maden ve değerli taşların işlenerek ürün haline dönüştürülmesi konusunda araştırmaların desteklenmesi (Kemah tuzunun farklı endüstri kollarında işlenerek kullanılması gibi)
2. BİLEŞEN	KENTTE VE KIRDA TARIMSAL ÜRETİM VE KALİTELİ YAŞAM MERKEZLERİ SUNAN ERZİNCAN
STRATEJİ	1. Model ekoköylerin oluşturulması
EYLEMLER	1.1. Erzincan il genelinde ekoköylerin seçimi için kriter setlerinin oluşturulması 1.2. Saha çalışmalarından elde edilecek bulgulara göre kriterlere uyan yerleşimlerin puanlanarak sıralanması 1.3. Ekoköy tasarım projesi ve rehberinin hazırlanması için Erzincan’da ve Erzincan dışında yaşayan (bölgeden çıkmış kişilerden ve derneklerden vb.) yerli halktan görüş alınması 1.4. Ekoköy tasarım projesi ve rehberinin hazırlanması 1.5. Pilot uygulama için seçilen üç köyün ekoköye dönüştürülmesi
STRATEJİ	2. Bölge genelinde kır yerleşimlerinde yerele özgü ve geleneksel kimlikli mekânların oluşturulması
EYLEMLER	2.1. Kır yerleşimlerinin kimliklerinin belirlenmesi 2.2. Kırdaki mekânsal tasarım rehberlerinin geliştirilmesi 2.3. Tarihi kimlikli kırsal alanlarda korumanın tesis edilmesi için tarihi değerlerin tespit ve tescil edilmesi 2.4. Sonradan eklenen yapıların tarihi kimliğe ve özgünlüğe uydurulması 2.5. Mevcut varlıkların işlevselleştirilmesi (restorasyon, tamir ve bakım ile yeni fonksiyonların yüklenmesi)
STRATEJİ	3. Başta ekoköylerde olmak üzere kırdaki sosyal altyapının iyileştirilmesi
EYLEMLER	3.1. Kırsal kültürene uygun etkinliklerin yapılması (doğa eğitimleri, gençlik kampları, festivaller, yerleşik kültürel faaliyetler, düğün), 3.1. Doğal yaşam, birtiklilik ve iş birliği gibi sosyal hayata dair konularda kır halkının eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi 3.2. Bilinç ve görgü artırımı için uygulama örneklerinin görülmesi 3.3. Bölge üniversitelerinin öğrenci etkinliklerinin kıra çekilmesi

3. BİLEŞEN	KIRDA DAHA FAZLA ÜRETİM VE YÜKSEK KATMA DEĞER
STRATEJİ	1. Başta ekoköyler olmak üzere kırdaki yeni üretim tiplerinin kurgulanması
EYLEMLER	1.1. Yerel ürün özgünlük haritalarının oluşturulması (yerel ürünler açısından farklılaşan alanların belirlenmesi) 1.2. Ekoköyler de dahil olmak üzere kırdaki tarımsal ürün deseninin planlanması (brokoli vb. sebzeler, tıbbi ve aromatik bitkiler, tarhın; kenevir; Artemisia dracunculus (Bayburt); kuşburnu, organik arı ürünleri gibi katma değeri olan ve üretici profiline uygun ürünler ile bu ürünlerin üretileceği yerlerin belirlenmesi ve bu ürünlerin tespit edilen alanlara ve insan kaynağına uygunluğunun sahadan doğrulanması) 1.3. Alana uygun modern / yenilikçi tarım tekniklerinin ve üretim süreçlerinin (organik tarım, iyi tarım, dağ tarımı, yüksek irtifa ürünleri üretimi gibi) yaygınlaştırılması amacıyla pilot üretimlerin yapılması 1.4. Alternatif enerji ile (güneş ve jeotermal) ısıtılan seraların kurulması ve bunlara yönelik kümelenme çalışmalarının yapılması 1.5. İklim koşullarından kaynaklı kendi mevsiminden daha geç olgunlaşan ürünlerin (çilek, vişne, kiraz, karpuz vb.) üretiminin yapılması (geç turfanda).
STRATEJİ	2. Başta ulusal çapta tanınanlar olmak üzere yerel ürünlerin korunması için "bir köy bir ürün" modelinin bölgeye özgü biçimde kurgulanması
EYLEMLER	2.1. Köylere özgü yerel ürünlerin tespit edilmesi ve yoksa coğrafi işaretlerinin alınması 2.2. KUDAKA koordinasyonunda konu uzmanı yerel aktörlerden bir çalışma grubunun oluşturulması 2.3. Özgünlük ve yerel ürün desenine göre "Bir Köy Bir Ürün" modeli için alanların belirlenmesi 2.4. Bu üretim modelinde yer alacak aktörlerin belirlenmesi 2.5. Belirlenen aktörlerin harekete geçmesine yönelik programların düzenlenmesi (mali ve teknik destekler ile girişimcilik teşviklerinin sağlanması), 2.6. Bu ürünlere katma değer katmak, kalite ve tadını muhafaza etmek için yapılacak yenilikçi yaklaşımların belirlenmesi (saklama, paketlenme, işleme vb. süreçlerde yapılabilecek yenilikler)
STRATEJİ	3. Başta ekoköyler olmak üzere kırdaki üretim, eğitim, eğlence ve tanıtım ayaklarını içeren kırdaki yaşamı özendirme kampanyasının yürütülmesi
EYLEMLER	3.1. Kırdaki doğal ve sağlıklı gıdalar sunan ve bu yönüyle çekim merkezi olan uygun sunum mekanlarının oluşturulması 3.2. Kentte yaşayan farklı yaş ve sosyo-ekonomik gruplardan kişilerin kırsal yaşamla ilgili yerinde bilgilendirilmesi 3.3. Avrupa Birliği ve benzeri fon destekleriyle çok uluslu katılımı kırsal gençlik projelerinin yürütülmesi 3.4. Bölge diasporasına (bölge kökenliler) özel tanıtım programlarının düzenlenmesi
4. BİLEŞEN	KENTSEL TARIM UYGULAMALARI
STRATEJİ	1. Tahsisli bahçeler modeliyle kent ve yakın çevresinde tarımsal üretime geçilmesi
EYLEMLER	1.1. KUDAKA koordinasyonunda konunun uzmanı yerel aktörlerin yer aldığı bir çalışma grubunun oluşturulması 1.2. Kent merkezi için ekolojik koridor görevi de görece kentsel tarım bölgelerinin ve tahsisli bahçelerin yer seçiminin yapılması (Atıl durumda kalan hazine arazileri tercih edilebilir) 1.3. Seçilen alanlarda uygulanabilir tarımsal üretim tipinin ve ürün deseninin belirlenmesi 1.4. Erzurum'da kent merkezi çevresinde sera alanlarının oluşturulması 1.5. Kışın seracılığın yapılabilmesi için kent atık ısısının, jeotermal kaynağın ve güneş enerjisinin kullanılabilme imkanlarının araştırılması (saha analizi, teknik ve finansal fizibilitenin yapılması) 1.6. Ulaşım ve sulama suyu altyapısının oluşturulması 1.7. Tarım İşlikleri Pilot Uygulamasının (kent halkına tarımsal üretim konusunda iş başı eğitimleri verilmesi) başlatılması ve yaygınlaştırılması

STRATEJİ	2. Kentsel tarım bölgelerinin etkin ve verimli biçimde işletilmesi
EYLEMLER	2.1. Erzincan'da yerel (başta belediyeler olmak üzere) koordinasyon ile üretici birliğinin kurulması 2.2. Kamu - özel sektör (belediye - üretici birliği) ortaklığının oluşturulması 2.3. İşletmenin çalışma usul ve esaslarının katılımcılıkla belirlenmesi (parsel büyüklükleri, kullanım şartları, ücretlendirme ve teşvik unsurları, üretici tipleri, tarımsal üretim deseni (yaş sebze, meyve ve süs bitkileri gibi)) 2.4. Her hasat döneminde üretimin teşvik edilmesi amacıyla festivaller ve ödüllü yarışmaların organize edilmesi (Bu alanın kent insanını üretime, üretim kültürüne ve üretmekten haz almaya sevk etmesi beklendiği için sosyal aktivitelerin de kurgulanması ve cazibe alanı haline gelmesi) 2.5. Kent yakın çevresinde gelişen uzmanlaşmanın sonraki dönemlerde uygun ilçelere yayılması (Üzümlü gibi)
5. BİLEŞEN	ÜRETİMDE VE PAZARLAMADA BİRLİKTELİK
STRATEJİ	1. Tarımsal ürünlerin (kırdaki ekoköyler, bir köy bir ürün ve yerel ürünleri koruma programları kapsamında ve kent merkezinde kentsel tarım uygulamalarında üretilen) toplanması ve pazarlanması için ortaklık oluşturulması
EYLEMLER	1.1. Kırdaki yerel koordinasyon ve işbirliğini sağlayan üretici birliklerinin kurulması 1.2. Bu birliklerin il ve sonrasında bölge genelinde tek bir çatı birlik altında birleşmesi 1.3. Ürünlerin pazar payı ve talep oranlarının planlanması 1.4. Üreticiden tüketiciye kadar bilgi yönetim sisteminin kurulması 1.5. Üretimde sürekliliği sağlayacak yerel üreticilerin tespit edilmesi ve gerekli durumlarda sözleşmeli üretim yapılması 1.6. Üreticilerin başarıya ve kazanç elde edeceğine olan inancını arttırmaya yönelik kampanyalar düzenlenmesi 1.7. Tarımsal üretime yönelik üreticilere rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi (tarımsal üretimde mentorluk vb.) 1.8. Kaliteli ve sağlıklı ürün üretimi için modeller geliştirilmesi 1.9. Ürün standardizasyonunun sağlanması ve sertifikalandırma girişimlerinde bulunulması 1.10. Ürün toplama, depolama, dağıtım, işleme, paketlenme ve pazarlama altyapısının oluşturulması 1.11. Ürünlerin markalaşması ve pazarlanması için gerekli süreçlerin takip edilmesi 1.12. Üreticilere destekler, teşvikler ve projelendirme konularında teknik destek ve danışmanlık sağlanması 1.13. Yerel ürünlerde verimliliğin ve katma değer artışı için Ar – Ge çalışmalarının yürütülmesi
STRATEJİ	2. Katma değerli tarımsal üretimde Yerel Marketler Birliği Modelinin hayata geçirilmesi (Bu modelde bölgesel ölçekte faaliyet gösteren ancak yerelde ulusal market zincirleriyle rekabet etmekte zorlanan firmaların depolama ve lojistik hizmetlerde birlikte hareket etmesini sağlayarak bütün bu zincirde girdileri minimuma indirmelerinin önü açılacaktır. Burada katalizör ve koordinatör kurum KUDAKA olacaktır.)
EYLEMLER	2.1. KUDAKA öncülüğünde her ilde başlangıç ve koordinasyon toplantılarının yapılması (sekreter kurum KUDAKA olacaktır) 2.2. Toplantılar sonunda oluşan il birliklerinin bölgesel birlik altında birleştirilmesi 2.3. Bölge ölçeğinde kurulan üretici birlikleri ile Yerel Marketler Birliğinin işbirliği yapmasının sağlanması 2.4. Birliğe üye olan yerel marketlerin finansal açıdan teşvik edilmesi (vergi veya sigorta borcu indirimi vb.) 2.5. Yerel ürünlerin ulusal market zincirlerine birlik vasıtasıyla pazarlanması 2.6. Ön plana çıkan ürünlerin piyasasının (borsaların) birlik vasıtasıyla bölgede oluşturulması 2.7. Bölge dışında birliğin tek bir marka adıyla marketlerinin kurulması 2.8. Bu birliğin bölge içinde ve dışında Japonya'da uygulanan yol üstü mağazalarına (Michi-no-Eki) benzer bir yapılanmayla pazarlama yapmasının stratejisinin geliştirilmesi

ERZİNCAN ÜZÜMÜ

2. SEBİGSEP'İN UYGULANMASI

1. SEBİGSEP'in uygulanması için kurumsal sorumlulukların verilmesinin yanında kurumlar arası bir koordinasyonun oluşturulması hedeflenmiştir. Uygulama sürecinin izlenmesi ve sürece geri bildirimde bulunulması da önerilen konular arasındadır. Uygulama sürecinde devam eden analitik çalışmaların ve elde edilen bilgilerin entegre edilmesi ile periyodik düzeltme ve değerlendirmeler (revizyon) için prosedürler de uygulama için gerekli görülmektedir. Bu açıdan, her bir strateji için eylem planlaması yapılırken ilgili paydaşlara ana ve yardımcı sorumluluklar verilmiş ve stratejinin uygulanmasını sağlayacak komiteler ve proje ekiplerinin bu paydaşların etrafında kurulması hedeflenmiştir. Özetle Tablo 52'de verilen komite ve proje ekipleri Tablo 53'te verilen eylem sorumlularınca oluşturulacak ve genişletilecektir. Bu komiteler kendi içerisinde roller ve mekanizmalar oluşturacaktır. Bu mekanizmada zaman çizelgesi, aktör sorumlulukları, somut çıktı/ beklenen sonuçlar ve finansman kaynakları (donor, bağış, hibe vs.) da uygulama komitelerince belirlenecektir. Finansal kaynakların tespiti ve strateji hedeflerinin elde edilmesi için harekete geçirilmesine yönelik olarak kamu kaynaklarının kullanım olanaklarının tespit edilmesi, özel sektör fonlarının (PPP gibi özel – kamu ortaklığı) harekete geçirilmesi/koordine edilmesi için mekanizmalar geliştirilmesi, dış finansman kaynaklarının tespiti ve bunlardan yararlanmak için ortaklıkların kurulması gibi çeşitli kurgular uygulama aşamasında oluşturulacaktır.

2. SeBİGSEP'in uygulama aşaması tamamen yerel aktörlerin çabalarının projelerin hayata geçirilmesine kanalize edilmesiyle gerçekleştirilecektir. Bu amaç için oluşturulacak bir uygulama kurgusu içerisinde (Tablo 52);

1. Koordinasyon / Raporlama/ İzleme, Uygulama ve Danışma fonksiyonları yerine getirilecek,

2. Koordinasyon fonksiyonu Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından; Uygulama, yerelde kurulacak Sektörel Komisyonlar ve Proje Ekipleri eliyle; Danışmanlık fonksiyonu ise bölge içi ve dışından katılımla oluşturulacak Danışmanlar Konseyi (Uzmanlar Zirvesi; Experts Summit) tarafından yerine getirilecektir.

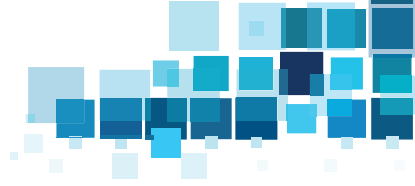
3. Bu fonksiyonların tamamı gönüllü katılımla ve çalışmayla gerçekleştirilecektir.

4. Koordinasyon/ Raporlama/ İzleme işlevi;

4.1. Koordinasyon, sektörel komisyonlar, proje ekipleri ve danışmanlar konseyinin oluşturulması ve rutin toplantılarını yapması, toplantı gündemlerinin şekillendirilmesi, gerektiğinde proje fikirlerinin ve uygulamanın netleştirilmesi için sunumlar yapılması gibi detaylı ve planlı faaliyetleri içermektedir.

4.2. Raporlama, tüm sektörel komisyon ve proje ekiplerinin bütün toplantılarda aldıkları kararları, kararların bir sonraki toplantıya kadar uygulanma seviyesini, danışmanlar konseyinin toplantı notlarını ve diğer ilgili raporlamaları kapsamaktadır.

4.3. İzleme fonksiyonu ise proje ekiplerinin projelerin hayata geçirilmesine başladıkları ilk gün elde edilen ilgili başlangıç verilerinin belirli dönemlerde yeniden elde edilerek kıyaslanması, projelerin uygulanma aşamalarının raporlanması gibi temel izleme prosedürlerinin uygulanmasını içermektedir. Bu üç fonksiyon KUDAKA bünyesinde kurulacak bir koordinatörler ekibi tarafından gerçekleştirilecektir.

5. Uygulama; bu fonksiyon her ilde farklılaşmak kaydıyla iki tip çalışma grubu eliyle yerine getirilecektir (Tablo 46). Bunlar Sektörel Komisyonlar ve Proje Ekipleridir.

6. Sektörel Komisyonlar; her ilde belirli sektörlerde kurulacak ve SBİGSEP içerisinde yazılan senaryoların, stratejilerin ve eylemlerin kademeli olarak uygulamaya dönük olarak projelendirilmesinden, belge içerisinde yazılan projelerin önceliklendirilerek proje ekiplerine uygulamaya hazır projeler olarak sunulmasından ve onlara yol göstericilik (mentörlük) yapılmasından sorumlu olacaktır.

7. Proje Ekipleri; belirlenen temalarda ve eylemler özelinde oluşturulacak ekipler kendilerine sunulan proje önerilerini uygulama boyutunda tartışarak hayata geçirilmesinden, bu amaçla lobi, fon bulma, kaynak geliştirme, kurumlar arası koordinasyonu sağlama gibi işlerden sorumlu olacaktır.

8. Danışmanlar Konseyi; her ilde kurulan sektörel komisyonların konularıyla ilgili bölge dışından ve içinden birer kişi olmak üzere (komisyon başkanları olabilir) toplam 7 kişiden oluşan çekirdek ekibe bölgenin önde gelen siyasetçileri, iş adamları, bürokratları gibi bölgeye ilgi duyan kişilerin de katılımıyla oluşturulacak bir zirve görevi görecekler. Belirli bir rutin periyod içinde toplanacak bu zirvede proje ekipleri ve sektörel komisyonların başarı hikayeleri paylaşılacak ve sonraki dönem planları anlatılarak görüş ve destekler alınacaktır.

9. Üst düzey karar vericiler ve politikacıların (anahtar paydaşların) bilgilendirilmesi amacıyla Ajansın Yönetim Kurulunda bilgilendirme yapıldıktan sonra senaryoların üst düzeyde sahiplenilerek katkı verilmesi amacıyla bölge yönetici ve politikacıları ile toplantılar gerçekleştirilecektir.

10. Proje ekipleri her ay, sektörel komisyonlar 2 ayda bir, danışmanlar komitesi ise altı ayda bir toplanacaktır.

Tablo 52. İGSEP uygulama kurgusu

KOORDİNASYON / RAPORLAMA / İZLEME	UYGULAMA		DANIŞMANLIK
KUDAKA (Komisyon Koordinatörleri)	Sektörel Komisyonlar	Proje Ekipleri	DANIŞMANLAR KONSEYİ
	SENARYO 1: GÜNCEL EĞİLİMLERLE GELİŞME		
	Sanayi Komisyonu	SANAYİ ÜRETİMİ ve YATIRIMI İÇİN CAZİP KENT ERZİNCAN	
	Tarım Komisyonu	TARIMSAL ÜRETİMİN MİKTAR, KALİTE VE KATMA DEĞERİNİ ARTTIRAN ERZİNCAN	
	Turizm Komisyonu	TURİZMDE MEVCUT POTANSİYELİNİ KULLANAN ERZİNCAN	
	SENARYO 2: YENİLİKÇİ VE TETİKLEYİCİ BİLEŞENLERLE GELİŞME		
	Sanayi Komisyonu	BÖLGESİNDE SANAYİ ÜRETİMİNİN MERKEZİ ERZİNCAN	
	Tarım Komisyonu	KENTTE VE KIRDA TARIMSAL ÜRETİM VE KALİTELİ YAŞAM MERKEZLERİ SUNAN ERZİNCANT	
		KIRDA DAHA FAZLA ÜRETİM VE YÜKSEK KATMA DEĞER	
		KENTSEL TARIM UYGULAMALARI	
ÜRETİMDE VE PAZARLAMADA BİRLİKTELİK			

11. Komisyon ve ekipler kendi içlerinden başkanlarını seçeceklerdir.

12. SeBİGSEP'in tanıtımı, komisyon ve ekiplerin oluşturulması için her üç ilde geniş katılımlı uygulama başlangıç toplantıları yapılacaktır.

13. Bu toplantının ardından bir ay içerisinde komisyon ve proje ekiplerinin toplantıları gerçekleştirilecektir.

14. Çalışmanın geneline ait sosyal medya hesapları oluşturulacak ve KUDAKA'nın resmi internet sitesi de bu amaçla kullanılabilir.

15. Komisyon ve proje ekiplerinin SeBİGSEP hazırlık sürecine katkı vermiş yerel paydaşlardan;

- I. İl içi ve dışı anahtar paydaşlara ulaşma imkan ve kabiliyeti olanlar,
- II. Planlama ve kalkınma ile doğrudan ilgili yerel kamu kurumları,
- III. SeBİGSEP'in ele aldığı odak sektörler ve tematik alanlarla doğrudan ilgili kamu, özel sektör, NGO (STK) ve CBO (toplum temelli organizasyonlar) temsilcileri,
- IV. Yerel ve ulusal yönetim yapısının SeBİGSEP süreciyle ilişkilendirilmesine katkı sağlayabilecek (kentleşme politika ve süreçleri, politik ekonomik içerikler vs.) kişi ve kurumlar,
- V. Uygulama sürecine olumlu katkı sağlayabilecek, yerel kaynakları harekete geçirebilme, bütçe geliştirebilme, fonlama sistemlerine ulaşabilme (sermaye birikimi, finansmana erişim olanakları vs.) gibi kabiliyetlere sahip yerel aktörlerden oluşması istenmektedir.

16. Bunun yanında, başta Danışmanlar Konseyi olmak üzere tüm komisyon ve ekipler;

- I. Uzmanlık ve tecrübe aktarımı (öncü bölgelerden),
- II. Senaryolarda öne çıkan sektörel ve tematik alanlarla ilgili bölge için tecrübe aktarımı (uzmanlık),
- III. Teknik destek alınabilecek kaynakların ülke içi ve dışından belirlenmesi,
- IV. Bu kaynaklardan projelere destek aktararak yararlanma konusunda yerel ve bölgesel yapıya katkı sağlanması,
- V. İyi uygulama örneklerini de içine alan işbirlikleri,
- VI. Ağ kurma ve bilgi – tecrübe paylaşım imkanlarının geliştirilmesi konularında katkı vereceklerdir.

17. Uygulama için oluşturulacak yerel çalışma grupları için oluşturulacak gevşek kurumsallaşma aynı zamanda strateji belgesinin sürekli iyileştirilmesi ve güncellenmesine de katkı sağlayacak bir kurumsal oluşum sağlayacaktır (stratejinin hazırlığında katkı veren yerel aktörlerin uygulama komitelerine dönüşmesi gibi).

18. Uygulama için tecrübe aktaracak ve teknik destek sağlayacak, projelerin finansmanında yerel tecrübe ve beceri kaynaklarını harekete geçirecek ve ulusal çapta belirli merkezlerle işbirliği sağlayacak bir yol haritası oluşturulacaktır.

19. Uygulama kısmı özetle;

- Stratejilerin oluşturulmasında katkı sağlayan paydaşların uygulama konusunda da sorumluluk verilerek bir araya getirilmesi,
- Senaryo faaliyetlerine uygun tecrübe paylaşımı yapacak ve teknik destek sağlayacak iyi uygulama örnekleri (başarı hikayeleri) ile işbirlikleri kurulması,
- Belgede belirlenen dış finansman ve fon kaynaklarına erişim için mekanizmalar geliştirilmesi ve proje finansmanında yerel birikimin (insan ve fon kaynakları) harekete geçirilmesi şeklindedir.

Tablo 53. Eylemler ve aktörler

SENARYO 1: GÜNCEL EĞİLİMLERLE GELİŞME					
1. BİLEŞEN: SANAYİ ÜRETİMİ ve YATIRIMI İÇİN CAZİP KENT ERZİNCAN					
1.1. STRATEJİ - Erzincan'da sanayi üretiminin miktar ve kalitesinin artırılması					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi	
1.1. 1.	Erzincan OSB'nin altyapı eksiklerinin giderilmesi	Erzincan OSB Müdürlüğü (OSBM)	Erzincan İl Özel İdaresi (EİÖİ), Erzincan Ticaret ve Sanayi Odası (ETSO), İl Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü (İSTM), KUDAKA	Ocak 2020– Aralık 2021	
1.1.2.	İl genelinde KSS altyapılarının iyileştirilmesi	EİÖİ	ETSO, İSTM, KUDAKA	Ocak 2020– Aralık 2021	
1.1.3.	Atıl haldeki sanayi tesislerinin ve kamu binalarının yatırımcının kullanımına sunulması	EİÖİ, Erzincan Belediyesi (EB)	ETSO, İSTM, KUDAKA	Ocak 2020– Aralık 2023	
1.1.4.	İl genelinde ihtisas OSB'lerin (besi, et-süt, taşa toprağa dayalı) kurulması	EİÖİ, EB	OSBM, ETSO, İSTM, KUDAKA	Ocak 2020– Aralık 2022	
1.1.5.	Sanayi üreticisinin teknik kapasitesinin artırılması ve kurumsallaştırılması	ETSO, OSBM	İSTM, KUDAKA	Ocak 2020– Aralık 2023	
1.1.6.	Firmaların Ar-Ge ve yenilikçilik konularında desteklenmesi	ETSO, OSBM	İSTM, KUDAKA, KOSGEB	Ocak 2020– Aralık 2023	
1.1.7.	Sanayi tesislerinin sürekli çalışması için başta tarımsal ve taşa toprağa dayalı hammaddeler olmak üzere sürekli ve kaliteli hammaddenin sağlanması için örgütlenmenin ve işbirliği kültürünün geliştirilmesi	ETSO, OSBM	İSTM, KUDAKA, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü (İTOM), STK'lar,	Ocak 2020– Aralık 2022	
1.1.8.	İl genelinde yeraltı kaynaklarının işlenerek katma değer üretilmesi	ETSO, OSBM	İSTM, KUDAKA, STK'lar, EİÖİ, Erzincan Belediyesi	Ocak 2020– Aralık 2022	
1.1.9.	İl genelinde et ve süt sektörlerine yönelik işleme altyapısının geliştirilmesi	EİÖİ, EB	İSTM, KUDAKA, İTOM, TKDK	Ocak 2020– Aralık 2023	
1.1.10.	Girişimciliğin özendirilmesi için girişimci adaylarına eğitim, danışmanlık, başlangıç sermayesi, kredi garantisi, yer temini ve bilgi kaynaklarına erişim alanlarında destek sağlanması	KUDAKA	KUDAKA, KOSGEB, ETSO, Erzincan Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği (ESOB), Erzincan Ticaret Borsası (ETB)	Ocak 2020– Aralık 2021	
1.2. STRATEJİ - Erzincan'a sanayi yatırımcısının çekilmesi					
1.2.1.	İle yatırım yapacak işletmelere yol gösterecek bilgi altyapısının oluşturulması	KUDAKA	ETSO, ESOB, ETB, EB, EİÖİ	Ocak 2020– Aralık 2021	
1.2.2.	Bölge dışından sermaye sahiplerini çezebedecek fiziksel ve sosyal altyapının iyileştirilmesi	KUDAKA	ETSO, ESOB, ETB, EB, EİÖİ, OSBM	Ocak 2020– Aralık 2022	
1.2.3.	Potansiyeli olan ancak yatırım yapılmamış alanlarda fizibilitelerin hazırlanarak proje bazında yatırımcıya tanıtılması	KUDAKA	ETSO, ESOB, EB, EİÖİ, OSBM	Ocak 2020– Aralık 2021	
1.2.4.	İl genelinde alternatif enerji kaynakları ve üretim imkanları ile ilgili araştırma ve fizibilitelerin hazırlanması	KUDAKA	ETSO, ESOB, EB, EİÖİ, OSBM	Ocak 2020– Aralık 2021	

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi
1.2.6.	İlin içinde bulunduğu teşvik bölgesi imkanlarının tanıtılması	KUDAKA	ETSO, ESOB, EB, EİÖİ, OSBM, İSTM	Ocak 2020– Aralık 2021
1.2.7.	Yeni enerji üretim yöntemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması	KUDAKA	ETSO, ESOB, EB, EİÖİ, OSBM, İSTM	Ocak 2020– Aralık 2023
1.2.8.	İlden çıkmış, hemşehrilik bağı olan ulusal çapta güçlü firmalar ve kişilerle uzmanlar zirvesi (experts summit) toplantılarının organize edilmesi	KUDAKA	ETSO, ESOB, ETB, EB, EİÖİ, OSBM, İSTM	Ocak 2020– Aralık 2021
1.2.9.	İlin sanayi yatırımı imkânlarının ulusal ve uluslararası alanlarda tanıtılması	KUDAKA	ETSO, ESOB, ETB, EB, EİÖİ, OSBM, İSTM	Ocak 2020– Aralık 2023
1.3. STRATEJİ - Sanayide alternatif ürünlerin üretilmesi ve üretimin çeşitlendirilmesi				
1.3.1.	Sanayi üretimine yönelik bilgi ve danışmanlık ağının güçlendirilmesi amacıyla ilde teknoloji transfer ofisi, yatırım destek ofisi, danışmanlık ofisleri gibi yapıların ortak ve koordineli çalışmasının sağlanması	KUDAKA	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi (EBYÜ), ETSO, ESOB, EB, EİÖİ, OSBM, İSTM	Ocak 2020– Aralık 2021
1.3.2.	Sanayi üretiminde ortaya çıkan atıkların yeni enerji üretim yöntemleri kullanılarak değerlendirilmesi	EB, EİÖİ	EBYÜ, ETSO, OSBM, KUDAKA	Ocak 2020– Aralık 2022
1.3.3.	Erzincan ile aynı ürünleri üreten büyük kuruluşlardaki teknoloji kullanımı ve inovasyon çalışmalarını gözlemlemek için programların düzenlenmesi	KUDAKA	EBYÜ, ETSO, OSBM, EB, EİÖİ	Ocak 2020– Aralık 2021
1.3.4.	Sanayide ihtiyaç duyulan Ar –Ge ve danışmanlık hizmetlerinin karşılanması için Endüstriyel Tasarım ve Uygulama Merkezi, İl Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Teknopark ve teknoloji transfer ofisi gibi yapıların kurulması ve var olanların güçlendirilmesi	KUDAKA	EBYÜ, ETSO, OSBM, EB, EİÖİ	Ocak 2020– Aralık 2023
1.3.5.	Yenilikçilik, kurumsallaşma, Ar – Ge kültürü, rekabetçilik ve ortak iş yapabilme kültürünün yerleştirilmesi	KUDAKA	EBYÜ, ETSO, OSBM, EB, EİÖİ	Ocak 2020– Aralık 2023
2. BİLEŞEN: TARIMSAL ÜRETİMİN MİKTAR, KALİTE VE KATMA DEĞERİNİ ARTTIRAN ERZİNCAN				
2.1. STRATEJİ - Tarımsal üretimde iş ve güç birliği imkanlarının oluşturulması				
2.1.1.	Var olan tarımsal üretici birlik ve kooperatiflerinin etkin biçimde çalışmasının sağlanması	İTOM	KUDAKA, TKDK, Tarımsal Birlik ve Kooperatifler	Ocak 2020 – Aralık 2021
2.1.2.	Ortak tarımsal ürün toplama, depolama, işleme ve paketlenme konusunda üreticiler arasında işbirliklerinin geliştirilmesi	İTOM	KUDAKA, TKDK, Tarımsal Birlik ve Kooperatifler	Ocak 2020 – Aralık 2023
2.1.3.	Genç tarımsal üreticilere ve girişimcilere özendirici programların düzenlenmesi	İTOM	TKDK, KUDAKA	Ocak 2020 – Aralık 2021
2.1.4.	Bölgedeki tarımsal işletmelerin finansmana ulaşım imkanlarının, yönetim becerilerinin ve kurumsal yetkinliklerinin eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile geliştirilmesi	İTOM	KUDAKA, Kredi Garanti Fonu (KGF)	Ocak 2020 – Aralık 2022
2.1.5.	Tarımsal desteklerle ilgili tek elden güncel bilgilerin tutulması ve gerekli bilgilendirilmelerin yapılması	İTOM	TKDK, TÜİK Bölge Müdürlüğü	Ocak 2020 – Aralık 2022

2.2. STRATEJİ 2: Tarımsal hammaddenin üretilmesi, toplanması, taşınması ve işlenmesine yönelik alt yapı ve organizasyon eksikliklerinin giderilmesi					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi	
2.2.1.	Et ve sütte yönelik kesimhane, toplama, soğutma, depolama ve işleme tesislerinin iyileştirilmesi	İTOM	KUDAKA, TKDK	Ocak 2020 – Aralık 2023	
2.2.2.	Modern organize hayvancılık bölgelerinin oluşturulması	EB, EİÖİ	İTOM, KUDAKA, TKDK, OSBM	Ocak 2020 – Aralık 2022	
2.2.3.	Uygun alanlarda seracılık altyapısının oluşturulması	EB, EİÖİ	İTOM, KUDAKA, TKDK	Ocak 2020 – Aralık 2021	
2.2.4.	Doğal ve organik ürün pazarlarının belediyeler tarafından kurulması	EB, EİÖİ	Tarımsal Üretici Birlikleri, İTOM, İlçe Belediyeleri	Ocak 2020 – Aralık 2021	
2.2.5.	Su ürünleri için işleme ve dağıtım teknolojilerinin yaygınlaştırılması	İTOM, EİÖİ	EB, KUDAKA, TKDK	Ocak 2020 – Aralık 2022	
2.3. STRATEJİ - Ayırt edici ve katma değerli tarımsal üretiminin bölgede yaygınlaştırılması					
2.3.1.	Uygun hayvan ırklarının kullanılmasının teşvik edilmesi	İTOM	KUDAKA, TKDK	Ocak 2020 – Aralık 2023	
2.3.2.	Tıbbi – aromatik bitkilerin ve arı ürünleri üretiminin yaygınlaştırılması	İTOM	Tarımsal Üretici Birlikleri, EBYÜ	Ocak 2020 – Aralık 2022	
2.3.3.	Silaj üretiminin yaygınlaştırılması	İTOM	Tarımsal Üretici Birlikleri	Ocak 2020 – Aralık 2023	
2.3.4.	İlde tohum üretiminin desteklenmesi	Doğu Anadolu Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü (DATAE)	İTOM, TKDK, KUDAKA	Ocak 2020 – Aralık 2023	
2.3.5.	Sözleşmeli tarımsal üretimin yaygınlaştırılması	Tarımsal Üretici Birlikleri	İTOM, KUDAKA	Ocak 2020 – Aralık 2021	
2.3.6.	İlin doğal kaba yem üretim ve satışında belirleyici merkez haline getirilmesi	ETB	EB, EİÖİ, KUDAKA, İTOM	Ocak 2020 – Aralık 2021	
2.3.7.	İkincil arı ürünleri ve apiterapi merkezi kurulması	EB, EİÖİ	İTOM, STK'lar, KUDAKA	Ocak 2020 – Aralık 2022	
2.3.8.	İlde organik üretim havzalarının ilan edilip markalaştırılması	İTOM, DATAE	Tarımsal Üretici Birlikleri, EB, KUDAKA	Ocak 2021 – Aralık 2023	
2.3.9.	Örnek entegre organik tarım işletmelerinin kurulması	EB, EİÖİ	TKDK, KUDAKA, İTOM	Ocak 2021 – Aralık 2023	
2.3.10.	İlde su ürünleri yetiştiriciliğinin güçlendirilmesi	İTOM, EİÖİ	EB, KUDAKA, TKDK	Ocak 2020 – Aralık 2022	
3. BİLEŞEN: TURİZME MEVCUT POTANSİYELİNİ KULLANAN ERZİNCAN					
3.1. STRATEJİ - Erzincan'da kış ve spor turizminin geliştirilmesi					
3.1.1.	Ergan Dağı Kayak Merkezinin başta konaklama olmak üzere altyapısının tamamlanmasıyla çekiciliğinin artırılması	EB, EİÖİ	KUDAKA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (İKTM), ETSO, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2023	
3.1.2.	Ergan Dağı Kayak Merkezinin tanıtımının yapılması	EB, EİÖİ	KUDAKA, İKTM, ETSO, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2023	
3.1.3.	Ergan Dağı Kayak Merkezinin bir alt destinasyon olarak Palandöken ve Sarıkamış'la entegre edilmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, İKTM, ETSO, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2021	
3.1.4.	Başta Ergan Dağı Kayak Merkezi olmak üzere il genelinde sporcu kamp merkezlerinin altyapısının oluşturulması	EB, EİÖİ	KUDAKA, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü (GSİM), İKTM, ETSO, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2022	
3.1.5.	Ergan Dağının yaz turizm aktiviteleri için de kullanılması için altyapının oluşturulması	EB, EİÖİ	KUDAKA	Ocak 2020 – Aralık 2022	

3.2. STRATEJİ: Alternatif turizm tiplerinin geliştirilmesi

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi
3.2.1.	Erzincan'da uzun süredir var olan ve gelenekselleşen doğa ve macera sporlarının katılımının artırılarak devam ettirilmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, GSİM, İKTİM, ETSO, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2023
3.2.2.	Yamaç paraşütü, ekstrem sporlar, su sporları gibi aktiviteler için altyapının tamamlanması ve tanıtımın yapılması	EB, EİÖİ	KUDAKA, GSİM, İKTİM, ETSO, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2023
3.2.3.	Kemah, ilçe ve Kemaliye koridorunun Arapgir ve Divriği ile tarih – kültür koridoru oluşturacak şekilde kurgulanması	EİÖİ	KUDAKA, GSİM, İKTİM, ETSO, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2021
3.2.4.	İlçe'te madencilikle ilgili bir turizm temasının geliştirilmesi	EİÖİ	KUDAKA, GSİM, İKTİM, ETSO, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2022
3.2.5.	Doğu Ekspresi rotasının görsel kalitesi yüksek kısmını oluşturan Erzincan'ın bu durumu fırsata çevirmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, GSİM, İKTİM, ETSO, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2023

SENARYO 2: YENİLİKÇİ VE TETİKLEYİCİ BİLEŞENLERLE GELİŞME

1. BİLEŞEN: BÖLGESİNDE SANAYİ ÜRETİMİNİN MERKEZİ ERZİNCAN

1.1. STRATEJİ - Sanayi Üretiminde Dış Lider-Yerel Takipçi Modelinin hayata geçirilmesi

1.1.1.	İl özelinde değer zincirinde yüksek sayıda alt sektörü barındıran sektörün tespit edilmesi (tarıma ya da taşta toprağa dayalı sanayi sektörü olabilir)	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ	Ocak 2020 – Aralık 2021
1.1.2.	Küresel ya da ulusal ölçekli olan ve değer zincirindeki diğer sektörlerle öncülük etmesi beklenen bir özel sektör kuruluşunun ilde yatırım yapmaya ikna edilmesi için fizibilite, tanıtım, saha gezisi, yerel özel sektörün bir araya getirilmesi gibi etkinliklerin kurgulanması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ	Ocak 2022 – Aralık 2024
1.1.3.	Yerel sermayenin biriktiriliğinden doğabilecek büyük ölçekli firmaların oluşturulması için yerel koordinasyonun sağlanması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ	Ocak 2025 – Aralık 2027
1.1.4.	Yerli ya da bölge dışından büyük ölçekli firmaların yerel KOBİ'lere liderlik ederek kurumsallaşma, Ar-Ge, kapasite artırımı vb. teknik ve ticari konularda katkı sağlaması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ	Ocak 2027 – Aralık 2030
1.1.5.	Lider kuruluşun yerel KOBİ'lerde değer zincirinde yer alma durumuna göre ortaklıklar ve işbirlikleri geliştirilmesinin teşvik edilmesi (hammadde alımı, montajı vs.)	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ	Ocak 2027 – Aralık 2040
1.1.6.	Dış lider firmaların bölge potansiyeline inandırılması ve avantajlarının sunulması olarak bölgeye çekilmesi için tanıtım organizasyonlarının yapılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ	Ocak 2023 – Aralık 2030

1.2. STRATEJİ - Erzincan'da yenilikçi, teknoloji yoğun ve ayırt edici sanayi ürünü üretilmesi					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi	
1.2.1.	Kent merkezinin hava sporları ve havacılık malzemeleri üretiminde uzmanlaşması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2023 – Aralık 2030	
1.2.2.	Kent merkezinde havacılık ve uçuş eğitimlerinin verilmesine dönük araştırma, fizibilite, ihtiyaç analizi çalışmalarının yapılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2021 – Aralık 2024	
1.2.3.	Hava sporlarıyla ilgili her türlü eğitimin verildiği bir merkezin oluşturulması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2021 – Aralık 2024	
1.2.4.	Gelenekselleşen hava sporları etkinliklerine yenilerinin eklenmesi	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2021 – Aralık 2024	
1.2.5.	Hava sporları faaliyetlerinde kullanılan sarf malzemelerinin ve donanımların üretimlerinin yapılmasına yönelik fiziksel ve teknolojik altyapının oluşturulması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2024 – Aralık 2030	
1.2.6.	Havacılık ve hava sporlarıyla ilgili her türlü sarf ve donanım malzemesinin Erzincan'da üretilmesi için yasal ve yönetsel şartların uygunluğunun araştırılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2020 – Aralık 2021	
1.2.7.	Yurtdışı iyi uygulama örnekleri ve başarı hikayelerinin tespiti ve Erzincan'a uyarlanması için araştırma raporunun hazırlanması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2020 – Aralık 2021	
1.2.8.	Sektörde faaliyet gösteren uluslararası firmalarla işbirliği fırsatlarının değerlendirilmesi için görüşmeler, girişimler ve lobi faaliyetlerinin yapılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2020 – Aralık 2022	
1.2.9.	Sektörün ihtiyacı olan hammaddelerin bölgede varlığının tespiti (Çayırılı'daki krom madeni gibi),	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ	Ocak 2020 – Aralık 2022	
1.2.10.	Bu hammaddelerin çıkarıldıktan sonra bölgede zenginleştirilerek işlenmesi imkanlarının araştırılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2020 – Aralık 2022	
1.2.11.	Organize sanayi bölgesinde havacılıkla ilgili ara mamul ve yan sanayinin kurulması için yatırım yapabilecek firmalara bölge fırsatlarının tanıtımının yapılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2020 – Aralık 2030	
1.2.12.	Bu öncelikli sektörde yatırım yapabilecek üreticilere farklı teşvik mekanizmalarının yerelde belirlenerek uygulanması için merkezi düzeyde lobi yapılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ	Ocak 2020 – Aralık 2030	
1.2.13.	Sektörün ihtiyaç duyacağı, kalifiye işgücünün yetiştirilmesi için meslek liseleri ve mesleki eğitim kurumlarında çalışma başlatılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ, Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM)	Ocak 2020 – Aralık 2030	
1.2.14.	Model uçak ve diğer hava araçlarının tasarımı, yapımı ve yarıştırılması (festivali) gibi ulusal ve uluslararası etkinliklerin kurgulanması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ, MEM	Ocak 2025 – Aralık 2030	
1.2.15.	Havacılıkla ilgili savunma sanayi ile işbirliği fırsatlarının araştırılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ, MEM	Ocak 2024 – Aralık 2026	
1.2.16.	Model uçak eğitim pisti ve uçuş alanlarının yapılması	KUDAKA	ETSO, OSBM, EB, EİÖİ, GSİM, EBYÜ, MEM	Ocak 2022 – Aralık 2027	

1.3. STRATEJİ - Yüksek teknoloji ürün üretiminde uzmanlaşma

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi
1.3.1.	İlde medikal cihaz, alet ve ekipmanların imalatı, kalibrasyonu, bakımı ve onarımının yapılabileceği organize bir üretim sitesinin oluşturulması	ETSO	OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ, MEM, KUDAKA	Ocak 2022 – Aralık 2025
1.3.2.	Başta kış sporları olmak üzere tüm spor dallarında kullanılan sarf malzemeleri ve ekipmanların üretilmesi için imkan ve kabiliyetlerin araştırılması	ETSO	OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ, MEM, KUDAKA	Ocak 2022 – Aralık 2025
1.3.3.	Kış sporları malzemeleri üretim tipi için fiziki ve teknik altyapının oluşturulması	ETSO	OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ, MEM, KUDAKA	Ocak 2022 – Aralık 2027
1.3.4.	Karla mücadele tekniklerinin ve malzemelerinin geliştirilmesine yönelik araştırma ve geliştirme merkezinin oluşturulması	ETSO	OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ, MEM, KUDAKA	Ocak 2022 – Aralık 2025
1.3.5.	Kışa uygun yapı malzemeleri üretimi için özel sektöre Ar – Ge ve teknoloji transfer desteğinin sağlanması	ETSO	OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ, MEM, KUDAKA	Ocak 2022 – Aralık 2024
1.3.6.	Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin ileri teknoloji ile işlenerek raf ömrünü uzatacak Ar-Ge çalışmaları yapılması	ETSO	OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ, MEM, KUDAKA, İTOM	Ocak 2022 – Aralık 2025
1.3.7.	Bölgeye ait yöresel ürünlerin hazır gıda endüstrisinde kullanılabilecek ürünlere dönüştürülmesi için araştırmaların yapılması (atıştırılmalıklar, çerezler vb.)	ETSO	OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ, MEM, KUDAKA, İTOM	Ocak 2022 – Aralık 2025
1.3.8.	İlde mevcut endemik bitki türlerinin ilaç ve kozmetik endüstrisinde kullanılması için araştırmalar yapılması	ETSO	OSBM, EB, EİÖİ, EBYÜ, MEM, KUDAKA, İTOM	Ocak 2022 – Aralık 2025
1.3.9.	İlde çıkarılan maden ve değerli taşların işlenerek ürün haline dönüştürülmesi konusunda araştırmaların desteklenmesi (Kemah tuzunun farklı endüstri kollarında işlenerek kullanılması gibi)	ETSO	EİÖİ, OSBM, EB, EBYÜ, MEM, KUDAKA, İTOM	Ocak 2022 – Aralık 2025
2. BİLEŞEN KENTTE VE KIRDA TARIMSAL ÜRETİM VE KALİTELİ YAŞAM MERKEZLERİ SUNAN ERZİNCAN				
2.1. STRATEJİ - Model ekoköylerin oluşturulması				
2.1.1.	Erzincan il genelinde ekoköylerin seçimi için kriter setlerinin oluşturulması	EB, EİÖİ	KUDAKA, İTOM, EBYÜ	Ocak 2022 – Aralık 2023
2.1.2.	Saha çalışmalarından elde edilecek bulgulara göre kriterlere uyan yerleşimlerin puanlanarak sıralanması	EB, EİÖİ	KUDAKA, İTOM, EBYÜ	Ocak 2022 – Aralık 2024
2.1.3.	Ekoköy tasarım projesi ve rehberinin hazırlanması için Erzincan'da ve Erzincan dışında yaşayan (bölgeden çıkmış kişilerden ve derneklerden vb.) yerli halktan görüş alınması	EB, EİÖİ	KUDAKA, İTOM, EBYÜ, STK'Lar	Ocak 2022 – Aralık 2024
2.1.4.	Ekoköy tasarım projesi ve rehberinin hazırlanması	EB, EİÖİ	KUDAKA, EBYÜ	Ocak 2022 – Aralık 2024
2.1.5.	Pilot uygulama için seçilen üç köyün ekoköye dönüştürülmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, İTOM	Ocak 2025 – Aralık 2030

2.2. STRATEJİ: Bölge genelinde kır yerleşimlerinde yerele özgü ve geleneksel kimlikli mekânların oluşturulması				
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi
2.2.1.	Kır yerleşimlerinin kimliklerinin belirlenmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, EBYÜ	Ocak 2021 – Aralık 2022
2.2.2.	Kırda mekânsal tasarım rehberlerinin geliştirilmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, EBYÜ	Ocak 2021 – Aralık 2022
2.2.3.	Tarihi kimlikli kırsal alanlarda korumanın tesis edilmesi için tarihi değerlerin tespit ve tescil edilmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, EBYÜ	Ocak 2021 – Aralık 2022
2.2.4.	Sonradan eklenen yapıların tarihi kimliğe ve özgünlüğe uydurulması	EB, EİÖİ	KUDAKA, EBYÜ	Ocak 2023 – Aralık 2026
2.2.5.	Mevcut varlıkların işlevselleştirilmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, EBYÜ	Ocak 2023 – Aralık 2026
2.3. STRATEJİ - Başta ekoköylerde olmak üzere kırsal sosyal altyapının iyileştirilmesi				
2.3.1.	Kırın kültürüne uygun etkinliklerin yapılması	EB, EİÖİ	KUDAKA, İKTM, GSİM, MEM	Ocak 2021 – Aralık 2026
2.3.2.	Doğal yaşam, birliktelik ve iş birliği gibi sosyal hayata dair konularda kır halkının eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, İKTM, GSİM, MEM	Ocak 2021 – Aralık 2026
2.3.3.	Bilinç ve görgü artırımı için uygulama örneklerinin görülmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, STK'lar,	Ocak 2021 – Aralık 2026
2.3.4.	Bölge üniversitelerinin öğrenci etkinliklerinin kıra çekilmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, EBYÜ	Ocak 2021 – Aralık 2026
3. BİLEŞEN: KIRDA DAHA FAZLA ÜRETİM VE YÜKSEK KATMA DEĞER				
3.1. STRATEJİ - Başta ekoköyler olmak üzere kırsal yeni üretim tiplerinin kurgulanması				
3.1.1.	Yerel ürün özgünlük haritalarının oluşturulması	KUDAKA	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, İTOM	Ocak 2023 – Aralık 2027
3.1.2.	Ekoköyler de dahil olmak üzere kırsal tarımsal ürün deseninin planlanması	İTOM	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, KUDAKA	Ocak 2021 – Aralık 2023
3.1.3.	Alana uygun modern / yenilikçi tarım tekniklerinin ve üretim süreçlerinin yaygınlaştırılması amacıyla pilot üretimlerin yapılması	İTOM	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, KUDAKA, DATAE	Ocak 2021 – Aralık 2023
3.1.4.	Alternatif enerji ile (güneş ve jeotermal) ısıtılan seraların kurulması ve bunlara yönelik kümelenme çalışmalarının yapılması	İTOM	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, KUDAKA, DATAE	Ocak 2023 – Aralık 2026
3.1.5.	İklim koşullarından kaynaklı kendi mevsiminden daha geç olgunlaşan ürünlerin (çilek, vişne, kiraz, karpuz vb.) üretiminin yapılması	İTOM	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, KUDAKA, DATAE	Ocak 2023 – Aralık 2026
3.2. STRATEJİ - Başta ulusal çapta tanınanlar olmak üzere yerel ürünlerin korunması için "bir köy bir ürün" modelinin bölgeye özgü biçimde kurgulanması				
3.2.1.	Köylere özgü yerel ürünlerin tespit edilmesi ve yoksul coğrafi işaretlerinin alınması	ETB	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, KUDAKA, DATAE	Ocak 2023 – Aralık 2026
3.2.2.	KUDAKA koordinasyonunda konu uzmanı yerel aktörlerden bir çalışma grubunun oluşturulması	KUDAKA	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, DATAE	Ocak 2023 – Aralık 2023
3.2.3.	Özgünlük ve yerel ürün desenine göre "Bir Köy Bir Ürün" modeli için alanların belirlenmesi	KUDAKA	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, DATAE	Ocak 2022 – Aralık 2023
3.2.4.	Bu üretim modelinde yer alacak aktörlerin belirlenmesi	KUDAKA	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, DATAE	Ocak 2022 – Aralık 2023
3.2.5.	Belirlenen aktörlerin hareketine geçmesine yönelik programların düzenlenmesi	KUDAKA	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, DATAE	Ocak 2022 – Aralık 2023
3.2.6.	Bu ürünlere katma değer katmak, kalite ve tadını muhafaza etmek için yapılacak yenilikçi yaklaşımların belirlenmesi	KUDAKA	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, DATAE	Ocak 2023 – Aralık 2025

3.3. STRATEJİ - Başta ekoköyler olmak üzere kırdaki üretimin, eğitim, eğlence ve tanıtım ayaklarını içeren kırdaki yaşamı özendirme kampanyasının yürütülmesi

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi
3.3.1.	Kırdaki doğal ve sağlıklı gıdalar sunan ve bu yönüyle çekim merkezi olan uygun sunum mekanlarının oluşturulması	ETSO	EBYÜ, İTOM, EB, EİÖİ, ETSO, KUDAKA	Ocak 2021 – Aralık 2022
3.3.2.	Kentte yaşayan farklı yaş ve sosyo-ekonomik gruplardan kişilerin kırsal yaşamla ilgili yerinde bilgilendirilmesi	İTOM	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, KUDAKA, EMEM	Ocak 2021 – Aralık 2022
3.3.3.	Avrupa Birliği benzeri fon destekleriyle Uluslararası Kırsal Gençlik Projelerinin hayata geçirilmesi	KUDAKA	EBYÜ, EB, EİÖİ, ETSO, THDK	Ocak 2022 – Aralık 2030
3.3.4.	Bölge diasporasına (bölge kökenliler) özel tanıtım programlarının düzenlenmesi	KUDAKA	EB, EİÖİ, ETSO, STK'lar	Ocak 2022 – Aralık 2025

4. BİLEŞEN: KENTSEL TARIM UYGULAMALARI**4.1. STRATEJİ - Tahsisli bahçeler modeliyle kent yakın çevresinde tarımsal üretime geçilmesi**

4.1.1.	KUDAKA koordinasyonunda konunun uzmanı yerel aktörlerin yer aldığı bir çalışma grubunun oluşturulması	KUDAKA	İTOM, EBYÜ, STK'lar, EB, EİÖİ	Ocak 2022 – Aralık 2024
4.1.2.	Kent merkezi için ekolojik koridor görevi de görece kentsel tarım bölgelerinin ve tahsisli bahçelerin yer seçiminin yapılması	KUDAKA	İTOM, EBYÜ, STK'lar, EB, EİÖİ	Ocak 2022 – Aralık 2024
4.1.3.	Seçilen alanlarda uygulanabilir tarımsal üretim tipinin ve ürün deseninin belirlenmesi	KUDAKA	İTOM, EBYÜ, STK'lar, EB, EİÖİ	Ocak 2022 – Aralık 2024
4.1.4.	Erzincan'da kent merkezi çevresinde sera alanlarının oluşturulması	KUDAKA	İTOM, EBYÜ, STK'lar, EB, EİÖİ	Ocak 2023 – Aralık 2030
4.1.5.	Kışın seracılığın yapılabilmesi için kent atık ısısının, jeotermal kaynağın ve güneş enerjisinin kullanılabilme imkanlarının araştırılması (saha analizi, teknik ve finansal fizibilitenin yapılması)	KUDAKA	İTOM, EBYÜ, STK'lar, EB, EİÖİ	Ocak 2023 – Aralık 2030
4.1.6.	Ulaşım ve sulama suyu altyapısının oluşturulması,	KUDAKA	İTOM, EBYÜ, STK'lar, EB, EİÖİ	Ocak 2023 – Aralık 2030
4.1.7.	Tarım işlikleri Pilot Uygulamasının (kent halkına tarımsal üretim konusunda iş başı eğitimleri verilmesi) başlatılması ve yaygınlaştırılması	KUDAKA	İTOM, EBYÜ, STK'lar, EB, EİÖİ	Ocak 2023 – Aralık 2030

4.2. STRATEJİ - Kentsel tarım bölgelerinin etkin ve verimli biçimde işletilmesi

4.2.1.	Erzincan'da yerel koordinasyonla üretici birliğinin kurulması	EB, EİÖİ, İlçe Belediyeleri	KUDAKA, ETSO, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2022
4.2.2.	Kamu - özel sektör (belediye - üretici birliği) ortaklığının oluşturulması	EB, EİÖİ, İlçe Belediyeleri	KUDAKA, ETSO, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2022
4.2.3.	İşletmenin çalışma usul ve esaslarının katılımcılıkla belirlenmesi	EB, EİÖİ, İlçe Belediyeleri	KUDAKA, ETSO, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2022
4.2.4.	Her hasat döneminde üretimin teşvik edilmesi amacıyla festivaller ve ödüllü yarışmaların organize edilmesi	EB, EİÖİ, İlçe Belediyeleri	KUDAKA, ETSO, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2023 – Aralık 2026
4.2.5.	Kent yakın çevresinde gelişen uzmanlaşmanın sonraki dönemlerde uygun ilcelere yayılması	EB, EİÖİ, İlçe Belediyeleri	KUDAKA, ETSO, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2025 – Aralık 2030

5. BİLEŞEN: ÜRETİMDE VE PAZARLAMADA BİRLİKTELİK					
5.1. STRATEJİ - Tarımsal ürünlerin toplanması ve pazarlanması için ortaklık oluşturulması					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi	
5.1.1.	Kırda yerel koordinasyon ve işbirliğini sağlayan üretici birliklerinin kurulması	EİÖİ, EB	İlçe Belediyeleri, Kaymakamlıklar, KUDAKA, ETSO, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2022	
5.1.2.	Bu birliklerin il ve sonrasında bölge genelinde tek bir çatı altında birleşmesi	EİÖİ, EB	İlçe Belediyeleri, Kaymakamlıklar, KUDAKA, ETSO, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2022	
5.1.3.	Ürünlerin pazar payı ve talep oranlarının planlanması	EİÖİ, EB	İTOM, KUDAKA, ETSO, ETB, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2020 – Aralık 2022	
5.1.4.	Üreticiden tüketiciye kadar bilgi yönetim sisteminin kurulması	EİÖİ, EB	İTOM, KUDAKA, ETSO, ETB, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2022 – Aralık 2026	
5.1.5.	Üretimde sürekliliği sağlayacak yerel üreticilerin tespit edilmesi ve gerekli durumlarda sözleşmeli üretim yapılması	EİÖİ, EB	İTOM, KUDAKA, ETSO, ETB, Üretici Birlikleri, STK'lar	Ocak 2021 – Aralık 2023	
5.1.6.	Üreticilerin başarıya ve kazanç elde etmesine olan inancı arttırmaya yönelik kampanyalar düzenlenmesi	İTOM	KUDAKA, Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ	Ocak 2021 – Aralık 2023	
5.1.7.	Tarımsal üretime yönelik üreticilere rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi (tarımsal üretimde mentorluk vb.)	İTOM	KUDAKA, Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ	Ocak 2021 – Aralık 2023	
5.1.8.	Kaliteli ve sağlıklı ürün üretimi için modeller geliştirilmesi	İTOM	EBYÜ, DATAE, KUDAKA, EB, EİÖİ	Ocak 2023 – Aralık 2026	
5.1.9.	Ürün standardizasyonunun sağlanması ve sertifikalandırma girişimlerinde bulunulması	İTOM	KUDAKA, Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ, ETB	Ocak 2023 – Aralık 2026	
5.1.10.	Ürün toplama, depolama, dağıtım, işleme, paketleme ve pazarlama altyapısının oluşturulması	İTOM	KUDAKA, Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ, ETB	Ocak 2023 – Aralık 2026	

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama – Bitiş Tarihi
5.1.11.	Ürünlerin markalaşması ve pazarlanması için gerekli süreçlerin takip edilmesi	ETSO	KUDAKA, Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ, ETB	Ocak 2023 – Aralık 2026
5.1.12.	Üreticilere destekler, teşvikler ve projelendirme konularında teknik destek ve danışmanlık sağlanması	İTOM	KUDAKA, Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ, ETB	Ocak 2021 – Aralık 2023
5.1.13.	Yerel ürünlerde verimliliğin ve katma değerin artırması için Ar – Ge çalışmalarının yürütülmesi	EBYÜ	KUDAKA, Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ, ETB	Ocak 2023 – Aralık 2026
5.2 STRATEJİ - Katma değerli tarımsal üretimde Yerel Marketler Birliği Modelinin hayata geçirilmesi				
5.2.1.	KUDAKA öncülüğünde her ilde başlangıç ve koordinasyon toplantılarının yapılması (sekreter kurum KUDAKA olacaktır)	KUDAKA	Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ, ETB	Ocak 2023 – Aralık 2026
5.2.2.	Toplantılar sonunda oluşan il birliklerinin bölgesel birlik altında birleştirilmesi	KUDAKA	Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ, ETB	Ocak 2023 – Aralık 2026
5.2.3.	Bölge ölçeğinde kurulan üretici birlikleri ile Yerel Market Birliğinin işbirliği yapmasının sağlanması	KUDAKA	Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ, ETB	Ocak 2023 – Aralık 2026
5.2.4.	Birliğe üye olan yerel marketlerin finansal açıdan teşvik edilmesi (vergi veya sigorta borcu indirimi vb.)	KUDAKA	KOSGEB, KGF	Ocak 2023 – Aralık 2026
5.2.5.	Yerel ürünlerin ulusal market zincirlerine birlik vasıtasıyla pazarlanması	KUDAKA	Üretici Birlikleri, STK'lar, EB, EİÖİ, ETB	Ocak 2023 – Aralık 2026
5.2.6.	Ön plana çıkan ürünlerin sermaye piyasasının (borsaların) birlik vasıtasıyla bölgede oluşturulması	ETB	KUDAKA, EB, EİÖİ,	Ocak 2026 – Aralık 2030
5.2.7.	Bölge dışında birliğin tek bir marka adıyla marketlerinin kurulması	ETB	KUDAKA, EB, EİÖİ	Ocak 2026 – Aralık 2030
5.2.8.	Bu birliğin bölge içinde ve dışında Japonya'da uygulanan yol üstü mağazalarına (Michi-no-Eki) benzer bir yapılanmayla pazarlama yapmasının stratejisinin geliştirilmesi	EB, EİÖİ	KUDAKA, ETB, Üretici Birlikleri, ETSO	Ocak 2026 – Aralık 2030

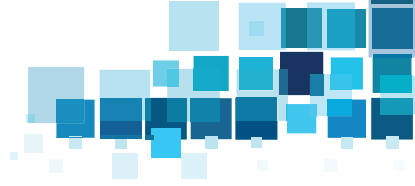
3. PERFORMANS GÖSTERGELERİ ve EKİLENEBİLECEK GÖSTERGELER

SeBiGSEP'in izleme ve değerlendirmesi komisyonlarda her toplantı öncesinde hazırlanacak ilerleme raporları ve oluşturulacak çizelgelerden elde edilen bilgilerle KUDAKA Komisyon Koordinatörleri sekreteryasında ifa edilecektir. Bu açıdan etkilenmesi beklenen göstergeler ve eylem ve stratejilerin hangi performans göstergeleri ile ifade edilebileceği Tablo 54'te verilmiştir.

MAMAHATUN TÛRBESİ
ERZİNCAN

Tablo 54. Performans göstergeleri

SENARYO 1: GÜNCEL EĞİLİMLERLE GELİŞME		PERFORMANS GÖSTERGELERİ									
1. BİLEŞEN	SANAYİ ÜRETİMİ ve YATIRIMI İÇİN CAZİP KENT ERZİNCAN	GÖSTERGE	MEVCUT DURUM				SOMUT ÇIKTILAR				BEKLENEN SONUÇLAR
STRATEJİ	1. Erzincan'da sanayi üretiminin miktar ve kalitesinin artırılması	1) Bölge imalat sanayinin Türkiye içindeki payı (%) 2) İmalat sanayinin il içi sektörel paylar (%)	BÖLGE / İL	1	2	3	4				
			TR		12						
			TRA1	1,6	9						
			Erzurum	0,9	8,7						
			Erzincan	0,4	9,8						
EYLEMLER	1.1. Erzincan OSB'nin altyapı eksiklerinin giderilmesi	1) GSYH Tarım; ülkeye oranı (%) 2) GSYH Sanayi; ülkeye oranı (%) 3) GSYH Hizmetler; ülkeye oranı (%) 4) GSKD Toplam; ülkeye oranı (%)	Bayburt	0,2	9,3						
			TRA1	2,1	0,6	0,9	0,9				
			Erzurum	1,4	0,3	0,6	0,6				
			Erzincan	0,5	0,2	0,2	0,2				
			Bayburt	0,3	0,0	0,1	0,1				
			OSBADI	1	2						
			BAYBURT	29	11						
			ERZİNCAN	50	25						
			ERZİNCAN TARIMA DAYALI İHTİSAS (BESİ)	0	0						
			ERZURUM MERKEZ I.	1	82						
	1.2. İl genelinde KSS altyapılarının iyileştirilmesi 1.3. Atıl haldeki sanayi tesislerinin ve kamu binalarının yatırımcının kullanımına sunulması 1.4. İl genelinde ihtisas OSB'lerin (besi, et-süt, taşa toprağa dayalı) kurulması 1.5. Sanayi üreticisinin teknik kapasitesinin artırılması ve kurumsallaştırılması	1) OSB tahsis edilen parsel (%) 2) OSB üretim yapılan parsel (%) İhtisas OSB Sayısı	ERZURUM MERKEZ II.	39	0						
			ERZURUM OLTU	0	0						
			ERZİNCAN	5							
			10 adet								
			ERZİNCAN TARIMA DAYALI İHTİSAS (BESİ)	0	0						
			1								
			1 - 100; 2 - 100								
			4 Adet								

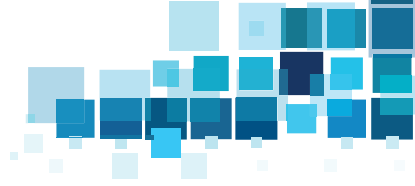

1. BİLEŞEN	SANAYİ ÜRETİMİ ve YATIRIMI İÇİN CAZİP KENT ERZİNCAN	GÖSTERGE	BÖLGE / İL	1	2	3	4	SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
	1.6. Firmaların Ar-Ge ve yenilikçilik konularında desteklenmesi	Ar – Ge Merkezi olan firma sayısı (2018; TR 1082)	Erzincan	1				10 Adet	
	1.7. Sanayi tesislerinin sürekli çalışması için başta tarımsal ve taşu toprağa dayalı hammaddeler olmak üzere sürekli ve kaliteli hammaddenin sağlanması için örgütlenmenin ve işbirliği kültürünün geliştirilmesi	Kurulan yeni üretici birliği sayısı	Erzincan	-					
	1.8. Bölge genelinde yeraltı kaynaklarının işlenerek katma değer üretilmesi	Maden işleme tesisi sayısı	Erzincan	-					
	1.9. Bölge genelinde et ve süt sektörlerine yönelik işleme altyapısının geliştirilmesi	Et – süt işleme tesisi sayısı	Erzincan	-					
	1.10. Girişimciliğin özendirilmesi için girişimci adaylarına eğitim, danışmanlık, başlangıç sermayesi, kredi garantisi, yer temini ve bilgi kaynaklarına erişim alanlarında destek sağlanması	Yeni girişimci sayısı	Erzincan	-					
	1.11. İlin sanayi yatırımı imkânlarının ulusal ve uluslararası alanlarda tanıtılması	1) Tanıtım portalları (OSB; TSO) 2) Fuarlara katılımlar	TRA1	6				1-10	
STRATEJİ	2. Erzincan'a sanayi yatırımcısının çekilmesi	Yeni yatırımcı sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Bölgeye yatırım yapacak işletmelere yol gösterecek bilgi altyapısının oluşturulması	Yatırım verisi toplama ve sunma sistemi	Erzincan	-					
EYLEMLER	2.2. Bölge dışından sermaye sahiplerini çezebedecek fiziksel ve sosyal altyapının iyileştirilmesi	1) OSB, i. OSB ve KSS'lerin sayısı 2) İl içi koordinasyon toplantıları	Erzincan	-					
	2.3. Potansiyeli olan ancak yatırım yapılmamış alanlarda fizibilitelerin hazırlanarak proje bazında yatırımcıya tanıtılması	Fizibilite sayısı	Erzincan	-					
	2.4. İl genelinde alternatif enerji kaynakları (başta rüzgar, güneş ve biyogaz) ve üretim imkanları ile ilgili araştırma ve fizibilitelerin hazırlanması	Fizibilite sayısı	Erzincan	-					

1. BİLEŞEN	SANAYİ ÜRETİMİ ve YATIRIMI İÇİN CAZİP KENT ERZİNCAN	GÖSTERGE	BÖLGE / İL	1	2	3	4	SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
	2.5. Bölgede yatırım yapmanın avantajları konusunda yerel sermaye sahiplerinin bilinçlendirilmesi (teşvikler ve muafiyetler)	Bilgilendirme toplantısı sayısı İnternet portalı sayısı (invest Erzincan)	Erzincan	-					
	2.6. İl içinde bulunduğu teşvik bölgesi imkanlarının tanıtılması	Bilgilendirme toplantısı sayısı İnternet portalı sayısı (invest Erzincan)	Erzincan	-					
	2.7. Yeni enerji üretim yöntemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması	Geliştirilen ve uygulanan yöntem sayısı	Erzincan	-					
	2.8. İlde çıkmış, hemşehirlilik bağı olan ulusal çapta güçlü firmalar ve kişilerle uzmanlar zirvesi (experts summit) toplantılarının organize edilmesi	Toplantı sayısı	Erzincan	-					
	2.9. İlde sanayi yatırımı imkanlarının ulusal ve uluslararası alanlarda tanıtılması	Tanıtım etkinliği sayısı	Erzincan	-					
STRATEJİ	3. Sanayide alternatif ürünlerin üretilmesi ve üretimin çeşitlendirilmesi	Ürün çeşidi sayısı	Erzincan	-					
	3.1. Sanayi üretimine yönelik bilgi ve danışmanlık ağına güçlendirilmesi amacıyla ilde teknoloji transfer ofisi, yatırım destek ofisi, danışmanlık ofisleri gibi yapıların ortak ve koordineli çalışmasının sağlanması	Koordinasyon toplantısı sayısı	Erzincan	-					
	3.2. Sanayi üretiminde ortaya çıkan atıkları yeni enerji üretim yöntemleri kullanılarak değerlendirilmesi (endüstriyel simbiyoz, biyokütleden enerji üretimi vb.)	Geliştirilen ve uygulanan yöntem sayısı	Erzincan	-					
EYLEMLER	3.3. Erzincan ile aynı ürünleri üreten büyük kuruluşlardaki teknoloji kullanımı ve inovasyon çalışmalarını gözlemlemek için programların düzenlenmesi	Program sayısı	Erzincan	-					
	3.4. Sanayide ihtiyaç duyulan Ar-Ge ve danışmanlık hizmetlerinin karşılanması için Endüstriyel Tasarım ve Uygulama Merkezi, İl Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Teknopark ve teknoloji transfer ofisi gibi yapıların kurulması ve var olanların güçlendirilmesi	Danışmanlık kurumu sayısı	Erzincan	-					
	3.5. Yenilikçilik, kurumsallaşma, Ar-Ge kültürü, rekabetçilik ve ortak iş yapabilme kültürünün yerleştirilmesi	Verilen eğitim sayısı	Erzincan	-					

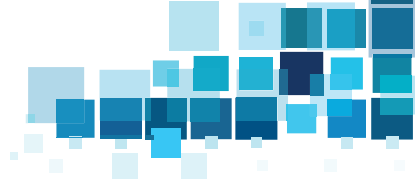
2. BİLEŞEN	STRATEJİ	GÖSTERGE	MEVCUT DURUM				SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
			BÖLGE / İL	1	2	3	4	
EYLEMLER	1. Tarımsal üretimde iş ve güç birliği imkanlarının oluşturulması	TARIMSAL ÜRETİMİN MİKTAR, KALİTE VE KATMA DEĞERİNİ ARTTIRAN ERZİNCAN						
		1.1. Var olan tarımsal üretici birlik ve kooperatiflerinin etkin biçimde çalışmasının sağlanması	Erzincan	-				-
		1.2. Ortak tarımsal ürün toplama, depolama, işleme ve paketlenme konusunda üreticiler arasında işbirliklerinin geliştirilmesi	Erzincan	-				-
		1.3. Genç tarımsal üreticilere ve girişimcilere özendirici programların düzenlenmesi	Erzincan	-				-
		1.4. Bölgedeki tarımsal işletmelerin finansmana ulaşım imkanlarının, yönetim becerilerinin ve kurumsal yetkinliklerinin eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile geliştirilmesi	Erzincan	-				-
STRATEJİ	2. Tarımsal hammaddenin üretilmesi, toplanması, taşınması ve işlenmesine yönelik alt yapı ve organizasyon eksikliklerinin giderilmesi	1.5. Tarımsal desteklerle ilgili tek elden güncel bilgilerin tutulması ve gerekli bilgilendirmelerin yapılması	Erzincan	-			10 kere/ yıl	
		2.1. Et ve sütte yönelik kesimhane, toplama, soğutma, depolama ve işleme tesislerinin iyileştirilmesi	Erzincan	-				
		2.2. Modern organize hayvancılık bölgelerinin oluşturulması	Erzincan	-			1	
		2.3. Uygun alanlarda seracılık altyapısının oluşturulması	Erzincan	-				
		2.4. Doğal ve organik ürün pazarlarının belediyeler tarafından kurulması	Erzincan	-			1	
EYLEMLER	3. Ayrıt edici ve katma değerli tarımsal üretiminin bölgede yaygınlaştırılması	2.5. Su ürünleri için işleme ve dağıtım teknolojilerinin yaygınlaştırılması	Erzincan	-				
		3.1. Uygun hayvan ırklarının kullanılmasının teşvik edilmesi	Erzincan	-				
		3.2. Tıbbi – aromatik bitkilerin ve arı ürünleri üretiminin yaygınlaştırılması	Erzincan	-				
		3.3. Silaj üretiminin yaygınlaştırılması	Erzincan	-				
		3.4. Bölgede tohum üretiminin desteklenmesi	Erzincan	-	-			
STRATEJİ	3.5. Sözleşmeli tarımsal üretimin yaygınlaştırılması	3.5. Sözleşmeli tarımsal üretimin yaygınlaştırılması	Erzincan	-				
		3.6. Bölgenin doğal kaba yem üretim ve satışında belirleyici merkez haline getirilmesi	Erzincan	-				
		3.7. İkincil arı ürünleri ve apiterapi merkezi kurulması	Erzincan	0			1	
		3.8. Bölgede organik üretim havzalarının ilan edilip markalaştırılması	Erzincan	0			1	
		3.9. Örnek entegre organik tarım işletmelerinin kurulması	Erzincan	0				1
EYLEMLER	3.10. Bölgede su ürünleri yetiştiriciliğinin güçlendirilmesi	Örnek entegre organik tarım işletmelerinin kurulması	Erzincan	0			3	20

3. BİLEŞEN	TURİZMDE MEVCUT POTANSİYELİNİ KULLANAN ERZİNCAN	GÖSTERGE	BÖLGE / İL	1	2	3	4	SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
STRATEJİ	1. Erzincan'da kış ve spor turizminin geliştirilmesi	1) Turizm tesisi 2) Yatak sayısı	Erzincan	46	1351				1 - 100 2 - 3000
EYLEMLER	1.1. Ergen Dağı Kayak Merkezinin başta konaklama olmak üzere altyapısının tamamlanmasıyla çekiciliğinin artırılması	1) Turist yeri 2) Turist yabancısı 3) Geceleme yeri 4) Geceleme yabancısı	Erzincan	160357	5815	265480	9099		1 - 40000 2 - 10000 3 - 500000 4 - 20000
	1.2. Ergen Dağı Kayak Merkezinin tanıtımının yapılması	1) Katılım sağlanan fuarlar 2) İlde yürütülen etkinlikler	Erzincan	-	-			1 - 4 2 - 4	
	1.3. Ergen Dağı Kayak Merkezinin bir alt destinasyon olarak Palandöken ve Sarıkamış'ta entegre edilmesi	1) Ortak katılım sağlanan fuarlar 2) Ortak yürütülen etkinlikler	Erzincan	-	-			1 - 4 2 - 4	
	1.4. Başta Ergen Dağı Kayak Merkezi olmak üzere il genelinde sporcu kamp merkezlerinin altyapısının oluşturulması	1) Oluşturulan spor tesisi sayısı	Erzincan	-				2 (futbol sahası ve atletizm alanı)	
	1.5. Ergen Dağının yaz turizm aktiviteleri için de kullanılması için altyapının oluşturulması	1) Yaz etkinliklerine yönelik tesis sayısı 2) Yaz etkinliği sayısı	Erzincan	-				1 - 4 2 - 4	
STRATEJİ	2. Alternatif turizm tiplerinin geliştirilmesi		Erzincan						
EYLEMLER	2.1. Erzincan'da uzun süredir var olan ve gelenekselleşen doğa ve macera sporlarının katılımının artırılarak devam ettirilmesi	1) Etkinlik sayısı 2) Katılımcı sayısı	Erzincan	-	-			1 - 4 2 - 20.000	
	2.2. Yamaç paraşütü, ekstrem sporlar, su sporları gibi aktiviteler için altyapının tamamlanması ve tanıtımının yapılması	1) Parkur ve rota sayısı 2) Etkinlik sayısı	Erzincan	-	-			1 - 10 2 - 10	
	2.3. Kemah, İliç ve Kemaliye koridorunun Arapgir ve Divriği ile tarih - kültür koridoru oluşturacak şekilde kurgulanması	1) Ortak yürütülen etkinlikler	Erzincan	-				4	
	2.4. İliç'te madencilikle ilgili bir turizm temasının geliştirilmesi	1) Müze sayısı 2) Etkinlik sayısı	Erzincan	-	-			1 - 1 2 - 2	
	2.5. Doğu Eksenli rotasının görsel kalitesi yüksek kısmını oluşturan Erzincan'ın bu durumu fırsata çevirmesi	1) Kalış süresi (rotada)	Erzincan	0 gün				1 - 1 gün	

SENARYO 2: YENİLİKÇİ VE TETİKLEYİCİ BİLEŞENLERLE GELİŞME									
1. BİLEŞEN	BÖLGESİNDE SANAYİ ÜRETİMİNİN MERKEZİ ERZİNCAN	GÖSTERGE	BÖLGE / İL	1	2	3	4	SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
STRATEJİ	1. Sanayi Üretiminde Dış Lider-Yerel Takipçi Modelinin hayata geçirilmesi	1) Yabancı sermayeli firma sayısı 2) İmalat sanayinin toplam girişim sayısına oranı (%)	Erzincan	3	9,8			1-10	2-20
	1.1. İl özelinde değer zincirinde yüksek sayıda alt sektörü barındıran sektörün tespit edilmesi								
	1.2. Küresel ya da ulusal ölçekli olan ve değer zincirindeki diğer sektörlerle öncülük etmesi beklenen özel sektör kuruluşlarının ilde yatırım yapmaya ikna edilmesi için fizibilite, tanıtım, saha gezisi, yerel özel sektörün bir araya getirilmesi gibi etkinliklerin kurgulanması	Yatırım tanıtım etkinliği sayısı	Erzincan	-				Yıllık 5 adet	
	1.3. Yerel sermayenin birlikteliğinden doğabilecek büyük ölçekli firmaların oluşturulması için yerel koordinasyonun sağlanması	Toplantı sayısı	Erzincan	-					
EYLEMLER	1.4. Yerli ya da bölge dışından büyük ölçekli firmaların yerel KOBİ'lere liderlik ederek kurumsallaşma, Ar-Ge, kapasite artırımı vb. teknik ve ticari konularda katkı sağlaması	1) Örnek tesis gezileri 2) Süreç tasarımı gösterimleri 3) Ortak Ar-Ge yapımı	Erzincan	-					
	1.5. Lider kuruluşun yerel KOBİ'lerle değer zincirinde yer alma durumuna göre ortaklıklar ve işbirlikleri geliştirilmesinin teşvik edilmesi	Kurulan işbirliği yapan firma sayısı	Erzincan	0				Yıllık 30	
	1.6. Dış lider firmaların bölge potansiyeline inandırılması ve avantajlarının sunulması bölgeye çekilmesi için tanıtım organizasyonlarının yapılması	Yatırım tanıtım etkinliği sayısı	Erzincan	-				Yıllık 5 adet	
	2. Erzincan'da yenilikçi, teknoloji yoğun ve ayırt edici sanayi ürünü üretilmesi	Kilogram başına sanayi ihracatı değeri	Erzincan	-					
STRATEJİ	2.1. Kent merkezinin hava sporları ve havacılık malzemeleri üretiminde uzmanlaşması		Erzincan	-					
	2.2. Kent merkezinde havacılık ve uçuş eğitimlerinin verilmesine dönük araştırma, fizibilite, ihtiyaç analizi çalışmalarının yapılması	Analiz sayısı	Erzincan	-					
	2.3. Hava sporlarıyla ilgili her türlü eğitimin verildiği bir merkezin oluşturulması	Havacılık sporları merkezi	Erzincan	0				1	
	2.4. Gelenekselleşen hava sporları etkinliklerine yenilerinin eklenmesi	Hava sporları etkinlikleri sayısı	Erzincan	1				5 yıllık	
EYLEMLER	2.5. Hava sporları faaliyetlerinde kullanılan sarf malzemelerinin ve donanımların üretimlerinin yapılmasına yönelik fiziksel ve teknolojik altyapının oluşturulması	Rapor sayısı	Erzincan	-					
	2.6. Havacılık ve hava sporlarıyla ilgili her türlü sarf ve donanım malzemesinin Erzincan'da üretilmesi için yasal ve yönetsel şartların uygunluğunun araştırılması	Rapor sayısı	Erzincan	-					

1. BİLEŞEN	BÖLGESİNDE SANAYİ ÜRETİMİNİN MERKEZİ ERZİNCAN	GÖSTERGE	BÖLGE / İL	1	2	3	4	SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
	2.7. Yurtdışı iyi uygulama örnekleri ve başarı hikayelerinin tespiti ve Erzurum'a uyarlanması için araştırma raporunun hazırlanması	Rapor sayısı	Erzurum	-					
	2.8. Sektörde faaliyet gösteren uluslararası firmalarla işbirliği fırsatlarının değerlendirilmesi için görüşmeler, girişimler ve lobi faaliyetlerinin yapılması	Faaliyet sayısı	Erzurum	-					
	2.9. Sektörün ihtiyacı olan hammaddelerin bölgede varlığının tespiti (Çayırılı'daki krom madeni gibi),	Araştırma sayısı	Erzurum	-					
	2.10. Bu hammaddelerin çıkarıldıktan sonra bölgede zenginleştirilerek işlenmesi imkanlarının araştırılması	Rapor sayısı	Erzurum	-					
	2.11. Organize sanayi bölgesinde havacılıkla ilgili ara mamul ve yan sanayinin kurulması için yatırım yapabilecek firmalara bölge fırsatlarının tanıtımının yapılması	Tanıtım organizasyonu sayısı	Erzurum	-					
	2.12. Bu öncelikli sektörde yatırım yapabilecek üreticilere farklı teşvik mekanizmalarının yerelde belirlenerek uygulanması için merkezî düzeyde lobi yapılması	Lobi faaliyeti sayısı	Erzurum	-					
	2.13. Sektörün ihtiyaç duyacağı kalifiye işgücünün yetiştirilmesi için meslek liseleri ve mesleki eğitim kurumlarında çalışma başlatılması	Düzenlenen eğitim etkinliği sayısı	Erzurum	-					
	2.14. Model uçak ve diğer hava araçlarının tasarımı, yapımı ve yarıştırılması (festivali) gibi ulusal ve uluslararası etkinliklerin kurgulanması	Etkinlik sayısı		-					
	2.15. Havacılıkla ilgili savunma sanayi ile işbirliği fırsatlarının araştırılması	Fizibilite sayısı	Erzurum	-					
	2.16. Model uçak eğitim pisti ve uçuş alanlarının yapılması	Altyapı ve organizasyon sayısı	Erzurum	-				Yıllık 4 organizasyon	
STRATEJİ	3. Yüksek teknoloji ürün üretiminde uzmanlaşma	Sanayide teknoloji kullanım düzeyi	Erzurum	Düşük					Orta
	3.1. İlde medikal cihaz, alet ve ekipmanların imalatı, kalibrasyonu, bakımı ve onarımının yapılabileceği organize bir üretim sitesinin oluşturulması	Sanayi sitesi sayısı	Erzurum	0				1	
	3.2. Başta kış sporları olmak üzere tüm spor dallarında kullanılan sarf malzemeleri ve ekipmanların üretilmesi için imkan ve kabiliyetlerin araştırılması	Araştırma raporu sayısı	Erzurum	-					
	3.3. Kış sporları malzemeleri üretim tipi için fiziki ve teknik altyapının oluşturulması	Kurulan tesis sayısı	Erzurum	-					
EYLEMLER	3.4. Karla mücadele tekniklerinin ve malzemelerinin geliştirilmesine yönelik araştırma ve geliştirme merkezinin oluşturulması	Ar-Ge merkezi sayısı	Erzurum	-					
	3.5. Kışa uygun yapı malzemeleri üretimi için özel sektöre Ar-Ge ve teknoloji transfer desteğinin sağlanması	Ürün sayısı	Erzurum	-					
	3.6. Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin ileri teknoloji ile işlenerek raf ömrünü uzatacak Ar-Ge çalışmaları	Araştırma sayısı	Erzurum	-					
	3.7. Bölgeye ait yöresel ürünlerin hazır gıda endüstrisinde kullanılabilecek ürünlere dönüştürülmesi için araştırmaların yapılması	Araştırma sayısı	Erzurum	-					
	3.8. İlde mevcut endemik bitki türlerinin ilaç ve kozmetik endüstrisinde kullanılması için araştırmalar yapılması	Araştırma sayısı	Erzurum	-					
	3.9. İlde çıkarılan maden ve değerli taşların işlenerek ürün haline dönüştürülmesi konusunda araştırmaların desteklenmesi	Araştırma ve tasarımı sayısı	Erzurum	-					

2. BİLEŞEN	KENTTE VE KIRDA TARIMSAL ÜRETİM VE KALİTELİ YAŞAM MERKEZLERİ SUNAN BÖLGE	GÖSTERGE	BÖLGE / İL	1	2	3	4	SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
STRATEJİ	1. Model ekoköylerin oluşturulması	Model ekoköy sayısı	Erzincan	-					
	1.1. Erzincan il genelinde ekoköylerin seçimi için kriter setlerinin oluşturulması	Toplantı / Görüşme sayısı	Erzincan	-					
	1.1. Saha çalışmalarından elde edilecek bulgulara göre kriterlere uyan yerleşimlerin puanlanarak sıralanması	Sıralanan yerleşim sayısı	Erzincan	-					
EYLEMLER	1.1. Ekoköy tasarımı projesi ve rehberinin hazırlanması için Erzincan'da ve Erzincan dışında yaşayan (bölgeden çıkmış kişilerden ve derneklerden vb.) yerli halktan görüş alınması	Toplantı / Görüşme sayısı	Erzincan	-					
	1.1. Ekoköy tasarımı projesi ve rehberinin hazırlanması	Kır yerleşim tasarımı rehberi sayısı	Erzincan	-				1 (her yerleşim için)	
	1.1. Pilot uygulama için seçilen üç köyün ekoköye dönüştürülmesi	Ekoköy sayısı	Erzincan	-				3	
STRATEJİ	2. Bölge genelinde kır yerleşimlerinde yerele özgü ve geleneksel kimlikli mekânların oluşturulması	Kır yerleşimi sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Kır yerleşimlerinin kimliklerinin belirlenmesi	Doküman sayısı	Erzincan	-				1 (her yerleşim için)	
EYLEMLER	2.1. Kırdaki mekânsal tasarım rehberlerinin geliştirilmesi	Tasarım rehberi	Erzincan	-				1 (her yerleşim için)	
	2.1. Tarihi kimlikli kırsal alanlarda korumanın tesis edilmesi için tarihi değerlerin tespit ve tescil edilmesi	Tescil edilen varlık sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Sonradan eklenen yapıların tarihi kimliğe ve özgünlüğe uyandırılması	Proje sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Mevcut varlıkların işlevselleştirilmesi	İşlevselleştirilen varlık sayısı	Erzincan	-					
STRATEJİ	3. Bölgede başta ekoköylerde olmak üzere kırdaki sosyal altyapının iyileştirilmesi								
	3.1. Kırsal kültüre uygun etkinliklerin yapılması	Etkinlik sayısı	Erzincan	-				1 (yıllık; her yerleşimde)	
EYLEMLER	3.2. Doğal yaşam, biriktiricilik ve iş birliği gibi sosyal hayata dair konularda kır halkının eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi	Etkinlik sayısı	Erzincan	-				1 (yıllık; her yerleşimde)	
	3.3. Bilinç ve görgü artırımı için uygulama örneklerinin görülməsi	Etkinlik sayısı	Erzincan	-				2 (yıllık)	
	3.4. Bölge üniversitelerinin öğrenci etkinliklerinin kıra çekilmesi	Etkinlik sayısı	Erzincan	-				6 (yıllık)	

3. BİLEŞEN	KIRDA DAHA FAZLA ÜRETİM VE YÜKSEK KATMA DEĞER	GÖSTERGE	BÖLGE / İL	1	2	3	4	SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
STRATEJİ	1. Başta ekoköyler olmak üzere kırdaki yeni üretim tiplerinin kurgulanması								
EYLEMLER	1.1. Özgünlük haritalarının oluşturulması	Hazırlanan mekansal gösterim sayısı	Erzincan	-				1 (dönem boyunca)	
	1.1. Ekoköyler de dahil olmak üzere kırdaki tarımsal ürün deseninin planlanması	Plan sayısı	Erzincan	-				1 (yıllık)	
	1.1. Alana uygun modern / yenilikçi tarım tekniklerinin ve üretim süreçlerinin yaygınlaştırılması amacıyla pilot üretimlerin yapılması	Pilot üretim alanları (ha)	Erzincan	-					
	1.1. Alternatif enerji ile (güneş ve jeotermal) ısıtılan seraların kurulması ve bunlara yönelik kümelendirme çalışmalarının yapılması	Sera alanı (ha)	Erzincan	-					
STRATEJİ	1.1. İklim koşullarından kaynaklı kendi mevsiminden daha geç olgunlaşan ürünlerin (çilek, vişne, kiraz, karpuz vb.) üretiminin yapılması (geç turfanda).	Ürün çeşidi sayısı	Erzincan	-					
	2. Başta ulusal çapta tanınanlar olmak üzere yerel ürünlerin korunması için "bir köy bir ürün" modelinin bölgeye özgü biçimde kurgulanması	Kişi başı tarım geliri (2017; TL)	Erzurum Erzincan Bayburt	7.102 7.073 5.889					10.000 (TL)
	2.1. Köylere özgü yerel ürünlerin tespit edilmesi ve yoksa coğrafi işaretlerinin alınması	Coğrafi işaretli ürün sayısı	Erzurum Erzincan Bayburt	9 3 2				10 (Erzincan)	
	2.1. KUDAKA koordinasyonunda konu uzmanı yerel aktörlerden bir çalışma grubunun oluşturulması	Çalışma grubu toplantı sayısı	Erzincan	-					
EYLEMLER	2.1. Özgünlük ve yerel ürün desenine göre "Bir Köy Bir Ürün" modeli için alanların belirlenmesi	Belirlenen köy sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Bu üretim modelinde yer alacak aktörlerin belirlenmesi	Aktör sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Belirlenen aktörlerin harekete geçmesine yönelik programların düzenlenmesi	Program sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Bu ürünlere katma değer katmak, kalite ve tadını muhafaza etmek için yapılacak yenilikçi yaklaşımların belirlenmesi	Yenilikçi ürün sayısı	Erzincan	-					
STRATEJİ	3. Başta ekoköyler olmak üzere kırdaki üretim, eğitim, eğlence ve tanıtım ayaklarını içeren kırdaki yaşamı özendirme kampanyasının yürütülmesi		Erzincan	-					
EYLEMLER	2.1. Kırdaki doğal ve sağlıklı gıdalar sunan ve bu yönüyle çekim merkezi olan uygun sunum mekanlarının oluşturulması	İşletme sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Kentte yaşayan farklı yaş ve sosyo-ekonomik gruplardan kişilerin kırsal yaşamla ilgili yerinde bilgilendirilmesi	Tanıtım faaliyeti sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Avrupa Birliği ve benzeri fon destekleriyle çok uluslu katılımlı kırsal gençlik projelerinin yürütülmesi	Proje sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Bölge diasporasına (bölge kökenliler) özel tanıtım programlarının düzenlenmesi	Tanıtım faaliyeti sayısı	Erzincan	-					

4. BİLEŞEN	KENTSEL TARIM UYGULAMALARI	GÖSTERGE	BÖLGE / İL	1	2	3	4	SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
STRATEJİ	1. Tahsisli bahçeler modeliyle kent ve yakın çevresinde tarımsal üretime geçilmesi	Oluşturulan bahçe alanı büyüklüğü (ha)	Erzincan	-					
EYLEMLER	1.1. KUDAKA koordinasyonunda konunun uzmanı yerel aktörlerin yer aldığı bir çalışma grubunun oluşturulması	Grup toplantı sayısı	Erzincan	-					
	1.2. Kent merkezi için ekolojik koridor görevi de görece kentsel tarım bölgelerinin ve tahsisli bahçelerin yer seçiminin yapılması	Uzman odak grup toplantısı sayısı	Erzincan	-					
	1.3. Bu alanlarda uygulanabilir tarımsal üretim tipinin ve ürün deseninin belirlenmesi	Karar verilen ürün sayısı	Erzincan	-					
	1.4. Erzincan'da kent merkezi çevresinde sera alanlarının oluşturulması	Sera alanı büyüklüğü (ha)	Erzincan	-					
	1.5. Kışın seraclığın yapılabilmesi için kent atık ısısının, jeotermal kaynağın ve güneş enerjisinin kullanılabilme imkanlarının araştırılması (saha analizi, teknik ve finansal fizibilitenin yapılması)	Rapor sayısı	Erzincan	-					
	1.6. Ulaşım ve sulama suyu altyapısının oluşturulması	Sulanabilir arazi büyüklüğü	Erzincan	-					
	1.7. Tarım işlikleri Pilot Uygulamasının başlatılması ve yaygınlaştırılması	Pilot uygulama sayısı	Erzincan	-					
	2. Kentsel tarım bölgelerinin etkin ve verimli biçimde işletilmesi	İşletme sayısı	Erzincan	-					
	2.1. Erzincan'da belediyelerin koordinasyonu ile üretici birliğinin kurulması	Birlik sayısı	Erzincan	-					
	2.2. Kamu - özel sektör (belediye - üretici birliği) ortaklığının oluşturulması	Ortaklık sayısı	Erzincan	-					
EYLEMLER	2.3. İşletmenin çalışma usul ve esaslarının katılımlıkla belirlenmesi	Toplantı sayısı	Erzincan	-					
	2.4. Her hasat döneminde üretimin teşvik edilmesi amacıyla festivaller ve ödüllü yarışmaların organize edilmesi	Organizasyon sayısı	Erzincan	-					
	2.5. Kent yakın çevresinde gelişen uzmanlaşmanın sonraki dönemlerde uygun ilçelere yayılması	Kentsel tarım yapan ilçe sayısı	Erzincan	-					

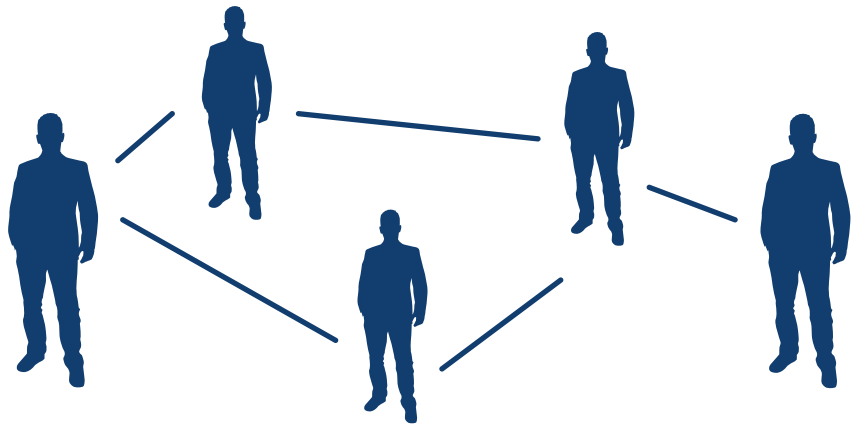
5. BİLEŞEN	ÜRETİMDE VE PAZARLAMADA BİRLİKTELİK	GÖSTERGE	BÖLGE / İL	1	2	3	4	SOMUT ÇIKTILAR	BEKLENEN SONUÇLAR
STRATEJİ	1. Tarımsal ürünlerin toplanması ve pazarlanması için ortaklık oluşturulması	Ortaklık sayısı	Erzincan	-					
	1.1. Kırdaki yerel koordinasyon ve işbirliğini sağlayan üretici birliklerinin kurulması	Birlik sayısı	Erzincan	-					
	1.2. Bu birliklerin il ve sonrasında bölge genelinde tek bir çatı birlik altında birleşmesi	Birlik sayısı	Erzincan						
	1.3. Ürünlerin pazar payı ve talep oranlarının planlanması	Plan sayısı	Erzincan	-				1 (yıllık)	
	1.4. Üreticiden tüketiciye kadar bilgi yönetiminin kurulması	Kurulan sistem	Erzincan						
	1.5. Üretimde sürekliliği sağlayacak yerel üreticilerin tespit edilmesi ve gerekli durumlarda sözleşmeli üretim yapılması	Sözleşmeli üretim yapan üretici sayısı	Erzincan						
	1.6. Üreticilerin başarıya ve kazanç elde edeceğine olan inancını arttırmaya yönelik kampanyalar düzenlenmesi	İl ve bölgesel ürün yarışmaları sayısı	Erzincan	-				1 (yılıda)	
	1.7. Tarımsal üretime yönelik üreticilere rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi	Danışmanlık hizmeti sayısı	Erzincan						
	1.8. Kaliteli ve sağlıklı ürün üretimi için modeller geliştirilmesi	Geliştirilen model sayısı	Erzincan						
	1.9. Ürün standardizasyonunun sağlanması ve sertifikalandırma girişimlerinde bulunulması	Sertifikalandırma faaliyeti sayısı	Erzincan						
	1.10. Ürün toplama, depolama, dağıtım, işleme, paketleme ve pazarlama altyapısının oluşturulması	Tesis sayısı	Erzincan						
	1.11. Ürünlerin markalaşması ve pazarlanması için gerekli süreçlerin takip edilmesi	Ulusal ölçekte markalaştırılan ürün sayısı	Erzincan	-				5 (dönem boyunca)	
	1.12. Üreticilere destekler, teşvikler ve projelendirme konularında teknik destek ve danışmanlık sağlanması	Bilgilendirme Faaliyeti Sayısı	Erzincan	-				1 (ayda)	
	1.13. Yerel ürünlerde verimliliğin ve katma değer artırması için Ar – Ge çalışmalarının yürütülmesi	İnovasyonu yapılan yerel ürün sayısı	Erzincan	-				10 (yılda)	
STRATEJİ	2. Katma değerli tarımsal üretimde Yerel Marketler Birliği Modelinin hayata geçirilmesi	Kurulan birlik sayısı	TRA1 Erzincan	0				3 (1)	
	2.1. KUDAKA öncülüğünde her ilde başlangıç ve koordinasyon toplantılarının yapılması	Toplantı sayıları	Erzincan	-				1 adet	
	2.2. Toplantılar sonunda oluşan il birliklerinin bölgesel birlik altında birleştirilmesi	Bölgesel birlik sayısı	Erzincan	-				1 adet	
	2.3. Bölge ölçeğinde kurulan üretici birlikleri ile Yerel Marketler Birliğinin işbirliği yapmasının sağlanması	İşbirliği girişimi başlığı sayısı	Erzincan	-				10 adet	
	2.4. Birliğe üye olan yerel marketlerin finansal açıdan teşvik edilmesi	Yıllık destek programı sayısı	Erzincan	-				2 dönem	
	2.5. Yerel ürünlerin ulusal market zincirlerine birlik vasıtasıyla pazarlanması	Pazarlanan yerel ürün sayısı	Erzincan	-				10 çeşit	
	2.6. Ön plana çıkan ürünlerin piyasasının (borsaların) birlik vasıtasıyla bölgede oluşturulması	Kurulan borsa sayısı	Erzincan	-				1	
	2.7. Bölge dışında birliğin tek bir marka adıyla marketlerinin kurulması	Kurulan market sayısı	Erzincan	-				1	
	2.8. Bu birliğin bölge içinde ve dışında Japonya'da uygulanan yol üstü mağazalarına (Michi-no-Eki) benzer bir yapılanmayla pazarlama yapmasının stratejisinin geliştirilmesi	Pazarlama Strateji Belgesi Sayısı	Erzincan	-				1	
			Erzincan	-					
			Erzincan	-					
			Erzincan	-					
			Erzincan	-					
			Erzincan	-					
			Erzincan	-					

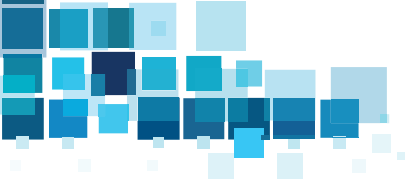

PROJE EKİBİ

Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejileri ve Eylem Planı hazırlama projesi Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyeleri ile Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı bünyesinde kurulan ve Araştırma ve Planlama Birimi Başkan ve Uzmanları ile diğer birimlerin başkanlarından oluşan bir ekip tarafından yürütülmüştür.

Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Böl.	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)
Prof. Dr. Süleyman TOY (Proje Yöneticisi)	Prof. Dr. Osman DEMİRDÖĞEN (Genel Sekreter)
Dr. Öğr. Üyesi Doğan DURSUN	Emine Bilgen EYMİRLİ
Dr. Öğr. Üyesi Defne DURSUN	Fatih YILMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Tuna BATUHAN	Sinan BEYAZBULUT
Arş. Gör. Yaşar OKUDAN	
Arş. Gör. Cansu GÜLLER	
Arş. Gör. Ahmet Burak KAYA	

KAYNAKÇA

KGM 2018. Karayolları Genel Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu. (<http://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionDocuments/KGMdocuments/Kurumsal/FaaliyetRaporu/2017Faaliyet.pdf> erişim 11.11.2018; 00.36)

TCDD 2018. T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü (TCDD) 2017 Sektör Raporu. (<http://www.tcdd.gov.tr/files/istatistik//2017sektorrapor.pdf> erişim 10.11.2018; 12.52)

EK1

TRA1 BÖLGESİ
KALKINMA
POLİTİKALARINI
YÖNLENDİREN ÜST
ÖLÇEKLİ PLANLAR
VE ÖNGÖRÜ
LİTERATÜRÜ

Erzincan
2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	115
1. TRA1 BÖLGESİ KALKINMA POLİTİKALARINI YÖNLENDİREN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR	116
1.1. ULUSAL ÖLÇEKTEKİ PLANLAR	116
1.2. BÖLGESEL ÖLÇEKTEKİ PLANLAR	119
1.3. GENEL DEĞERLENDİRME	125
1.3.1. ÇEVRE DÜZENİ PLANI ve TRA1 BÖLGESİ ÖNERİ PROJELER ve MEKANSAL KARARLAR	125
1.3.2. ULAŞIM KARARLARI	134
1.3.3. YERLEŞME ALANLARINA İLİŞKİN KARARLAR	135
1.3.4. DİĞER MEKANSAL KARARLAR	140
2. ÖNGÖRÜ LİTERATÜRÜ	142
2.1. ANDORRA PRENSLİĞİ	143
2.2. EDINBURGH	146
2.3. EUSKADI, PAÍS VASCO, BASQUE COUNTRY	148
2.4. EDMONTON	149
2.5. "MİCHİ-NO-EKİ" ÖRNEĞİ	152
2.6. "POBLE ESPANYOL" ÖRNEĞİ	155
2.7. YARATICI TURİZM MODELİ	156
2.8. BÜYÜK ÇAPLI ORGANİZASYONLAR	158
2.9. ANALİZ	159

TABLolar

Tablo 1. ÇDP nüfus kabulleri	128
Tablo 2. ÇDP sektörel dağılım öngörüsü	133
Tablo 3. Andorra'ya ait bazı göstergeler	143
Tablo 4. Edinburgh göstergeler (CEC, 2017)	146
Tablo 5. Bilbao'ya ait bazı göstergeler	148
Tablo 6. Edmonton'a ait bazı göstergeler	149
Tablo 7. İller itibarıyla genel bütçe vergi gelirleri	151
Tablo 8. Andorra ve Bayburt'a ait bazı göstergeler	152

ŞEKİLLER

Şekil 1. Andorra'nın nüfus göstergeleri	144
Şekil 2. Andorra'nın milli gelirinin seyri	144
Şekil 3. Tipik bir Michi-no-Eki tasarım	152
Şekil 4. Michi-no-Eki Kiso Narakawa, Shiojiri şehri, Nagano Bölgesi	153
Şekil 5. Poble Espanyol Planı	155
Şekil 6. Yaratıcı Turizm İş Modeli	157

ÖZET

TRA1 Bölgesi Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejisi ve Eylem Planı hazırlıkları kapsamında mevcut durumda yürürlükte olan veya bölgeyle ilgili geçerli içeriğe sahip planlama literatürü (üst ölçekli sosyoekonomik gelişme planları ve stratejileri) taranarak senaryoların sınırları daraltılmış ve çerçeve oluşturulmuştur. Bununla beraber, bazı senaryo ve altındaki strateji ve projelerin oluşturulması aşamasında ise daha önce benzer tecrübeleri yaşamış ülke, bölge ve kentler “öncü bölge” olarak ele alınmış ve “öngörü literatürü” adı altında değerlendirilmiştir. TRA1 Bölgesi kalkınma politikalarını yönlendiren üst ölçekli planlar olarak küresel çapta gündemde olan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (2015 – 2030), Ulusal Kalkınma Planları (Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı: 2014-2018), Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), Bölgesel Gelişim Ulusal Stratejisi (2014 – 2023) Türkiye Turizm Stratejisi (2007-2023), Ulusal Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013), Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023), Doğu Anadolu Projesi (DAP) Eylem Planı, Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Eylem Planı, Ekonomik-Toplumsal-Mekânsal Örgütlenme İçin Dar Bölgesi Polarize Model; Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesel Gelişim Planı (2005), Kuzeydoğu Anadolu Bölge Planı (2014-2023), 1/100.000 Ölçekli TRA1 Bölge Planı, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı; İl Yatırım Alanları Rehberleri, İl Tanıtım ve Yatırım Stratejileri, İl Özel İdareleri İl Strateji Planları, Çevre Düzeni Planları ve İmar Planları ele alınmıştır. Bu planlar arasında önemli yaklaşım farklılıkları olsa da potansiyeller bazında alt-bölgeler belirlenmesi, bunlar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, ulaşım olanaklarının çeşitlendirilerek arttırılması, bölgenin sadece kendi içinde değil, ulusal ve uluslararası ilişkiler çerçevesinde çok daha geniş bölgesel ilişkiler bağlamında düşünülmesi, farklı planlama ve uygulama kademelerinde katılımın sağlanarak planın aktörlerce sahiplenilmesinin sağlanması gibi benzer hedefler tanımlanmıştır. Öngörü literatürü olarak ele alınan öncü bölgelerden, Andorra, kış turizmi ve vergisiz/düşük vergili alışveriş; Edinburgh hizmetler sektöründeki gelişim (eğitim ve finans, turizm), üniversitelerin kalkınmaya katkısı, Pais Vasco (Bask Bölgesi) dönüşüm, turizm ve hizmetler, üniversitelerin statik katkısı (teknoparklar) ve Edmonton kış kenti gelişimi ve kışın yaşam kurgusu ile TRA1 Bölgesi illeri için örnek alınabilecek başarı hikayelerine sahiptir. Bunun yanında yaratıcı turizm, yerel ürün markalaşması (Michi-no-Eki), kentsel mekânsal çekicilik (Poble Espanyol) ve büyük çaplı organizasyonlara dair literatürler de senaryoların gelişimi için örnek alınmıştır.

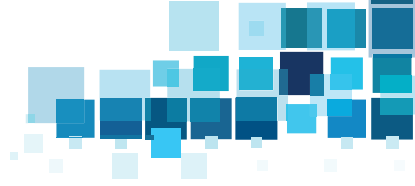
1. TRA1 BÖLGESİ KALKINMA POLİTİKALARINI YÖNLENDİREN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR

1. Özellikle yerel ve bölgesel kalkınma dinamiklerinin kurgulanması çerçevesinde alınacak her türlü plan kararı üst ölçekli kalkınma planlarınca belirlenen ana hedeflerden; ayrıca çeşitli kurum ve kuruluşlarca sektörel bazda alınmış plan ve strateji kararlarından bağımsız düşünülememektedir. Bu bağlamda planlama bölgesini ilgilendiren üst ölçekli çalışmalar hiyerarşik olarak aşağıda verilmektedir:

- Ulusal Kalkınma Planları (Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı: 2014-2018)
- Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006)
- Türkiye Turizm Stratejisi (2007-2023)
- Ulusal Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013)
- Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)
- Doğu Anadolu Projesi (DAP)
- Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP)
- Ekonomik-Toplumsal-Mekânsal Örgütlenme İçin Dar Bölge Polarize Model; Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesel Gelişme Planı (2005)
- Kuzeydoğu Anadolu Bölge Planı (2014-2023)
- 1/100.000 Ölçekli TRA1 Bölge Planı
- İl Özel İdareleri İl Strateji Planları
- Çevre Düzeni Planları
- İmar Planları

1.1. ULUSAL ÖLÇEKTEKİ PLANLAR

2. Bölgesel Kalkınma Politikalarının yeniden sorgulandığı 2000 sonrası dönem için Türkiye’de üç adet Ulusal Kalkınma Planı yapılmıştır. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) sürdürülebilir gelişme kavramına yaptığı vurgu ile bütüncül planlama yaklaşımının önemini hatırlatması açısından oldukça önemlidir. Sadece coğrafi olarak değil, farklı toplumsal kesimler arasında da dengeli bir gelişme sağlanırken, dengeli gelişme için uygulanacak politikaların beşeri ve fiziki kaynakların dağılım deseni ile tutarlı olması ve kamu yatırımlarının dağılımında verimlilik ve etkinlik esas alınmış; mekân ve sosyal yapı ile ilişkinin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır. Dokuzuncu

Kalkınma Planı'nın (2007-2013) temel hedef ve vizyonu ise "İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, Avrupa Birliği'ne üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye" yaratmak olmuştur. Planda çeşitli kurum ve kuruluşlar arasındaki görev ve yetki karmaşasının yarattığı olumsuz sonuçlara değinilerek "kamu kesimi ile özel kesim ve sivil toplum arasında iletişime ve ortak hedeflere dönük işbirliğine katkıda bulunacağı; böylece, tüm kesimlerin sahiplenmesiyle, toplumsal potansiyelimizin tamamının harekete geçirildiği bir ortamda, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırarak, kapsayıcı bir kalkınma süreci çerçevesinde halkımızın yaşam kalitesinin artırılacağı" vurgulanmıştır.

3. 2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda ise "Türkiye'nin uluslararası değer zinciri hiyerarşisinde üst basamaklara çıkmış, yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmiş ve mutlak yoksulluk sorununu çözmüş bir ülke olması amaçlanmaktadır." Bu çerçevede "sermaye birikimi ve sanayileşme süreci hızlandırılması; yurtiçi tasarruflar, üretken yatırımlar ve üretim faktörlerinin verimlilik düzeylerinin artırılması" gibi amaçlara erişebilmek için gerekli "dönüşüm sürecinde, Türkiye'de bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin yakından takip edilerek yenilik üretme kapasitesinin yükseltilmesi, yeniliklerin mevcut üretim yapısıyla bütünleştirilerek üretim yapısında dönüşümün sağlanması hedeflenmektedir." Ayrıca bu planda refahın yaygınlaştırılması, "yaşam kalitesinin veya yaşanabilirlik standartlarının çevreye duyarlı bir şekilde yükseltilmesi" ve bu doğrultuda "ülke genelinde sosyo-ekonomik uyumun güçlendirilmesi ve topyekûn kalkınmanın sağlanması için bölgesel gelişmişlik farkları azaltılacak, bölge ve şehirlerin potansiyelleri değerlendirilerek ve ekonomik tabanları genişletilerek rekabet güçlerinin geliştirilmesi" hedeflenmiştir. Bu planın hazırlandığı dönemde Onbirinci Kalkınma Planı çalışmaları yerel aktörlerinde dâhil edildiği katılımcı bir yaklaşımla sürdürülmektedir. Görüldüğü gibi ulusal kalkınma planlarında da bölgesel kalkınma konusundaki yeni değerler sisteminin parçası olan sürdürülebilirlik, yerellik, rekabet edebilirlik, yenilik-bilgi-buluşçuluk gibi kavramlar giderek daha çok öne çıkmaktadır.

4. 2004-2006 dönemi için hazırlanan Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın temel amacı da "Türkiye'nin AB ile ekonomik, sosyal ve mekânsal boyutlar itibarıyla uyum sağlamasına yönelik olarak tarımsal verimliliğin artırıldığı, girişimciliğin özendirildiği, rekabet gücünün, insan kaynaklarının ve istihdam yaratma kapasitesinin geliştirildiği, altyapı hizmetlerinin iyileştirildiği, giderek bilgiye dayalı ekonomiye dönüşen, çevreye duyarlı ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltıldığı bir yapıya ulaşılması" olmuştur. Bu planın temel hedefleri arasında tanımlanan öncelik alanları izleyen dönemlerde alınan politika ve stratejilere ilişkin kararları etkilemesi açısından oldukça önemlidir. Bunlar arasında "KOBİ'ler arasında şebeke tarzı etkileşim örgütlenmeleri biçiminde işbirliği ortaklık potansiyellerinin yükseltilerek kolektif düzeyde rekabet güçlerinin arttırılması", ile "yerel katılımı arttıracak ortak girişim alanlarını geliştirecek ve yerel ekonomik gelişmeye yerel aktörlerin kolektif müdahalesini düzenleyecek yeni yerel yönetim modelleri ile kurumsal yapının güçlendirilmesi" hedefleri yukarıda belirtilen yeni değerler sistemine uyum açısından oldukça önemlidir. Özellikle kolektif bir bilinç ile yerel aktörlerin etkin bir katılımının sağlandığı ortaklıklar ve yeni yönetim modellerinin desteklenerek yerel değerlerle bölgelerin göreceli rekabet gücünün uluslararası pazarda arttırılması hedefi oldukça önemli ve hala geçerli bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Bu planda dört temel gelişme eksenini belirlenmiş ve her birinin gerçekleştirilebilmesi için alt hedef ve stratejiler ortaya konulmuştur. Bu gelişme eksenleri sırasıyla (1) İşletmelerin rekabet gücünün artırılması, (2) İnsan kaynaklarının geliştirilmesi ve istihdamın artırılması, (3) Altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi ve çevrenin korunması ve (4) Bölgelerin ekonomik gücünün artırılması, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması ve kırsal kalkınmanın hızlandırılmasıdır. Tüm bu hedefler sürdürülebilir bir yaklaşım çerçevesinde yatırımların arttırılmasına imkân sağlayacak bir iklimin yaratılması ve bu çerçevede rekabet gücünün arttırılmasını hedeflemektedir.

5. Ulusal düzeyde yapılan planlar sadece geniş kapsamlı kalkınma planları değildir. Hassasiyet içeren konularda olduğu gibi çeşitli ekonomik sektörler çerçevesinde de ulusal planlar hazırlanmıştır. Aşağıda kısaca bunlardan bir kaçına değinilecektir.

6. Ulusal Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013) kırsal kalkınma faaliyetlerine bütüncül bir politika çerçevesi oluşturmak ve hem ulusal hem de uluslararası kaynaklarla finanse edilecek kırsal kalkınma program ve projelerinin hazırlanması ve uygulanmasında ilgili kesimlere perspektif sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

7. Ülkemizin karşı karşıya olduğu en önemli tehlikelerden biri olan depremlerin neden olabilecekleri fiziksel, ekonomik, sosyal, çevresel ve politik zarar ve kayıpları önlemek veya etkilerini azaltmak ve depreme dirençli, güvenli, hazırlıklı ve sürdürülebilir yeni yaşam çevreleri oluşturmak amacıyla **Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2023)** yapılmıştır. Bu planda verilen hedef, strateji ve eylemler üç ana eksenle gruplandırılmıştır: (1) Depremleri öğrenmek, (2) Depreme karşı güvenli yerleşme ve yapılaşma sağlamak ve (3) Depremlerin etkileriyle baş edebilmek.

8. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılan **Türkiye Turizm Stratejisi (2007-2023)** Eylem Planı kapsamında, ülke genelinde 'Turizm Gelişim Koridorları' belirlenmiştir. Erzurum-Erzincan-Bayburt bölgesi ise bu çerçevede 'Kış Koridoru' stratejisi içerisinde yer almaktadır. Bu hedef çerçevesinde, kış turizminin geliştirilmesi amacıyla çalışmaları sürdürülen 'Kış Turizm Master Planı' kapsamında Erzincan, Erzurum, Ağrı, Kars ve Ardahan illeri bulunmaktadır. Bölgedeki mevcut ve potansiyel kış turizm merkezleri dikkate alınarak oluşturulan koridor boyunca yer alan, doğal, kültürel ve tarihi çekim kaynakları yakın çevredeki diğer değerlerle ilişkilendirilecek ve bölgede kış turizmine hizmet verebilecek turizm çeşitliliğinin sağlanması hedeflenmektedir. Bu çerçevede, Erzurum Konaklı ve Gez Bölgeleri ile Ilica Termal Merkezleri'nde yeni konaklama alanları oluşturulması planlanmaktadır. Buna ilaveten Palandöken Kayak Merkezi'nde ve Konaklı bölgesinde 2011 Üniversiteler Kış Oyunları nedeniyle yapılan yatırımlar ve Erzurum Palandöken, Erzincan Ergen ve Kars Sarıkamış Kayak Merkezleri'nde altyapı yatırımlarının tamamlanmasına yönelik AB Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı kapsamında, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yürütücüsü olduğu, 'Erzurum-Erzincan-Kars Kış Turizmi Koridorunun Geliştirilmesi Projesi' yer almaktadır.

1.2. BÖLGESEL ÖLÇEKTEKİ PLANLAR

9. Doğu Anadolu Projesi (DAP); Planlama bölgesi için yol gösterici nitelikteki bölgesel ölçekli planlardan Doğu Anadolu Projesi (DAP) 16 ili kapsamaktadır. Erzurum, Erzincan ve Bayburt bölgesi Ağrı, Gümüşhane, Kars, Muş, Ardahan ve Iğdır illeri ile birlikte 'Erzurum Alt Bölgesi'nde yer almaktadır. Ekonomik, Sosyal, Çevresel ve Mekânsal olmak üzere dört temel başlık çerçevesinde belirlenen hedeflerle bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel yönden sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak üzere iç dinamiklerinin harekete geçirilmesi amaçlanmıştır.

10. DAP Ana Planı çerçevesinde belirlenen ana hedefler çerçevesinde belirlenen alt hedefler aşağıdaki gibidir:

I. Ekonomik Hedefler:

• **Temel Hedef:**

- Kişi başına geliri ve istihdamı artırmaktır.

• **Alt Hedefler:**

- Bölge ile ülke ekonomisi arasındaki yapı farkını azaltmak,
- Bölge dışına göçü azaltmak ve uzun vadede durdurmak,
- Potansiyel gösteren alanlarda ekonomik yapıyı çeşitlendirmek,
- Zaman içinde ortaya çıkabilecek ekonomik fırsatların değerlendirilmesini mümkün kılacak alt yapıyı oluşturmak,
- Bölge içindeki sermaye birikimini hızlandırmak, yerel girişimciliği desteklemek ve Bölge'nin ekonomik potansiyelini harekete geçirmek,
- Bölge'nin sürdürülebilir bir ekonomik yapıya kavuşmasını sağlamak.

II. Sosyal Hedefler:

• **Temel Hedef:** Kalkınmayı hızlandıracak aktivitelerin yaygınlaştırılmasıdır.

• **Alt Hedefler:**

- Bölge içi gelir farklılıklarını azaltmak,
- Bölge dışına göçü azaltmak, göçün neden olduğu sosyal tahribatı asgariye indirmek,
- Bölge içinde hizmetlere erişim açısından dengenin sağlanması,

- Eğitim ve sağlık hizmetleri ile kent alt yapısının kalitesi ve düzeyini yükseltmek,
- Kentsel ve kırsal alanlarda refah düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmek,
- İşgücünün beceri seviyesini yükseltmek,
- Kayıt dışılığı azaltmak ve sosyal güvenlik sistemi ile kapsananların sayısını artırmak,
- Sosyal yardım ve koruma sistemlerini geliştirmek,
- Kadının statüsünü yükseltmek ve kalkınma sürecine entegrasyonunu sağlamak,
- Mevcut sosyal yapının zaman içinde gelişimini sağlamak,
- Çarpık kentleşmeyi önlemek.

III. Çevresel Hedefler:

- **Temel Hedef:** Çevreyi korumak, iyileştirmek ve kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamaktır.
- **Alt Hedefler:**
 - Toprak ve su kaynaklarının korunması için meraların ıslahını sağlamak, erozyonu önlemek,
 - Ormanları korumak ve geliştirmek,
 - Yerleşmelerde yaşam kalitesini artırmak,
 - Biyolojik çeşitliliği korumak.

IV. Mekânsal Hedefler:

- **Temel Hedef:** Alt bölge merkezlerini birer sanayi ve hizmet merkezi olarak geliştirmek ve doğu batı göçünün önünde bir filtre oluşturmaktır.
- **Alt Hedefler:**
 - Alt bölgesel merkezlerde fiziki ve sosyal alt yapıyı iyileştirmek,
 - Alt bölgesel merkezlerde çevre kalitesini yükseltmek,
 - Alt bölge merkezlerini ekonomik gelişmeyi hızlandırıcı bir olgu olarak değerlendirmek.

11. Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP); Planlama bölgesi içinde yer alan Bayburt ili aynı zamanda Doğu Karadeniz bölgesini kapsayan Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) projesi kapsamında yer almaktadır. Projenin bölgesel kalkınma amaçları sosyal, ekonomik ve çevre konularında gözlenen olumsuzlukları giderecek şekilde ifade edilmiştir. Bunlar;

- Bölgenin ekonomik yapısını güçlendirerek ortalama gelir düzeyini yükseltmek ve bölge içi gelir dağılımını iyileştirmek,
- Bölgenin sosyal gelişmesini ve dayanışmayı sağlayarak bölge içi entegrasyonu gerçekleştirmek,
- Bölgenin doğal kaynaklarını ve çevre kapasitesini koruyarak uzun dönemli sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaktır.

12. Tüm bölgesel ölçekteki planlar temelde “geri kalmış bölge”lerin küresel rekabet ortamında iç dinamiklerini ortaya çıkarıp yerelliklerini keşfederek sürdürmelerini hedeflemektedirler. Bu çerçevede belirlenen hedefler genel olarak Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde birliğin bölge politikaları, bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmak üzere geliştirdiği hedefler ve insana yatırım yapma politikasına verdiği önemi göstermektedir.

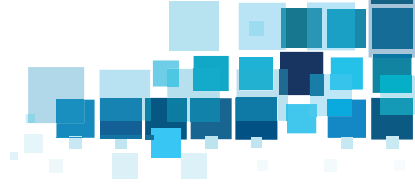
13. Ekonomik-Toplumsal-Mekânsal Örgütlenme İçin Dar Bölgeli Polarize Model – Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesel Gelişim Planı; 2005 yılında TRA1 Bölgesi için DPT tarafından hazırlatılan bölgesel gelişim planı olan “Ekonomik-Toplumsal-Mekânsal Örgütlenme İçin Dar Bölgeli Polarize Model”inde bölge “ulusal sınırların ötesine uzanan daha büyük uluslararası bir bölgenin Kuzey-Güney-Doğu-Batı ilişkilerinin kavşağı, üst düzeyde uzmanlaşmış hizmet sunan özeği” olarak tanımlanmış ve bölgenin küresel ekonomiye entegrasyonunu sağlayacak stratejiler ortaya konulmuştur. Bu plan yeni bölgesel kalkınma politikalarına uygun bir biçimde “yarışan bölgeler yaratma” ekseninde bir yaklaşım sunmaktadır. Bir çerçeve niteliğinde olan polarize modelde bölgenin gelişmesini sağlayacak lokomotif sektörler belirlenmiş, öncelikli müdahale ve yatırım alanları ortaya konulmuş, bölgesel gelişmenin sürdürülmesi için yatırım, müdahale ve yönlendirmelerin dayanacağı temel ilkeler ortaya konulmuştur. Aynı zamanda diğer planlardan farklı bir yaklaşım çerçevesinde gelişmeye ivme verebilecek aktörler, kurumlar ve ateşleyici olabilecek coğrafi noktalar da tanımlanmıştır. Bu model bölgede rekabet gücünün yaratılması için yeni kaynaklar yaratılmasını ve kaynakların (mevcut, potansiyel, yaratılan) verimlilik, esneklik ve sürdürülebilirlik yaklaşımları çerçevesinde kullanımını sağlayarak bölgenin yarışan bir bölge olarak öne çıkmasını hedeflemektedir. Ancak burada yerele ve yerel değerlere yapılan vurgu oldukça önemlidir. Üstelik yerel değerleri sadece ekonomiyi yönlendirecek potansiyeller çerçevesinde değil, kurumsal yapının ve öğrenme dinamiklerinin de yerelliğine vurgu yapmaktadır. Bölge ekonomisinin yerel ve uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğini arttırmak üzere ekonomik, toplumsal, demografik ve coğrafi alanda öne çıkan bazı hedefler belirlenmiştir. Bunlar;

- Gelişen sektörler için uluslararası standartlarda işgücünün eğitilmesi;
- Üretilen mal ve hizmetlerin bölgesel pazarlarda da tüketilmesi;
- Mekânsal düzenlemelerin yerel kullanımlara eklenmesi,

- Yöresel yeteneklerin değerlendirilmesi;
- Sektörler arası tamlaşmanın gözetilmesi;
- Yığılma etkisinin her açıdan değerlendirilmesi;
- Kısa-orta-uzun vadeli projelerin birlikte tasarlanması ve programlanması konularını kapsamaktadır.

14. Diğer planlardan farklılaşarak belirtilen hedeflerin gerçekleşmesini sağlayabilmek adına planlama bölgesinde fiziksel bağlamda homojen dar bölgeler belirlemektedir. Bölgenin topoğrafik yapısından kaynaklanan çok parçalı yapısına rağmen, toprak özellikleri, iklim ve su varlığı, doğal bitki örtüsü gibi öğeler çerçevesinde belirlense de arazi kullanımından, kültürel yapıya, ekonomik ve toplumsal ilişkilere yansıdığı ve hatta tüm bunları belirlediği varsayımına dayandırılmıştır. Böylece geleneksel ilişkilerin yeni kurumlar aracılığı ile hedeflenen ağ ilişkilerine daha kolay dönüşebileceği düşünülmektedir. Polarize modelin uygulama süreci öncelikle bölge bütününe kalkınmasını hızlandıracak ana kutupların (üretimin pazarlanması, dışa açılan odak, bilgi üretimi vb) belirlenmesi ve bu kutupların özellikle liman bağlantıları ile hem yakın çevresi ile ilişkilerinin güçlendirilmesi hem de uluslararası ağlara dahlinin kolaylaştırılması ile başlamaktadır. Belirlenen her dar bölge için bir rol belirlenir ve bu bölgelerin merkezlerinin etki alanlarına uzmanlaşmış hizmetler sunması için kurumsal yapılanma ve yatırımların yönlendirilmesi sağlanır. Dolayısı ile bu modele göre her dar bölge kendi içinde çalışan yeni bir ağ yapılanması içerisinde geliştirilmeli, özgünlükleri bağlamında uzman ve nitelikli işgücü yetiştirmesi sağlanmalıdır. Bu ağ ilişkileri yerel işbirliği ve katılım sağlanması, bir üst ölçekte dar bölge merkezlerinin de birbirleri ile ve bölge merkezleri ile kuracakları bağlantıların olanaklılığını ve etkinliğini sağlayacaktır. Böylece sadece ekonomik sektörlerde alınan kararlar bağlamından kurtulmuş, ancak ulaşım ve yerel özgünlükler çerçevesinde belirlenmiş kurumsal yeniden yapılanma sayesinde birlikte ve sürekli üretilen kalkınma projelerinin uygulanabilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

15. Tüm bunların gerçekleştirilebilmesi için dört temel hedef alanı ve bu hedeflerin gerçekleşmesini sağlayacak anahtar eylemler belirlenmiş; peşinden hedeflenen bölgesel kalkınmaya ivme verecek aktörler ve rolleri tanımlanmıştır. Buna göre devlet “eş anlı dönüşümler”i planlayarak kalkınmanın eşgüdüm ve uzun vadeli planlama perspektifinde gerçekleşmesini sağlayabilecektir. Çünkü planlama alanındaki her türlü girişim ve projenin ülkenin temel planlama çerçevesi içinde değerlendirilmesi gerekmektedir ve bunun kontrolü ve denetimi devletin sağlayacağı eş anlı dönüşümler ile sağlanabilir. Modelin ikinci önemli aktör olarak vurguladığı bölgesel kalkınma ajanslarının görevi ise devlet kurumu dışında olup hem yerel hem de bölgesel kalkınma için çok önemli olan ilgili tüm paydaşlar arasında bir buluşma noktası yaratmaktır. Böylece kalkınma ajansları sayesinde kamu ile özel sektör, merkez ile yerel yönetim ve küresel ile yerel arasında çok daha etkin ve güçlü bir köprü kurulabilecektir. Bilindiği kadarıyla DPT tarafından yaptırılan bu model henüz uygulanma şansı yakalayamamıştır. Bu nedenle ilgili modelde nelerin aksadığı yönünde bir değerlendirme yapılamamaktadır.

16. ERZURUM-ERZİNCAN-BAYBURT ÇEVRE DÜZENİ PLANI (1/100.000); 2012 yılında 2045 yılı hedef alınarak yapılan bu plan planlama bölgesindeki tüm illerin idari sınırlarının tamamını kapsamaktadır. İlgili dönemde Sekiz ve Dokuzuncu Kalkınma Planlarında belirlenen ana hedeflere ulaşmanın bir parçası/aracı olarak düşünülen diğer 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları gibi bu planın temel yaklaşımı da koruma-kullanma dengesini sağlayacak arazi kullanım kararları üretmek ve bölgedeki aktörlerin plana katılımını ve planın tüm bu aktörlerce sahiplenilmesini sağlamak olarak tanımlanmıştır. Alt ölçekli planlara temel oluşturacak bu planın hedefleri de bu yaklaşıma göre belirlenmiştir. Buna göre çevre düzeni planı, sadece kentsel ve kırsal gelişmeleri değil aynı zamanda bölgedeki tarım, sanayi ve hizmet sektörleri ile bağlı alt kollardaki gelişmeleri de yönlendirmeyi hedefleri arasında belirtmektedir.

17. Bu genel çerçeve bağlamında plan kararları beş temel ilke üzerinde şekillenmiştir: **Bütünlük, Koruma, Gelişim, Planlama ve Katılım.** Bu ilkeler fiziksel ve mekânsal gelişimin, ekonomik ve sosyal gelişim ile birlikte ele alınmasını tanımlarken, bölge ile ilgili stratejik planlar çerçevesinde illerin birbirleri ve çevreleri ile ilişkileri ve doğal yapıya ilişkin sınırlandırmaları da dikkate alarak doğal, kültürel ve sektörel potansiyellerin koruma-kullanma dengesini gözeterek bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca bu bağlamda verilecek plan kararlarının katılımcı bir yaklaşımla alınmasını sağlayarak, geniş kitlelerce kabul edilip benimsenmesini, böylece sahiplenmeyi arttırarak planların uygulanabilirliğini sağlamayı hedeflemektedir. Bu amaçla hem kırsal hem de kentsel düzeyde sahip oldukları potansiyeller çerçevesinde farklılaşan rollerin verildiği merkezler (bölgesel merkezler, alt merkezler, tali merkezler) seçilmiş; bu merkezler ulaşım bağlantıları ile güçlendirilmiş ve tüm bu merkezlerin bütünlüşmesi hedeflenmiştir. Ancak mekânsal kararların irdelendiği bölümde daha detaylı bir şekilde analiz edildiği üzere plana katılımın etkin bir şekilde sağlanamadığı görülmektedir. İlgili tüm aktörlerin plan sürecine dâhil edilmesi gerektiği vurgusu yapılmasına rağmen katılım, merkezi ve yerel yönetim aktörleri ile sınırlı kalmıştır. Sivil inisiyatifin de uygulama ve denetleme süreçlerine dâhil edilmesi gerektiğinin vurgulanmasına rağmen, bunu sağlayacak süreç dinamikleri tanımlanmadığı için planın uygulanmasından bu yana geçen sürede hedeflenen yönde bir katılımın gerçekleşmediği görülmektedir. Ayrıca plan kararlarında koruma-kullanma dengesinin de korunamadığı görülmektedir. Özellikle nüfus öngörülerine göre en çok nüfus artışının önerildiği Erzurum kentinde gelişimin Erzurum'un en verimli tarım alanları ve sulak alanlarına doğru önerildiği görülmektedir. Belirlenen merkezlerin hedeflenen yönde gelişmelerini sağlayacak yatırım kararları da ne yazık ki şimdiye işletilememiştir. Ayrıca planın yönlendirdiğini söylediği sektörel kararlar ile nüfus önerileri arasındaki çelişki nedeniyle kentsel makroformların gereğinden fazla büyütülerek koruması gereken alanlara doğru gelişimin plan eliyle yönlendirildiği görülmektedir. Üstelik sektörel kararlar yeterince tartışılmadığı için ne kentlerin ne de bölge genelinin gelişimini yönlendirecek niteliğe de sahip olamamaktadır. Dolayısı ile söz konusu planın iddia ettiği ilkeler bağlamında etkin bir plan olmadığı görülmektedir.

18. TRA1 DÜZEY 2 BÖLGE PLANI 2014-2023; TRA1 Bölgesinde KUDAKA koordinasyonunda bölge için iki bölge planı hazırlamıştır. Bunların ilki 2010-2013 yıllarını kapsarken, ikincisi 2014-2023 yıllarını kapsamaktadır. Her iki plan da hem bölge genelinin hem de illerin sosyo-ekonomik gelişmesini destekleyecek strateji kararlarını içermektedir. 2014-2023 dönemini kapsayan aktif bölge planı "yüksek irtifa ve bozulmamış doğal yapıdan kaynaklanan ayırt edici özelliklere sahip tarımsal ürün miktarını artırmış; ürettiğini işleyerek değerinde pazarlayan; kaliteli ve çeşitli hizmet sunumu ile iç ve dış yakın coğrafyası için çekim merkezi olmuş; yaşanabilirliği yüksek bir bölge olmak" vizyonu çerçevesinde hazırlanmıştır. Belirlenen bu vizyonu yakalayabilmek için dört temel gelişme eksenini tanımlanmıştır. Bu gelişme eksenleri;

- Başta nitelikli ve ayırt edici özellikteki ürünler olmak üzere tarımsal üretimin miktar ve kalitesinin artırılması
- Bölgede üretilen hammaddenin işlenerek katma değerli ürün haline getirilmesi
- Sunduğu kaliteli ve çeşitli hizmetler ile bölgenin yakın ve uzak coğrafyası için bir sunum merkezi haline gelmesi
- Bölgenin yaşanabilirliğinin artırılması şeklindedir

19. Plan, her bir gelişme eksenini için öncelikli konuların belirlenmesi ve bu öncelikli konuların geliştirilmesine yönelik tedbirleri içeren stratejik bir yaklaşımı benimsemiştir. Ayrıca uygulama süreçlerinin yönlendirilmesi ve takibinin sağlanması açısından yerel potansiyellerin değerlendirilmesi ile planlama bölgesi ilçeler bazında dört alt bölgeye ayrılmıştır. Bu alt bölgeler; (1) bölgesel kalkınma odağı ilçeler, (2) bölgesel kalkınma odağı olmaya uygun ilçeler, (3) tarım ve hayvancılık ürünleri üretim merkezleri ve (4) özel kalkınma potansiyeli arz eden ilçeler olarak tanımlanmıştır. “Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejileri ve Eylem Planı” çalışması da temel olarak bu çerçeveye bağlı olarak kurgulanmıştır. Bu nedenle bu bölge planının önerileri, öneri planının ilgili bölümlerinde daha detaylı bir şekilde tartışılmaktadır.

20. 2014 tarihli bölge planında tarif edilmese de 2010-2013 yıllarını kapsayan ilk bölge planında tanımlanan ve planlama bölgesinin bütününe kapsayan projelerin önemli bir kısmı halen devam etmekte ve bölge için verilecek planlama kararlarını derinden etkilemektedir. Söz konusu projeler aşağıda kısaca belirtilmiştir.

- Doğu Anadolu’da Kültür ve İnanç Turizminin Güçlendirilerek Turizm Sektöründe Rekabet Edebilirliğin Geliştirilmesi Projesi
- Erzurum Erzincan Bayburt Turizm Köprüsü Projesi
- Tunceli ve Kemaliye Doğa Su Sporları Turizmi Koridoru
- Kop Geçidi Tünel Projesi
- Ovit Geçidi Tünel Projesi
- Tortum Gölü (Uzundere) Tüneli, İspir Tüneli ve Soğanlı Dağı Tüneli Projeleri
- Suşehri-Erzincan, Refahiye-İliç-Bağıştaş-Dutluca-Kemaliye Karayolu
- Erzincan-Erzurum-Kars Hızlı Tren Projesi
- Erzurum-Iğdır-Nahcivan Demiryolu Projesi
- Trabzon- Erzurum-Van-İran Demiryolu Projesi
- Trabzon-Erzincan Demiryolu Projesi

21. Görüldüğü gibi bu projeler iki temel eksende geliştirilmiştir. Bunlardan ilki bölgenin turizm sektöründeki potansiyellerini kullanarak kalkınmasını ve sadece ulusal değil, uluslararası düzlemde de rekabet edebilirliğini arttırmayı hedeflemektedir. İkinci eksen ise bölgenin erişilebilirliğini ve yakın çevresi ile ilişkisini arttıracak ulaşım projeleri ile bir yandan bölge içindeki ticaretin gelişmesini sağlamayı, diğer yandan çevredeki limanlarla ve yakın bölgedeki hinterlandı ile bütünleşerek sadece bölgesel değil, uluslararası ağlara da eklemlenmesini sağlamayı hedeflemektedir.

1.3. GENEL DEĞERLENDİRME

22. Bu bölümde planlama alanının kalkınma dinamiklerini ve bu çerçevede alınacak kararları etkileyecek üst ölçekli planlar genel yaklaşımları, hedefleri ve önerdikleri özgün yöntemler bağlamında değerlendirilmiştir. Kent ölçeğindeki planlar ve plan kararları burada değerlendirmeye alınmamış başka bir bölümde daha detaylı bir şekilde tartışılmıştır. Burada en dikkat çeken konu farklı dönemlerde aynı bölgenin kalkınması amacıyla birçok farklı plan ve proje üretilmesine rağmen, planlama bölgesinin halen beklenen kalkınma ivmesini yakalayamamış olmasıdır. Üstelik bu planlar arasında önemli yaklaşım farklılıkları olsa da, potansiyelleri bazında alt-bölgeler belirlenmesi, bunlar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, ulaşım olanaklarının çeşitlendirilerek artırılması, bölgenin sadece kendi içinde değil, ulusal ve uluslararası ilişkiler çerçevesinde çok daha geniş bölgesel ilişkiler bağlamında düşünülmesi, farklı planlama ve uygulama kademelerinde katılımın sağlanarak planın aktörlerce sahiplenilmesinin sağlanması gibi benzer hedefler tanımlanmıştır. Ancak bu hedeflerin çeşitli sebeplerle gerçekleştirilemediği görülmektedir. Bunların en önemlileri yerel potansiyellerin doğru bir şekilde ortaya konulamaması olabileceği gibi, tanımlanan tüm bu süreçlerin nasıl etkin bir şekilde işletileceği noktasında sürdürülebilir bir üstlenme sağlanamadığı gözlenmektedir. Birbirine oldukça yakın tarihlerde bir kısmı benzer önerileri de içeren farklı bölgesel planların yapılması, ancak hiç birinin tam olarak uygulamaya geçirilememesinin altında da katılım süreçleri ile desteklenmiş kurumlar arası bir eşgüdümün sağlanamaması yatmaktadır. Bu nedenle önerilecek yeni bir kalkınma planının en önemli başlangıç noktası kalkınmayı yönlendirecek aktörlerin plana ve önerilerine inanarak, plan sürecinin sürdürülebilirliğini destekleyecek bir sahiplenme ve üstlenmenin sağlanması olmalıdır. Özellikle hem yerel hem de ulusal bazda önemli aktörlerin projeyi sahiplenmeleri sağlanabilirse hem finansal hem de proje temelli gereklilikler yerine getirilerek sonlandırılacak başarı hikâyeleri sayesinde bölgesel kalkınma pratiğinin çarpan etkisiyle giderek daha fazla aktör tarafından sahiplenilmesi sağlanabilecektir. Böylece hem yerel hem de bölgesel ölçekte sürdürülebilir bir kalkınma pratiği gerçekleştirilebilecektir.

1.3.1. ÇEVRE DÜZENİ PLANI ve TRA1 BÖLGESİ ÖNERİ PROJELER ve MEKANSAL KARARLAR

23. Bu bölümde Erzurum, Erzincan ve Bayburt illeri için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Genel Müdürlüğüne hazırlanan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı incelenerek mekansal anlamda getirilen öneriler üzerinden ekonomik kalkınma hedefleri değerlendirilmiştir. Belirlenen ana hedeflere ulaşma amacının bir parçası olarak, bölgede koruma-kullanma dengesini sağlayacak ana arazi kullanımı ve strateji kararlarının verilmesine olanak sağlayan bu planlar, her üç ilimizin gelecek dönemde alacağı yatırım kararlarını etkileyen önemli belgelerdir. Ayrıca bölgede yerel ekonomik kalkınmaya hizmet eden potansiyel noktaları ortaya koyması açısından da büyük katkılar sunmaktadır. Aşağıdaki bölümde, bahsi geçen plan kapsamında getirilen proje önerileri ve mekansal tercihler açıklanmıştır.

24. Genel Yaklaşım; 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın üç il için geliştirdiği genel yaklaşım, sürdürülebilirlik hedefi kapsamında beş ilke üzerine kurulmuştur: Bütünlük, Koruma, Gelişim, Planlama ve Katılım. Bütünlük kavramı, fiziksel ve sektörel gelişimi destekleyecek mekansal planlama kararlarının, illerin birbirleri ve çevreleriyle ilişkileri ve doğal yapıya ilişkin sınırlayıcılar çerçevesinde üretilmesi ilkesini ifade etmektedir. Koruma ilkesi ile doğal, kültürel ve sektörel potansiyellerin, birbirlerinin katma değerini artıracak şekilde değerlendirilmesi kastedilmektedir. Gelişim, ekonomik, sosyal ve mekansal kalkınmanın birlikte ele alınması ilkesiyken, planlama, mekansal kararların, doğal sınırlayıcılar, koruma bölgeleri ve sektörel stratejilerle örtüşmesinin sağlanması ilkesidir. Katılım ise tüm ilgi gruplarının planlama sürecine katılımının sağlanarak uygulanabilir planların yapılması ilkesidir.

25. Bu ilkeler doğrultusunda hazırlanan Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'ndaki mekansal anlamdaki temel yaklaşımlar şu şekildedir:

- Bu plan ile mutlak tarım arazileri, orman, jeolojik sakıncalı alanlar ve sulama alanları gibi planlamada eşik oluşturan alanlar korunmuştur.
- Tarım arazileri, sulama alanları ve arazi toplulaştırma alanları, kalkınma sürecinde sahip oldukları önemden dolayı sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla değerlendirilmiş ve korunmuştur.
- Mera arazileri değerlendirilmiş ve korunmuştur.
- Sulanamayan tarım alanlarında, alternatif tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi teşvik edilmiştir.
- Milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, yaban hayatı geliştirme sahaları, sulak alanlar, doğal yaşam alanları ve önemli doğa alanları, çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve koruma-kullanma dengesi için korunacak alanlar belirlenmiştir.
- Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, turizm merkezleri ve milli parklar gibi özel statülü alanlar, kullanımlarının devamlılığı amacıyla plana işlenmiştir.
- Sit alanları, kültürel ve doğal peyzaj alanları gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak üzere dikkate alınmıştır.
- Bir başka koruma alanı olarak su havzaları, içme ve kullanma suyu kaynakları, barajlar ve koruma kuşakları belirlenmiştir.
- Mekansal planlama kararları, istihdam alternatiflerinin yaratılması amacıyla alınmıştır.

- Turizm sektörü potansiyel sunan tüm yerleşmelerde desteklenmiştir. Ayrıca, bölgesel çekim noktaları yaratılması için belirli alanlar turizm açısından ön plana çıkarılmıştır.
- Sanayi yatırımları için belirli çekim merkezleri oluşturulmuştur.
- Planlama alanındaki il, ilçe ve belde merkezleri kentsel yerleşim; köyler ise, kırsal yerleşimler olarak tanımlanmıştır.

26. Görüldüğü gibi doğal yapıda ekonomik bir potansiyel taşıyan ve kalkınma amacıyla üzerinde bir proje geliştirilebilecek tüm özel nitelikli alanlar korunmaya çalışılmıştır. Bu alanların gelişim senaryoları kapsamında değerlendirilmesi ilk adım olarak düşünülmelidir. Mevcut veriler ışığında yapılan bu plan kapsamında mekansal sonuçları kolaylıkla anlaşılan çeşitli hedefler ortaya konmaktadır.

Bunlar;

- Bölgenin karayolu, demiryolu, havayolu ulaşım imkanları ile önemli bir lojistik merkez olarak değerlendirilmesi.
- Ulaşımda demiryolu taşımacılığının payının artırılarak yüksek hızlı tren projeleri ile il bütünü ve bölgelerarası bağlantıların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi.
- Sektörler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi (tarım-turizm, tarım-sanayi, turizm-ticaret, ticaret-lojistik-sanayi vb.); tarım-hayvancılık, sanayi ve hizmetler sektörleri ile turizm, lojistik vb. gibi bu sektörlerle bağlı alt kollarla gelişmelerin yönlendirilmesi ve sektörlerde uzmanlaşacak merkezler oluşturulması.
- Sulama alanlarındaki tarımsal faaliyetlerin organize tarım alanları ile güçlendirilmesi ve mevcut demiryolları ile ilişkilendirilmesi.
- Tarımsal üretimin ve tarımsal üretime dayalı ürünlerin işlenmesi ve pazarlamasının desteklenmesi.
- Bölge bütünü ve yakın çevresindeki turizm değerleri dikkate alınarak termal, kültür, doğa ve kış temalı turizm odak noktalarının geliştirilmesi ve bu turizm destinasyonlarının birbirleriyle bütünleşmesinin sağlanması.

27. Genel yaklaşımları ve hedefleri özetlediğimiz bu bölüm, TRA1 bölgesi illeri için tarım, turizm ve ulaşım üzerinden bir gelecek öngörüsü ve ekonomik gelişme planı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bölümün peşinden plandaki nüfus kabullerini ortaya koyarak değerlendirmek, gelecekte bu bölge için düşünülen yaşamı ve projelerin örtüştürüldüğü demografik yapıyı ortaya koyması bakımından önemlidir.

28. Nüfus Kabulleri; Erzurum-Erzincan-Bayburt illeri için 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planının 2045'te oluşmasını beklediği nüfuslar şu şekildedir (Tablo 1);

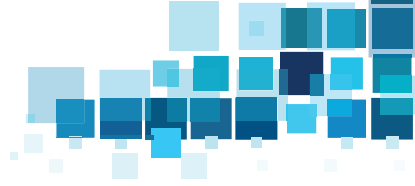
Tablo 1. ÇDP nüfus kabulleri

İLLER	2045		
	KENTSEL	KIRSAL	TOPLAM
ERZURUM	1.290.500	258.000	1.548.500
ERZİNCAN	306.500	50.500	357.000
BAYBURT	113.000	30.000	143.000
Bölge toplamı	1.710.000	338.500	2.048.500

29. Nüfus kabulleri bölge için önümüzdeki 27 yıllık dönemde iki katına yaklaşan bir nüfus artışı öngörmektedir. Bu durum ekonomik anlamda yeni iş imkanlarını zorunlu kılarken, bu nüfusun yaşam alanları olarak kentsel fiziksel gelişim gerekliliğini de ortaya koymaktadır. TRA1 bölgesi gibi nüfus kaybı yaşayan bir bölgede iki katı kadar bir artış öngörüsü ekonomik iyileşme sağlanmadığı takdirde mümkün değildir.

30. Planlama Bölgesi

Bu plan kapsamında öneriler geliştirilen TRA 1 Bölgesi, coğrafi olarak ortalama yüksekliğin fazla olduğu, yüksek dağlar, yaylalar ve derin vadilerin hâkim olduğu bir bölgedir. Bölgenin yerleşim karakteristiği ve mekansal gelişme eğilimleri büyük ölçüde coğrafi yapı tarafından belirlenmektedir. Bölgede hakim olan sert ve soğuk iklimsel koşullar coğrafi yapıdaki zorluklarla birleşince hem bölge içi ulaşılabilirliği, hem de bölgenin çevresiyle olan ilişkilerini zayıflatmaktadır. Bu durum hem yığılma ekonomilerinin yaratılmasına engel olmakta hem de küçük ölçekli işletmelerin egemen olduğu dağınık ve parçalı, kentsel ve kırsal yerleşimlerin olduğu bir mekansal yapı ortaya çıkarmaktadır. Kentsel gelişimlerin belirtilen nedenlerden ötürü zayıf kalması, ülke bazındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında oldukça alt sıralarda yer almalarına neden olmaktadır. Kalkınmada öncelikli iller içerisinde bulunan bölge illerinde, Erzurum il merkezi dışında büyük kent bulunmamaktadır. Bölgedeki merkez ilçeler sosyo-ekonomik göstergeler ve mekansal açıdan en gelişmiş yerleşimlerdir. Erzurum ve Erzincan bölgede eşdeğer özelliklere sahip kentsel merkezler olmasına rağmen gelişme potansiyelleri ve yatırımlara bakıldığında Erzurum'un bölgesel bir merkez olarak öne çıkacağı görülmektedir. Bölge, turizm sektörü açısından, kış sporları ve termal turizm potansiyeliyle ön plana çıkarılmak istenmektedir. Diğer taraftan, Erzurum ve Erzincan, linyit, tuz, bakır, altın, krom, perlit ve Oltu taşı gibi madenlerle, Bayburt ise, Bayburt taşı ile öne çıkmaktadır. Özellikle linyit rezervleri açısından bölge Türkiye'de önemli yere sahiptir. Bölgenin coğrafi konumundan ötürü ticari anlamda bir geçiş güzergâhı olması konusu değerlendirilerek ulaştırma ve taşımacılık açısından yapılacak proje ve yatırımlarla bölgenin uluslararası ve bölgesel lojistik bir merkez haline getirilmesi önerilmiştir. Bu kapsamda özellikle karayolu (bölünmüş yol ve tünel geçitleri) projeleri, demiryolu (yüksek hızlı tren) projeleri, havaalanları, organize sanayi bölgesi yatırımları, eğitim ve sağlık projeleri bölgesel gelişmeye ivme kazandıracaktır.

31. Merkez ilçeler dışında ana karayolu ulaşım hattında yer alan, Refahiye, Üzümlü, Tercan, Aşkale, Pasinler, Horasan ve Oltu'nun yerel alt merkezler olarak gelişeceği düşünülmektedir. Merkez ilçeler hariç tüm beldelerde, tarım ve hayvancılık sektörünün ağırlığı devam edecektir. Üç ilde de merkez ilçeler kültür turizmi odakları olarak ön plana çıkarılmaktadır. Bölgede bulunan yayla turizmi, ekoturizm, akarsu sporları turizmi ve kış sporları turizmi potansiyelleri değerlendirilmek istenmiştir. Kış sporları açısından Erzurum'da Palandöken, Erzincan'da Ergen Dağı ve Bayburt'ta Kop Dağının kayak merkezleri olarak faaliyetlerini sürdürmeleri düşünülmüştür. Doğa ve su sporları turizmi açısından, Erzurum'da Çoruh Nehri Vadisi'nde bulunan İspir ve Pazaryolu; Erzincan'da Fırat Nehri Vadisi'nde bulunan Kemaliye ve Bayburt'ta Merkez, Aydıntepe ön plana çıkarılmıştır. Yayla ve ekoturizm açısından ise, bölgenin kuzeyindeki ormanlık alanların yer aldığı, Uzundere, Tortum, Şenkaya, Aydıntepe gibi ilçeler yüksek potansiyele sahiptir. Erzurum'da Aziziye, Olur ve Pasinler ilçeleri, termal turizm merkezleri olarak ön plana çıkarılmaktadır. Sanayi sektörünün, ağırlıklı olarak Merkez ilçelerde gelişimine devam etmesi öngörülmektedir. Bir organize sanayi projesi bulunan Erzurum'un Oltu ve il merkezine yakınlığı nedeniyle Erzincan'ın Üzümlü ilçelerinin de sanayi gelişim potansiyeli taşıdığı kabul edilmektedir.

32. TRA-1 Bölgesi için Hazırlanmış Plan, Proje ve Yatırımlara İlişkin Değerlendirme

Erzurum

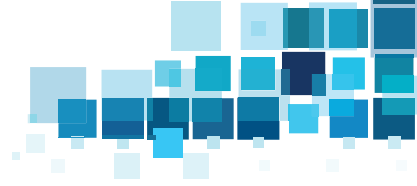
Erzurum ilini kapsayan plan ve projeler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Erzurum Strateji Planı 2010 – 2014
- Erzurum Büyükşehir Belediyesi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
- Ilıca Termal Turizm Merkezi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
- Palandöken Kış Sporları Turizm Merkezi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
- Olur Ilıkaynak Termal Turizm Merkezi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
- Pasinler Termal Turizm Merkezi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Projeleri
- Nene Hatun Milli Parkı Aziziye ve Mecidiye Tabyalarının turizme kazandırılması
- Aziziye İlçesi Termal Turizm Potansiyeli
- Palandöken Lojistik Köy Projesi
- Erzurum Kültür Yolu Projesi 2.Etap
- Erzurum Kültür, Kongre ve Fuar Merkezi

- Termal Turizm Markası Aziziye'ye Alternatif Turizm Alanlarının Kanalize Edilmesi Projesi
- Yakutiye Fuar ve Kongre Merkezi
- Tortum Şelalesi ve Çevresinin Peyzaj Uygulaması
- Yüksek İrtifa Sporcu Kampı
- Erzurum Süt Ürünleri Ortak Üretim Bölgesi
- Erzurum II. OSB, Oltu OSB ve Erzurum Besi OSB
- Hınıs Başköy Barajı ve Pazaryolu Barajı
- Daphan Ovası Sulaması II. Kısım İnşaatı ve Pasinler regülatör sulaması ile Sakalikesik Ovası
- Erzurum Ticaret ve Teknoloji Üniversitesi

2. Üst ölçekli planlar incelendiğinde, strateji ve projelerin Erzurum ilinin, Doğu Anadolu Bölgesi'nin sosyo-ekonomik açıdan ticaret merkezi olarak gelişmesini hedeflediği görülmektedir. Bu hedef doğrultusunda il geneli için aşağıdaki konulara yönelik plan, proje ve yatırımlara yer verilmektedir.

- Bölgenin yüksek fiziki yapısına bağlı olarak oluşan sert iklim şartları, bitki çeşitliliği ve çayır mera alanlarının zenginliğine bağlı olarak hayvancılık sektörünü geliştirilmesi,
- İlin kış turizmi açısından uluslararası bir turizm destinasyonu haline getirilmesi; bunun yanı sıra, su, doğa sporları, günübirlik ve termal turizm ile kültür turizmi potansiyelleri değerlendirilerek alternatif turizmi türlerinin ön plana çıkarılması,
- Erzurum ilinde sağlık ve yükseköğretimin sektörünün geliştirmesine bağlı olarak, ilin bölgesel bir sağlık ve eğitim merkezi olması.

Erzincan

33. Erzincan ili için geliştirilen plan ve projeler ise aşağıdaki gibidir:

- Erzincan Strateji Planı 2010 – 2014
- Ergen Dağı Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
- Ergen Dağı Kış Sporları Turizm Merkezi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
- Refahiye ilçesi köylerinde, Çayırılı Verimli köyü, Üzümlü ilçe merkezi 2. Kısım, Çayırılı ilçesi Yazıkaya Köyü ve Tercan ilçesi Altunkent Kom Deresi Koruma alanı içerisinde taşkın koruma tesisleri planlanmaktadır.
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Projeleri
- Kemaliye'nin Turizm ile Kalkınma Projesi
- Güneş Enerjili Sera Yapımı

Üst ölçekli planlarda yer alan strateji ve projeler, Erzincan ilinin üretim anlamında tarım ve tarımsal sanayinin gelişim bölgesi olmasını, turizm sektörü bağlamında ise doğa, su sporları merkezi olmasını hedeflenmektedir. Bu hedefler doğrultusunda il geneli için aşağıdaki hedeflere yönelik plan, proje ve yatırımlara yer verilmektedir.

- Yukarı Fırat Havzası'nı Doğu Anadolu'nun su sporları merkezine dönüştürerek özellikle Kemaliye ilçesinin doğa turizmi destinasyonu haline getirilmesi,
- İklim özellikleri, toprak yapısı, ulaşım imkânları ve yetişmiş insan gücü fırsatlarından faydalanılarak, Erzincan Ovası başta olmak üzere, ilin meyve ve sebze üretimi açısından teknolojik sera ve tarımsal sanayinin merkezi konumuna getirilmesi.

Bayburt

34. Bayburt ilini kapsayan plan ve projeler ise aşağıdaki gibidir:

- Bayburt Strateji Planı 2010 – 2014
- Kop Dağı Turizm Merkezi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
- Bayburt Turizm Master Planı (2011)
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Projeleri
- Bayburt Yöresel El Sanatları Eğitimi Araştırma ve Üretim Merkezi
- Bayburt Kalesi Onarım ve Restorasyon Projesi
- Demirözü Barajı

Bayburt'la ilgili üst ölçekli planlarda yer alan stratejiler ve projeler, ilin tarihi, kültürel ve sosyal değerleriyle gelişimini hedeflemektedir. Bayburt'ta yayla turizm merkezi ve bölge geneli için önerilen kış turizm koridorunun bir kolu olma görevi düşünülmektedir. Bu bağlam içerisinde il geneli için aşağıdaki hedeflere yer verilmektedir.

- Bayburt ilinin, Erzincan-Erzurum illeri arasında "Kış Turizm Aksı" haline gelmesi,
- Doğu Karadeniz Bölgesi'nde ise "Yayla Turizmi Gelişme Koridoru" içerisinde Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin bir destinasyon merkezi haline gelmesi,
- İlde mevcut tarihi ve kültürel değerlerinin ortaya çıkarılması ve "Yöresel El Sanatları Eğitimi Araştırma ve Üretim Merkezi" oluşturulması.

35. Üç il için geliştirilmiş plan, proje ve yatırımlara baktıktan sonra bu projelerin hayata geçirilmesi için Çevre Düzeni Planında önerilen örgütlenme ve uygulama modeli incelenmiştir. Bölgesel kademelenme sisteminin benimsendiği görülmüştür. Bu sistemdeki kademeler, planlamanın temel hedefleri dikkate alınarak, yerleşimlerin bölge içerisindeki coğrafi konumları, sosyo-ekonomik yapıları, 2045 yılı plan kararlarına göre nüfus kabulleri, sektörel gelişme potansiyelleri ve birbirleri ile etkileşimleri dikkate alınarak belirlenmiştir. 25.04.1997 tarih ve 22970 Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Merkezi Yerleşim Yerleri" bu planın kararlarını yönlendiren önemli bir stratejik veridir. Bölge bütünündeki toplam 72 beldeden 13 adedi ve 1.656 köyden 65 adedi "merkezi yerleşim yeri" niteliği taşıdığı gerekçesiyle diğer yerleşimlerden bir adım öne çıkarılmıştır. Plan kapsamında yerleşimler için düşünülen kademeler aşağıdaki gibidir;

Bölgesel Merkezler

36. Bölgede Erzurum, Erzincan ve Bayburt il merkezleridir. Bu alanların plan döneminde de bölgesel birer merkez olma özelliklerini geliştirerek sürdürmeleri düşünülmektedir.

Alt Merkezler

Erzurum'da Aşkale, Hınıs, Horasan, Oltu ve İspir; Erzincan'da Refahiye, İliç ve Tercan plan döneminde il merkezlerinden sonra gelişecek alt merkezler olarak öngörülmüştür.

Tali Merkezler

Bölgede alt merkezler olarak değerlendirilen ilçe merkezleri dışındaki diğer ilçe merkezlerinin tümünün, yakın çevreleri için birer tali merkez olarak gelişmesi düşünülmüştür.

Merkezi Yerleşim Yerleri

37. Bölgedeyeralan illerde "kırsalalanayönelikhizmetlerin, icracı kuruluşlar cabelli öncelikli yerleşim merkezleri aracılığı ile çevre yerleşim yerlerine zamanında ve eksiksiz olarak ulaştırılmasında birlik sağlanması amacıyla "merkezi yerleşimler" tespit edilmiştir. Bu yerleşimlerin, kendilerine bağlı olan köy ve mezralar ile, bağlı bulundukları üst kademe merkezlere olan bağlantıları güçlendirilmiştir. Çevre yerleşimler için birer alt merkez niteliğinde olan merkezi yerleşim yerlerinde, sağlık, temel eğitim ve haberleşme gibi sosyal altyapı kullanımlarının öncelikli olarak bulunması öngörülmüştür. Ayrıca, bu yerleşimlerde gerektiğinde kırsal ürünlere yönelik depolama ve pazarlama alanları da yer alabilecektir.

Diğer Kentsel Yerleşimler

38. Bölgedeki beldelerin tümü bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu alanlar kendi kırsal yerleşimleri ile yakın çevre kırsal yerleşimleri için çekim merkezi olmaya devam edecek alanlar olarak belirtilmektedir. Planın hedefleri doğrultusunda ortaya konan bu kademeli örgütlenme modelinde her bir il ve yerleşim kademesi için sektörel kararlar üretilmiştir. Bu kararlara göre sektörel gelişim merkezleri olarak Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde 2045 yılı için tarım, sanayi ve hizmetler dağılım oranları aşağıdaki gibi öngörülmüştür (Tablo 2).

Tablo 2. ÇDP sektörel dağılım öngörüsü

İlçe	2000			2045		
	Tarım-Hayvancılık	Sanayi	Hizmetler	Tarım-Hayvancılık	Sanayi	Hizmetler
Erzurum	54,0	4,5	41,5	47,9	5,0	47,1
Erzincan	60,7	4,2	35	57,0	4,5	38,5
Bayburt	74,5	2,3	23,2	72,5	2,6	24,9
Bölge Geneli	63,1	3,6	33,3	52,4	4,6	43,0

Bu öngörüye dayanarak TRA1 Bölgesi'ndeki kentsel ve kırsal yerleşimler, mevcut durumları ve potansiyellerinin değerlendirilmesi sonucunda, yukarıda verilen kabuller ışığında, plan kararlarıyla desteklenen sektörel kimliklere göre de gruplandırılmıştır.

Hizmetler Sektörü Gelişim Merkezleri

39. Erzurum, Erzincan ve Bayburt Merkez ilçeleri başta olmak üzere, bölgedeki diğer tüm ilçe merkezleri hizmetler sektörünün tüm alt faaliyet kollarında öncelikle gelişme gösterilecek merkezler olarak düşünülmüştür. Bölgede hizmetler sektörünün bir alt kolu olan turizmde ön plana çıkan yerleşimler; Erzurum'da Merkez, Aziziye, Palandöken, Pasinler, İspir, Narman, Olur, Pazaryolu ve Uzundere; Erzincan'da Merkez, Kemaliye, Refahiye ve Üzümlü; Bayburt'ta ise Merkez ve Aydıntepe'dir.

Sanayi Sektörü Gelişim Merkezleri

40. Bölge, sanayi oluşumları ve madencilik potansiyeliyle ön plana çıkan yerleşimlerden oluşmaktadır. Erzurum'da, Merkez, Aşkale, Oltu, Horasan, Pasinler ve Hınıs; Erzincan'da, Merkez, İliç, Refahiye, Üzümlü ve Tercan; ve Bayburt'ta, Merkez ve Demirözü'dür.

Tarım ve Hayvancılık Sektörü Gelişim Merkezleri

41. Bölgedeki il merkezleri dahil neredeyse tüm kentsel ve kırsal yerleşmelerde tarım ve hayvancılık sektörünün ağırlığı devam etmektedir. Bununla birlikte, planda önerilen organize tarım, hayvancılık ve arıcılık alanlarıyla desteklenen ilçeler aşağıdaki gibidir. Erzurum'da Hınıs, Tekman,

Tortum, Narman, Çat ve Şenkaya; Erzincan'da Merkez, Çayırılı, Refahiye, Üzümlü ve Otlukbeli; ve Bayburt'ta Demirözü. Ayrıca, Erzurum'da Pasinler ve Köprüköy; Erzincan'da ise Kemah ilçesinde seracılığın desteklenmesi önerilmektedir. Yerleşim kademeleri ve sektörel bazlı gelişim hedefleri değerlendirildikten sonra özellikle merkezi yerleşimlere ait genel arazi kullanım ve ulaşım kararları değerlendirilmiştir.

1.3.2. ULAŞIM KARARLARI

Karayolu Ulaşımı

42. Bölgede Erzurum, Erzincan ve Bayburt illeri arasındaki ulaşım, genel olarak karayolu ile yapılmaktadır. Üç ilde de il merkezleri ile önemli ilçe merkezlerine ulaşan karayolu akslarının standartları iyi durumdadır. Dağlık alanlardaki belde ve köy yerleşmelerine ulaşan yollarda ise yol kalitelerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Bazı il ve köy yolları ana ulaşım bağlantıları açısından desteklenmiştir. Bu kapsamda:

- Horasan ilçe merkezinden doğuda Kars iline ulaşan güzergah; Erzurum il merkezinden başlayıp, Tekman ilçe merkezine ulaşan ve buradan Hınıs'a giden D950 Karayolu'na bağlanan güzergah ve Erzincan-Kemah-İliç güzergahı **1.derece yollar** olarak desteklenmiştir.
- Narman ilçe merkezinin doğusunda, Şenkaya yoluna bağlanan güzergah; İspir ilçe merkezini doğusunda Tortum ilçesi Serdarlı beldesine ulaşan güzergah; Erzurum il merkezinin kuzeyinde, Tortum ve Pazaryolu ilçelerine giden yolları birbirine bağlayan güzergah; Erzurum il merkezi-Pazaryolu ilçesi yolu ile Aşkale-Bayburt yolunu birbirine bağlayan bir güzergah; Pasinler ilçe merkezinden güneye doğru devam ederek, Köprüköy-Hınıs tali yolunu birbirine bağlayan güzergah; Erzurum ilinin güneyinde Tekman ilçesine bağlı Gökoğlan köyünden başlayarak, batıda Çat-Bingöl yoluna bağlanan güzergah; Palandöken'den Tekman ilçe merkezine bağlanan güzergahın bir kısmı; Çat ilçe merkezinden Tercan ilçe merkezine bağlanan güzergah; Bayburt ilinin güneyinden Otlukbeli ilçesine bağlanan iki güzergah; Çağlayan ve Uluköy beldelerini Erzincan-Erzurum Karayolu'na bağlayan güzergah; Refahiye ilçesinin kuzeydoğusunda Refahiye ilçesinde bağlı Çatalçam köyünden başlayıp, yine aynı ilçenin Ekecik köyünden Refahiye-Erzincan Karayolu'na bağlanan güzergah ve Aydıntepe ilçe merkezinin güneyindeki yolun bir kısmı **2.derece yollar** olarak desteklenmiştir.
- Uzundere ilçe merkezinde Tortum-Oltu yoluna bağlanan güzergah; Tekman ve Hınıs ilçe merkezlerini köy yollarından birbirine bağlayan güzergah; Tortum ilçesi Serdarlı beldesinden başlayarak, Erzurum-Pazaryolu Karayolu'na bağlanan güzergah; Erzurum-Pazaryolu Karayolu'ndan güneyde 2.derece olarak önerilen yolu bağlanan güzergah; Pazaryolu-Bayburt Karayolu ile Aşkale-Bayburt Karayolu'nu birbirine bağlayan bir güzergah; Aşkale-Tercan Karayolu'ndan Erzurum-Çat Karayolu'na bağlanan bir güzergah; Aşkale-Bayburt Karayolu ile Mercan-Çayırılı yolunu birbirine bağlayan bir güzergah; Demirözü ilçe merkezinden, Otlukbeli ve Çayırılı ilçe merkezlerine bağlanan güzergahlar; Çayırılı ilçe merkezinden Erzincan-Erzurum Karayolu'na bağlanan güzergah; Erzincan Merkez ilçeye bağlı Dörtler, Yaylabaşı, Geçit ve Bahçeliköy beldeleri civarlarındaki bazı yollar; Kemah ilçe merkezini kuzeyde Erzincan-Refahiye Karayolu'na bağlayan yolun bir kısmı; Refahiye-İliç Karayolu ile Refahiye-Kemah yolunu birbirine bağlayan güzergah; Refahiye-İliç Karayolu'nun batısında İliç ilçesine bağlı Güngören köyünden başlayıp, aynı ilçenin Bağlıca köyüne ulaşan güzergah ve İliç ilçe merkezinin doğusundaki Akdoğdu köyüne kadar uzanan güzergahlar **3.derece yollar** olarak desteklenmiştir.

• Ayrıca, Tortum ilçesine bağlı Uzunkavak ile İspir ilçesine bağlı Yağlı köyleri; Çayırlı ilçesi Paşayurdu ile Üzümlü ilçesine bağlı Kureyşlisarıkaya köyleri; İliç ilçesine bağlı Karakaya ile Sarıkonak köyleri ve Çat ilçesine bağlı Muratçayırı ve Elmalıpınar köyleri arasında, ulaşımı rahatlatacak yeni güzergahlar önerilmiştir.

43. Bölgede, yukarıda sayılan yollar dışında kalan tüm beldelere ulaşan akslarla, özellikle merkezi yerleşim yerlerini birbirlerine ve daha üst kademe yerleşmelere bağlayan, toplayıcı nitelik taşıyan bazı köy yolları 3.derece yollar olarak belirlenmiştir. Mevcutta bir kısmı köy yolu statüsündeki bu hatların iyileştirilerek karayolları yol ağına alınması önerilmektedir. Diğer yandan, prensip olarak, tüm köy yollarının da nitelik olarak iyileştirilmesi tavsiye edilmektedir. Özellikle dağlık kesimlerde bu ulaşım kategorisinde sorunlar yaşandığı bilinmektedir.

Demiryolu Ulaşımı

44. Bölge, demiryolu ulaşımı bakımından uluslararası bir güzergah üzerinde yer almaktadır. Erzurum ve Erzincan illeri, Türkiye'nin batısında Yunanistan ve Bulgaristan'a, doğusunda Ermenistan'a açılan kapılar arasındaki demiryolu güzergahında bulunmaktadır. Demiryolu hattı, batıda İliç'ten bölgeye girmekte, Erzincan ve Erzurum il merkezlerinden geçerek doğuda Horasan üzerinden Kars'a ve oradan Ermenistan'a açılan Akyaka Sınır Kapısı'na devam etmektedir. Demiryolu ulaşımı, proje halindeki tren ve hızlı tren güzergahları ile desteklenmiştir. Bu kapsamda, Erzincan-Bayburt-Trabzon demiryolu ve Erzincan-Erzurum-Kars Hızlı Tren Yolu Hattı projeleri değerlendirilmiştir.

1.3.3. YERLEŞME ALANLARINA İLİŞKİN KARARLAR

Erzurum

45. Erzurum, Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli merkezlerinden birisidir. Karayolu ulaşım açısından bölgenin önemli illeri arasındaki bir kavşak noktasında bulunması, 1939 yılından itibaren demiryolları hattına dahil olması, 1966 yılında havaalanının işletmeye açılması ve önemli askeri üslerin burada konumlanmış olması, Erzurum ilinin, özellikle de il merkezinin mekansal gelişiminde önemli faktörler olmuştur. İl merkezi yanı sıra, karayolu ve demiryolu güzergahlarında bulunan Aşkale, Pasinler, Köprüköy ve Horasan ilçe merkezleri de mekansal gelişimleri bu girdilerden etkilenmiş yerleşimlerdir. Erzurum ilinin genel karakteristiğinde etkin rol oynamış bir faktör ise, tarihi geçmiştir. Oldukça eski bir kent olan Erzurum, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilanı sürecinde stratejik öneme sahip bir ildir. Bu durum, ilin günümüzde bir açık hava müzesi olarak gelişmesine neden olmuştur. İl merkezi başta olmak üzere, hemen her ilçede çok sayıda cami, medrese, türbe, hamam gibi anıtsal yapılar bulunmakta ve bunlar yerleşimlerin çoğunu potansiyel kültür turizm gelişim odakları haline getirmektedir. Diğer yandan, jeolojik ve coğrafi yapı, Merkez, Pasinler ve Köprüköy'de kaplıca turizmi, Palandöken'de kış ve kayak turizmi, Çoruh Nehri boyunca rafting ve su sporları ve çok sayıda yerleşimde yayla turizmi potansiyellerini oluşturmuş ve gelişimlerini yönlendirmiştir.

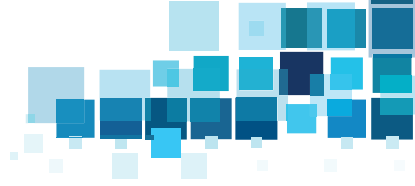
46. Coğrafi yapı, ildeki yerleşimlerin ekonomik karakteristiklerini de yönlendirmiştir. Ana ulaşım güzergahlarında bulunan kentsel yerleşimler yakın çevreleri için çekim oluşturacak hizmetlerin gelişim odakları olurken; hem kentsel hem de kırsal yerleşimlerin büyük çoğunluğu dağlık arazi yapısına bağlı olarak hayvancılık öncelikli tarım sektörünün ağırlık kazandığı şekilde gelişmiştir. Merkez, Oltu ve Horasan'da kurulmuş olan organize sanayi bölgeleri ise, bu ilçe merkezlerinin ildeki sanayi odakları olarak gelişmesine neden olmuştur. Erzurum, bölgedeki diğer illere göre, temel sosyo-ekonomik göstergeler açısından bir adım ileride olup, bu fark hemen hemen tamamen il merkezinde toplanan işlevlerden kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle, ilde, il merkezi kadar gelişmiş ya da il merkeziyle yarışacak hizmet sunumuna sahip başka kentsel yerleşimler bulunmamaktadır. Bu nedenle, il merkezi ve dolayısıyla Erzurum ili mevcutta olduğu gibi, önümüzdeki yıllarda da bölgesel çekim ve etki merkezi olarak gelişmeye devam edecektir.

47. Erzurum ili, il merkezinde yoğunlaşan idari ve yönetim tesisleri, eğitim ve sağlık gibi donatı alanları, üniversite kampus alanları, organize sanayi ve sanayi alanları ile öncelikle bir ihtisaslaşmış bölgesel hizmetler ve sanayi merkezi kimliği ile ön plana çıkacaktır. Aşkale, Hınıs, Horasan, Oltu ve İspir il merkezinden sonra gelişecek alt merkezler olarak desteklenmiştir. Erzurum'un hizmetler sektörü açısından bölgesel bir merkez olmasını destekleyecek en önemli faktörler il merkezi odaklıdır. Türkiye'nin eski ve köklü üniversitelerinden olan Atatürk Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Palandöken Kış Sporları Turizm Merkezi, Ilıca Termal Turizm Merkezi, Erzurum'un bir açık hava müzesi haline getirmiş olan tarihsel geçmişi ve özellikle Kurtuluş Savaşı'na endeksli kimliği ve Palandöken Lojistik Köy Projesi hizmetler sektörünün gelişimini destekleyecek önemli potansiyelleri oluşturmaktadır. İl genelinde ise, Olur ve Pasinler ilçelerindeki termal turizm merkezleri ile başta Şenkaya, Uzundere, Tortum, İspir olmak üzere, ilin dağlık bölgelerinde yoğunlaşan doğa turizmi, Çoruh Vadisi boyunca yer alan, İspir ve Pazaryolu'da potansiyel sunan su sporları turizmi ve pek çok yerleşimde var olan kültür turizmi potansiyelleri de Erzurum'un çeşitli faaliyet kollarına yönelik hizmetlerin sunulduğu bir merkez olmasını destekleyecektir.

48. Yine il merkezinde yer alan ikinci organize sanayi ve besi organize sanayi projesi ile Oltu ilçesindeki organize sanayi bölgelerinin gerçekleşmesi kentin bölgesel bir sanayi merkezi olmasında önemli rol oynayacaktır. Ayrıca, Aşkale, Horasan, Pasinler ve Hınıs ilçelerinin sanayi odakları olarak gelişeceği öngörülmektedir. Erzurum ilinde, kentin kimliğinde ağırlıklı olarak yer alması da tarım ve hayvancılık sektörü de önemli bir faaliyet koludur. Bu potansiyellere bağlı olarak, Hınıs, Tortum, Narman, Çat, Olur, Şenkaya ve Pazaryolu ilçelerinin organize tarım, hayvancılık ve arıcılık tesislerinin yer alacağı merkezler olarak gelişmesi desteklenmiştir. Merkez, Aziziye, Palandöken, Pasinler, İspir, Olur ve Pazaryolu turizm gelişim odakları olarak desteklenmiştir. Erzurum ilinde, 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planının hedef yılı olan 2045 için öngörülen nüfus kabulleri, kentsel nüfus 1.290.500 kişi; kırsal nüfus 258.000 kişi olmak üzere, toplam 1.548.500 kişidir.

Merkez Büyükşehir

49. Erzurum il merkezi ova üzerinde kurulmuş bir yerleşimdir. Yakutiye ve Palandöken, il merkezinin çekirdeği etrafında birbirleriyle bütünleşmiş, toplu yerleşim özelliği gösteren ilçelerdir. Aziziye, Yakutiye ve Palandöken, ilin en fazla nüfusa sahip üç ilçesini oluşturmaktadır. İl merkezini oluşturmaları nedeniyle çekim merkezi olan bu ilçeler, mekânsal kullanım kararlarına da yansımış olan sektörel kimlikleri itibarıyla farklı özellikler göstermektedir. Yakutiye, il merkezinin geçmişini

yansıtan tarihi eserlerin neredeyse tamamına sahip eski merkezini kapsamaktadır. İl merkezinin ticari, idari, askeri, kültürel ve sağlık fonksiyonlarının büyük bir bölümü ilçede yer almaktadır. Atatürk Üniversitesi'nin bulunduğu ilçede, çok sayıda ticaret birimi bulunmaktadır.

Palandöken, genel olarak dağlık arazi yapısı ve Palandöken Dağı'nın varlığıyla, kayak merkezleri, sosyal tesisleri, rekreasyon alanları, eğitim ve sağlık tesisleri ve kentsel altyapısıyla bir turizm merkezi haline gelmiştir. 2011 yılı Dünya Üniversiteler Kış Oyunları'nın burada yapılması, ilçede kış turizminde uluslararası bir destinasyon olmasını destekleyecek yatırımların yapılmasını sağlamıştır. İlçede, bunu yanı sıra, kültür ve inanç turizmi gelişmiş olup, kongre ve doğa-spor turizmine yönelik potansiyeli bulunmaktadır. Aziziye ilçesi ise, il merkezinin tarımsal merkezi konumundadır. Ayrıca, ilçeye adını veren ılıcalar bölgenin en önemli termal kaynakları arasında olup, Aziziye'yi bir termal turizm destinasyonu yapmaktadır. Tüm bu değer ve potansiyeller, çevre düzeni planında da desteklenmiştir. Büyükşehir Belediyesi'ni oluşturan bu ilçeler, "Erzurum Büyükşehir Belediyesi 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı" kapsamında planlanmıştır. Söz konusu planda, ilçelerin mevcut kimliklerine paralel olarak, konut yerleşim alanlarının yanı sıra, Yakutiye ve Palandöken'de büyük kentsel donatı alanlarının; Aziziye'de ise, turizm kullanımlarının önerildiği görülmektedir. Gelişme konut alanlarının, D-100 Karayolunun güneyindeki üniversite kampus alanının batısında, il merkezinin güneyinde Çat ilçesine bağlanan yolun doğusunda ve Mecidiye Tabyalarının kuzeyinde önerildiği görülmektedir. Çevre düzeni planında da bu kullanımlar korunmuş, ayrıca lojistik köy projesi ve üniversite bünyesindeki teknoloji geliştirme bölgesi kararları plana işlenmiştir.

Erzincan

51. Erzincan, Türkiye'nin batı ucundan başlayıp, doğusundaki sınır kapılarına kadar uzanan D-100 (E-80) Karayolu güzergahında, Cumhuriyet tarihinde itibaren demiryolları güzergahında ve 1988 yılından itibaren havayolu ile ulaşılabilen bir ildir. Erzurum gibi bölgesel bir etki alanı oluşturmamış olmakla birlikte, hizmetler sektörü açısından hızla gelişmekte olan Erzincan ilinde Erzincan Üniversitesi, bölgenin eğitim düzeyini yükseltmenin yanında, ilin sosyo-kültürel ve kentsel gelişimine katkı sağlamaktadır. Hızlı tren projelerinin tamamlanmasıyla bu durum daha da güçlenecektir. Erzincan ilinde, D-100 ana ulaşım güzergahı üzerinde yer alan Refahiye, Üzümlü ve Tercan ilçeleri, Merkez ilçenin yanı sıra, ulaşılabilirlik açısından bulundukları uygun konumlarına bağlı olarak birer alt merkez olarak gelişme eğilimi göstermektedir.

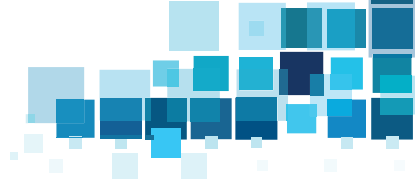
52. Coğrafi yapı, ildeki yerleşimlerin ekonomik karakteristiklerini de yönlendirmiştir. Ana ulaşım güzergahında bulunan Merkez ilçe, il genelinde hizmetler ve sanayi sektörü açısından tek çekim merkezi olarak gelişmiştir. Üzümlü ilçesi ise, il merkezinde yakınlığı merkezle birlikte, merkezin yükünü alabilecek kentsel kullanımları açısından gelişme potansiyeline sahip olmuştur. Günümüzde, Merkez ve Refahiye ilçeleri, organize sanayi bölgesi ve küçük sanayi siteleriyle ilin sanayi odakları konumundadır. Dört tarafı dağlarla çevrili olan bölge özellikle doğa sporları açısından potansiyel sunmaktadır. Kemah, Kemaliye ve Refahiye İlçeleri bu tür faaliyetler için çok zengin seçenekler içermektedir. İl merkezinde Ilıca, Beytahtı, Girlevik Şelalesi, Çayırılı ilçesinde Aygır Gölü, Kemah'ta Soğuk Sular, Kemaliye'nin kendine özgü mimarisi, Otlukbeli ilçesinde doğal sit alanı olan Otlukbeli Gölü, Refahiye ilçesinde Dumanlı Dağları ve ormanlar ile Sakaltutan mevkiindeki Yıldırım Akbulut Kayak Tesisleri, Üzümlü'de, Bayırbağ Mesire Yeri ve Hıdırellez Gölü, Tercan'da ise Ağ Baba ilin turizm potansiyelini oluşturur. Urartu medeniyetinin günümüze ulaşmış en sağlam kentlerinden biri olan Altın-tepe de il sınırları içerisinde bulunmaktadır.

53. Erzincan, plan döneminde Erzurum'un bölgesel çekim merkezinde gelişecek bir ildir. Mevcut kentsel hizmet sunumlarında Erzurum'la aynı kapasiteye sahip olmasına rağmen, gerek genel olarak il alanının daha küçük olması gerekse il merkezinin nispeten daha küçük bir ovada yer alması gelişme potansiyellerini Erzurum'a kıyasla sınırlamaktadır. Erzincan'da Refahiye ve Tercan, il merkezinden sonra gelişecek alt merkezler olarak desteklenmiştir. Erzincan ili, il merkezinde yoğunlaşan idari ve yönetim tesisleri, eğitim ve sağlık gibi donatı alanları ile birlikte, Ergen Dağı Kış Sporları Turizm Merkezi, Kemaliye ilçesinde yoğunlaşan, ancak İliç ve Üzümlü ilçelerinde de potansiyel sunan, kültür, su ve doğa sporları; Kemah ve Refahiye ilçelerindeki doğa turizmi ile Merkez ve Kemah ilçelerindeki kültür turizmi potansiyelleri endeksli olarak turizm ağırlıklı hizmetler merkezi kimliği ile ön plana çıkacaktır. Erzincan'da Merkez, Kemaliye, İliç ve Üzümlü turizm gelişim odakları olarak desteklenmiştir. Tarım ve hayvancılık sektörü de ilin kimliğinde etkilidir. Plan döneminde Üzümlü, Çayırlı ve Otlukbeli ilçelerinin organize tarım, hayvancılık ve arıcılık tesislerinin yer alacağı merkezler olarak gelişmesi desteklenmiştir. İl merkezinde yer alan organize sanayi bölgesi ve münferit sanayi tesisleri yanı sıra, Refahiye, Üzümlü ve Tercan'ın tarımsal sanayi odakları gelişeceği düşünülmektedir. Ayrıca, Tercan ile ilin batısındaki Refahiye ve İliç ilçelerinin ortak alanlarında maden sanayinin gelişeceği öngörülmektedir. Erzincan ilinde, 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planının hedef yılı olan 2045 için öngörülen nüfus kabulleri, kentsel nüfus 306.500 kişi, kırsal nüfus 50.500 kişi olmak üzere, toplam 357.000 kişidir.

Merkez

54. Erzincan Merkez ilçe, idari açıdan 15 belde ve 64 köyden oluşmaktadır. Merkez yerleşim ilin orta kesiminde, D-100 Karayolu güzergahında yer almaktadır. Merkez, ilin en yüksek nüfusa sahip ve sosyo-ekonomik gelişmişlik kriterlerine göre en gelişmiş ilçesi olup, Türkiye ortalamasının üzerinde bir değer taşımaktadır. Erzincan il merkezi, Fırat Nehri'nin geçtiği Erzincan Ovası'nda kurulmuş bir yerleşimdir. 1939 ve 1992 yılında meydana gelen depremlerle kentin büyük kısmı yıkılmıştır. Kent bundan sonra neredeyse yeniden inşa edilmiş olup, bu nedenle kentsel altyapısı ile planlı bir gelişme sergilemiştir. Kentin kuzeyindeki askeri alanlar ve üniversite kampüsü ile doğudaki büyük kamusal alanlar kentin sosyal yaşamını belirleyen kullanımlardır. 2006 yılında kurulan Erzincan Üniversitesi, kentin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısını canlandırmıştır. Kent doğu-batı yönünde çizgisel gelişme göstermektedir. Ancak, il içindeki göç hareketinin de merkezi niteliğindeki yerleşim, ovadaki tarım arazileri üzerinde gelişmektedir. Erzincan il merkezinin gelişimi hizmetler ve sanayi sektörleri ağırlıklıdır. İl merkezinde olması gereken hizmetler ile organize sanayi ve küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. Erzincan il merkezi, işletme halinde bulunan sulama alanları kapsamında kalmaktadır. Bu nedenle, bitkisel üretime yönelik tarım ve hayvancılık sektörü de, tarımsal sanayiye destekleyecek şekilde gelişme potansiyeli sunmaktadır.

55. Merkez ilçeye bağlı beldelerin çoğunluğu, yakınlıkları ve yerleşik alanlarının bütünleşmişliğiyle il merkezinin mahalleleri görünümündedir. Bu beldelerin ortak noktaları, il merkezinin parçası olmaları, merkezi desantralize etmeleri, gelişme potansiyeline sahip olmaları ve bu gelişmenin, ilçenin en verimli ve sulak tarım alanlarını tehdit etmesidir. İlçedeki 15 beldenin, il merkezine çok yakında konumda bulunan 9 adedi, kent ile bir bütün oluşturmaktadır. Bu nedenle, 'Erzincan Bütünleşik İl Merkezi'ni oluşturan yerleşimlere planlamada bütüncül bir anlayışla yaklaşmıştır. Bu çerçevede, söz konusu yerleşimler ve çevre düzeni planı hedef yılı olan 2045'te oluşması öngörülen nüfusları şu şekilde ortaya çıkmıştır: Erzincan Merkez 150.000, Akyazı 5.000, Çukurkuyu 7.000, Demirkent 10.000, Geçit 8.000, Kavakyolu 10.000, Ulalar 7.000, Yalnızbağ 4.000 ve Yoğurtlu 6.000 kişidir. Böylece, bütünleşik il merkezinin toplam nüfusu 207.000 olmaktadır. Merkez ilçedeki diğer

beldeler ve nüfus kabulleri ise, Bahçeliköy 2.000, Çağlayan 3.500, Dörtler 1.500, Mollaköy 2.000, Uluköy 2.000 ve Yaylabası 4.000 kişidir.

Bayburt

Bayburt, bölgede alansal olarak en küçük ve gelişmişlik kriterlerinin en düşük olduğu ildir. Bölgedeki illere göre ana ulaşım bağlantılarından uzak olması nedeniyle, diğer illere kıyasla bir çekim alanı olmasından söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle, Bayburt'un bölgesel bir merkez olarak gelişmesi desteklenmiştir. Bayburt'un en gelişmiş kentsel yerleşimi il merkezidir. Aydıntepe ve Demirözü ilçe merkezleri büyük oranda kırsal kimliklerini koruyarak gelişmektedir. Bayburt ili genelinde, ilin kimliğinde baskın rol oynayan sektör tarım ve hayvancılık olup, ileriki dönemde de bu kimliğiyle ön plana çıkması beklenmektedir. Tarım ve hayvancılığa bağlı olarak, ilde tarımsal sanayinin de gelişmesi ivme kazanacaktır. Bu kapsamda, Merkez'in sanayi; Demirözü ilçesinin ise, hem tarım ve hayvancılık hem de sanayi gelişim odağı olarak gelişmesi desteklenmiştir. Buna ilaveten, bir Karadeniz ili olan Bayburt'un, Karadeniz coğrafi yapısına bağlı olarak sahip olduğu yayla turizmi, Kop Dağı Kış Sporları Turizm Merkezi ve özellikle Aydıntepe'deki kültür turizmi potansiyellerine bağlı olarak, turizm sektörü kimliğinin etkin olacağı bir gelişme göstereceği öngörülmektedir. Bayburt ilinde, 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planının hedef yılı olan 2045 için öngörülen nüfus kabulleri, kentsel nüfus 113.000 kişi, kırsal nüfus 30.000 kişi olmak üzere, toplam 143.000 kişidir.

Merkez

57. Bayburt Merkez ilçe, idari açıdan 5 belde ve 117 köyden oluşmaktadır. Kent ulaşılabilirlik yönünden, kara ulaşımının doğrudan sağlanabildiği bir noktada, Gümüşhane-Erzurum Karayolu üzerinde bulunmaktadır. Tarihi İpek Yolu güzergahı ile Karadeniz Bölgesi'ni Doğu Anadolu'ya bağlayan geçişlerden biri üzerindedir. Yerleşim, Çoruh Nehri Vadisi'ndeki düzlüklerde kurulmuştur. Nehir kentin ortasından geçmektedir. Mekansal gelişimi nehre endeksli oluşmuş olup, genelde nehrin iki tarafında ve paralel olarak uzanmaktadır. Bununla birlikte, yeni gelişme alanları batıya doğru kaymaktadır. İl merkezi olması nedeniyle, ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik kriterlerine göre kendi içerisinde üst seviyede gelişmiş bir yerleşimdir. Kamu yatırımlarıyla kentsel ve sosyal altyapı konularında giderek gelişen beldede bir küçük sanayi sitesi ve doluluk oranı az olmakla birlikte bir organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. Bayburt'un gelişme potansiyeli hizmetler ve sanayi sektörlerindedir. İl merkezi olması nedeniyle il için gerekli kamu tesisleri ile ticaret gelişimi devam edecektir. Planlı konut dışı kentsel çalışma alanlarını oluşması hizmetler sektörüne katkı sağlayacaktır. Sektörü canlandıracak bir diğer girdi ise turizm potansiyelleridir. İl kültür ve doğa turizm açısından zengin kaynaklara sahiptir. Tarihi oldukça eskiye dayanan Bayburt'ta, görkemli bir tarihi değer ve kentin önemli bir ziyaret noktası olan kale dışında, Şehit Osman Türbeleri, İmaret Tepesi Şehitliği, Bent Hamamı, Ulu Cami, Bayburt Bedesteni, Ahmedi Zencani Türbesi, Saat Kulesi gibi pek çok tarihi eser ve ziyaret noktası bulunmaktadır. Bunun dışında ilçenin en önemli turistik çekim noktaları, Kop Şehitleri Abidesi, Baksı Müzesi, Bayburt Kalesi ve pek çok anıtsal tarihi yapıdır. Kente 2 km. uzaklıkta bulunan Vilayet Ormanı (Aslan Dağı Mesire ve Piknik Alanı), ilin ve bölgenin en önemli rekreasyon alanlarından biridir. Pek çok ağaç ve bitki türünü barındıran mesirede, hayvanat bahçesi, piknik alanları ve rekreatif amaçla düzenlenmiş çeşitli alanlar yer almaktadır. İlçenin yaylalar açısından çok zengin oluşu, hayvancılığın yanı sıra, bu bölgelerde eko turizm ve doğa sporları için potansiyel oluşturmaktadır. Çoruh Nehri de, sunduğu rekreatif olanaklar ve su sporları potansiyeliyle il turizmine katkıda bulunmaktadır. Nehir boyunca dört etaba ayrılmış olan rafting parkurunun önemli bir kısmı da ilçe içerisinde kalmaktadır. Tüm bu değerlerden ötürü, yerleşimde eko-turizm ve rekreasyon alanları önerilmiş, kültür ve su sporları turizmi de desteklenmiştir.

58. Bayburt il merkezinde bir organize sanayi bölgesi ve bir küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. Ancak, OSB’de doluluk oranı oldukça düşüktür. İl, bölgenin en zengin yapı taşı ve doğal taş rezervlerini bulundurmaktadır. Bayburt Taşı denilen taş, yapılarda kullanılmaktadır. Ayrıca mermer ve traverten yatakları mevcuttur. İl genelinde ufak ve orta büyüklükte atölyeler bulunmaktadır. Ancak madencilikte istihdam oldukça düşük düzeylerde. Üretim kapasitesi ve verim artırıldığı takdirde madencilik, ekonomide önemli yer tutacaktır. Bayburt il merkezi kentsel nüfusu 80.000 kişi olarak kabul edilmiştir.

1.3.4. DİĞER MEKANSAL KARARLAR

Organize Tarım, Hayvancılık ve Arıcılık Alanları

59. Çevre düzeni planı kapsamında, tarım sektörünün desteklenmesi ve katma değerinin artırılması amacıyla, entegre ya da entegre olmayan küçük ölçekte tesislerin toplu olarak yer alabilmesini sağlamak üzere organize tarım ve hayvancılık ve organize arıcılık alanları önerilmiştir. Organize tarım ve hayvancılık alanlarının önerildiği yerleşimler; Erzurum ilinde, Çat ilçesi, Hınıs ilçesi (hayvancılık ağırlıklı), Narman ilçesi (hayvancılık ağırlıklı), Pasinler ilçesi Alvar beldesi, Şenkaya ilçesi (hayvancılık ağırlıklı), Tortum ilçesi (hayvancılık ağırlıklı); Erzincan ilinde, Otlukbeli ilçesi, Tercan ilçesi (hayvancılık ağırlıklı), Çayırli ilçesi, Erzincan merkez ilçe Uluköy ve Mollaköy beldeleri ve Tercan ilçesi Mercan beldesi (hayvancılık ağırlıklı); Bayburt ilinde, Demirözü (hayvancılık ağırlıklı) ilçesidir. Organize arıcılık alanlarının önerildiği yerleşimler; Erzurum ili Pasinler ilçesi Avlar beldesi, Tekman ilçesi, Tortum ilçesi Şenyurt beldesi, Narman ilçesi Şekerli beldesi; Erzincan ili Refahiye ilçesidir. Bu alanlar dışında, Erzurum ili Köprüköy ilçesinde teknolojik sera bölgesi plan kararı getirilmiş, ayrıca Pasinler ve Erzincan Kemah ilçelerinde de desteklenmiştir.

Lojistik Merkez Alanları

60. İthalat ve ihracata yönelik nakliye, depolama ve ambalajlamanın bir arada yer aldığı alanlar olarak kullanılan lojistik merkez, Erzurum ilinde “Palandöken Lojistik Merkez” olarak yer almaktadır.

Turizm Tesis Alanları

61. 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı ana kararlarından biri olarak, üç ilde de turizm potansiyellerinin değerlendirilmesine yönelik mekansal planlama kararları getirilmiştir. Ayrıca, turizm tesis alanları, yer seçimi alt ölçekli planlarda belirlenmek üzere, kentsel veya kırsal yerleşme alanları ile yaylalık alanlarda da oluşabilecektir. Bölgede bu planla önerilen turizm tesis alanları Erzurum ilinde, Aşkale ilçesi Kandilli beldesi, Hınıs ilçesi ve Narman ilçesindedir. Ayrıca, Bölgede yer alan Erzurum Ilıca Termal Turizm Merkezi, Erzurum Olur Ilıkaynak Termal Turizm Merkezi, Erzurum Palandöken Kış Sporları Turizm Merkezi, Erzurum Pasinler Termal Turizm Merkezi; Bayburt Kop Dağı Turizm Merkezi; ve Erzincan Ergen Dağı Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi’nde turizm tesisleri yer alacaktır.

Eko-Turizm Alanları

62. Eko-turizm alanlarının planlandığı yerler; Erzincan ili Kemaliye ilçesinde; Bayburt il merkezi kuzeyinde Çoruh Nehri kıyılarındadır.

Turizm destinasyonu

63. Mevcut potansiyellerin (yayla turizmi, kültür turizmi, doğa turizmi) kullanımı dışında, Erzurum ili Narman ilçesi Narman Peribacaları'nın bulunduğu alan içerisinde Jeopark önerilmiştir.

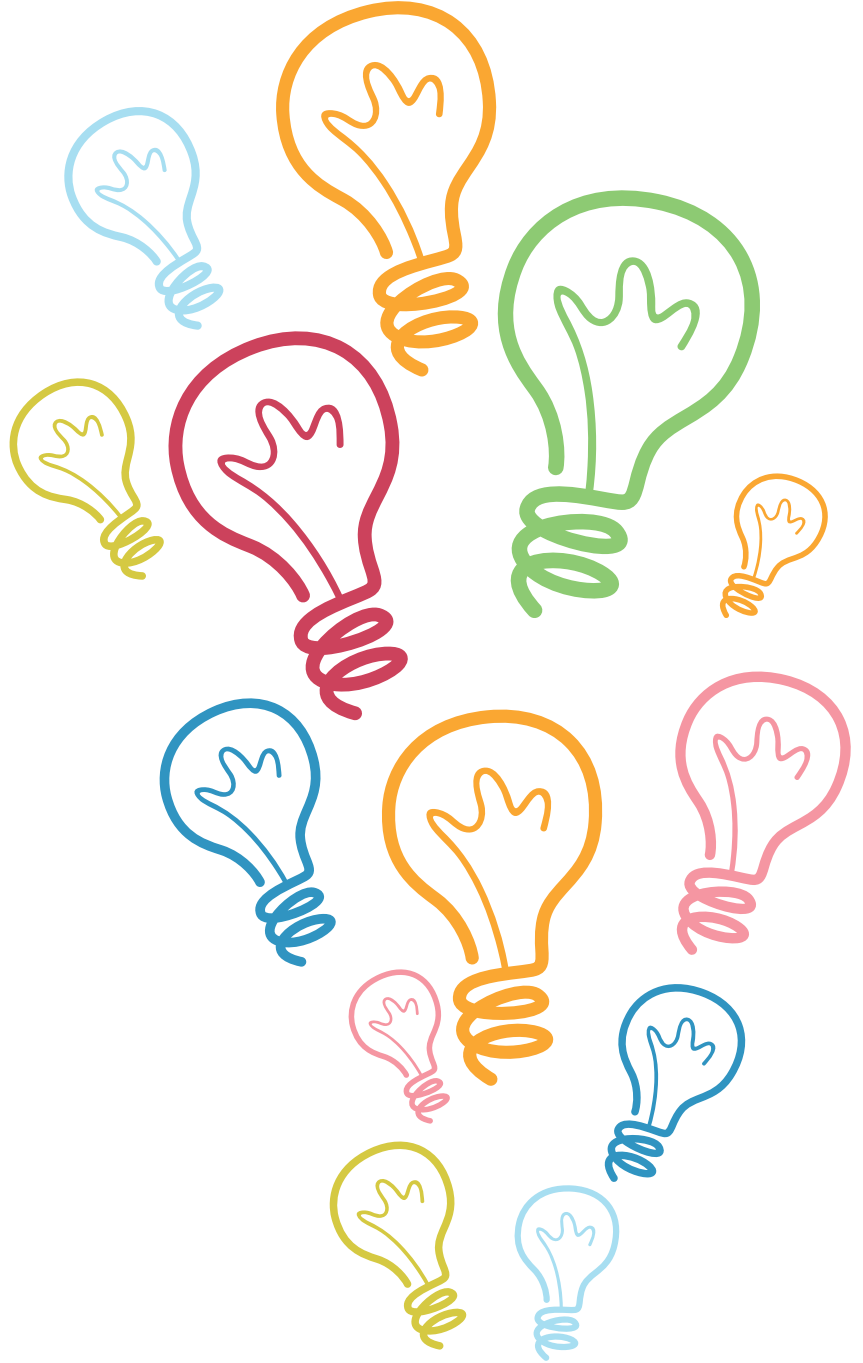
Rekreasyon Alanları

64. Rekreasyon alanları: günübirlik kullanım amacı ile imar planı kararı ile belirlenmiş eğlence, dinlenme, piknik ihtiyaçlarının karşılanabileceği, lokanta, gazino, kahvehane, çay bahçesi, büfe, otopark gibi kullanımlar ile tenis, yüzme, mini golf, otokros gibi her tür sportif faaliyetlerin yer alabileceği alanlardır. Bu planda rekreasyon alanlarının önerildiği yerler; Erzurum ilinde İspir ilçesi, Karayazı ilçesi Köyceğiz Göleti çevresi, Oltu ilçesi, Şenkaya ilçesi Kireçli Göleti, Kuzgun Barajı kıyısı; Horasan ilçesi Aras Nehri kıyısı ile Aşkale ve Hınıs ilçe merkezleri; Erzincan ilinde Kemaliye ilçesi, Tercan ilçesi ve Mercan beldesidir.

65. Çevre Düzeni Planı ve getirdiği öneriler incelendiğinde mümkün olduğunca mevcut potansiyellerin değerlendirilmesine dayalı önerilerin getirildiği görülmektedir. Erzurum ili için ticaret merkezi olarak gelişme hedeflenirken, hayvancılık sektörünün geliştirilmesi, kentin turizm destinasyonu haline getirilmesi, alternatif turizm türlerinin ön plana çıkarılması ve ilin bölgesel bir sağlık ve eğitim merkezi haline getirilmesi konularında plan, proje ve yatırımlara yer verilmektedir. Erzincan için ise üretim anlamında tarım ve tarımsal sanayinin gelişim bölgesi olması hedeflenmiştir. Turizm sektörü bağlamında ise Erzincan doğa ve su sporları merkezi olacaktır. Bu amaçlarla, Yukarı Fırat Havzası su sporları merkezi, Kemaliye doğa turizmi destinasyonu ve teknolojik sera ile tarımsal sanayinin merkezi haline gelmesi ile ilgili plan, proje ve yatırımlara yer verilmektedir. Bayburt, tarihi, kültürel ve sosyal değerleriyle gelişecek, yayla turizm merkezi haline gelecek ve kış turizm koridorunun bir kolu olacaktır. Ayrıca kültürel değerlerinin ortaya çıkarılması ve "Yöresel El Sanatları Eğitimi Araştırma ve Üretim Merkezi" oluşturulacaktır. Mevcut potansiyellere dayalı öneriler gelecek dönemde de bu bölgenin kalkınma hamlesini gerçekleştirme konusunda sorunlar yaşayacağını göstermektedir. Mevcut potansiyellerin bugüne kadar değerlendirilmemesi konusunda yaratıcı çözümlerin ortaya konmadığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda yerleşme kademelenmesi yoluna gidilmesi doğru bir yaklaşımdır ancak geri kalmış bir bölgenin kaderini değiştiren adımlar tanımlanmamıştır. Buna rağmen nüfus tahminlerine bakıldığında mevcut nüfusun yaklaşık iki katı bir nüfus ortaya çıkacağı savunulmaktadır. Bu durum aslında nüfus kaybeden bölge için bir çelişkidir. Planda önerilen kentsel gelişme alanları düşünüldüğünde kalkınmanın inşaata dayalı olarak sürdürülmek istendiğini anlaşılmaktadır. Ancak bölgenin ihtiyacı olan, üretime dayalı bir kalkınma ve bundan kaynaklı nüfus artışıdır. Plan ile getirilen potansiyellerin değerlendirilmesi yaklaşımında, koruma kullanma dengesi konusunda yeterince aydınlatıcı bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca aktörler, kurumsal sorumluluklar ve getiriler konusunda aydınlatıcı bilgilere yer verilmemektedir. Hedeflenen projeler için bu perspektifte bir politika önerisi geliştirilmemiştir.

2. ÖNGÖRÜ LİTERATÜRÜ

TRA1 Bölgesi Senaryo Bazlı İl Gelişim Stratejisi ve Eylem Planı hazırlıkları kapsamında mevcut durumda yürürlükte olan planlama literatürü; (üst ölçek sosyoekonomik gelişme planları ve stratejileri) Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Onuncu Kalkınma Planı, Bölgesel Gelişim Ulusal Stratejisi, 2014 – 2023 TRA1 Bölge Planı, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı; İl Yatırım Alanları Rehberi, İl Tanıtım ve Yatırım Stratejileri şeklindedir. Bu dokümanlar taranarak senaryoların sınırları daraltılmış ve çerçeve oluşturulmuştur. Bununla beraber, bazı senaryo ve altındaki strateji ve projelerin oluşturulması aşamasında ise daha önce benzer tecrübeleri yaşamış ülke, bölge ve kentler “öncü bölge” olarak ele alınmış ve “öngörü literatürü” adı altında değerlendirilmiştir. Bu anlamda ele alınan öncü bölgeler aşağıda verilmiştir.

2.1. ANDORRA PRENSLİĞİ

67. TRA1 Bölge Planı içerisinde de bölge için örnek alınabilecek öncü özelliklere sahip bir bölge olan Andorra; Fransa ve İspanya arasında yerleşik, 1996m ortalama rakıma sahip engebeli bir alanda kuruludur ve TRA1 ile oldukça yakın iklim özelliklerine sahiptir. Kişi başına düşen gayrisafi milli hasılası (GSYİH) üst gelir grubu ülkeler kategorisinde olan ülkede (Tablo 3) bu oran 2016 verilerine göre 36.989USD'dir. Ülkenin ekonomisi hizmetler sektörüne dayanır. Tarım, sanayi ve hizmetlerin GSYİH ve istihdama göre dağılımı (%) sırasıyla 11,9, 33,6, 54,5 ve 0,5, 4,4 ve 95,1'dir (Tablo 3). Hizmetler sektörünün her iki göstergede de ezici bir üstünlüğü görülmektedir. Hizmetler sektörünün en önemli alt dalları turizm, ticaret ve finans (bankacılık) sektörleridir. Ülkede yer alan Grandvalira, Vallnord ve Naturlandia kış turizm merkezleri, 300 km'yi bulan pist uzunluğu ve gelişmiş mekanik lift altyapısı ile Avrupa'nın önemli kış turizm alanlarındandır. Toplam 2.000 kişinin istihdam edildiği kış turizm sektöründen yıllık yaklaşık 340 milyon Euro gelir elde edilmektedir. Bunun yanında turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve tüm yıla yayılması konusunda başarılı çalışmalara sahiptir. Ülkede kış turizm merkezleri yaz aylarında golf, dağ bisikleti, kamp alanları gibi alternatif turizm faaliyetleri için kullanılmakta, sağlık turizmüne yönelik termal tesisler ve doğa park alanları işletilmektedir. Konaklama tesislerinin kayak merkezleri dışında yer aldığı Andorra'da 2010 yılında toplam 250 konaklama tesisi bulunmakta olup, yatak kapasitesi 34.400'dür. Turistin yakın yerleşim alanlarında konaklamasıyla yerel halkın turizmden gelir elde etmesi sağlanmıştır. Kayak merkezlerinin tamamen özel veya özel sektörün ağırlıkta olduğu kamu-özel sektör ortaklığında işletildiği tesislerin yerel halk tarafından kullanılması için özel programlar geliştirilmiş böylelikle halkın turizm faaliyetlerini içselleştirilmesi sağlanmıştır.

Tablo 3. Andorra'ya ait bazı göstergeler

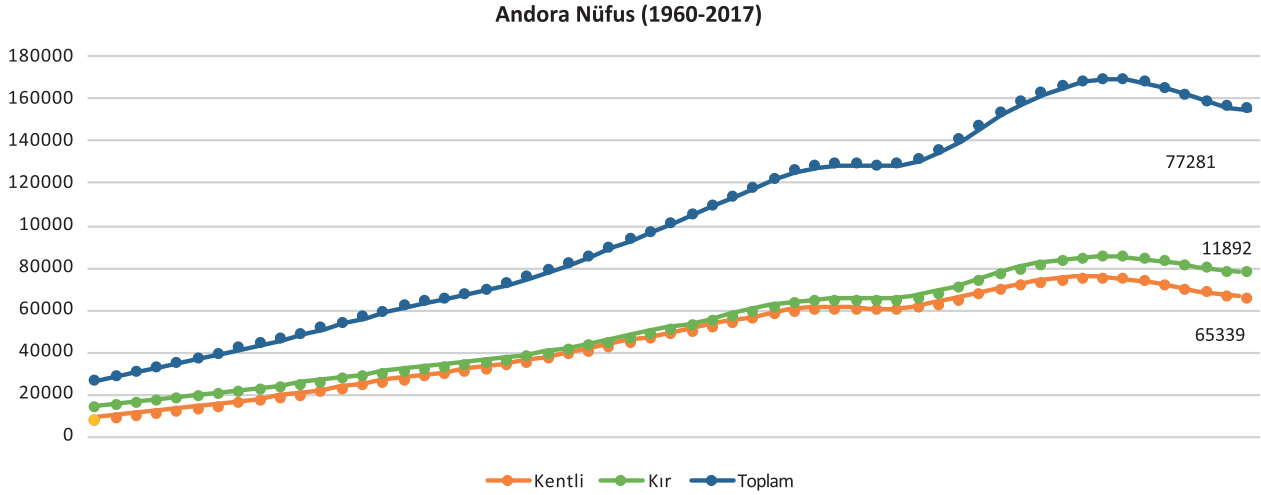
Göstergeler	2013	2014	2015	2016
GSYİH (Cari Milyar \$ US)	3.282	3.351	2.811	2.859
Kişi başı GSYİH (\$ US)	50.300 ¹ /40.619 ²	51.300 ¹ /42.295 ²	49.900/36.038 ²	36.989 ²
	Tarım	Sanayi	Hizmetler	
GSYİH İçindeki Payı (%; 2015; GSKD)	11.9	33.6	54.5	
İstihdamın sektörel dağılımı (%;2015)	0.5	4.4	95.1	
Çalışan kişi sayısı	39.750 (2016)			
Tarımsal ürünler	Düşük miktarlarda yulaf, buğday, arpa, çavdar, sebzeler, tütün, koyun ve sığır			
Endüstriler	Turizm (kayak), bankacılık, kereste, mobilya			
İşsizlik oranı	3.7% (2016)	4.1% (2015)		
Bütçe milyar	Gelirler toplamı \$1.872	Harcamalar \$2.06		(2016)
İhracat milyon	\$78.71 n (2015)	\$79.57 (2014)		
İhraç malları	Tütün ürünleri, mobilya			
İthalat milyar	\$1.257 (2015)	\$1.264 (2014)		
İthalat ürünler	Tüketici eşyaları, gıda, yakıt, elektrik			

1) 2018 World Fact Book of the United States Central Intelligence Agency
https://theodora.com/wfbcurrent/andorra/andorra_economy.html

2) World Bank 2018. <https://data.worldbank.org/indicator>

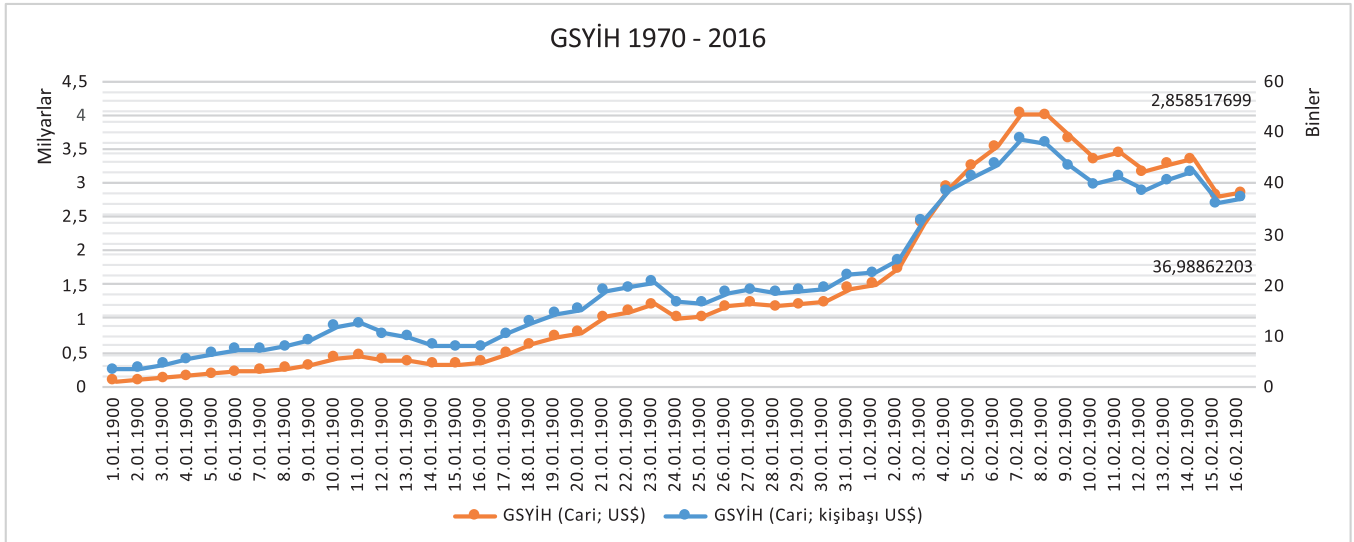
68. Son 50 – 60 yıldır hem nüfusu hem de gelir düzeyi artış eğiliminde (Şekil 1; Şekil 2) olan Andorra gelişmiş bir ekonomiye ve serbest piyasa şartlarına sahiptir. Kişi başı milli geliri AB ortalamasından ve komşuları İspanya ve Fransa'dan yüksektir (Ülke GSYİH 2.859 Milyar USD iken kişi başı gelir 36.989USD'dir).

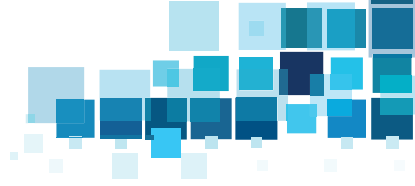
Şekil 1. Andorra'nın nüfus göstergeleri

69. Turizm, perakende satışa dayalı ticaret ve finans (bankacılık) milli gelirin %75'inden fazlasını oluşturur. Bazı ürünler için (duty-free) vergisiz/düşük vergili alışveriş uygulaması ve ülkenin yaz ve kış tatil resortları her yıl milyonlarca turist çekmektedir. Tarımsal üretimin sınırlı olduğu (toplam arazinin sadece %5'i ekilebilir durumdadır) gıda ürünlerinin ve akaryakıtın tamamı ithal edilmektedir. Ana hayvancılık faaliyetinin küçükbaş hayvancılık üzerine olduğu ülkede üretilen ve ihracatı yapılan ürünler parfümeri ve kozmetik ürünleri, basım (matbaa) endüstrisi ürünleri, elektrikli makineler ve ekipmanlar, elbise (tekstil), tütün ürünleri ve mobilyadır. Ülke ekonomisi büyük oranda turizm, ticaret, emlak ve finans sektörlerine dayalı olarak çeşitlenme ve büyüme sürecindedir. Bu büyümeyi teşvik etmek için 2006'dan bu yana ekonomik reformlar yapılmaktadır.

Şekil 2. Andorra'nın milli gelirinin seyri

70. Andorra prensliği Avrupa'nın Liechtenstein, Monaco ve San-Marino gibi küçük devletleri kategorisindedir ancak onların alan olarak en büyüğüdür. Yüz ölçümü 468 km²dir. Her yıl 8 milyondan fazla turist ülkeyi ziyaret etmektedir. Dünya Bankası'na göre Andorra kişi başına düşen turist yönünden dünyanın en çok ziyaret edilen ülkesidir. 2016 yılında ülkeyi ziyaret eden turist sayısı 8.057.325 kişi iken 2015'e göre %2.6 artış göstermiştir (Statistics Department's last report of the Government of Andorra). Ülkede bir geceden fazla kalan turist sayısı 2,831,440 kişi iken bu da bir önceki yıla göre %6.3 artış göstermiştir. Günü birlik ziyaretçilerin sayısı ise aynı yıl 5.225.885 kişidir ve bu değer de %0.7 artış göstermiştir. 2015 yılında da ülkeye gelen toplam ziyaretçi sayısı 7.851.152 iken 2014'e göre %0.7 oranında artış göstermiştir (Department of statistics of Andorra). Yine 2015'te bir geceden daha uzun süre kalan ziyaretçi sayısı 2.6 milyon olmuştur ve bu da bir önceki yıldan %13 daha fazladır (<http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia3485cat.pdf>).

71. Görece fazla turist çekmesinin nedeni Andorra'nın Avrupa'nın güvenli yerlerinden biri olması, kış turizmi tesislerinde kişi başına en yüksek oranda metrekaşe cinsinden kayak lift sisteminin düşmesi (saatte 160bin kişi kapasiteli) World Ski Awards'a göre en iyi 15 kayak resortları arasında olmasından kaynaklıdır. Kayak merkezleriyle entegre termal kaynakların ve tesislerin varlığı, ülke topraklarının %30'dan fazlasının doğa parkı ve UNESCO koruması altında olmasıdır. Avrupa'da kendi özgünlüğüne sahip olduğu bilinen 20 müze bu ülkededir (National Automobile Museum gibi). Andorra Avrupa'nın alışveriş merkezidir. KDV oranı Avrupa'daki en düşük orandır (%4.5). Ülkede 1000'den fazla dükkan / mağaza bulunmakta ve bunların tamamında lüks tüketim malları, elektronik eşya, alkol ve tütün ürünlerini oldukça düşük fiyatlara alıcı beklemektedir. Ülkede mutfak kültürü çeşitlidir ve gastronomi yönünden önemlidir. 400'den fazla restoranda yerli ürün servis edilmektedir. Dünyaca ünlü şaraplara sahip olan ülke Avrupa'nın hafta sonu tatili için en ideal ve tercih edilen yerleri arasındadır.

2.2. EDINBURGH

72. Bölgesindeki 1.6 milyon nüfusun yaklaşık 500,000'ini barındırmaktadır (Tablo 4). Kent önemli bir turizm merkezidir. Orta Çağ'dan kalma tarihi eserleri, doğal güzellikleri ve her yıl düzenlenen festival ve sanatsal aktivitelerle Britanya Adası'nda Londra'dan sonra en çok turist çeken kenttir. Turizm istatistikleri incelendiğinde 2016 yılında kente gelen toplam 4,01 milyon turist'in çoğunluğu yerli turisttir (İngiltere içinden). Geceleme sayısı toplamı 14.36 milyon, kalış süresi 3.6 gece, toplam turizm geliri 1,462 milyar pounddur (Tablo 4). Otel doluluk oranları (82.5%) çoğu önemli Avrupa kentinden daha fazladır. Kentteki 30 park yeşil bayraklıdır. İskoçya'da ev sahibi olma oranında en yüksek artış son on yılda Edinburgh'tadır. Kişi başı gelir 30 bin pound civarındadır (Tablo 4). Kent Avrupa'nın önemli bir finans ve eğitim merkezidir. Hizmetler sektörünün alt dalları olan sağlık, finans & sigorta, konaklama & yeme – içme, eğitim ve bilim – teknoloji sektörleri en çok istihdam sağlayan alt sektörlerdir (Tablo 4). Kamu hizmetlerinin yoğunlaştığı kent ayrıca ülkenin önemli üniversitelerinin yer aldığı eğitim merkezi konumundadır. 2015 ve 2016 yılı verilerine göre kentteki üniversite öğrencisi sayısı 50 binin üstündedir. Yükseköğretim kurumlarına devam eden öğrenci sayısı (2016) lisansüstü 16,655, Lisans 43,600 kişidir. Bunlar arasında AB dışı 10.880, AB 6.885 ve UK vatandaşı 42.490 kişidir (2015).

Tablo 4. Edinburgh göstergeler (CEC, 2017)

	Edinburgh Kent Merkezi		Edinburgh Bölgesi		İskoçya	
	2006	2016	2006	2016	2006	2016
Toplam (K Bin, M Milyon)	452K	507 K	1.26M	1.36M	5.13M	5.4M
Çalışma Çağındaki (16-64) Nüfus	315,000	354,000	840,000	891,000	3.370.000	3.490,000
65 yaş üstü	68K	76K	198K	242K	838K	998K
Nüfus Yoğunluğu (km2)	1,719	1,929	162	175	66	69
Nüfus Artışı 2006 – 2016		12.2%		8.2%		5.3%
Sektörlere göre istihdam, 2015						
Sektör	Edinburgh (Sayı)	Edinburgh %	UK Önemli Kentler Ort. %	İskoçya %		
Sağlık	50,000	15.40%	14.80%	16.30%		
Finans & Sigorta	35,000	10.80%	5.20%	3.40%		
Konaklama & yeme – içme	31,000	9.60%	6.70%	8.10%		
Eğitim	30,000	9.30%	10.10%	7.60%		
Profesyonel, bilim ve teknik	29,000	9.00%	9.20%	6.60%		
Perakende	28,000	8.60%	8.80%	9.60%		
Ticaret yönetim ve destek hizmetleri	25,000	7.70%	10.20%	7.30%		
Kamu sektörü ve savunma	19,000	5.90%	4.80%	6.00%		
Sanat, eğlence ve rekreasyon	16,000	4.90%	4.00%	4.20%		
Bilgi iletişim	15,000	4.60%	3.40%	2.50%		
Toplam	324,000					
Not: Önemli kentler Birmingham, Bradford, Bristol, Glasgow, Leeds, Liverpool, Manchester ve Sheffield						

Yıllık kazanç (medyan)	Londra	Edinburgh	Leeds			
Kişi başı (2016)	£33,776	£29,456	£27,861			
Gayrisafi Katma Değer Edinburgh 2015	(£ milyon)	%				
Kamu sek., eğitim, sağlık	4237	26.31187				
Finans & Sigorta	4165	25.86475				
Dağıtım, taşımacılık konaklama ve gıda	2424	15.0531				
Ticaret	223	1.384835				
Emlak	1821	11.30845				
Bilgi iletişim	1098	6.818605				
İnşaat üretim	1005	6.241073				
Diğer hizmetler ev işleri	622	3.862634				
İmalat	508	3.154692	Toplam	16103		
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İşsizlik	7.0%	6.6%	7.1%	5.6%	5.4%	4.4%
Yükseköğretim kurumlarına devam eden öğrenci sayısı, 2016			Lisansüstü 16,655		Lisans 43,600	
Yükseköğretim kurumlarına devam eden öğrenci sayısı, 2015			AB dışı 10,880		AB 6,885	UK42,490
Turizm, 2015	İç turizm	Dış turizm	Toplam			
Ziyaretçi sayısı	2.47milyon	1.54 milyon	4.01 mil.			
Geceleme sayısı	7.41 milyon	6.94 milyon	14.36 mil			
Ort. Kalış (Gece)	3.0	4.5	3.6			
Turist Harcaması	£786 milyon	£676 milyon	£1,462milyar			
Ort. Günlük Harcama	£106.03	£97.36	£101.84			
Turist başı ort. Günlük harcama kalemleri						
Yıl	2013	2014	2015			
Konaklama	£29.15	£34.13	£34.19			
Yeme – içme	£20.61	£23.43	£24.85			
Alışveriş	£14.52	£17.63	£17.43			
Eğlence	£8.27	£9.34	£10.80			
Seyahat / ulaşım	£4.00	£5.43	£5.46			
Önemli festival katılımcıları (2016; 50,000 kişi üstü)						
Festival	Katılımcı Kişi					
Edinburgh Festival Fringe	2,475,100					
Edinburgh International Festival	452,300					
Edinburgh International Book Festival	360,000					
Edinburgh Art Festival	250,900					
Royal Edinburgh Military Tattoo	225,500					
Edinburgh Hogmanay Street Party	75,000					
Edinburgh International Film Festival	60,900					
Edinburgh Jazz & Blues Festival	67,500					

2.3. EUSKADI, PAÍS VASCO, BASQUE COUNTRY

73. İspanya'nın Bask Bölgesi (Euskadi, País Vasco, Basque Country) TRA1 Bölgesi için bazı özellikleri ile örnek olabilecek niteliktedir. Bölgenin nüfusu 2017 yılında 3.174.565 kişidir. Bölge başkenti Vitoria-Gasteiz olan Araba/Álava, Bilbao olan Bizkaia ve San Sebastian olan Gipuzkoa adlı üç alt bölgeden oluşmaktadır. Tablo 5'te bazı göstergeleri verilen Bilbao şehri çok önemli bir değişim geçirmiş ve ekonomi ve planlama literatürüne girmiştir. Önceleri ekonomisi demir – çelik, gemicilik gibi ağır sanayiye dayanmaktayken bugün sanayinin GSKD içindeki payı %6.9' gerilemiştir. Dönüşüm ağır sanayinin terk edilerek ekonomik çeşitliliğin artırılmasına neden olmuş ve başta turizm altyapısının ve kapasitesinin geliştirilmesi olmak üzere bilgi – iletişim teknolojisi, eğitim ve üniversitelerin statik etkisinin elde edilmesi konularında önemli mesafeler kat edilmiştir. Hizmetler sektörü kent ekonomisinde %87.6'lık bir etkiye sahiptir (Tablo 5). Bölgede yer alan şehirlerin tarihi, kültürel, sanatsal ve gastronomik değerleri ile doğal güzellikleri turizmin hizmetine sunulmuştur. Bölgede turizm sektörüne özel yükseköğretim ve özel teknik eğitim kurumları kurulmuş, bölgesel yönetim ile bölgesel kalkınma ajansı tarafından sektörün gelişimine yönelik politikalar uygulamaya başlanmıştır. Bask bölgesinin tamamında 2017 yılında gelen toplam turist sayısı 3.174.565 kişi olup bunun 1.931.400'ini yerli turistler oluşturmaktadır. Toplam geceleme sayısı 6.292.064 iken ortalama ziyaretçi başına geceleme sayısı 2'ye yakındır. Bilbao'nun bulunduğu bölgede ise turist sayısı 2017'de 1.500.237 ve geceleme sayısı 2.921.330'dır ve geceleme ortalaması ise 1.95'tir (<http://en.eustat.eus/banku/indexArbol.html>).

Tablo 5. Bilbao'ya ait bazı göstergeler

Gösterge	Yıl	Değer
Nüfus	2017	342.397
Nüfus yoğunluğu (kişi/km2)	2017	8.435,50
Yüz ölçümü (Ha)	2014	4.059
65+ nüfus (%)	2017	23,74
Yurtdışı doğumlu (%)	2016	35.773
Üniversite Mezunu (%)	2016	67.973
İşsizlik oranı (%)	2016	18,7
Kişi başı gelir (€)	2015	16.797
GSYİH kişi başı (%)	2012	30.889,50
Ekonomik aktivite GSKD Sanayi %	2012	6,9
Ekonomik aktivite GSKD Hizmetler %	2012	87,6
İstihdam	2017	150.009
http://en.eustat.eus/municipal/datos_estadisticos/bilbao.html		

2.4. EDMONTON

74. Kanada'nın güneyinde Alberta Eyaletinin başkentidir. Kent, iklim özellikleri açısından TRA1 illeri arasında Erzurum'a oldukça benzer özellikler göstermektedir. Kente dair bazı veriler Tablo 6'da verilmektedir. Buna göre kent nüfusu 2017'de 932.546, kişi başı geliri 100 bin USD üzerindedir.

Tablo 6. Edmonton'a ait bazı göstergeler

	2017	2016	2015	2014	2013
Nüfus	932,546	932,546	877,926	877,926	817,498
Yüz ölçümü (km2)	700	700	700	700	700
İnşaat ruhsat harcı bedelleri (\$000)	\$ 3.558.859	\$ 4.069.333	\$ 4.504.748	\$ 4.624.608	\$ 3.966.199
Yeni başlayan konut inşaatı sayısı	8,506	7,263	13,311	9,798	10,634
Hane halkı medyan geliri					
Metro Edmonton	\$ 101,870	\$ 101,870	\$ 101,870	\$ 101,470	\$ 98,480
Alberta	\$ 100,300	\$ 100,300	\$ 100,300	\$ 100,750	\$ 97,390
Canada	\$ 80,940	\$ 80,940	\$ 80,940	\$ 78,870	\$ 76,550
İşsizlik oranı (%)					
Metro Edmonton	8.1	7.4	6.0	5.1	4.8
Alberta	7.8	8.1	6.0	4.7	4.6
Canada	6.3	7.0	6.9	6.9	7.1
Edmonton çalışan nüfus (kişi)	14.700	15.180	14.866	14.352	13.824

75. Edmonton'da Ekim 2012'de "For the Love of Winter: Strategy for Transforming Edmonton into a World-Leading Winter City" (Edmonton kentini dünyanın önde gelen kış kentine dönüştürmek için kış aşkı stratejisi) adındaki strateji belgesini kent konseyi onayladı ve Edmonton kenti dünya kış kentleri arasında önde gelenlerden biri haline geldi. Kış Kenti Stratejisi uzun yıllara dayalı olarak toplum önderliğinde geliştirilen bir stratejidir. Geniş katılımlı bir gönüllü grubu (WinterCity Think Tank) sıradan ve sıra dışı kentlilere danışarak ve pek çok topluluk ve örgütten fikirler alarak Kış Kenti Stratejisini geliştirdi. Stratejinin 4 eksen altında kurgulanmış 10 hedefi vardır. Bu dört eksen; Kışı Yaşamak, Kışı Tasarlamak, Kış Ekonomisi, Kışın Hikayesi (Edmonton.ca/wintercitystrategy) şeklindedir. Bu on hedef ise; "kışı yaşamak" altında (WINTER LIFE), Hedef 1. Dışarı çıkmayı ve oynamayı kolaylaştırmak: dış mekan aktiviteleri için daha fazla imkan sağlamak, Hedef 2: yaya, bisiklet ve toplu taşımayı kullananlar için kış ulaşım imkanlarının geliştirilmesi şeklindedir. "Kışı tasarlamak" (WINTER DESIGN) için; Hedef 1: Kış eğlenceleri, kışın güzellikleri ve kışa olan ilginin artması için kentsel tasarım unsurlarının kullanılması, Hedef 2 kış güvenliği ve konforu için topluluklarımız şeklindedir. "Kış ekonomisi" (WINTER ECONOMY) için; Hedef 1, Edmonton'ın Kış Festivallerinin kapasitesinin ve sürdürülebilirliğinin artırılması, Hedef 2. Dört Mevsim Patio Kültürünün geliştirilmesi, Hedef 3. Caddelerin ve kamusal alanların ekonomik hareketliliğini arttırmak, "Kış Hikayeleri" (WINTER STORY) için ise Hedef 1. Soğuk bir iklimde mevsimin tadını çıkarıp günlük yaşamı eğlenceli hale getirmek, Hedef 2 Edmonton'ın Kuzeyli Hikayesini yerel, ulusal ve uluslararası seviyede tanıtılması, Hedef 3. Kış Kenti Stratejisinin uygulamaya geçirilmesinin teşvik edilmesidir.

76. Öngörü literatürü içerisinde öncü bölge olarak ele alınan Andorra, Pais Vasco (Bilbao), Edinburgh ve Edmonton bölge ve kent merkezleri TRA1 Bölgesi ve illeri için çeşitli özellikleri ile model olabilecek niteliktedirler. Bu bölgeler bu özellikleri ile mevcut strateji belgesinin senaryo ve stratejilerine de ilham kaynağı olmuşlardır. Bu noktada, Andorra bölge için kış turizmi vergisiz/düşük vergili alışveriş, Edinburgh, hizmetler sektöründeki gelişim (eğitim ve finans, turizm), üniversitelerin katkısı; Pais Vasco, dönüşüm, turizm ve hizmetler üniversitelerin statik katkısı (teknoparklar) ve Edmonton ise kış kenti gelişimi kurgusu ve kış turizmi konularında bölge için örneklenecek potansiyeldedir. TRA1 Bölgesi kış turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Türkiye'nin önemli kış turizm merkezlerinden Palandöken Kış Turizm Merkezi'nin yer aldığı Erzurum, 2011 UNIVERSIADE Kış Oyunları'nın ardından güçlü kış turizm altyapısına kavuşmuştur. Bu arada Erzincan'da 2012 yılında Ergon Dağı Kış Turizm Merkezi işletmeye girmiştir. Kış turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, yerel halkın turizmden gelir elde etmesi ve turizmin tüm yıla yayılmasına yönelik Andorra ve Edmonton'da yürütülen başarılı çalışmalar bölge için örnek olacak niteliktedir.

77. Bütün bunlar ele alındığında, TRA1 Bölgesi için turizm sektörünün tek başına geliştirilerek kalkınmaya motor görevi görebileceği mümkün görünmemektedir. Bu nedenle turizm sektörünü eş zamanlı olarak destekleyebilecek, sermaye birikimi oluşturabilecek, turizmin hizmetine sokabileceği ürünleri olabilecek sektörlerin de bölgede geliştirilmesi için çaba harcanmalıdır. Bu sektörlerle gelişim senaryolarında tematik olarak yaklaşmıştır. Bu nedenle Bayburt için Andorra örneğinden yola çıkılarak (Dutyfree) alışveriş, Erzurum'a ağırlıklı olarak Edmonton sonrasında Edinburgh ve Pais Vasco örneğinden yola çıkılarak hizmetler (finans, ticaret, turizm ve bilgi – iletişim, eğitim, sağlık) ve Erzincan'a da bu iki tüketim merkezine gıda ve lojistik sağlama açısından tarımsal üretimle beraber imalat sanayinin geliştirilmesi ön görülmüştür. Bu nedenle, Bayburt ve Erzurum kırsalında özellikle hayvancılık özelinde devam eden tarımsal üretim faaliyetlerinin devamlılığı esas olurken bu üretimin Erzincan'daki ağırlıklı üretime destek olacak hatta işleme ve imalat tesislerine hammadde sağlayacak nitelikte olmasına katkı sağlanacaktır. Bunun yanında, özellikle turizm ve hizmetler ağırlıklı bir tematik/sektörel gelişmeden kaynaklı insan hareketliliğine yönelik yenilikçi ürün tasarımları ile yerel ürünlerin sunulması da tarımsal ve sanayi üretiminin ana tüketim kaynağı ve pazarı olacaktır.

78. Ele alınan öncü bölgelerde başarı hikayelerinin en önemli unsurunun insan kaynağının niteliği ve sosyal sermaye faktörü olduğu görülmektedir. Bahsi geçen bölgelerde çok güçlü bir katılımcılık, ortak hedefe yerel aktörlerin kilitlenmesi, gönüllü olarak çok sıkı işbirliklerinin yürütülmesi gibi TRA1 Bölgesinde geliştirilmesi gereken unsurların olduğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle, mevcut strateji ve eylem planının uygulama aşaması TRA1 Bölgesinde mesleki ve sosyal anlamda sivil toplum birliktelikleri, ortak karar alma ve iş yapma kültür ve becerileri, özel sektörün organize olma kabiliyeti, yerel aktörlerin ortak idealler etrafında iş birliği güç birliği yapması gibi hedefleri gerçekleştirmesine katkı sağlayacaktır.

79. Bayburt'un düşük vergili / vergisiz alışveriş bölgesi olmasına dair bir dayanak olarak ilin ülkede toplam gelir tahsilatı içinde payı en düşük il olması gösterilebilir (Tunceli, Ardahan ve Kilis % 0,02 oranıyla, Bayburt ise % 0,01 oranıyla sıralamanın sonundadır; Tablo 7).

Tablo 7. İller itibariyle genel bütçe vergi gelirleri

SIRA NO	İLLER	BRÜT TAHAKKUK	BRÜT TAHSİLAT	TAHSİLAT NİSPETİ (2) (%)	TOPLAM TAHSİLAT İÇİNDEKİ (2) PAYI (%)	TOPLAM TAHAKKUK İÇİNDEKİ (2) PAYI (%)
1	İSTANBUL	326.238.589.040,00	275.339.752.472,00	84,4	44,02	42,91
2	KOCAELİ	77.405.999.103,00	71.899.579.608,00	92,89	11,49	10,18
3	ANKARA	85.437.417.769,00	68.841.135.278,00	80,57	11,01	11,24
4	İZMİR	77.926.982.940,00	67.064.446.121,00	86,06	10,72	10,25
5	BURSA	22.914.007.174,00	18.249.789.330,00	79,64	2,92	3,01
6	MERSİN	13.384.773.969,00	11.567.757.608,00	86,42	1,85	1,76
7	HATAY	9.172.834.830,00	7.681.026.133,00	83,74	1,23	1,21
8	ANTALYA	11.228.248.888,00	7.572.963.496,00	67,45	1,21	1,48
9	TEKİRDAĞ	7.734.177.238,00	6.535.599.437,00	84,5	1,04	1,02
10	ADANA	9.113.610.574,00	6.219.562.256,00	68,24	0,99	1,2
...						
28	ERZURUM	1.632.432.706,00	1.222.900.302,00	74,91	0,2	0,21
....						
66	ERZİNCAN	445.384.367,00	335.135.517,00	75,25	0,05	0,06
....						
71	BARTIN	466.026.824,00	337.186.865,00	72,35	0,05	0,06
72	BİNGÖL	346.859.908,00	268.027.076,00	77,27	0,04	0,05
73	ÇANKIRI	332.714.784,00	258.636.601,00	77,74	0,04	0,04
74	SİNOP	357.124.319,00	258.960.910,00	72,51	0,04	0,05
75	HAKKARİ	544.928.556,00	197.316.095,00	36,21	0,03	0,07
76	IĞDIR	291.156.748,00	201.635.629,00	69,25	0,03	0,04
77	GÜMÜŞHANE	189.243.594,00	150.220.910,00	79,38	0,02	0,02
78	TUNCELİ	139.802.099,00	127.398.014,00	91,13	0,02	0,02
79	ARDAHAN	129.937.858,00	108.740.184,00	83,69	0,02	0,02
80	KİLİS	304.795.162,00	153.770.176,00	50,45	0,02	0,04
81	BAYBURT	116.444.626,00	90.147.555,00	77,42	0,01	0,02
	TOPLAM	760.214.267.449	625.512.313.993	82,28	100	100

Kaynak : Muhasebat Genel Müdürlüğü (2017 Yılı Aralık Sonu İtibariyle (TÜ))http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_58.xls.htm

80. Oysa Andorra ile kıyaslandığında (Tablo 8), Bayburt'un potansiyel olarak avantajlı olmasına rağmen gösterge olarak oldukça geride olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Andorra ve Bayburt'a ait bazı göstergeler

	Andorra	Bayburt
Yüzölçümü	468 km ²	2.705 km ²
GSYİH	2.859 milyar dolar	90.147 milyon TL (ödediği vergi)
Nüfus	80.417	77.281
Turist sayısı	8.057.325	İstatistiğe girmeyen
Öncü sektörler	Finans, ticaret, turizm	Hayvancılık, imalat sanayi, hizmetler (kamu)

2.5. "MİCHI-NO-EKİ" ÖRNEĞİ

81. Michi-no-Eki, Japonya'ya gezenler için otoyol kenarında konumlandırılmış dinlenme alanlarına verilen isimdir. Michi-no-Eki'ler ile güvenli, konforlu ve sistemli bir yol trafiği sağlamakla birlikte, yol boyunca turistlere ve diğer yolculara bölgenin tarihi, kültürel ve turistik değerlerinin tanıtıldığı canlı mekanlar oluşturmak için kurgulanmıştır. Karayolları boyunca yer alan Michi-no-Eki, ücretsiz park alanı, dinlenme ve yeme-içme mekanları, yerel ürünlerin satıldığı market ile bölgesel ve turistik bilgilerin sunulduğu bilgilendirme ofisinden oluşur. Şekil 3'te tipik bir Michi-no-Eki tasarımının neleri içerdiğini göstermektedir.

Şekil 3. Tipik bir Michi-no-Eki tasarımı

Kaynak: Parker, 2010, s.344

82. İlk Michi-no-Eki uygulaması denemeleri 1991’de Japonya’nın Yamaguchi, Gifu and Tochigi bölgelerinde hayata geçirilmiştir (Parker, 2010). 1993 yılında ulusal yasalar ve ulusal yönlendirmelerin sağlanmasıyla Michi-no-Eki Japonya’da resmi bir uygulama haline gelmiştir (Parker, 2010; Murakami ve Oyabu, 2016). İki Michi-no-Eki arasındaki mesafenin -önemli fonksiyon farklılaşmaları olmaması şartıyla en az 10 kilometre olması gerektiğiyle ilgili bir kural uygulanmaktadır (Parker, 2010). Japonya’da şu anda 1.145 adet Michi-no-Eki alanı bulunmaktadır (Michi-no-Eki resmi web sayfası). Japonca “Yol Kenarı İstasyonu” anlamına gelen Michi-no-Eki üç özgün niteliği barındırır: “Tazelenmek”, “Topluluk Hissi” ve “Bilgi” (Michi-no-Eki resmi web sayfası). 24 saat ücretsiz otopark ve tuvaletler içeren dinlenme tesisleri ziyaretçilerin enerjilerinin tazelenmelerine imkan verirken, ortaya çıkan topluluk hissi ile bölgede yer alan kültür merkezlerinin, turistik mekanların ve diğer tesislerin bölge ile etkileşimi teşvik edilerek bölgesel işbirliği fırsatları arttırılmaktadır. Her Michi-no-Eki’de sunulan yol bilgileri, turistik alanlarla ilgili tanıtım ve acil durum bilgilendirmeleri yol boyunca güvende olmayı sağlamaktadır.

83. Japonya’da oldukça popüler olan Michi-no-Eki’ler her yıl ortalama 500 milyon kişi tarafından ziyaret edilmektedir (<http://web-japan.org>). Michi-no-Eki’ler genelde turistik bilgilere ulaşılabilen ve yerel olarak üretilen yiyecek ve el sanatları ürünlerinin satışının yapıldığı yerler olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak birçok Michi-no-Eki örneğinde kaplıcalar, oyun tesisleri, müzeler vb. alana dahil edilerek Michi-no-Eki başlı başına bir turistik merkeze dönüşmektedir. Birçok Michi-no-Eki çömlek yapımı, noodle yapımı, ekmek yapımı, kano ve kaya tırmanışı gibi çeşitli uygulamalı deneyimler sunan yoğun yerlerdir. Bu özellikleriyle sadece Michi-no-Eki istasyonlarını ziyaret etmek için gelen sürücü sayısının da arttığı görülmektedir (<http://web-japan.org>). Şekil 4’te, Nagano bölgesindeki Shiojiri şehrinde bulunan Kiso Narakawa müzesi ve mağazası görülmektedir.

Şekil 4. Michi-no-Eki Kiso Narakawa, Shiojiri şehri, Nagano Bölgesi

Kaynak: <http://web-japan.org>

84. Japonya'daki Michi-no-Eki uygulamasının üç temel amacı olduğu söylenebilir: sürücüler için dinlenme noktası olması; yolcular ve yerel halk için yerelle ilgili bilgi edinme noktası olması; ve yerel girişimciler için gelir elde etme ve bölgesel bağlantılar kurma fırsatı sunmasıdır. (Parker, 2010; Murakami ve Oyabu, 2016). Japonya'daki Michi-no-Eki uygulamasının başarı sonucu, bu girişimin Dünya Bankası tarafından desteklenmiş ve 2004 yılında özellikle gelişmekte olan ülkeleri hedef alan "Michi-no-Eki Nasıl İnşa Edilir" isimli ayrıntılı bir rehber Dünya Bankası tarafından hazırlanmıştır. Dünya Bankası Raporu'nda Michi-no-Eki, sorunların sistematik bir biçimde çözüldüğü dinlenme ve değişim mekanları olarak tanımlanmaktadır (Yokota, 2004, s.11). Çin, Kenya ve Tayland gibi ülkelerde Michi-no-Eki uygulamaları hayata geçirilmiştir (Parker, 2010; Murakami ve Oyabu, 2016).

85. Dünya Bankası Raporu'nda, Michi-no-Eki uygulamasını tipik bir otoyol dinlenme tesisinden ayıran üç unsur şu şekilde sıralanmaktadır (Yokota, 2004, s.12):

1. Michi-no-Eki'de sunulan hizmetler tipik bir otoyol dinlenme tesisinden farklı olarak, içine yerel işletmeleri ve halkı da alacak şekilde, daha geniş bir katılımcı kitlesine açıktır. Bölgede yaşayan halk, toplumsal kalkınmaya Michi-no-Eki aracılığıyla dahil olabilirler. Michi-no-Eki, yerel halkın girişimcilik ruhunu ve gelirini arttırması için de fırsatlar sunmaktadır.
2. Michi-no-Eki aynı zamanda yerel halka eğitim, kültür, sağlık hizmetleri gibi kamusal hizmetlerin sunulduğu mekanlardır.
3. Michi-no-Eki'de sunulan hizmetler temelde otoyol kullanıcılarını hedeflemiş olsa da, Michi-no-Eki'nin bir diğer hedefi de yerel halktır. Michi-no-Eki'de sunulan ticari ve sosyal hizmetlerden faydalanan yerel halk, Michi-no-Eki'lerin aktif kullanıcısı haline gelmektedir.

86. Sonuç olarak, Michi-no-Eki uygulamasının sağlayacağı potansiyel faydalar şu şekilde sıralanabilir:

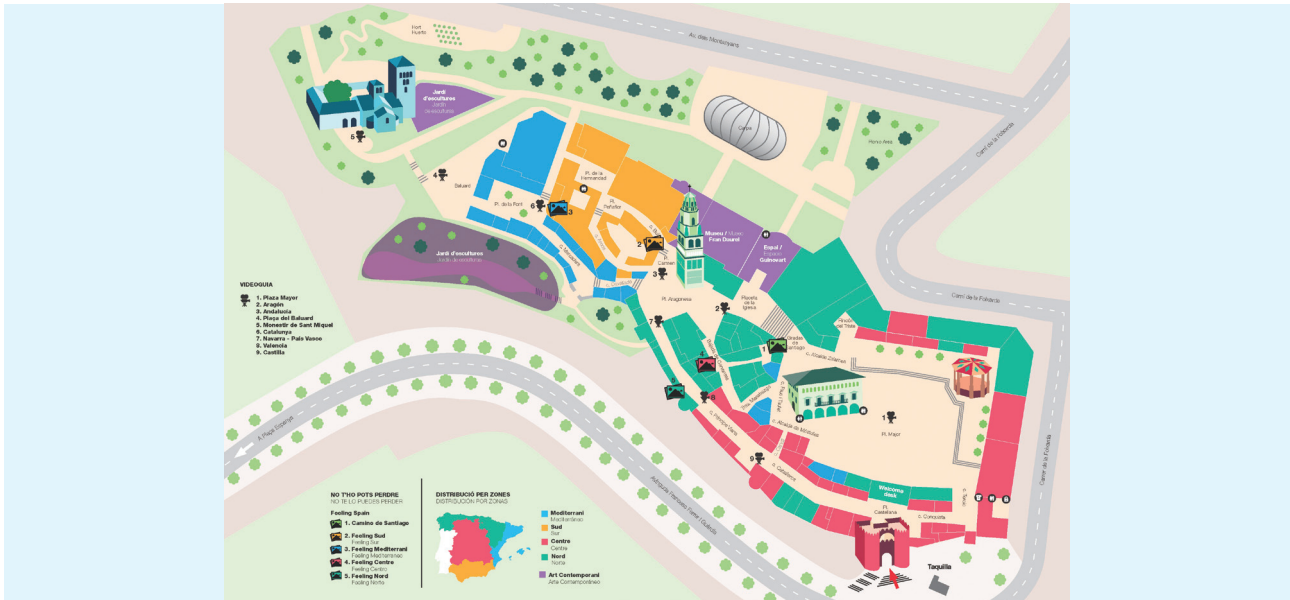
- Yol güzergahından geçen sürücülere farklı imkanlar sunan Michi-no-Eki, bölgede yaşayan yerel halka da açık market alanları sunarak ürünlerini pazarlama ve gelir elde etme imkanı sunmaktadır.
- Michi-no-Eki kapsamında yol iyileştirme çalışmaları da yapılarak bölgelerarası erişim imkanları da arttırılabilir.
Mevcutta yol kenarlarında satış yapanlar doğrudan ürünlerini müşteriyle buluşturmakta, ancak ekonomiye resmi olarak katkı sağlamamaktadırlar.
- Michi-no-Eki, bu ekonomik faaliyetlerin resmileşmesini ve kayıt altına alınmasını sağlamaktadır.
- Michi-no-Eki uygulaması, merkezi ve yerel otoriteler arasında işbirliğini canlandıracaktır. Michi-no-Eki uygulamasındaki önemli unsur, kamu ve özel sektör birlikteliği ile sunulan hizmetlerin bir araya getirilmesi ve yerel ekonomiye destek verilmesidir.
- Michi-no-Eki uygulaması ile, kırsal ekonominin canlanması, yerelde gıda ve pazarlama sağlanarak gıda zinciri kısalacaktır.

87. Yerel kaynakların etkin şekilde kullanılması ile bölgesel işbirliği fırsatları sunan Michi-no-Eki uygulamasının başlangıçta bir pilot uygulama şeklinde hayata geçirilmesi, istenilen faydanın sağlanıp sağlanmadığını test etme imkanı sunacaktır. Pilot uygulamada ortaya çıkabilecek aksaklıkların giderilmesi, doğru şekilde pazarlama ve tanıtımın yapılması ile etkin bir yönetim anlayışının benimsenmesi, Michi-no-Eki uygulamasının geliştirilip daha verimli şekilde uygulanabilmesini sağlayacaktır.

2.6. “POBLE ESPANYOL” ÖRNEĞİ

88. 1929 Barcelona Uluslararası Sergisi (EXPO) bağlamında, Montjuïc dağında İspanyol mimarisinin, el sanatlarının ve kültürel zenginliğin bir sergi olarak sentezlenmesi kararlaştırıldı ve Poble Espanyol ortaya çıkmış oldu (<https://www.poble-espanyol.com/en/>). Başlangıçta geçici bir süreliğine inşa edilen Poble Espanyol, EXPO sonrasında da yoğun ilgi görünce kalıcı hale gelmiş; 1980’lerde yapılan yenileme çalışması ile turistik niteliği daha ön plana çıkmıştır. Barselona’nın en popüler turistik cazibe merkezlerinden birisi olan Poble Espanyol, İspanya’nın farklı bölgelerinden mimari örneklerin ve caddelerin küçük birer örneklerinin sergilendiği bir açık hava müzesi örneğidir. Şekil 5’deki şemada görüldüğü gibi Poble Espanyol’da, İspanya’da bulunan 15 özerk bölgeyi temsil eden 117 büyük ölçekli binanın küçük birer kopyası ile birlikte bir tiyatro binası, restoranlar, kafeler ve esnaf atölyeleri yer almaktadır. Günümüzde Poble Espanyol, bir ülkenin ruhunu yansıtan bir açık hava müzesi olarak, turistlere Barselona’dan ayrılmadan tüm İspanya’yı ziyaret etme imkanını sunmaktadır.

Şekil 5. Poble Espanyol Planı

Kaynak: Poble Espanyol Resmi Web Sitesi

2.7. YARATICI TURİZM MODELİ

89. Yaratıcı turizm UNESCO tarafından, doğrudan katılımı otantik deneyimin kazanıldığı; sanat, kültürel miras ve belirli lokasyonlarla ilgili bilgi elde etme imkanı sağlayan; yerel toplulukla iletişimin mümkün olmasıyla “canlı” bir kültür oluşturmaya olanak tanıyan bir seyahat olarak tanımlanmaktadır (UNESCO, 2006). Şehrin gerçek kültürel yaşamına bağlılığı ifade eden yaratıcı turizm kavramı, kültüre veya tarihe erişimin deneyimsel olarak arttırıldığı, “daha az müze, daha fazla meydan” sloganını benimseyen yeni nesil turizm anlayışıdır (UNESCO, 2006).

90. “Yaratıcı Turizm”, ziyaretçilerin mekanla, mekanda yaşanan kültürle ve orada yaşayan insanlarla eğitici, duygusal, sosyal ve katılımcı etkileşim kurmasını içeren bir turizm türüdür (UNESCO, 2006). Yaratıcı turizm, değişim potansiyelini içeren, yeni deneyimlerin ortaya çıkmasını sağlayan, sosyal ve kültürel gelişme ile yerel ekonominin gelişimini teşvik eden, geleneklerin ve yerel değerlerin korunmasına ve yeni değerler oluşturulmasına yardımcı olan yeni bir turizm şeklidir (Virginija, 2016). Yaratıcı turizmin en önemli özelliklerinden birisi olan enformal iletişim, toplumun bir parçası olabilmeleri ve kendilerini evlerinde gibi hissetmeleri için turistlere önemli bir fırsat sağlamaktadır.

91. Yaratıcı turizm, iki farklı yöntemle uygulanabilir (Virginija, 2016, s. 143-144):

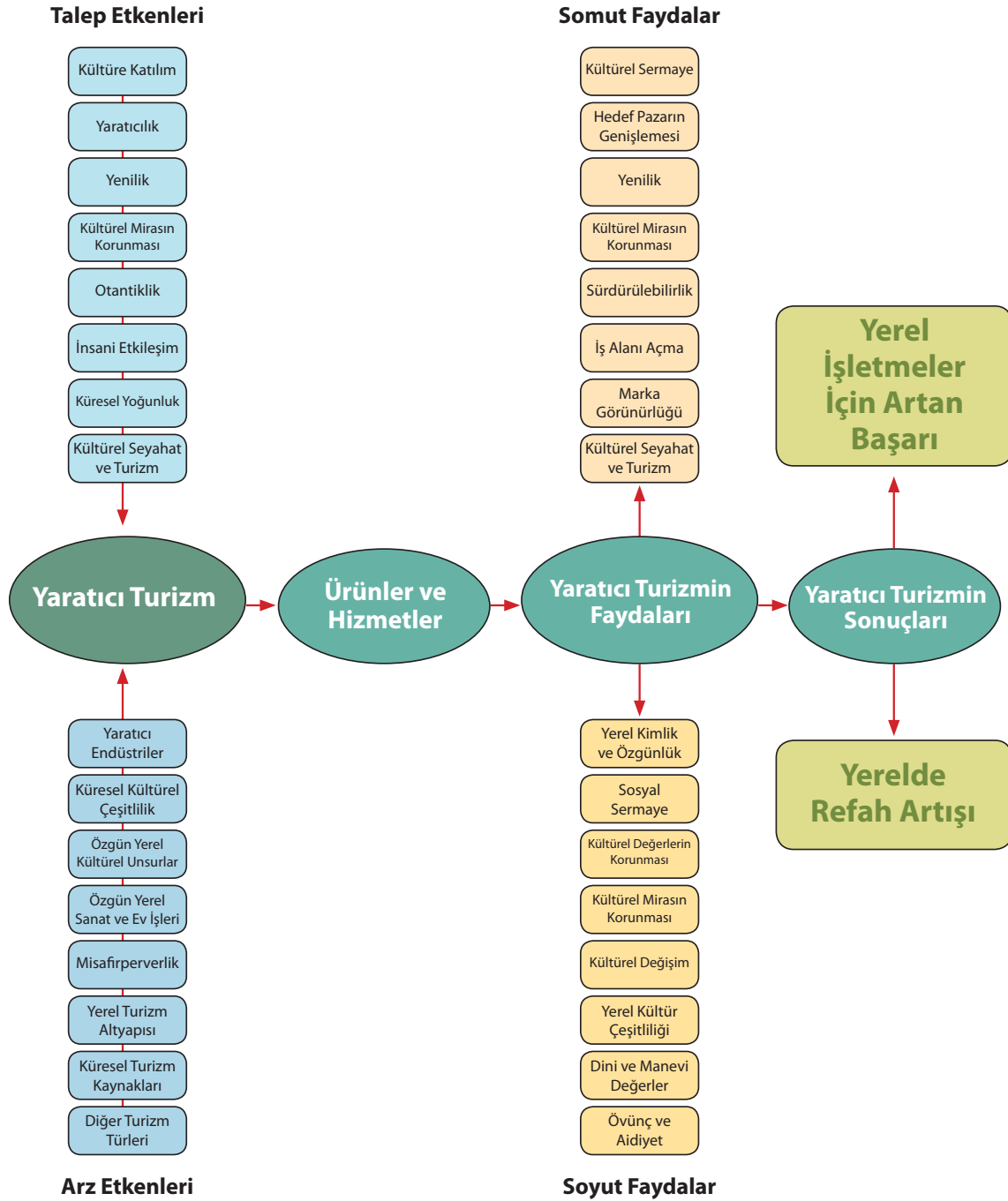
1. Yaratıcılığın turizm faaliyetlerinden biri olarak kullanılması: Yaratıcı turizmin daha geleneksel modeli olan bu yöntem, turistlerin yaratıcı etkinliklere aktif katılımına vurgu yapar. Her ne kadar turistler faaliyetlere katılmak yerine sadece etrafa bakmayı tercih etseler de, kentteki yaratıcı yaşamın ve aktivitelerin kenti turistler için daha cazip hale getirdiğine inanılmaktadır.

2. Turizm için yaratıcılığın belli bir arka plan olarak kullanılması: Yaratıcılığı sadece belirli bir arka plan olarak gören bu yöntemde ise tüm yaratıcı sektör ve çevreden oluşan ortak bir atmosfer oluşturulur ve turistlerin yaratıcılığı, tüm faaliyetlere doğrudan katılımını gerektirmeden de sağlanmış olur. Turist sayısını arttırmak için bilginin yaratıcı şekilde yayılmasının yanında, bu bilgilerin insanların ilgisini çekmesi de sağlanmalıdır.

92. Kültür turizmi ve yaratıcı turizm arasındaki farkı da belirtmek gerekir (Virginija, 2016; Ohridska-Olson ve Ivanov, 2010). Kültür turizmi ünlü yapılar ve büyük etkinlikler sayesinde kültürün canlı tutulmasını amaçlar. Kültür turizmi için önemli olan somut olan değerleri korumak ve bu değerler üzerinden daha fazla para kazanmaktır. Yaratıcı turizmin kaynakları ise öğrenme, deneyim kazanma ve geleneklerin gelişmesi gibi somut-olmayan değerlerdir. Yaratıcı turizmin amacı tüm şehirleri ve ülkeleri yaratıcı bir şekilde geliştirmek olduğundan, yaratıcı turist, kültürel turist aksine, ünlü yapıları ve büyük etkinlikleri görmek zorunda hissetmez. Bu çerçevede yaratıcı turizm, bireylerin aktif beceri geliştirme ihtiyaçlarını karşılayan yeni nesil kültür turizmi olarak tanımlanmaktadır (Ohridska-Olson ve Ivanov, 2010; Şekil 6).

Şekil 6. Yaratıcı Turizm İş Modeli

Kaynak: Ohridska-Olson ve Ivanov, 2010

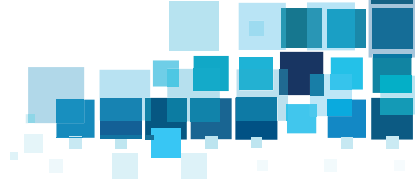
93. Yaratıcı turizmin somut/görünür ve soyut/görünür-olmayan faydaları vardır (Ohridska-Olson ve Ivanov, 2010). Somut/görünür faydaların başlıcaları kültürel sermaye birikimi, pazarın gelişmesi, yeniliklere açık hale gelme, kültürel mirasın korunması, üreticinin görünürlüğünün artması, yeni iş alanlarının oluşturulması ve ihracatın artması olarak sıralanabilir. Soyut/görünür-olmayan faydalar ise, yerel kimliklere ve özgünlüklere verilen değerin ve önemin artması, sosyal sermaye birikimi, kültürel değerlerin korunması, insani etkileşimlerin ve kültürel değişimin artması ve yerel kültüre çeşitlilik kazandırılması olarak sıralanabilir. Yukarıda Şekil 6'da ayrıntılı olarak gösterilen şekliyle, yaratıcı turizmin arz ve talep etkenlerinin, somut ve soyut faydaya dönüşmesi süreci hem yerel ekonomiye katkı sağlayacak, hem de yerel ölçekte refah seviyesini arttıracaktır.

2.8. BÜYÜK ÇAPLI ORGANİZASYONLAR

94. Büyük Çaplı organizasyonların ekonomik etkilerinin artması ile birlikte bu tür organizasyonlara ev sahipliği yapmak isteyen kentlerin sayısı da artmaktadır. Yaz ve Kış Olimpiyat Oyunları, EXPO, Dünya Kupası gibi milyonlarca kişinin takip ettiği büyük çaplı organizasyonların planlanması ve düzgün bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, ev sahibi şehrin mevcut potansiyelini arttıracak büyük bütçeli birçok yatırımın yapılmasını zorunlu hale getirmektedir (Roche, 1994; Roche, 2002; ECMT, 2002). Büyük çaplı organizasyonlara adaylık, bu organizasyonların ekonomik potansiyelinin ortaya çıkmasıyla daha da artmıştır. Özellikle 1984 Los Angeles Olimpiyatları, ekonomik başarısıyla büyük çaplı organizasyonlar için bir dönüm noktası sayılabilir (Larson and Staley, 1998). Bu tür organizasyonlar aynı zamanda ev sahibi şehrin gelecek vizyonunu daha odaklanmış bir planlama süreci içinde hayata geçirebilmesi için de büyük bir fırsattır ve bu süreç iyi yönetilebilirse şehrin altyapısında, ekonomisinde, imajında ve daha birçok alanda çok olumlu değişim ve gelişimle sonuçlanabilir (Chalkley and Essex, 1999; Essex and Chalkley, 2004).

95. Aday şehirler Büyük Çaplı Organizasyonlara ev sahipliği yapabilmek için her imkanlarını seferber etmekte ve bu organizasyonlardan çok farklı alanlarda kazanım elde etmeyi beklemektedirler. Bu organizasyonlar, etkinlik faaliyet alanının çok ötesinde beklentileri ortaya çıkarmakta ve ev sahibi şehirler için orta ve uzun vadede farklı stratejilerin hayata geçirilmesinde uygun bir araç olarak görülmektedir. Bu organizasyonlar ev sahibi şehirler için ciddi birer planlama ve uygulama pratiği olarak da görülebilir (Hiller, 2006). Yıllar öncesinden adaylık başvurularının yapılması ve organizasyon hazırlık sürecinin 5-6 yıllık süreleri kapsamı bunun en güzel yansımasıdır.

96. Literatürde büyük çaplı organizasyonların ev sahibi şehre potansiyel faydaları ve olumlu etkileri birçok bilimsel çalışmada ortaya konulmuştur (Gold and Gold, 2007; Short, 2004; Hiller, 2000; Cashman, 2002). Büyük çaplı organizasyonlar, dünya şehri olma iddiasının test edilebileceği en önemli ortamlardan birisidir (Short, 2004). Bu organizasyonların ev sahibi kente olası katkıları görülür/somut ve görünmez/soyut olarak iki kategoride incelenebilir. Görülür/somut katkı, şehrin altyapısında yapılan iyileştirmeler ve organizasyonun katalizör etkisiyle gerçekleşen diğer yatırımlar olarak sıralanabilir. Görünmez/soyut katkı ise organizasyonların yönetim ve organizasyon yapısında ortaya çıkarması muhtemel katkılar, sosyo-kültürel yapıya olan etkiler, ve tanıtım faaliyetleri sonucu kentin tanınırlığının ve bilinirliğinin artması olarak sıralanabilir.

97. Türkiye’de kış sporları, askeri amaçlarla kayak sporu eğitiminin verilmesiyle başlamıştır. Zaman içerisinde ortaya çıkan ilginin sivil alana yansmasıyla ülkemizde kış sporlarının temelleri atılmıştır. Tesisleşme ve altyapı yatırımları sonucunda uluslararası ölçekte birçok organizasyonun ülkemizde gerçekleşmesi sağlanmıştır. Özellikle Erzurum’da gerçekleştirilen 2011 Üniversite Kış Oyunları ve 2017 Avrupa Olimpik Kış Gençlik Festivali (EYOWF), daha büyük çapta olan Kış Olimpiyat Oyunlarının ülkemizde gerçekleştirilebilmesi açısından umut vericidir. Kış Olimpiyatları ya da benzer büyüklükte organizasyonlara adaylık fikrinin bölgede daha kalıcı ve etkin sonuçlar ortaya koyabilmesi için:

- 1- Uzun vadeli bölgesel turizm hedefleri ile adaylık süreci entegre edilmeli,
- 2- Kış Olimpiyatları ya da benzer büyüklükte organizasyonlara adaylık potansiyelinin ekonomik kalkınmaya ve kış sporları kültürünün oluşturulmasına yansıtılması sağlanmalı,
- 3- Bölgesel ölçekte birbiriyle işbirliği ve dayanışma içerisinde altyapı ve sportif tesisleşme ihtiyacı karşılanarak daha güçlü bir kış sporları potansiyeli tüm bölge için sağlanmalıdır.

98. Bölgesel ölçekte ortaya çıkacak bir işbirliği, sporcu yetiştirilmesi ile tanıtım ve sponsorluk ihtiyaçlarının karşılanması konusunda da kaynakların etkin ve verimli kullanılmasına fayda sağlayacaktır. Büyük Çaplı Organizasyonlara adaylık, bölge illerimizdeki turizm potansiyelini ortaya çıkararak tüm yıla yayılabilmesini sağlayacak işbirliği ortamını da sağlamış olacaktır. Bu fırsat iyi değerlendirilebilirse, bölgesel bilgi ve tecrübe paylaşımı, rekabet yerine dayanışma-işbirliği ve sonuç olarak bölgesel ölçekte kamu ve sivil toplum birlikteliğinin de önü açılmış olacaktır.

2.9. ANALİZ

99. TRA1 Bölgesi için mevcut potansiyellerin kalkınma amaçlı kullanımı konusunda örnek teşkil edecek uygulamalar yukarıda maddeler halinde sıralanmıştır. Bu uygulamalar incelendiğinde, turizmin ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesinde ve tüm yıla yayılmasında önemli bir etken olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, özellikle kış turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve spor kültürünün yaygınlaştırılması, yerel halkın turizmden gelir elde etmesi ve turizmin tüm yıla yayılmasına yönelik başarılı yaratıcı turizm uygulamaları, TRA1 Bölgesi için örnek olacak niteliktedir. TRA1 Bölgesi için turizm sektörü öncü ve önemli bir konumda olsa da, tek başına turizm ile kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek mümkün görünmemektedir. Turizmi destekleyebilecek potansiyele sahip sektörlerin de geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle tarım ve hayvancılık sektöründe verimliliğin ve katma değer artırılmasına yönelik çalışmalara öncelik verilmeli, markalaşmaya destek verilmelidir. Bu çerçevede, özellikle Michi-no-Eki uygulaması markalaşma ve bölgesel işbirliği fırsatları sunmaktadır. TRA1 Bölgesinde ön plana çıkan önemli unsurlardan birisi olan ortak karar alma ve iş yapma kültür ve becerileri, özel sektörün organize olma kabiliyeti, kurumsal gelenek ve altyapı, mesleki ve sosyal anlamda sivil toplum kültürü gibi unsurlar etkin şekilde kullanılıp ortak bir amaç etrafında birleştirilirse büyük ölçekli girişimler ve yatırımların bölgeye çekilmesi kolaylaşacaktır. Özellikle Kış Olimpiyatları ve benzeri büyük çaplı organizasyonlara ev sahipliği yapma hayalinin gerçekleşmesi ve bu organizasyonlardan en üst seviyede fayda sağlamak için, bölgede var olan işbirliği kültürü harekete geçirilmeli ve bu organizasyonların bölgede daha kalıcı ve etkin sonuçlar ortaya koyabilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- CEC 2017. City of Edinburgh Council, Strategy and Insight, 11th edition of Edinburgh by Numbers. Produced by the City of Edinburgh Council.
- ECMT (European Conference of Ministers of Transport), 2002. Transport and Exceptional Public Events. Report of the 122nd Round Table on Transport Economics.
- Jurénienė Virginija. 2016. Interaction between Cultural/Creative Tourism and Tourism/ Cultural Heritage Industries. Tourism - From Empirical Research Towards Practical Application, Bölüm 7, s137-157.
- Michi-No-Eki resmi web sitesi: <https://www.michi-no-eki.jp/stations/english>
- Murakami, Kayoko H. ve Oyabu, Takashi. 2016. An Analysis Of How Roadside Stations, "Michi-No-Eki", Function To Promote Local Revitalization: A Case Study In A Rural Area In Japan, Journal of Global Tourism Research, Cilt 1, Sayı 1, s. 47-54.
- Ohridska-Olson, Rossitza ve Ivanov, Stanislav. 2010. Creative Tourism Business Model And Its Application In Bulgaria [internet].
- Parker, Gavin. 2010. Michi-No-Eki – An Opportunity For The Rural Economy?, Town and Country Planning, Temmuz/Ağustos 2010, s. 342-346.
- Poble Espanyol Resmi Web Sitesi: <https://www.poble-espanyol.com/en/>
- Roche, Maurice. 1994. Mega-Events and Urban Policy, Annals of Tourism Research 21(1), s. 1-19.
- Roche, Maurice. 2002. The Olympics and Global Citizenship. Citizenship Studies, 6(2), s. 165-181.
- Short, John. 2004. Global Metropolitan: Globalizing Cities in a Capitalist World. Routledge.
- UNESCO Creative Cities Network. 2006. Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism, Discussion Report of the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism Santa Fe, New Mexico, U.S.A. October 25-27, 2006.
- <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001598/159811E.pdf>
- Web Japan: <http://web-japan.org>
- Yokota, Toshiyuki. 2004. Guidelines for Roadside Stations 'Michinoeki', The World Bank.